

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בשוגג - שלא ידע שהן מעות מעשר שני - יחורו דמים למקומם; כופין המוכר להחזיר הדמים; דמקח טעות הוא. שאילו ידע שהן מעות מעשר - לא היה לוקחה. וטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים. ובמעות הזה נחא ליה לאמטייניהו. במקום - בירושלים. דבתיב (דברים ו) "אל המקום אשר יבחר וגו'". במה דברים אמורים - אמודי קאי. לשם שלמים - שכן דרך כל הבמות שנקחת בכסף

- 1 מעשר ליקרב שלמים; כדלפינן לה במנחות
- 2 (פבא) "שם" "שם": "זבחת שלמים ואלכל שם"
- 3 ובמשנה כתיב "ואכלת שם"; לחולין - שלקחה
- 4 לאוכלה חוץ למקום. בין שוגג - לאו אמתכון
- 5 להוציא לחולין קאי, דאם כן לאו שוגג הוא.
- 6 והאי מתכוין לדתני - אמודי קאי, דהכי קאמר
- 7 אבל לכתובה לשם חולין. דמודי יודיה מוכרי
- 8 להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מויד
- 9 - יחורו דמים למקומם. שוגג - משום דמקח טעות הוא, ומויד - דקסנין ליה למוכר;
- 10 כדאמר לקמן, ולא עבברא גבג אלא חורא גבג.
- 11 במויד קודש - דכיון דליכא טעות, משום קנסא לא אמרי רבנן דליבטול. אמר רבי אלעזר -
- 12 מניתין ליכא למקסידיה כלל, דאשה יודעת כי ולא לכתובה לחולין. אבל מויד זה
- 13 יודע שהמעות מתחללות על הבתמה, וחולין הן בידו, ועבר על "לפני עור לא תתן מכשול"
- 14 (ויקרא יט), וידוע שהמקום מתכוין לאוכלה בעירו. והרי בתמה חלוקה אדום יודע כי -
- 15 דאיכא למימר: כי שקול לזו למעות - ארעא

לאסוקניהו לירושלים שקול לזו, ותנן: יאכל כנגדו; הלוקח יקח מעות משלו, ואמרו: כל מקום שהמעות ביד מוכר - יהי מחוללות על אלו, ועלם ויאכלם בירושלים. אלא מניתין באשה כבירה עסקינן; שגגן שאין מעשר שני מתחלל על ידי קידושה. ועלה ואוכלת, אבל סהם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בתמה מעאה. כי בתם כדאמרן גבי לוקח בתמה טהורה מויד.

כשברח

ואם לקח בשוגג יחורו דמים למקומם - פירש בקונטרס: דכופין המוכר להחזיר הדמים. דמקח טעות הוא. דאם היה יודע שגעות מעשר הן - לא היה לוקחה. וטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים, והמעות הזה נחא ליה לאמטייניהו. ואם תאמר: מה קנס הוא למוכר בהך? אדרבה ריחא לזו, שיפטר לעלות לירושלים, כי במעות של מעשר שני אין

בידו, כיון דאמרנין יחורו דמים למקומם; ויש לומר: דהאי קנס הוא לו מה שאנו אמורים יחורו דמים למקומם, דבלא חרות המקח - יכולים לפטור מלהחילת המעות לירושלים. שהינינו מצויים: הלוקח לחלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר, מאחר שדמוכר לפנינו, והיה הלוקח מעלן לירושלים, והיינו דפרקי: ליקנסיה ללוקח? שיאכל כנגדן בירושלים והיה עליו קדושת מעות המעשר שביד המוכר.

במויד תעלה ותאכל במקום - וקשה: כמאן אתיא הך ברייתא? אי כרבנן - הא אמרי אין מתחלל אפילו היעבר, ואי כרבי מאיר אפילו לכתובה מתחלל! דהכי איתא בתוספתא ומסכת שבועית (פרק ו) דקתני: אחד שבועית ואחד מעשר שני - מתחלל על חיה ועוף ועל הכהנה בעל מום. והא דנקט לעל "מתחללין" במלתיה דרבי מאיר, דמשמע דיעבר - משום רבוחא דרבנן קנסה, לאשמועינן דאפילו דיעבר אין מתחללין. ואמר רבינו יצחק: דאתי כרבנן, ולכך מתחלל על בתמה. דמיייר בתמימה דחויא לשלמים, וביאי אותה לירושלים כשברח

ויאכלה בתורת שלמים. התם מייירי בבעל מום, דלא חויי לשלמים - ולכך אין מתחלל היעבר, וזיהו שמו יגדל עדרים עדרים. והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני בך ברייתא, דקתני במילתיה דרבי יחזקיה: אם היתה בעלה מום, או שחזו פירותיו טמאין בך בשוגג בין במויד - יחורו דמים למקומם. ומזהירא "דחולין קמא" (בלבא קמא ז"ב) דקאמר: וכן בדמה ומנמט לה תתם - שמתא אתיאי כרבי מאיר, דאמר מותר לחלל לכתובתה. אי נמי כרבנן, ואפילו לכתובתה. ומשום תקנת מעות בבל שאינם יוצאים להירא בירושלים. **אבל** במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין - פירש בקונטרס: שלקחה לאוכלה חוץ

לירושלים. בין שוגג - לאו אמתכון להוציא לחולין קאי, דאם כן לאו שוגג הוא. והאי מתכוין דקתני - אמודי קאי. דהכי קאמר: אבל לקחה לשם חולין. דמודי יודיה מתכוין להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מויד - יחורו דמים למקומם. שוגג - משום דמקח טעות הוא, ומויד - דקסנין ליה למוכר, כדאמרנין לקמן: לאו עבברא גבג אלא חורא גבג. ופרקי: והאנן תנן רבי יהודה אומר במויד קידוש! פירוש: כיון וטעות ליכא, משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל, כי הכא דאמרנין יחורו דמים למקומם. אמר רבי אלעזר: מניתין ליכא למקסידיה כלל, דאשה יודעת כי, ולא נתכונה להוציא לחולין. אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבתמה וחולין הן בידו, ועובר על "לפני עור לא תתן מכשול", שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. כך פירש הקונטרס, וקשה חולין. וזו דאטו ברשיעי עסקינן, שפירש שהלוקח מתכוין לחולין לירושלים; ועוד קשה: מאי "לפני עור לא תתן מכשול" איכא הבא? הלא אם לא יקח ממנו - יקח מאדם אחר, ולא שייך "לפני עור" אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנורא, כגון מושיט כוס יין לנויך, ואבר נן הדי לבני נח, כדאמרנין בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (נ"ב). עוד קשה: דמשמע מתוך פירושו שהבתמה נתפסת בקדושה המעות נתחללו, וכי משום קנס נאמר יחורו דמים למקומם. התמכר יאכל הבתמה חוץ לירושלים? וליכא למימר שחורו ויחלל לוקח קדושת הבתמה על מעותיה - הלא ארבי יודיה קיימא, דסברי: לוקח בכסף מעשר אינו נדה, דלא אלים למתפס פירונו. ועוד קשה: מאי פריך "והאנן תנן רבי יהודה אומר קידוש! הלא אתי ככלל, דהבא לוקח אמר בפירושו שיהא יודעה קדושת המעות, אבל הכא אמרת שחולטני לירושלים; לכך פירש רבינו יצחק: אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, כלומר: שהתנה שהמוכר שלא תחול קדושת המעות על הבתמה, אלא המעות יהו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים - והיינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, שהקדושה לא תחול על הבתמה - יחורו דמים למקומם. דהיישני שגא איכלם המוכר חוץ לירושלים, שהוא סבור המוכר דפעע מנייהו קדושת מעשר שני. ואף על גב שפירש לו הלוקח - קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות, יקח שמכר לו דבר הראוי להתחלל, והשתא פריך שפיר: והא תנן: במויד קידוש, ומעות לא נתחללו, ושבעין לזו חיה האשה, וסומכין עלה שתעלם לירושלים. הכא נמי, למה המכר בעל? וליכא למימר לירושלים, ויאכלם בקדושת מעות ומשני: אשה יודעת כי, אבל הכא המוכר אינו יודע, לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו, וקסבר שלא הועיל

מתקוף לה רבי ירמיה הלא בתמה טמאה - שאינה ראויה להתחלל עליה מעות, ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדו, ולא אמרינן: אדם יודע. ואם כן, גבי אשה נמי היה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים. ופירש בקונטרס: דיאכל כנגדן - רוצה המוכר להלוקח יקח מעות משלו, ואמרו: רצוהו כי מקום שהמעות ביד המוכר - יהיו מחוללות על מעות אלו, ועלם ויאכלם בירושלים. והקשה רבי יוחנן: כי תמוכא לא בסמון המוכר לחולין, ואם כן היאן הוא יכיר לחולתם? והרי אין אדם מביד רב שאין ברשותו, כדאמר פרקי: "מובח" (בבא קמא ט"א) בשמעתא דרצונין, דפריך לרבי יוחנן, דאמר: גול וגול נתייאשו הבעלים - שניהם אינם יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, זה לפי שאינו ברשותו. ופרקי מהאי דרצונין, שהיו אומרים כי הנלקט מזה היה מחולל על מעות הללו, אלמא מדישת חולו להקדיש? ומשני: כל המתלקט, ופירש רבינו יצחק בר אשה: דאין זה אלא קנסא, דקנסתוהו ללוקח, אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר. והרב רבינו מאיר מפרש: שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר, משום דכותה הוא לו למוכר, והכין לו לאדם שלא בפניו. והא זכיה מטעם שליחותו, והיו כמו שליח. והכי נמי אמרינן בבבא בתרא (ל"ב) דבעי רתום: התורם משלו על חבירו עריך דעת בעלים או לא? מי אמרינן: זכות הוא לו, והכין לאדם שלא בפניו, או ירמלא: נחא ליה לאיניש למיעבר מצוה בממוניה. ועד כאן לא מביעאי ליה התם אלא משום דאמר נחא ליה לאיניש למיעבר מצוה בממוניה. אבל בהדיא דרצונין ליכא למימר הכי, שהרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם, שהרי אינו שלחם והיו גול ונתייאשו. וכיון דאינוהו לא מצי עבדי - שלחיהו נמי לא מצי עבדי. והשתא נחא, שכשהמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו, או על פי שאין בידו, כיון שהיה זכות למוכר - יעשה הלוקח שלחו ויחללו.

כשברח

כשברה — פירוש: יהיא דאן לוקחין עבדים. הא לא ברח קסין למוכר — כמו הואו דלעיל, דאמר יחורו דמיס למקום, שהוא קסין למוכר שרצה למכור בחמתו חוץ לירושלם, דקסג הוא שכתחורו לו.

ונקנסיה ללוקח — פירוש: שאבל כנגדו בירושלם, ולא יתבטל. ולפירושו רבינו מאיר יוצאין לחולין על ידי הלוקח, אבל לפירוש רבינו יצחק בר אבדורם שם, מאי ירושה אידה, מוטב לקנט המוכר להוציא איסור מלקנט הלוקח ושאר האיסור ביד המוכר, כלומר המענת שלא נתחללו, ושמן אילדיה חוץ לירושלם. הכסבור נתחללו ושם לומר: ולדעיה הכי פריך: ולקנסיה ללוקח, שילך לבית המוכר ואמר לו: המענת שהן קודשין חוץ הוא קודשתן על אלו, ואז יצאו לחולין.

מסתברא לא דהיבא דאיבא איסור קסין ליה — פירוש: היינו המוכר, שהרי המענת דמיעור ברשותו הוי קיימא, ולפירכ קנט ליה היעור דמיס למקום. היינו שלא מכר בחמתו, וזה הרוק לפירוש רבינו יצחק בר אבדורם, ופירשו: דלעולם המענת שביד המוכר קודשים מקודשת מנשה, וצריך להעלותן לירושלם — אם כן אדרבה, וזכר הוא לו מהא דארמון יחורו דמיס למקום, טוב לו שיתורו לו בחמתו מלהעלות דמיס בירושלם! אבל לפירוש הרב רבינו נדריש ינאי, אף כי שפה לפירוש הקונטרס לעיל, לפי דאמר בני אב מתכוין להוציא מענת ממשרש ביד לחולין, הדמעות יצאו לחולין והבטחה קודשה, ועלה קאמר יחורו דמיס למקום. ואם כן, לפי סברא זו הוי הילך המענת ללוקח, למימר דאבל כנגדו בירושלם, שהרי איסוריה בידו — והיינו בתמה, אבל לפירוש רבינו יצחק בר אבדורם (ינאי, שהרי אמר הוא ביד המוכר, ואם תאמר: לעיל דאמר גמרא דקדושתו ללוקח ויאלכ נבגוד, מאי קנס הוא זה כי נמי אמר יחורו דמיס למקום — עריך הלוקח להעלות המענת לירושלם! ויש לומר: דהקסג הוי מזה דמסתמא לך בהבטחה ביוקר ממועת ממנו שני לפיכך עצמו מלעלות לירושלם, וכשנאמר כי שאיכל כנגדו בירושלם, והמקם יהיה שלו — יהיה לו הפסד גדול בלקחתו בהבטחה שלקח.

המוכר בערלה כל אינה מקודשת — פירוש: מלפני שאיסור הגאון, ואם תאמר: אמאי אינה מקודשת? הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הגאון, דבאמר פירכ "כל שניה" (פסחים כד,א) ויש לומר: בבאן מיירי דליבא שיה פרטתה אלא כדרך הגאון, אי נמי יש חשיב דמירי שפיר דאיבא שיה פרטתה אף שלא כדרך הגאון, מכל מקום כיון שהשאה כבודתה שיש לה ליתנות דרך הבאתן ואינו כן — אי סמכה דעתה, והוי מקנט טעת, ואם תאמר: ואמאי לא חשיב ביד המוכר פירגול ונתור ותמא? ויש לומר: בדקדשים לא קא מיירי, והא דלא חשיב ומזין פסחא — משום דקסבר רבי יוסי הגלילי דלא כהנאה, בפרק "כל שעה" (ט"ב,א), אי נמי יש דלא חשיב בעבודה הרה — משום דלא שייך למיתני ביה "מכרן וקידש בדמיהו מקודשת" — שהרי בעבודה הרה תופסת דמיה, ושביעתיה אחרי בעיבור.

מנין שלא יצבע בו — אף על גב דארמיון לא יהנה — אצטרך לאשמועינן שלא יצבע, ודסקא דעריך דשרי, משום חזוניתו לא מילתא היא, ואיצטרך לאשמועינן שחייך דלוקח, ודסקא דעריך דשרי משום דמכילה אותו — קא שמענן על דאסור בכל ענין, וכדרך הבאת, אבל שלא כדרך הגאון — שרי.

כשברה — המוכר שהדמים בידו, ומתמזיגין. הא לא ברח קסין למוכר? אלא חורא נבג אלאמלא חור שהעכבר מצניע גביתו שם — לא היה גובה, חורא מנא ליה — מאן לי הגניבה. **משנה** המקדש בגיולה כו' — דרולחו לאסור פניחה, שיהיה כדיליק לה בגמרא, מכרן וקודש ברמיזה מקודשת — דאין הדמים נוספין באיסור, כדיליק לקמן.

גמרא מנלן — אצטרע בהנאה? מנין שלא יצבע ממנו — כגון שלא יצטבע בו בשמי הריא ליצטבע בו. כגון קליפוי אונזין, ונשותי לפירי אסור כפירי, ולא ידליק בו את הרג — כגון מן השמן, אף כלאי הכרם תופס את דמיו — אלאה תנן במתניתין: מכרן וקודש ברמיזה — מקודשת, שאמאי און אוןסין את דמיהו: שהיו נבלה — הואיל וסקלו. ונבלה כבר לדמיו מילא אבלו כל נבלה" (ברכות י"ז) אסורה באבילה. מנין דאם שחטו? — ותרתי: אשמועינן קרא: סקול יסקל השור, ואם שחטו — לא יאכל, לחיבא דסקליה פסקל — ולאסור בהנאה אתא, "ולא יאכל" משמע איסור הנאה כדריב שחטבלה פרט בה החבוב הותר הנאה, ולחיב כתיב ברידה בחודאי "לא יאכל" ולא פרט אחריזי היתר. "ובעל השור נקי" — לדרשא אוריגא אתא, לחצי כופר דמי ולדות כדלקמן. עד שפירש לן החבוב — דמאיצטרך לפרט בגבילה "לגז אשר שבערך תתנה ואבלה" למשרייה בהנאה, ולא תכבח בו אלא "לא יאכל", שמע מניה: "לא תאכלו" — איסור הנאה הוא. ובפסחים (כ"א) פרכינן עלה טובא, גז בהניחה ולכריב במכירה לא גסינן במליתה דרבי אבהו, יאזי הוה כבידא ליה דרביי כבנתן דוקא — ולא לא מצע ליה מניה דהיבא דלא פרט היתר — ליחסר, דהיא ונבלה לאו אתא לחיחר הנאה, אלא לאשמועינן דידולפא אסור. הני מילי — דשמעינן איסור הנאה מלשון אבילה — היבא דנפקא לן איסור אבילה מניה. וכוון דמבעי ליה נמי לאזוורי אבילה — כלל כל הגאות בלשון אבילה, ולפינן מניבילה ההם ד"לא יאכל" איסור הנאה נמי משמע. אבל הבא, דאיסור אבילה מקרא אתריגא נפק, ולא הוצרך זה אלא להנאה, למה לי לאפקו הנאה בלשון אבילה? לכוונת "לא יתנה" אלא ראי לאבילה ופיהא איצטרך, ולחיבא דשחטיה, ואז נמי לכוונת לא יאכל — ולשחט "את בשרך" למה לי? כעין בשר — ששחטו. וימא הני מילי — דאשמעינן קרא דאפילו שחטו אסור — היבא דבדק עור ושחטו היה דסקוליה היא. ומנבלה לא מצי נפקי, ולאו נבלה הוא. אבל שחיתו סכין לאו מירי סכין כתיבא באורייתא — אצל שחיתו? וכוון דהכי הוא, כי שחטו נמי בעור — לאו סקילה היא, אלא שחיתו, ואסר לך בחבוב בשר, והוא חייך סכין, ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי ובעל השור נקי — כבבא קמא (מ"א), לחצי כופר — שאם חרג את האדם קני חצי כופר, אלא על גב דמועד משלם כופר שלם — לא אמרינן תם ישלם חצי כופר, כי הכי רגבי נוקץ משלם חצי כופר, ולדמי ולדות — אף נאך אשה הרה ויצא ליה — אינו משלם דמי ולדות לבעל, כמו שהיה הנוקץ משלם, כדכתיב (שמות כא) "עונש יענש וגו'."

את **כפירה** — פירוש: יהיא דאן לוקחין עבדים. הא לא ברח קסין למוכר — כמו הואו דלעיל, דאמר יחורו דמיס למקום, שהוא קסין למוכר שרצה למכור בחמתו חוץ לירושלם, דקסג הוא שכתחורו לו.

כשברה — פירוש: שהוכר שהדמים בידו, ומתמזיגין. הא לא ברח קסין למוכר? אלא חורא נבג אלאמלא חור שהעכבר מצניע גביתו שם — לא היה גובה, חורא מנא ליה — מאן לי הגניבה. **משנה** המקדש בגיולה כו' — דרולחו לאסור פניחה, שיהיה כדיליק לה בגמרא, מכרן וקודש ברמיזה מקודשת — דאין הדמים נוספין באיסור, כדיליק לקמן.

את לא דריש – לרבינוא. כי האי תנא – שפירש מלדרושן. היה הורש כל אתין שבתורה לרבינוא. פירש – שירא לרבות שום דבר, להשוותו למורא המקום. כפרה כתיב בה – "כפר לעמך ישראל" – קדשים – (דברים כא). קדשים – (דברים כא). שירא מועילן בןן. (ולא פרקינן אי מה קדש כו' – דאין משביח על ההקדש). צפורי בנאורע – מכשירי בחוץ הן, שהרי חוץ לעזר נעשית מצותה. ולרבינוא

כפרה כתיב בה כקדשים – דכתיב (דברים כא) "כפר לעמך ישראל", וקדשים אסורין בהנאה, שהרי מעלין בהון. תימיה: דבשריתות (כא) מפיק לן מ"ז מירעפו שם – שם תנא בקרבותה ורש לומר: הרחיבוהו גריבין; דאי מבשרי פרה הוא אמנא דקא חמיס אסורה בהנאה כמו קדשים, אבל לאחר ערופה – מותרת, כיון שנעשית מצותה. להכי אצטרך "וערפו שם", ואי מ"ז מירעפו שם" לחוד – הה אמנא: דקא לא אצטר ערופה כפרה בהנאה, אבל חמיס – לא להכי אצטר אסורה. אי נמי, ש' לומר: דהא דקאמר הבא: כפרה כתיב בה – לא עיקר דרשא דהיא, דהא אצטרך לדרשה אחרת, כדאמרין בפרק כהא דחולין (גי.א.) דילמא טריפה דהיא, דאי נמי אמאי נפקא לן מינה – כפרה כתיב בה כקדשים. אלא עיקר דרשה דהבא הוי "מירעפו שם".

משעת שחיטה – פירשו: משולחת נמי היאטר משחיטתה חבירתה עד השלוח. ואין לפרש משעת שחיטה בשחיטה, ובשולחת ליבא איסור כלי – דהא תנא "צפורי מוצרע" דמשמע ערופה. ורבינוא. מלי אית ליה גבול אחרניא – דאי לומר הבא צפורים כמו הורדת עגלה ערופה. דהא הורדת עגלה ערופה כתיב בפרשה (דברים כא) "והורדו עגלה את העיר את העגלה", אבל הבא צפורים לא כתיב, אבל לקחה חתיבה, דרבינוא (ויקרא טז) "ולקח למסדה", וזה אשר לא תאכלו לרבות השחיטה – ואם תאמר: דוק תנא איסור הנאה מנא ליה אליבא דרבינוא דמשעת "לא תאכלו" לא משמע איסור הנאה? רש לומר: דגמרי איסור משולחת משחיטה, מה שחיטה אסורה – אף משולחת אסורה. וביאור משולחת הנאה הוא, דמחיים לא שייך אבידה.

שחיטה ונמצאת טריפה – פירש בקונטרס: דקא סלקא דעתך ששבוק שבמינן נמצאת שנטרפה בשחיטה, כגון שנקב חוטט. דאי שטרפה מעיקרא, כגון ניקב קרום או נתחבו רגליה – לא שייך למיתני "נמצאת". והיינו דקאמר גמרא: אמאי מותרת בהנאה? כלומר, איסור שבה היכן הלך? ומשני: נמצאת טריפה בבני מעים, ולא חל שחיטה אלא במקום שחיטה. ולהכי מוקי לה שטרפות דבני מעים, דאי היה מוקי לה שטרפות שבתוך, וקודם שחיטה – לא היה קרי ליה "נמצאת", אלא: שחיטת טריפה אבל שטרפות דבני מעים נקרא שפיר "נמצאת", שהרי אינו נראה. וקשה: כי נמי נמצאת טריפה שנקבו הדקין – תמוה הטרפת באי אחר לקחה, ואם כן אמאי מותרת? תאמר מספקא לן נראה לך מעיקרא סלקא דעתך שחטת נמצאת טריפה – כגון שנקבו הדקין, ופריך: אמאי מותרת? שמו אחר לקחה הוה! ומשני: שנוצאת טריפה בבני מעים, כגון שניטל חבד, או טרפות אחרות, שדאי היה משבולד.

תנאי היא נאמר מכשיר כו' אף מכשיר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר – פירש בקונטרס: מכשיר – היינו ציפורי מוצרע, ומכפר – עגלה ערופה. תימיה: דהכא משמע דילפינן ציפורים דאסורים בהנאה מעגלה ערופה, ובבביריות (כ.הא.) דמשמע דילפינן עגלה ערופה מציפורים ורש לומר: דמעיקרא צריך לילקף ציפורים מעגלה ערופה, דמה עגלה ערופה אסורה לכל הפחות משעת ערופה – אף ציפור משולחת אסורה לכל הפחות איסור השיך לה, וכוין היינו על כרחך מחיים קודם ששולחתה. וכוין דאשכחן איסור מחיים במשולחתה – לא כפי שרש ליקף הוה עגלה ערופה דאסרת מחיים מציפור.

1 את המוצרע לבא במחנה. מכשיר כפנים –
2 אשם מצרע. מכפר כפנים – כל הקרבות.
3 מכפר בחוץ – עגלה ערופה. מה כפנים עשה
4 מכשיר כמכפר – לא חלק בין אשם מצרע
5 לשאר אשמות. משעת שחיטה – נאסרת
6 החשופה, והמשולחת מותרת, כדלוקמן. משעת
7 לקיחה – נאסרות שתיקה, עד שישלח
8 המשולחת, ויתירת השלוחה. מעגלה ערופה –
9 מה הוה מיתסרא מחיים, קדשים – אף כאן
10 מחיים. וכוון: ונקלה ערופה פה אמר
11 רבי ינאי כו' – מאימתי נאסרת, הואיל ואין
12 דמיה קדוש לא קדשת מובח ולא קדשת ברק
13 הבה, אלא הוא עשה ערופה. גבול שפסתי
14 בה ושבתיו – דאי צמימה אסרת. ויירדה לנחל
15 איתן – היא הגרמת לה שם ערופה, ואוסרתה.
16 הכי מצינו ליה גבול אחרניא – וכוין דילפינן
17 לה איסור מחיים. על כרחך קיחה היא דגומא.
18 כל – רבואי הוא. אשר – רבואי הוא. לאחר
19 שחיטה מיבעיא – ולמה לי קרא למיתרה?
20 בשלמא להיתרא משולחת – אצטרך קרא.
21 אלא איסורה דשחיטה למה לי? תנאי: שחיטה
22 ומכשרה לא – עם שאר עבודות, והיא נמי
23 תחשב לאחר גמר מצותה. טריפה – פסולה
24 לטרת מצרע, דכתיב "חיות" (ויקרא יד).
25 ונמצאת טריפה – קא סלקא דעתך ששבוק
26 שבמינן נמצאת שנטרפה בשחיטה. דאי
27 שטרפה מעיקרא, כגון ניקב קרום של מוח או
28 שנתחבו רגליה – לא שייך למיתני "נמצאת".
29 יקח וזג לגניה – אין צריך להביא שתים
30 אחרות. והראשונה מותרת בהנאה – דקא סלקא
31 דעתך: שחיטה היא דאסרה לה, והא לאו
32 שחיטה היא. אמאי מותרת בהנאה? דילמא
33 בשעת קריחה ראויה היתה. והיכן הותרת אסורה?
34 שנוצאת טריפה כבני מעים – דבשעת קיחה
35 לא היא חזיא, ולא חל עליה איסור. רבי יעקב
36 כבר שחיטה שאינה ראויה – למצותה – שמה
37 שחיטה לאוסרה. מחיים לא מיתסרא – דאי
38 איתסרא, במאי פקע איסורה? תנאי היא – הני
39 תנאי סבירא, ליהו דילקמן מכשיר. דלא מיתסרא.
40 ותנא דבי רבי ישימעאל דאין מכשיר מנכפר –
41 סבירא ליה דמיתסרא מחיים, כמכפר. ואיך
42 אמא – וזה אשר לא תאכלו" – לרבות את
43 המשולחת. לא מצינו בעלי חיים שאסורין –
44 איסור עולם.
45 מוקצה

37 בעץ קרוה ושלשא בשני תולעת, רבי יעקב אוסר: הואיל והוקצה להמציאותה – אסוריה, רבי
38 שמעון אוסר: הואיל ונשחטה שלא כמצותה – מותרת. עד כהו פליגי, אלא מר
39 סבר: שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ומר סבר: שחיטה שאינה ראויה – לא שמה
40 שחיטה. דכולי' עולמא מיהא מחיים לא מיתסרא! – תנאי היא; דתנא דבי רבי ישימעאל:
41 נאמר מכשיר ומכפר מבפנים, ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ, מה מכשיר ומכפר האמור
42 בפנים – עשה בו מכשיר כמכפר, אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ – עשה בו מכשיר
43 כמכפר. גופא, "כל צפור מותרת האכלו" – לרבות את המשולחת, "וזה אשר לא תאכלו
44 מהם" – לרבות את השחופה. ואיפוך אמאי? – אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
45 יוחי: לא מצינו בעלי חיים שאסורים. מתקוף לה רב שמואל בר רב יוחנן: ולא? הרי
46 המשולחת. ואחר כן ילפינן ציפור החשופה דנאסרה אף מחיים, היינו משעת לקיחה, מעגלה ערופה.
47 מוקצה

הרי רובע ונרבע בעדים רבעלי חיים ניהו ואסירי - להכי נקט עדים, דאי על פי עד אחד או על פי בעלים - אינם אסורין להדושי. ואם תמרה: לפירוש רבינו תם, דמפרש דשור הנסקל קשי בהנאה כל זמן שאמר חי, אלא עד אחר הסקלה, וכן נמי קאמר ברובע ונרבע, על קשה בהנאה. קאמר רבעלי חיים אסירי - דמשמע אסורין בהנאה אם מחיים. ולפי שיטתו לא נובר כאן הנאה כללוא אלא הכי פירושה: לא מצינו רבעלי חיים דאסירי, כלומר שהיה הכתוב שלא לשחוט כדי לאכול ובהשר. ופריך: היי רובע ונרבע, רבעלי חיים ניהו להי' הוהיה הכתוב אלא לשחוט כדי לאכול הבשרו אבל ליהנות מהם כל זמן שהם חיים - דאי מותר.

כל שעומד תוך התי' וירוקה חוץ להומה - פירש הקונטרס: בדבשה לא מזהי שילוח, דבעינן "שלח על פני השדה", וקשה: שריי מצועד היה והתורה חוץ לעיה, שריי אסור ליכנס לפנים מן התי' ויש גומה: דעמא אתר כפרה היה הכותב נושא, אי הוא אי שלוחו, לעיר ומשלחה חוץ לעיר. **מה** שלי בשלך אסור - פירש בקונטרס: אסור בהנאה, לפי שאין להם מי יתרום. דכיון דהירוקשי - אינן יכולין להיות מותרים אלא על ידי וריקה מותרת בקדשים, ואלו ששחטו בחוץ - אין נורוקי, ודקשה הרב רבינו משה: דכמו כן מצינו שוריק מציאה מדיי מעילה, ואפילו הכי אומרו: מעילה אין, קדשים שמתו יצאו מדי מעילה, ואף על גב שלא נורק הים, וכמו כן נאמר שהחטיה תוצאי מדיי אסור אבר מן החי, ויהו מותרים באכילה! לפיכך פירש הרב רבינו משה: מה שלי בשלך אסור, ולא להם תורת קדשים לעלות למזבח לפסוק הבעלים - אף שלך בשלי לא היה להם תורת חולין, ולא חוץ להתרה דשירי בשרו, ודיינו אכילה.

תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו - פירש בקונטרס: דתלתי קראי צריכי, חד לחיה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה דביבד, דמפרש גמרא: אם אינו ענין לשחיטה נהיה לודא. ולבעלי מומין לא איצטריך קרא אף לשחיטה. דמפרש טעמא - שהרי הוא מן הכשר. והספר רוצה להביאו מסברא, ולא צריך קרא. אף על גב דבדיחיה נמי קאמר: מרבה אני את החיה שישנה בשחיטה כבהמה, משמע דבאני קרא מיינה ליה וחי לומר דהכי קאמר: מרבה אני את החיה בדוחק, אי לא קרא. אבל כיון דאיכא קרא - נורק בה קרא. אבל בעלי מומין יורר שוק, שוק מן הכשר, וישנו בשחיטה. עדי' ש' לומר: תלמוד לומר "ושחטו מקום" ו"שחטו" ו"שחט אותו" דמשמע דמצינן תלתא קראי, חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות. ואיסור אכילה דביבד נפק ליה מקרא דתמימים, דכי היכי דנפקא לן דאסירי לאכול תמימים מרבה אני ואכלת' כמו כן נמי אסור הוי, מאחר דנפקא לן דאסור לשחוט בעורה, דנאמר דקרא ד"מה שחטה וזבח" - קאי אכילה.

אילמא **יתרי**, מה תלמוד לומר? לפי שצאמר "כי ירחק מקום המקום... וזבחת..." - ברחוק מקום אתה וזבח, ואי אתה וזבח במקום קרוב, פרט לחולין שלא ישחטו בעורה, ואין לי אלא תמימים

מוקצה - בהמה שהוקצה לתקרובת עבודה זרה - אסורה לגבוה, כדאמר בתמורה (כח.א.) "מן הבחמה" - להוציא את היובע ורבע, "מן הבקר" - להוציא את הנבעד, "מן הדאן" - להוציא את המוקצה. ועבד - שהשתיחה לה. **רובע ונרבע בעדים** - דבני הבחמה החרוגו, וילפינן לעיל (ג.ג.) משגגמר דינו נאסר, ואפילו שחטו, ולהכי נקט בעדים, דאינו נסקל בעד אחד, דאמר מרוב קמא (מ.ג.) בעדים הבעלים כך מרתת השור, **וי** - חומתה על הים. נגבת - חומתה על המדבר, ורומגא אמר "שדה", שעומד בתוך העיר וירוקה חוץ להומה - מדרכתי "שלח את הצפור הקשה אל מחוץ לעיר" - מכלל דעומד בעיר ומשלחה אל החוץ. דאי בעומד חוץ לעיר - מאי ושלח אל מחוץ לעיר איכא? אז

הצפור הקשה אל מחוץ לעיר" - מכלל דעומד בעיר ומשלחה אל החוץ. דאי בעומד חוץ לעיר - מאי ושלח אל מחוץ לעיר איכא? אז מותר, קודם שילוח, נמי התם קיימא. **רמא אמר** - סברא הוא שומעיה מותרת. אמר אהיה עין, ולכרנה אדם ואכלנה. וקרא דאמרון חולין לרבות את המושלחה - אסמכתא בעלמא היא. **אמר קרא** הקשה אל מחוץ לעיר - חסר וי"ו תכתיב, למיודש ביה - קודש הוא. וזה אחד מן השלשה עשר במסורת חסידים. קדוש קרינן - להכי קרינן קדוש - למעטי נמיה, שאין קדוש עליו. קודש - משמע מן קדושה, קדוש - משמע הוא קדוש. פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון בבכורות. לאחר עירפא ודברי הכל - דאמר התם. ומודה רבי שמעון לאחר עירפא שהוא אסור. ומיה עירפא מבעלה מעגלה ערופה.

ומתי בהנאה - דכתיב (שמות כב) "לכלב תשליכן אותו", שחוט שלי בשלי - שחוט וזבי בחציר, דכתיב (ויקרא א) "ושחט את בן הבקר וגו', ושלך בשלך" - דכתיב (דברים יב) "ובזבח מבקרך ומצאנך" וסיפיה דקרא "בשערך". מה שלי בשלך אסור - בהנאה, דמי יתיר הנאה שצאמר בה מוחים, אתרי שאין דמו נורק, ושחטו ושחט אותו ושחט אותו מה תלמוד לומר - של שחיטת פרישות מרובות לו לזו בשלמים: באשונה כתיב "ושחטו פתח אהל מועד" ובשתיים כתיב "ושחטו אותו". מה תלמוד לומר אלו שלחה מיעוטין, ודמשמע מכולהו: לזו נשחט בעורה אל אחר? לפי שצאמר בפי ירחק וזבחת - ובא הכתוב להחיר להם בשר תאווה משיבאו לארץ, והם ירחיקו מן המשכן, לפי שבמדבר לא הותר לאכול שום בהמה הרויאה להקדש אלא על ידי הקרבה. ורמב"ם מיום - חוץ מקרבה אתה וזבח - חולין שלך, ואי אתה וזבח בעורה, שהוא מקום הקרוב לו. הכי גרסין: פירש לחולין שלא ישחטו בעוהו אלא תמימים - ובראיה ירחקה הכתוב מרבה. ואדילו בשאר אריות להקדש - לא איחסר בשר תאווה וידיו ממדבר, שכן מין הבשר - להקריב, כיון דדמי להו בכיבי אתה למיגמר ליה "במה מעינר", להחמיר ולאסור. שתיים בשחיטה בהנחה - ואיתקש לפסולי המוקדשין בפרשה זאת "אך כאשר יאכל את הבא" וגו', וירשניו לך בשחיטה חולין (כח.א.) מה פסולי המוקדשין שחטו - אף צבי ואילן בשחיטה, וכיון דבשחיטה איתקש להו - איכא למיגמר נמי מינה שלא תחא שחיטה בעורה, דכל דבר

זביחה אסר רתנא. מנין לרבות את העופות - שאין שחיטתן מפורשת בתורה. הכי גרסינן בתורה כתיב: תלמוד לומר "ושחטו" ו"שחט אותו" ו"שחט אותו". והכי נמי גרסינן בספרי, ופירושה: חד לחיה, חד לעופות, וחד לאיסור אכילה דביבד. ודקתני מרבה אני את החיה - הכי קאמר: אי לא כתב קרא איכא למימר אתה ליריבאי בדוחק.

הראים **תלמוד**

אלמא חולין שנשחט בעורה לאו דאורייתא - ואם תאמר: הא משמע דאיכא איסורא דרבנן, דהכי משמע לישנא, ואם כן היאך מקדש בזיקו חתומא רב בפרק קמא דפסחים (זא, ה) המקדש משש שעות ולמעלה, ואפילו בחיטי קרדייתא, דאינם אסורים אלא מדרבנן - אף חוששין לקדושתו ורש לומר: דהתם שני מראי עינות דאורייתא, לפי מה שנגלו, כשדה שאין לו מחיצה - הרי הוא כטרפה, ולא תאכלו, ומיעט בספיה "לכלב תשליכן אותו" - למעוטי חולין שנשחטו בעורה, ודרש שבו: הניו הוא ובסאר כביאת מחיצה, ורכלכל תשליכן אותו" - דמותר בהנאה, ולא חולין שנשחטו בעורה, הנאסרין על ידי כניסת מחיצה - דאסורין אף בהנאה. תניא המקדש בפטר המור בו - ברייתא היא. רבי שמעון אומר מקדשת - בפטר המור מחיים. רבי שמעון לטעמיה דחלב לעיל (נבג: מותר בהנאה. ובבשר דבשר - רבי שמעון לטעמיה דמור לעיל (שם): מותר דמור לעיל (שם): ומותר בהנאה. והחולין בעורה - קסבר: איסור לאו דאורייתא, לא איסור שחיטתו ולא איתנהו. ולא דרש ברוחוק מקום הכי, אלא מדרבנן, דילמא אתי למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטתו, של לא נזרק דמן, וקא מותהי מניניה, ואתי ליהנות מקדשים שלא נזרק דמן. וירשו - ולא סגי לה בקבריה. אלמא איסורן מן התורה, מדרבנן - מי מחמרין כולי האי? הני דבבהמה גזר אטו פסולי המוקדשין, דלא נימרו קדשים פסולין נקרים. אלא חזי, אי עיקר איתו דידה לאו דאורייתא - מהיבא תימא הא ליכא למיגור אטו קדשים, ולמה תימא הא בשריפה, ואפילו בקבריה? אלא דאי איסורן מן התורה, ושחיפתו מדברי סופרים. בהנאה גזר - דילמא אתי למימר קדשים פסולין לקבריה, ויתורהו אמרה שרפו. ובחיה נמי גזר - שלא תחלוק בדין חולין שנשחטו בעורה. שחיטתו כמנים דברייתן בכל מקום, שלא יפקדו בהם. פלגא - ענטרן, רגיל לחלוק על בחייה. דלא כבמי: עקיפון - דאמר רבי שמעון מקדשת - שנמצאת טריפה. ורבי שמעון לטעמיה, דאמר לענין כיסוי הדם (חולין פהא), ואתו רתא בני (שם פהא), ותשלומי ארבעה וחמשה (בבא קמא פהא), ותשומת שאינה ראויה לאכילה - לא שמיה שחיטה וכל עילוי ואיסורו אבר על ידי שחיטה אינו על ידי חליה, הילכך, איסור חולין הללו - על ידי שחיטה שבר עליה, הוא לאו שחיטה היא. את הטרפיה - טריפה הניכרת. מנול - דלא תפסי דמיהו. שאתה מהיה - גרסינן. יצא כתיב - מקדשת שבעית. דבפירות ופרייה כתיב - תהיה" - בהוייתו תהא, אבל חילופיהם הן ויצאנן לחולין. ופירי עצמו - הפירי הראשון איסור לאחר הביעור, שאם יצא נקי מקדשה. **משנה** ובמנות - הורגת והלחיתם והתקבה, ואפילו הוא ישראל - וקא סלקא דעתך אפילו על פי שאין לו בכל אילו אלא טובת הנאה, שבידו לתתם לכל מי שירצה, וגם היה אלא וכתה אלא בטובת הנאה זו שחיטה. ויהיה ליתנם לכולן והמעשר ללוי, ומקדשה בטובת הנאה זו, דקסבר: טובת הנאה ממי. **נמצא** אינו מוטל - לקדש בו האשה. כמו שהורמו רמין - הואיל ומעמדה ליתום ונגמרה מלאכתו לבק, וכה הכהן בחייו בתרומה שבו, שלא הוטל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו - אף יורש זה ופרישנה ומכרתה להכניסו, וכן היא תמכרה ודואו חדין נמי דמיצ' לאוקמה בתרומה שפנה לו מבית אבי אמו כהן, אלא הא קשיא ליה: אם כן מאי קא משמע לן מנתינתו? פשיטא ומקדשתו!

תלמוד לומר בו' - כיון דאיתרוב הני מניניהו לענין איסור שחיטה - איתרובו נמי לענין אכילה כחמיתים, ואי אתה משליך לכלב וכי' - והכי משתמעו חולין מנייה: דאילו האי קרא מיידי בבשר היוצא חוץ ממחיצתו, כגון עובר שהוציא את ידו בשחיטה אמו יליפין לה (חולין סחא, טא) מאה קרא לאיסורא: "בשר שבה" - כגון שיצא בשר חוץ למחיצתו בגלוי, כשדה שאין לו מחיצה - הרי הוא כטרפה, ולא תאכלו, ומיעט בספיה "לכלב תשליכן אותו" - למעוטי חולין שנשחטו בעורה, ודרש שבו: הניו הוא ובסאר כביאת מחיצה, ורכלכל תשליכן אותו" - דמותר בהנאה, ולא חולין שנשחטו בעורה, הנאסרין על ידי כניסת מחיצה - דאסורין אף בהנאה. תניא המקדש בפטר המור בו - ברייתא היא. רבי שמעון אומר מקדשת - בפטר המור מחיים. רבי שמעון לטעמיה דחלב לעיל (נבג: מותר בהנאה. ובבשר דבשר - רבי שמעון לטעמיה דמור לעיל (שם): מותר דמור לעיל (שם): ומותר בהנאה. והחולין בעורה - קסבר: איסור לאו דאורייתא, לא איסור שחיטתו ולא איתנהו. ולא דרש ברוחוק מקום הכי, אלא מדרבנן, דילמא אתי למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטתו, של לא נזרק דמן, וקא מותהי מניניה, ואתי ליהנות מקדשים שלא נזרק דמן. וירשו - ולא סגי לה בקבריה. אלמא איסורן מן התורה, מדרבנן - מי מחמרין כולי האי? הני דבבהמה גזר אטו פסולי המוקדשין, דלא נימרו קדשים פסולין נקרים. אלא חזי, אי עיקר איתו דידה לאו דאורייתא - מהיבא תימא הא ליכא למיגור אטו קדשים, ולמה תימא הא בשריפה, ואפילו בקבריה? אלא דאי איסורן מן התורה, ושחיפתו מדברי סופרים. בהנאה גזר - דילמא אתי למימר קדשים פסולין לקבריה, ויתורהו אמרה שרפו. ובחיה נמי גזר - שלא תחלוק בדין חולין שנשחטו בעורה. שחיטתו כמנים דברייתן בכל מקום, שלא יפקדו בהם. פלגא - ענטרן, רגיל לחלוק על בחייה. דלא כבמי: עקיפון - דאמר רבי שמעון מקדשת - שנמצאת טריפה. ורבי שמעון לטעמיה, דאמר לענין כיסוי הדם (חולין פהא), ואתו רתא בני (שם פהא), ותשלומי ארבעה וחמשה (בבא קמא פהא), ותשומת שאינה ראויה לאכילה - לא שמיה שחיטה וכל עילוי ואיסורו אבר על ידי שחיטה אינו על ידי חליה, הילכך, איסור חולין הללו - על ידי שחיטה שבר עליה, הוא לאו שחיטה היא. את הטרפיה - טריפה הניכרת. מנול - דלא תפסי דמיהו. שאתה מהיה - גרסינן. יצא כתיב - מקדשת שבעית. דבפירות ופרייה כתיב - תהיה" - בהוייתו תהא, אבל חילופיהם הן ויצאנן לחולין. ופירי עצמו - הפירי הראשון איסור לאחר הביעור, שאם יצא נקי מקדשה. **משנה** ובמנות - הורגת והלחיתם והתקבה, ואפילו הוא ישראל - וקא סלקא דעתך אפילו על פי שאין לו בכל אילו אלא טובת הנאה, שבידו לתתם לכל מי שירצה, וגם היה אלא וכתה אלא בטובת הנאה זו שחיטה. ויהיה ליתנם לכולן והמעשר ללוי, ומקדשה בטובת הנאה זו, דקסבר: טובת הנאה ממי. **נמצא** אינו מוטל - לקדש בו האשה. כמו שהורמו רמין - הואיל ומעמדה ליתום ונגמרה מלאכתו לבק, וכה הכהן בחייו בתרומה שבו, שלא הוטל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו - אף יורש זה ופרישנה ומכרתה להכניסו, וכן היא תמכרה ודואו חדין נמי דמיצ' לאוקמה בתרומה שפנה לו מבית אבי אמו כהן, אלא הא קשיא ליה: אם כן מאי קא משמע לן מנתינתו? פשיטא ומקדשתו!

הראויים לקרב, מנין לרבות בעלי מומין? מרבה אני את בעלי מומים - שפון מין המקשיר. מנין לרבות את החיה - מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה כבהמה. מנין לרבות את העופות - תלמוד לומר "ושחטו" ושחט אתה מותר - תלמוד לומר "כי ירחק מקדש המקום... וזכחת... ואכלת", מה שאמרה זכח ברוחוק מקום - אתה ואוכל, ואי אתה אוכל מה שאמרה זכח במקום קרוב, פרט לחולין שנשחטו בעורה, ואין לי אלא תמימים הראויים לקרב. מנין לרבות בעלי מומין? מרבה אני מומין - שפון מין המקשיר. ומנין לרבות את החיה - מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה כבהמה. מנין לרבות את העופות - תלמוד לומר "ושחטו אותו" "ושחט אותו". יכול לא ישחוט, ואם שחט ישליכנו לפני קלבים - תלמוד לומר "לכלב תשליכן אותו" - אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך חולין שנשחטו בעורה. אשפחתינו מר והדה לרב יוסף וקרב שמואל פריה דרבה בר בר חנה, דהווי קיימי אפיתחא דבי רבה, אמר להו: תניא, המקדש בפטר המור, בבשר בחלב, ובחולין שנשחטו בעורה, רבי שמעון אומר: מקדשת, ותכמים אומרים: אינה מקודשת. אלא: חולין שנשחטו בעורה לרבי שמעון לאו דאורייתא, ורמינהו, רבי שמעון אומר: חולין שנשחטו בעורה ישרוהו, וכן היה שנשחטה בעורה. אישתיקו, אתו לקמיה דרבה. אמר להו: פלגא אוקמינכי. הכא כמיא עסקינן - כגון שנשחטה ונמצאת טריפה, ורבי שמעון למעמיה, דתניא: השוחט את הטרפיה, וכן השוחט ונמצאת טריפה - זה זה חולין בעורה. רבי שמעון מתיר בהנאה, ותכמים אוסרים. "מכרן וקידש בדמיהו מקודשת". מנול? מנול? רחמינא בעבודה זה והיית חרם כמותו" - כל שאמרה מהיה הימנה הרי הוא כמותו, מפלל דכל איסורים שבתורה שרו - וניילף מניה! - משום דהוה עובדה זה ושביעית שני כתובים הנאים באהר, וכל שני כתובים הנאים באהר אין מלמדיו, עובדה זהה היא דאמרן, שביעית מאי היא - "ויבל היא קדש תהיה לכם" מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה. אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת דמיה ויוצאה לחולין - תלמוד לומר "תהיה" - בהיותה תהא. כיצד? לקח בפירות שביעית בשר - אלו ואלו מתבערים בשביעית, בבשר דגים - יצא בשר נקנסו דגים. פדגים יין - יצאו דגים נקנסו יין, גיון שפון - יצא יין נקנסו שפון. הא כיצד? אחרון אחרון נתפס בשביעית, ופירי עצמו אסור. הניחא למאן דאמר אין מלמדיו, אלא למאן דאמר מלמדיו מאי אפקא למימרו? - מיעוטי פתויב, פתויב הכא "פי חרם הוא" וכתבי תתם "ויבל היא" היא - אין מידא אחרניא - לא. **משנה המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, ובמי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל. **נמצא** אומר עולא: טובת הנאה אינה ממון. איתיביה רבי אבא לעולא: המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל. הכא ובין ישראל שגפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן. וקא סבר: מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון. בעא מיניה רבי חיאי בר אבין מרב הונא: טובת הנאה ממון, או אינה ממון? - אמר ליה: הניתנה, המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל. - אמר ליה: ולא אוקמינא בישראל שגפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן?**

תלמוד לומר בו' - כיון דאיתרוב הני מניניהו לענין איסור שחיטה - איתרובו נמי לענין אכילה כחמיתים, ואי אתה משליך לכלב וכי' - והכי משתמעו חולין מנייה: דאילו האי קרא מיידי בבשר היוצא חוץ ממחיצתו, כגון עובר שהוציא את ידו בשחיטה אמו יליפין לה (חולין סחא, טא) מאה קרא לאיסורא: "בשר שבה" - כגון שיצא בשר חוץ למחיצתו בגלוי, כשדה שאין לו מחיצה - הרי הוא כטרפה, ולא תאכלו, ומיעט בספיה "לכלב תשליכן אותו" - למעוטי חולין שנשחטו בעורה, ודרש שבו: הניו הוא ובסאר כביאת מחיצה, ורכלכל תשליכן אותו" - דמותר בהנאה, ולא חולין שנשחטו בעורה, הנאסרין על ידי כניסת מחיצה - דאסורין אף בהנאה. תניא המקדש בפטר המור בו - ברייתא היא. רבי שמעון אומר מקדשת - בפטר המור מחיים. רבי שמעון לטעמיה דחלב לעיל (נבג: מותר בהנאה. ובבשר דבשר - רבי שמעון לטעמיה דמור לעיל (שם): מותר דמור לעיל (שם): ומותר בהנאה. והחולין בעורה - קסבר: איסור לאו דאורייתא, לא איסור שחיטתו ולא איתנהו. ולא דרש ברוחוק מקום הכי, אלא מדרבנן, דילמא אתי למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטתו, של לא נזרק דמן, וקא מותהי מניניה, ואתי ליהנות מקדשים שלא נזרק דמן. וירשו - ולא סגי לה בקבריה. אלמא איסורן מן התורה, מדרבנן - מי מחמרין כולי האי? הני דבבהמה גזר אטו פסולי המוקדשין, דלא נימרו קדשים פסולין נקרים. אלא חזי, אי עיקר איתו דידה לאו דאורייתא - מהיבא תימא הא ליכא למיגור אטו קדשים, ולמה תימא הא בשריפה, ואפילו בקבריה? אלא דאי איסורן מן התורה, ושחיפתו מדברי סופרים. בהנאה גזר - דילמא אתי למימר קדשים פסולין לקבריה, ויתורהו אמרה שרפו. ובחיה נמי גזר - שלא תחלוק בדין חולין שנשחטו בעורה. שחיטתו כמנים דברייתן בכל מקום, שלא יפקדו בהם. פלגא - ענטרן, רגיל לחלוק על בחייה. דלא כבמי: עקיפון - דאמר רבי שמעון מקדשת - שנמצאת טריפה. ורבי שמעון לטעמיה, דאמר לענין כיסוי הדם (חולין פהא), ואתו רתא בני (שם פהא), ותשלומי ארבעה וחמשה (בבא קמא פהא), ותשומת שאינה ראויה לאכילה - לא שמיה שחיטה וכל עילוי ואיסורו אבר על ידי שחיטה אינו על ידי חליה, הילכך, איסור חולין הללו - על ידי שחיטה שבר עליה, הוא לאו שחיטה היא. את הטרפיה - טריפה הניכרת. מנול - דלא תפסי דמיהו. שאתה מהיה - גרסינן. יצא כתיב - מקדשת שבעית. דבפירות ופרייה כתיב - תהיה" - בהוייתו תהא, אבל חילופיהם הן ויצאנן לחולין. ופירי עצמו - הפירי הראשון איסור לאחר הביעור, שאם יצא נקי מקדשה. **משנה** ובמנות - הורגת והלחיתם והתקבה, ואפילו הוא ישראל - וקא סלקא דעתך אפילו על פי שאין לו בכל אילו אלא טובת הנאה, שבידו לתתם לכל מי שירצה, וגם היה אלא וכתה אלא בטובת הנאה זו שחיטה. ויהיה ליתנם לכולן והמעשר ללוי, ומקדשה בטובת הנאה זו, דקסבר: טובת הנאה ממי. **נמצא** אינו מוטל - לקדש בו האשה. כמו שהורמו רמין - הואיל ומעמדה ליתום ונגמרה מלאכתו לבק, וכה הכהן בחייו בתרומה שבו, שלא הוטל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו - אף יורש זה ופרישנה ומכרתה להכניסו, וכן היא תמכרה ודואו חדין נמי דמיצ' לאוקמה בתרומה שפנה לו מבית אבי אמו כהן, אלא הא קשיא ליה: אם כן מאי קא משמע לן מנתינתו? פשיטא ומקדשתו!

מימיו מי מערה — פירש בקונטרס: מים סרוחים, ובחנם דחק לפירש כן, דמצי למפרש מי מערה ממש, כלומר מכונסים ואינן מים חיים, ואנן מים חיים בעינן, ואפרו אפר מקלה — פירוש: שעבר על דברי תורה, ובתיב (ברבים ד) "ראה ליהוה אתכם וחקים ומשפטים" מה אני בחנם — אף אתם בחנם. וזה שעשה בשכר — עבר על דברי תורה. ומקרא ממש לא נפק ליה, דהא לא שמעינן מיניה היבא דעבר בשכר דלא מוזני, אלא אסמכתא בעלמא דהא, דלא מהני אפילו דיעבר.

הדרן עלך האיש מקדש

האומר הולך וקידשה לעצמו מקדשת — ואם תאמר: מה חידוש יש כאן? פשיטא! יש לומר: דמיירי כגון דאמר השליח לאשה בשעת קדושין: פלוני שלחני לקדשך לו. ובתוך כך אמר לה: הרי את מקודשת לי. והיא ידעה דקידשה לנפשיה, דאם לא כן לא היתה מקודשת לו. ואשמעינן חידוש, דמהו דתמא: הא דקאמר "לך" — לצורך משלחו קאמר, קא משמע לן דלא לקדושי

ממון, והכא בדשמואל קמפלגי. דאמר שמואל: חיפה אחת פוטרת את הכרי. דמר אית ליה דשמואל, ומר לית ליה דשמואל. ואיבעית אימא: דכולי עלמא לית להו דשמואל, והכא היינו מעקא דרבי - דקנסוהו רבנן לגב. ואיבעית אימא: דכולי עלמא אית להו דשמואל, והכא היינו מעקא דרבי ויסי ברבי יהודה - דקנסוהו רבנן לבצל הבית, דלא איבעי ליה לשהויה למיכליה. תנן: המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואף על פי ישראל. ורמינהו: הנוטל שכר לדון - דיניו במלום, להעיד - עדותו במילה, להוות ולקדש - מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה! - אמר אביי: לא קשיא, פאן - בשכר הכהן ומילוי, פאן - בשכר הנהן וקידוש. ודיקא נמי, דקתני הכא "במי חטאת ובאפר פרה" וקתני הנהן "להוות ולקדש", שמע מינה.

הדרן עלך האיש מקדש

האומר לחבירו "צא וקדש לי אשה פלונית", והלך וקדשה לעצמו - מקודשת לשני. וכן האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום" ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקודשת לשני, בת ישראל לכהן - תאכל בתרומה. מעבשיו ולאחר שלשים יום, ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקודשת ואינה מקודשת, בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה. גמרא "האומר לחבירו: צא וקדש", תנא: מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו כנהנה קמות. ותנא דין, "הלך" נמי דקתני - הלך ברמאות. - מאי שנא הכא דקתני "האומר לחבירו" ומאי

הוצאה את הוא סבר שמעטתא קאמר ליה — מוצא את שמשומעה זו, נראה שאין אתה חכם בה. אי נמי: קטיל קני באגמא את, לשון הוצא והפאנ (סוכה כגא), ליטא כתנאי — טובת הנאה ממון או אינה ממון. משלים לו דמי זיבולו — אף דמי תרומה ומעשר שבו. אלא דמי חולין שבו — אבל בתרומה ומעשר אמר ליה: לאו בעל דברים ידיד את. וכשיבא כהן גם הוא לתובעו — ידחתו ויארם: לא לך אתננה, כי אם לכהן אחי. הכי גרסינן: לא דכילי עלמא ליתא הנאה אינה ממון והכא כפתנות שלא הורמו קמפילגי — ובגן שפנל לו טבל זה זכיות אביי אמר כהן. רבי סבר כמי שהורמו דמיין, וזכה אביי אמר בתרומה במי שמעשר שבו, שאף מעשר ראשון לכהנים מדקנסיניהו עורא לזוים. ורבי יוסי סבר לאו כמי שתורמו דמיין — וערוך היושב הזה לתתן לכהן, ואין לו בהן אלא טובת הנאה, והיא אינה ממון. ואיבעית אימא דכולי עלמא כמי שהורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון — והכא לאו דנפלו לו זכות אביי אמר כהן עסקין, אלא שגדלו בארצו. ותעמא דרבי, משום דאית ליה דשמואל, דאמר טעה אחת פוטרת את הכרי. והלכך אמר ליה בעל הטבל אל הגבב כולה דידי דפטרנא נפשי בחטה אחת לתרומה. וכי פליגי רבי רבי דרבי יוסי ברבי יהודה — בתרומה לחדה פליגי אבל במעשר — מודה דלאו בעל דברים דידין הוא. ורבי יוסי לית ליה דשמואל — והלכך בתרומה נמי לא מצי תבע ליה. והוא הדין דמצי לאוקמה נמי בטבלים שפנלו לו, ודכולי עלמא כמי שלא הורמו דמיין, וטובת הנאה אינה ממון, וקמפילגי בדשמואל. אלא אי אוקמת הכי — אוקמת ליה מתינתין דקתני מקדשת דלא בתרומה. ודין דטובת הנאה אינה ממון ומתנות שלא הורמו כלא הורמו דמיין — דיכי מיקדשה? הא אין לו בתרומה אלא טובת הנאה, ואפילו נפלו לו טבלים זכות אביי אמר כהן. אבל השתא, דאמרינן כמי שהורמו דמיין ופולוגתייהו בטיבלא דאתי מארעיה — מתראתין מתינתין כשבעינן לעיל, ודברי הכל. קנסוהו לגב — שלא תהא תרומה אצלו ממון שאין לו תובעים, ומנצא חוטא שכיב. להוות ולקדש — משנה היא בבכורות: הנוטל שכר לזון — דיניו טבלים, להוות ולקדש — מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה. להוות — על חטאת. ולקדש — מי חטאת כשנתון האפר במים קרי קדושה. מי מערה — סרוחים הם. אפר מקלה כלומר, תסם אפר שבא מן הקלוי באש. בשכר הנאה — האפר ממקום למקום, ושכר מילוי המים. דמילתא דסירחא היא, ורחמנא לא רמיא עליה, ושרי למשקל אגרא, ומקודשת. ומתינתין בכבורות — בשכר הואה וקדוש, דליכא סירחא, ושכר לימוד מצוה הוא נוטל, והתורה אמרה (ברים ד) "ראה למדות אתכם וגו' כאשר צונו וגו'" מה אני בחנם — אף אתם בחנם (ברים לזא). ודיקא נמי — דמתינתין לאו אהזאה וקדוש קאי, דקתני "מי חטאת ואפר חטאת" — שרעיין אינן מעורבין.

הדרן עלך האיש מקדש

משנה האומר מקודשת ואינה מקודשת — לשניהם. דאסורה לשניהם, אלא אם כן נתן האחד גט. ולאדם אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט. ובגמרא פליגי בה, ומפרש טעמא. בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה — שמו אינן קדושין. ובת כהן לישראל נמי לא תאכל בתרומה בית אביה, שמו הוא קדושין, וזר פוסל בקדושין את בת כהן מן התרומה. גמרא ומאי

מיד מחשבה מיהא תפיך - ליה: לפרוך נמי גבי תרומה לעיל, לרבי יוחנן דקאמר אם עד שלא תרם ביטל - אין תרומתו תרומה, אבל אם משתתם ביטל - תרומתו תרומה, ואפילו תרם השליח במחשבה, דהא תרומה נשילת באומר מחשבה, אלמא לא אתי דיבור ומבטל דיבור ויש לומר: ומחשבה דתרומה היה יודע דבמעשה דמי, דכתיב (במדבר

מעשה מוציא מיד מעשה - התחיל לשוף - ביטל מהם תורה גומר מלאכה ככל, בין שירד להו על ידי מעשה - שהחליקו וגילה דעתו שאין מחוסרין עוד תיקון, בין שירד להו על ידי מחשבה, מחשבה אינה מוציאה - חישב עליהן לשוף לשבץ אחר שחישב עליהן שלא לשוף שלא שבץ - אין יוצאין מחשבתו הראשונה, רבי מעשה דמיא (ד) דרחמנא קתריה מרשעיה, דכתיב "כי יתן" היינו

מעשה אינו מוציא, ואפילו תרם אחר כך כר"ז
אחר מחשבת השלית, אבל גבי טומאה - אין
המחשבה בטומאה, אבל מביאיה ליד תורת
קבלת טומאה, ואותה הבה - יכולה להטבטל
הכל מודים דעל ידי המעשה מתבטלת, אם כן
התבטל על ידי מחשבתו לא קידשה עצמה
וחזרה בה מזה - נראה לפרש: וחזרה בה בלא
אמירתה השלית, ואף אמרה לשלית "אין רצוני
שתקדשני" - פשיטא דיניה מקודשת, דאטו
משום דאמרה לו "חיהו לי שלוח קדשני" לא
מציא חזרת?
ביטל עד שלא תרם בו - הכא לא משני
בדלעיל: שאני נתינת מעות ליד האשה
דבמעשה דמי - היינו משום דהכא ליכא נתינת
מעות אלא דיבור לבד. **מתורת** לבד - אלא
פירוש דמתנתא אינו מתנותו ונטל אלא
השלית, ולפי זה, אם אמר בפירוש "אני מבטל הגט
עצמו" - שהוא בטול, ופסול לנרש בו, ובפרק
"השולח" (גיטין לבב), גרס: גטא גופיה מי קא
בטל, משמע שכל גטא גופיה, וצריך לפרש:
אתה סבור שהגט יכול ליפסל בבטולו? ולא היא,
דחרי הוא כמו מעות שאינן מתבטלות, דמאחר
דהגט כתוב בחולתו - אינו יכול לבטלו, ואם
ירעה - יחזור ויגרש בו.
אפילו

מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה אין מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה, בשלמא מיד מעשה לא מפקה - דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיכי! - שאני מחשבה דמומאה, דכי מעשה דמי, וכדריב פפא, דרב פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן" הא פניד? "כי יתן" דומיא ד"כי יתן", מה יתן - דניחא ליה, אף יתן - דניחא ליה, רב וביד מתני להא שמעיתא אהא: וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, והלכה היא וקדשה את עצמה, אם שלה קדמו קידושיה קידושיה, ואם של שלוחה קדמו - אין קידושה קידושיה, לא קדשה את עצמה וחזרה בה, מהו? רבי יוחנן אמר: חזרת, רביש לקיש אמר: אינה חזרת, רבי יוחנן אמר: חזרת, אתי דיבור ומבטל דיבור, ריש לקיש אמר: אינה חזרת, לא אתי דיבור ומבטל דיבור, איתוביה רבי יוחנן לריש לקיש: ביטל, אם עד שלא תרם ביטל - אין תרומתו תרומה! אמר רבא: הכא במואי עסקינן - כגון שקדם פעל הית ותרם את כריו, דתנהו ליה מעשה, איתוביה ריש לקיש: כל הפלים יורדים לידו טומאתו במחשבה,

ואין עולין משומאיתן אלא בשינוי מעשה, מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה, בשלמא מיד מעשה לא מפקה - לא אתי דיבור ומבטל מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיכי! - אמר ליה: שאני מחשבה דמומאה, דכי מעשה דמי, וכדריב פפא, דרב פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן", הא פניד? "כי יתן" דומיא ד"כי יתן", מה יתן - דניחא ליה, אף יתן - דניחא ליה, איתוביה רבי יוחנן לריש לקיש: השולח גט לאשתו והניע בשלית, או ששלח אחריו שלית, ואמר לו "גט שנתתי לך בטל הוא" - חרי זה בטל, תויבא דריש לקיש! תויבא, והילכתא פותיה דרבי יוחנן, ואפילו בקמיתא, ואף על גב דאיכא למימר: שאני נתינת מעות ליד אשה דבמעשה דמי, אפילו הכי אתי דיבור ומבטל דיבור, קשיא הילכתא אהילכתא; אמרת: הילכתא פריב יוחנן, וקיימא לן: הילכתא פריב נתמן, דאיבעיא להו: מהו שיחזור ויגרש בו? רב נתמן אמר: חוזר ויגרש בו, רב ששת אמר: אינו חוזר ויגרש בו, וקיימא לן הילכתא פותיה דרב נתמן? נהי דבטליה מתורת שלית, מתורת גט לא בטליה, "מקודשת לשני". אמר רב: מקודשת לשני לעולם, ושמואל אמר: מקודשת לשני עד שלשים יום, לאחר שלשים יום פקעי קידושי שני, וגמרי קידושי ראשון, ותיב רב חסדא וקא קשיא ליה: קידושי שני במאי פקעי? - אמר ליה רב יוסף: קר ארשא מתני לה, וקשיא ליה, רב יהודה אפיפא מתני לה, ולא קשיא ליה; "מעבשיו ולאחר שלשים יום כו" אמר רב: מקודשת, ואינה מקודשת לעולם, ושמואל אמר: מקודשת ואינה מקודשת אלא עד שלשים יום, לאחר שלשים פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון, לרב חסדא ליה א עתה הואי א חזרה הואי, ושמואל פקעי קידושי ליה דתנאה הואי, ובפלוגתא דהני תנאי, דתנאי: "מהיום ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, דכריב חכמים, רבי אומר: קנה גט - וגימא רב: הלכה פרבנן, וגימא שמואל: הלכה פרבני - צריכא, דאיילו אמר רב: הלכה פרבנן - הנה אמניא: התם דלירוקה קאתי, אבל תכא דלירוקה קאתי - אימא מודה ליה לשמואל, דתנאה הואי, ואי אמר שמואל: הלכה פרבי - הנה אמניא: התם הוא דאין גט לאחר מיתה, אבל תכא דיש קידושיה לאחר שלשים - אימא מודה ליה לרב, צריכא, אמר אבוי: ולמעשה דרב, פא אהר ואמר לה "חרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר שלשים יום" ופא אחר ואמר לה "חרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר עשרים יום"

ואין עולין משומאיתן אלא בשינוי מעשה, מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה, בשלמא מיד מעשה לא מפקה - לא אתי דיבור ומבטל מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיכי! - אמר ליה: שאני מחשבה דמומאה, דכי מעשה דמי, וכדריב פפא, דרב פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן", הא פניד? "כי יתן" דומיא ד"כי יתן", מה יתן - דניחא ליה, אף יתן - דניחא ליה, איתוביה רבי יוחנן לריש לקיש: השולח גט לאשתו והניע בשלית, או ששלח אחריו שלית, ואמר לו "גט שנתתי לך בטל הוא" - חרי זה בטל, תויבא דריש לקיש! תויבא, והילכתא פותיה דרבי יוחנן, ואפילו בקמיתא, ואף על גב דאיכא למימר: שאני נתינת מעות ליד אשה דבמעשה דמי, אפילו הכי אתי דיבור ומבטל דיבור, קשיא הילכתא אהילכתא; אמרת: הילכתא פריב יוחנן, וקיימא לן: הילכתא פריב נתמן, דאיבעיא להו: מהו שיחזור ויגרש בו? רב נתמן אמר: חוזר ויגרש בו, רב ששת אמר: אינו חוזר ויגרש בו, וקיימא לן הילכתא פותיה דרב נתמן? נהי דבטליה מתורת שלית, מתורת גט לא בטליה, "מקודשת לשני". אמר רב: מקודשת לשני לעולם, ושמואל אמר: מקודשת לשני עד שלשים יום, לאחר שלשים יום פקעי קידושי שני, וגמרי קידושי ראשון, ותיב רב חסדא וקא קשיא ליה: קידושי שני במאי פקעי? - אמר ליה רב יוסף: קר ארשא מתני לה, וקשיא ליה, רב יהודה אפיפא מתני לה, ולא קשיא ליה; "מעבשיו ולאחר שלשים יום כו" אמר רב: מקודשת, ואינה מקודשת לעולם, ושמואל אמר: מקודשת ואינה מקודשת אלא עד שלשים יום, לאחר שלשים פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון, לרב חסדא ליה א עתה הואי א חזרה הואי, ושמואל פקעי קידושי ליה דתנאה הואי, ובפלוגתא דהני תנאי, דתנאי: "מהיום ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, דכריב חכמים, רבי אומר: קנה גט - וגימא רב: הלכה פרבנן, וגימא שמואל: הלכה פרבני - צריכא, דאיילו אמר רב: הלכה פרבנן - הנה אמניא: התם דלירוקה קאתי, אבל תכא דלירוקה קאתי - אימא מודה ליה לשמואל, דתנאה הואי, ואי אמר שמואל: הלכה פרבי - הנה אמניא: התם הוא דאין גט לאחר מיתה, אבל תכא דיש קידושיה לאחר שלשים - אימא מודה ליה לרב, צריכא, אמר אבוי: ולמעשה דרב, פא אהר ואמר לה "חרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר שלשים יום" ופא אחר ואמר לה "חרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר עשרים יום"

אפילו מאה תופסין בה — פירושו: דהא קונין ומשיירי. שהרי המקדש רוצה לומר מכבשין יתחילו הקידושין ולאחר שלשים יום יגמרו. ופירש בקונטרס: דליכא למימר דטעם דרבי יוחנן משום דקסבר דמספקא ליה אי הלשון משמע תנאה או חורה — דאם כן לא שייך למימר ולמיתני לשון "תופסין", דהא אין קידושין תופסין אלא באחד מתן.

ואין לא ידעינן היי ניהו, ומספקא צריך גט מכלהו. ולישנא ד"תופסין" משמע דסבירא ליה שיש בכולם צד קידושין. ואם תאמר: אמאי אמרינן הכא דמקודשת, והכי הוא אמר ליעיל בפיך קמא (ו.א.) האומר לאשה "חציך מקודשת לך" — אינה מקודשת ויש לה לומר: דההם היינו טעמא לפי שאין אשה מקודשת לצאצא, והוא שייך בגוף האשה. אבל תנא — לא שייך בהו האשה כולם, אלא גומרין כולם. כל גיטא דמשייר ביה לא כלום הוא — פירש בקונטרס. דלא הוי גט ברייתו, כיון דשייר בה. ולא נהירא, דאם כן תקשי ליה מקדושין הכא דמקודשת, והכי הוא אמר רבי יוחנן אפילו מאה תופסין בה — כיון דמשייר לא כלום הוא, דהא איתקש יהיה ליציאתה לכך נראה לומר: ודאי בכי האי גוונא היא כריתוה, אלא הכי פירושו: לא גיטא דמשייר בה — לא כלום הוא, כיון שאינו יכול להיות נגמר אלא אחר מיתה. אינו גט, דאין גט לאחר מיתה. הוא הדין בקידושין אם אמר "מהיום ולאחר מיתה" אינה מקודשת. והכא דאמר "מהיום ולאחר שלשים יום", מקודשת — דהא קידושין תופסין בה אחר שלשים כמו לפני שלשים.

איכא

מכנסה לרשות יבם! אלא אמר אביו: התם טעמא מאי - גזירה משום "מהיום אם מתו" הרי זה גט. ונגזור "מהיום אם מתו" דהתלוין, אפיו "מהיום ולאחר מיתה!" - אם אתה אומר חולצת - מתייבמת. - הכא נמי אם אתה אומר חולצת - מתייבמת. - תתייבמת. ואין בךד כלום, הששא דרבנן הוא. משנה האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת שאאתן לך מאתים וזו" הרי זו מקודשת, והוא יתן. על מנת שאאתן לך מאנא ועד שלשים יום", נתן לה בתוך שלשים - מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת. על מנת שיש לי מאתים וזו - הרי זו מקודשת, ויש לו. על מנת שאראד מאתים וזו" - הרי זו מקודשת, ונראה לה. ואם תראה על השלחן - אינה מקודשת. גמרא איתמר, רב הונא אמר: והוא יתן, רב יהודה אמר: לכשיתן. רב הונא אמר: והוא יתן; תנאה הוי, מקיים תנאה ואילו. רב יהודה אמר: לכשיתן; לכו יתיב הוי קידושי, השתא מיהא לא הוי קידושי. מאי בנייהו? אפא בנייהו: שפשמיה ידה וקבלה קידושין מאחר. לרב הונא לא הוי קידושי, לרב יהודה הוי קידושי. והנן נמי גבי גיטין פי האי גוונא: האומר לאשה "הרי זה גיטך על מנת שאתני לי מאתים וזו" - הרי זו גמורשת והיא תתן. איתמר, רב הונא אמר: והוא יתן, רב יהודה אמר: לכשיתן. רב הונא אמר: והיא תתן; תנאה הוי, מקיים תנאה והוא יתן. רב יהודה אמר: לכשיתן; לכו יתיב ליה הוא דהוי גט. השתא מיהא לא הוי גט.

מאי

ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר עשרה - והוא הדין בהאי אחר אם קדשה סתם, הואיל ולא בא אחר אחריו - מה לי ולתנאו. אלא סדירא נקט ותנא. אי חורה הוי דבתיא הוי קידושין - שלא בא אחר אחריו, וגמרו קידושין לאחר עשרה. האי לישנא משמע תנאה ומשע חורה - שתי לשונות במושגים; שדאמרה בלשון תנאי, ויש אומרה בלשון חורה.

ואיכא למימר להאי תנאה ולהאי חורה, ותבעי גיטא מבני חד וחד. דלמא קמא חורה מבין, וחלו של שני. ושמך לתנאה איכותן, ושלו קיימין. ואין על ראשן ושל אחרון קידושין, ובעי גיטא מאמצעי. ואיכא למימר דקמא תנאה ושלו קיימין, ואיכא למימר דכולהו חורה, ושל אחרון לבר קיימין. קא משמע על דאם תרייהו משתמיך, וריבא, אלא ספק תנאה ספק חורה, ואי תנאה הוא - לכולהו הוי תנאה, ואין לשון חורה כלל. ואי חורה הוי - לא הוה ביה לישנא דתנאה כלל, וממה נפשך אמצעי לא הוי קידושין. אסברה בבי - דהא ליכא למימר טעמא דרבי יוחנן משום דקסבר שתי לשונות במשמע, ומספקא ליה לגבי האי גברא בתנאה ולגבי האי בחורה, דאם כן לא שייך למיתני הוא דלא ידעינן היי ניהו. ומקדשת "תופסין" משמע דסבירא ליה שיש בה צד קידושין לכולהו. דשוו נפשייהו כי שרנא דליבני - המסדר לבינים ורחם כולו, הוא אי סמדר משע זו על זו, דאם כן הרי שורה החיצונה נופלת וחבירתה אחריה. אלא מסדר תחילה זו אצל זו, וחזור ומסדר עליה שורה אחרת, ונותן לחיצונה משוכה לחוץ כדי שישאר ריחן באתונתה להיות שניה יושבת מקצת עליה ומקצת על אצאלה, ונשאר ריחן גם בשניה נתיב שלישה מקצת עליה, וכן כולם. והכא נמי לא אחד מצא מקום זמן פגוי לקידושין. ותפס לולא לאסורה. חולצת - שמא אינו נזקוקה ליבם. אם מתייבמת - שמא נזק הוא והויא לה גרושת אחיו. והרי היא זו בברת - שאין עליה זיקת יבום. הא מני רבנן היא - דמספקא להו אי תנאה אי חורה. איכא דשייר ביה לא כלום הוא - דרדמנא נגמא (דברים כז) "כריתות" אם פתי - פשטא לן דתנאה הוא. דהוי גיטא למפרע לכשימות. הרי זה גט - ואינה חולצת חליצה משיתומ. אפיו מהיום ולאחר מיתה - דפדשתי לרבי יוחנן דשירוא הוא, ולא הוי גט כלל. ומשני: אם אתה מציינת חליצה אתו נמי ליבומה - דאמר: מדאצרכוהו חליצה - קים להו לרוב דלאו גיטא הוא. והא ליבימו גרושה. והיא בברת. ופרכינן: הכא נמי ב"מהיום ולאחר מיתה" נישוח דלמא אתי ליבומה, שאם אתה אומר חולצת - מתייבמת. ומשני: תתייבם ואין בכך כלום, דגיטא דשייר ביה - לאו גיטא הוא כלל. והא דקתני לא מתייבמת - חששא דרבנן היא. דגורו אטו "מהיום אם מתו". אחזקה דיבם מוקמינן לה" לא שייך למיתני הכא, אלא ביבמות גבי מילתא אחריתי דמשום ספקא, בפרק "ארבעה אוחין" (במות ז.א.) אבל הכא, דאפילו ספקא ליכא - לא בעי חזקה, דהא דאי יבמה היא. משנה הרי את מקודשת לי - בפרושה זו, על מנת שאתן לך מאתים וזו. הכי גרסין: ואם הראה על השלחן אינה מקודשת - והכי פירושה: ואם היה שולחין, והראה לה מעות שאינן שלו והם על שלחן שלפניו - אינה מקודשת, דלא נתבונה זו אלא לראות משלו. גמרא אמר רב הונא והוא יתן - לכשריצה, וקידושין חליץ למפרע משעת קידושין. ומיהו, מודה רב הונא דאם מת קודם שנתנו - אינה צריכה חליצה, שהרי לא קיים תנאו. וקיבלה קידושין מאחר - קודם שיקיים תנאו, ואחר כך עמד זה וקיים תנאו. לרב הונא לא הוי קידושין - שני קידושין, דהא גמרו קידושי ראשון למפרע. לרב יהודה הוי קידושין - שני קידושין, שהרי הראשון לא נתבון לקדשה בפרושה אלא במאתים וזו. דלית ליה לרב יהודה באומר "על מנת" באומר "מעכשיו" דמי, ודרי קדמו קידושי שני.

איכא בנייהו שנתקעה הגט או שנאבד - ולא רצה לשנוי: איכא בנייהו דפשתה ידה וקבלה קידושין מאחר, כדלעיל. דאם כן היה צריך לומר ולרוב הונא צריכה גט משני, ולרב יהודה אינה צריכה גט משני. והא ליאת, דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק (כדפרישי' רבינו יצחק) פרק מי שאחור" (גיטין ע"א). לכשתלן - דמגורשת ואינה

מאי בנייהו - על כרחך לרב הונא נמי אסורה לינשא עד שתתן, שמא לא יתיקום התנאי, וגט בטל, ובניה ממזרים. ולקריבתא אתי - ומיחד לקרבה אליו, ונגר קידושין בפרוטסה שנתן לה. **איכא** מודה ליה לרב יהודה - דלא גמר למיחד גיטא עד שתתן, אולי דמגורשת כדפרישי' רבינו יצחק) פרק מי שאחור" (גיטין ע"א). לכשתלן - דמגורשת ואינה

מגורשת עד שתתן. ולעיל נמי גבי קידושין לא מצי לשנוי: איכא בנייהו שנאבדו קידושין שנתן לה בשעת קידושין, כדמנשיה רב גבי גיטין שנאבדו הגט. ודלמי פריש לעיל: לרב הונא גט קידושין ולרב יהודה לא הוו קידושין - דהא לכליל עלמא אפילו נתאבלו המעות - הוו קידושין, כיון דבתורת קידושין היבניהו - כדאמרין בפרקין (גט.א). ואומר לאשה "הרי את מקדשת לי לאחר שלשים יום" - מקדשת, אפילו נתאבלו המעות **אבל** דכולי עלמא תנאה הוי - פירשי: ואפילו נתאבלו קמא מודה, שאם פירש "על מנת שתהני לי לא לירוש", שאפילו מת - נתנת לירושם, ופטורה מן החליצה, דהוה ליה גיטא למפרע משקבלת, ותיובתא דרב יהודה, דאמר לעיל "לכשתתן" לדרידה לא הוי גט, דכתיב יתבה ליה הוי גיטא, והשתא מיהא לא הוי גיטא, דאין גט לאחר מיתה. ואם תאמר: מאי מקשה לרב יהודה? דלמא דכולי עלמא סברי "לי" - ואפילו לירושמי, ובהא פליגי בין תנא קמא לרבן שמעון? כן גמליאל, תנא קמא סבר הורה, דאמר "לכשתתן", ולא הוי גט. ורבן שמעון דנותנת לירושם - שהגט חל עליה למפרע ויש לומר: דמשמע ליה לגמרא דהלשון דקאמר: לא נתנה ומוקד לביס - רוצה לומר דמתייבמת אם תרה. ולרב יהודה מגורשת מיהא מספק למפרע, כדפרישתי לעיל, "לכשתתן" מגורשת ואינה מגורשת עד שתתן, ואם כן, לא היפסק גיט אשת אחיו שלא במקום מצוה. שהרי אם נתנה לאחר מן הקרובים - מגורשת מספק למפרע, ואם כן כיון דסדקא הוה - חולצת אם מתייבמת. ומבאיה וכו' ראה לגמרא דפרישתי לעיל ולרב יהודה דאמר "לכשתתן" - הוי גט, ואינו גט עד שתתן, דאם לא כן - לישינ הבא נמי דקאי בתנא קמא.

מגורשת עד שתתן. ולעיל נמי גבי קידושין לא מצי לשנוי: איכא בנייהו שנאבדו קידושין שנתן לה בשעת קידושין, כדמנשיה רב גבי גיטין שנאבדו הגט. ודלמי פריש לעיל: לרב הונא גט קידושין ולרב יהודה לא הוו קידושין - דהא לכליל עלמא אפילו נתאבלו המעות - הוו קידושין, כיון דבתורת קידושין היבניהו - כדאמרין בפרקין (גט.א). ואומר לאשה "הרי את מקדשת לי לאחר שלשים יום" - מקדשת, אפילו נתאבלו המעות אבל דכולי עלמא תנאה הוי - פירשי: ואפילו נתאבלו קמא מודה, שאם פירש "על מנת שתהני לי לא לירוש", שאפילו מת - נתנת לירושם, ופטורה מן החליצה, דהוה ליה גיטא למפרע משקבלת, ותיובתא דרב יהודה, דאמר לעיל "לכשתתן" לדרידה לא הוי גט, דכתיב יתבה ליה הוי גיטא, והשתא מיהא לא הוי גיטא, דאין גט לאחר מיתה. ואם תאמר: מאי מקשה לרב יהודה? דלמא דכולי עלמא סברי "לי" - ואפילו לירושמי, ובהא פליגי בין תנא קמא לרבן שמעון? כן גמליאל, תנא קמא סבר הורה, דאמר "לכשתתן", ולא הוי גט. ורבן שמעון דנותנת לירושם - שהגט חל עליה למפרע ויש לומר: דמשמע ליה לגמרא דהלשון דקאמר: לא נתנה ומוקד לביס - רוצה לומר דמתייבמת אם תרה. ולרב יהודה מגורשת מיהא מספק למפרע, כדפרישתי לעיל, "לכשתתן" מגורשת ואינה מגורשת עד שתתן, ואם כן, לא היפסק גיט אשת אחיו שלא במקום מצוה. שהרי אם נתנה לאחר מן הקרובים - מגורשת מספק למפרע, ואם כן כיון דסדקא הוה - חולצת אם מתייבמת. ומבאיה וכו' ראה לגמרא דפרישתי לעיל ולרב יהודה דאמר "לכשתתן" - הוי גט, ואינו גט עד שתתן, דאם לא כן - לישינ הבא נמי דקאי בתנא קמא.

מאי בנייהו? איכא בנייהו שנתקעה הגט או שאבד.
לרב הונא הוי גט, לרב יהודה לא הוי גט. וצריכא: **דאי אשמעינן גבי קידושין - בהא קאמר רב הונא, משום דלקרובה קאתי, אבל גירושין דלרקה קאתי איכא מודי ליה יהודה.** ויא איתמר בהך - בהך קאמר רב הונא, משום דאיהו לא פסיוף ליה למתבעיה, **אבל הכא, דאיהו פסיוף לה למתבעיה - אימא מודי ליה לרב יהודה, צריכא.** פשיטא: "הרי זה גיטא על מנת שתהני לי מאתיים וזו" - אף על פי שנתקעה הגט או שאבד - הרי זו מגורשת, לאחר לא תנשא עד שתתן ועוד תנאי: אמר לה "הרי זה גיטא על מנת שתהני לי מאתיים וזו" ומה, נתנה - אין זקוקה לביס, לא נתנה - זקוקה לביס. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותנת לחייו, או לאביו, או לאחד מן הקרובים. עד כאן לא פליגי, אלא דמר סבר: "לי" - ולא לירושמי, ומר סבר: אפילו לירושמי. דכולי עלמא מיהא תנאה הוי, תיובתא דרב יהודה! - אמר לה רב יהודה: הא מני - רבי היא, דאמר רב הונא אמר רבי: כל האומר "על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי, ופליגי רבנן עליה, ואנא דאמרי פרבנן. וגפאי: אמר רב הונא אמר רבי: כל האומר "על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי. אמר רבי יורא: פי הוינן בבבל הוה אמרינן, הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר "על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי - פליגי רבנן עליה. פי סלקי לתתא אשפחיה לרבי אסי דתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן: הפל מודים פאומר "על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי. לא נחלקו אלא "מהיום ולאחר מיתה" והתנאי: "מהיום ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, דברי חכמים, רבי אמי: פה גט. ליהודי פה דרב, ד"מהיום ולאחר מיתה" מני הרי זה גט - וניפלגי ב"על מנת" להודיע פה דרבנן! - פה דהיתירא עדיף. "על מנת שתתן לה מקאן וכו'". פשיטא! מהו דתיקא: לא תנאה הוא, וקרוביה קאמר, קא משמע לן. "על מנת שיש לי מאתיים וזו וכו'". וניחוש שפמא יש לז? ועוד, תניא: חיישין שפמא יש לז! - לא קשיא: הא בקדושי ודאי, הא - בקדושי ספק. "על מנת שאראך מאתיים וזו וכו'". תנא: לא נתפונה אלא לראות משלו. "ואם הראה לה על השלחן אינה מקדשת", פשיטא! לא צריכא, דאף על גב דנקט דמי בעיקרא. **משנה** "על מנת שיש לי בית פור עפר" - הרי זו מקדשת, ויש לו. "על מנת שיש לי במקום פלוני", אם יש לו פאותו מקום - מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת. "על מנת שאראך בית פור עפר" - הרי זו מקדשת, וראצה. ואם הראה בבקעה אינה מקדשת. **גמרא** וניחוש שפמא יש לז? ועוד, תנאי: חיישין שפמא יש לז! - לא קשיא: הא - בקדושי ספק. למה לי למיתנא גבי ארעא, ולמה לי למיתנא גבי וזו? - צריכא, דאי אשמעינן גבי וזו - משום דעבידי אינשי דמנעני. אבל ארעא, אימא: אי דאית ליה ארעא - קלא אית ליה, קא משמע לן מדתננהו גבי הדדי - למיתנא ארעא בי וזו, ויה חתם שי לו - ודאי, אין לו ספק, קא קרעק שי לו - ודאי, אין לו ספק. מאי נפקא ליה מניה - אם רחוק הוא? אבא טרחנא ומיתנא התבואה לבית. בדיסתורא = ארסות.

רבי אמי: פה גט. ליהודי פה דרב, ד"מהיום ולאחר מיתה" מני הרי זה גט. וניפלגי ב"על מנת" להודיע פה דרבנן! - פה דהיתירא עדיף. "על מנת שתתן לה מקאן וכו'". פשיטא! מהו דתיקא: לא תנאה הוא, וקרוביה קאמר, קא משמע לן. "על מנת שיש לי מאתיים וזו וכו'". וניחוש שפמא יש לז? ועוד, תניא: חיישין שפמא יש לז! - לא קשיא: הא בקדושי ודאי, הא - בקדושי ספק. "על מנת שאראך מאתיים וזו וכו'". תנא: לא נתפונה אלא לראות משלו. "ואם הראה לה על השלחן אינה מקדשת", פשיטא! לא צריכא, דאף על גב דנקט דמי בעיקרא. **משנה "על מנת שיש לי בית פור עפר" - הרי זו מקדשת, ויש לו. "על מנת שיש לי במקום פלוני", אם יש לו פאותו מקום - מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת. "על מנת שאראך בית פור עפר" - הרי זו מקדשת, וראצה. ואם הראה בבקעה אינה מקדשת. **גמרא** וניחוש שפמא יש לז? ועוד, תנאי: חיישין שפמא יש לז! - לא קשיא: הא - בקדושי ספק. למה לי למיתנא גבי ארעא, ולמה לי למיתנא גבי וזו? - צריכא, דאי אשמעינן גבי וזו - משום דעבידי אינשי דמנעני. אבל ארעא, אימא: אי דאית ליה ארעא - קלא אית ליה, קא משמע לן. "על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו'". פשיטא! - מהו דתיקא: אמר לה "מאי נפקא לך מניה, אנא מרתנא ומיתנא", קמשמע לן. "על מנת שאראך בית פור עפר". תנא: לא נתפונה אז אלא לראות משלו. "ואם הראה בבקעה אינה מקדשת". פשיטא! לא צריכא דנקט בדיסתורא. גבי הקדש הנן: הקדוש**

בשעת

לא כתב ארץ כנען הוה אמנא בתוככם בארץ גלעד - פירש בקונטרס: דאם לא יעבור - יטלו חלקם פני המגיעם בארץ גלעד שנאזרו בה כבר, והם סיעו ואחכם לבבשה, אבל בארץ כנען - כלל וכלל לא, שהרי לא סיעו לבבשה, קא משמע על דאף על פי כן יטלו; וקשה: וכל איוז סברא דאי תרביה ארעאש ברתיהם ועם אחיהם שיצאו למלחמה? וזעזע:

למה לי - "בארץ כנען", דמשמע מיעוטא - למעוטי שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען, (חרי משמע נמי מ'נאחזו בתוככם' שלא יטלו ארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ ישראל, אלא קרא יתירא הוה למדרש ביה תנאי פכול), שזע מניה הוצרך לכפול ולומר: אם לא יעבור - ולא כפול - ולא כפול - הוה מתנה קיימת, דמכלל לן לא נשמע לאו. ורבי חנינא - אמר: לך לעולם לא לכפול אלא לפרש, שאפילו לא יעבור - לא יפסודו נחלתם מכל ארץ ישראל. ואם כתב "ונאחזו בתוככם" וכו' ולא - ורבי חנינא: ואם לא יעבור - יטלו וכו' חפי המגיעם בארץ גלעד שנאזרחו בה כבר, והם סיעו אתכם לבבשה. אבל בארץ כנען - כלל לא, לא בתוכה יטלו ולא בארץ גלעד כנגדה. להכי כתב "בארץ כנען" - שאף בארץ כנען יטלו, אף על פי שלא סיעו לבבשה, אבל למעוטי שלא יטלו ארץ גלעד כנגדה - לא איצטרך, דמכלל לן הוה שמענין לאו. כל היכא דית' לכו משמע - ועל ברחץ לא כתב "בארץ כנען" אלא למעוטי ארץ גלעד, שלא יטילו כולה על פי מתנה, שאמר להם "ותנתם להם", ולמדנו דמכלל לן לא הוה שמענין לאו, משל - דמשעה, דלכל הדבר חומה בו' - כן שאר השבטים יטלו ארץ כנען, ושני שבטים אלו יעבור את הירדן למלחמה. דהיינו דמיא דיתן להם מתאיתז וכו' יטלו ארץ גלעד, ואם לא יעבור - לא יפסודו חלקם בארץ כנען, ודחינו שאר נכסים. פי גרם לו ליטול עם אחיו כשאר נכסים כפולו גרמא לו - דאם לא כפל הייתי שומע דאם לא יתן - יטול באותו שדה כפי חלק המגיע בו, לא בשתי שדות שהקציתים אחיו - לא יטול כלום. כל שכן שלא יטול באותו שדה כנגד שאר נכסים, אף בניי גו ובניי ראוון, כפילת הדברים גרמא להם לטול חלקם בארץ כנען, שאם לא כפל - הייתי יאמר: לא יטול בה כלום, אלא בארץ גלעד מה שמגיעים בה, והם - מתניתין קתני שאם לא כפל לא יהו נוספין כלום לא כאן ולא כאן, אדקמרא, שאף בארץ כנען שאנתנה תביבה להם לא יטלו. מדרשין "שאף" - משמע דכל שכן בארץ גלעד שברחו בה, הכי גרסינן: אלמא כפילה לרין גלעד נמי אהני והבא קתני פי גרם כפול - אלמא לא שנקי אלא שארץ כנען, דבלאו כפילה נמי הוה שנקי אלא שארץ כנען, גלעד. לא קשיא - מתניתין דקתני "שאף" דמשמע דכל שכן בארץ גלעד. כקמי' דגימא ליה רבי מאיר - אם כן נכתוב "ונאחזו". והוה סבר רבי תנאינא דכולא מילתא דרביה רבי מאיר לתנאי פכול, הלכך אמר ליה: שאלמלא מי כן שכלפ דבריו שי משמע שאף בארץ כנען לא יטלו, וכל שכן במקום החיוב בכלל לן היינו שמענין לאו, ואם לא יעבור לא תנתן להם את ארץ גלעד וממילא דבארץ כנען לא שקלי, דהא לא אזלי למבבשה, וברייחא דקתני דלא אזני כפילה ליה לארץ כנען אמר רבי חנינא בחר דאמר ליה רבי מאיר: נכתוב קרא ונאחזו למה

למה לי? שמע מינה לתנאי כפול הוא דאָתא. ורבי חנינא בן גמליאל אָמר: אי לא קתב רחמינא "בארץ כנען", הוה אָמינא "ונאחזו בתככם" - בארץ גלעד, אָבל אָרץ כנען - כלל לא. - ורבי מאיר: "בתככם" - כל היכא דאית לכו משמע. תניא, אָמר רבי חנינא בן גמליאל: מִשָּׁל לְמָה הִדְרָב רֹדְמָה - לְאָדָם שְׁוֵהָ מִחֻלְק נְכָסֵי לְבָנוֹ, אָמר: פְּלוּנֵי בְנֵי יִירֵשׁ שְׂדֵה פְּלוּנִית, וּפְלוּנֵי בְנֵי יִירֵשׁ שְׂדֵה פְּלוּנִית, וּפְלוּנֵי בְנֵי יתן מֵאֲתָתִים זוּ יִירֵשׁ שְׂדֵה פְּלוּנִית, וְאָם לא יתן - יִירֵשׁ עִם אָחִיו בְּשָׂאָר נְכָסִים. מו גָּרַם לוֹ לִירֵשׁ עִם אָחִיו בְּשָׂאָר נְכָסִים - כְּפִילוֹ גָּרַם לוֹ. - וְהָאֵל לֹא דְמֵיָא מִשָּׁל לְמַתְנִיתִין; הֵתָם קִתְּנֵי: יֵשׁ בְּמִשְׁמַע שְׁאִפִּילוּ בְּאָרְץ כְּנַעַן לֹא יִתְּלוּ - אֲלֵמָא: כְּפִילָה לְאָרְץ גִּלְעָד נִמְי תְּנִינָה, וְהִכָּא קִתְּנֵי: מו גָּרַם לוֹ לִירֵשׁ עִם אָחִיו בְּשָׂאָר נְכָסִים - כְּפִילוֹ גָּרַם לוֹ, אֲלֵמָא: כְּפִילָה לְשָׂאָר נְכָסִים הוּא דְקָמְהֵי? - לֹא קִשְׁיָא; הֵא - מִקְמֵי דְמֵיָא לִיה רַבִּי מֵאִיר "ונאחזו", הֵא - לְכַתְּר דְּמֵיָא לִיה רַבִּי מֵאִיר "ונאחזו". בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר - הֵינֵי דְכַתְּיב "אִם תִּטְּיֹב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִטְּיֹב לְפַתַּח חֲטָאת רַבִּי", אֲלֵא לְרַבִּי חֲנִינָא לְמָה לִּי? סִלְקָא דְעֵתָף אָמֵינָא: אִם תִּטְּיֹב - אַנְרָא, אִם לֹא תִטְּיֹב - לֹא אַנְרָא וְלֹא דֵינָא, קָא מִשְׁמַע לָן. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הֵינֵי דְכַתְּיב "אִו הִנְקָה מֵאֲלֹהֵי", אֲלֵא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל - לְמָה לִּי? - אִינְצִמְרִיד, סִלְקָא דְעֵתָף אָמֵינָא: הִיכָא דִּנְחָא לָה לְדִידָה וְלֹא נִיחָא לִיה לְדִידָהוּ - מִיּוֹתֵי בְּעַל פְּרִתְהוּ, קָא מִשְׁמַע לָן. "אִם לֹא תִאכְבֵּה הָאִשָּׁה" לְמָה לִּי? - אִינְצִמְרִיד, סִלְקָא דְעֵתָף אָמֵינָא: הִיכָא דִּנְיחָא לָהוּ לְדִידָהוּ וְלֹא נִיחָא לָה לְדִידָה - נִיּוֹתֵי בְּעַל פְּרָחָה, קָא מִשְׁמַע לָן. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר - הֵינֵי דְכַתְּיב "אִם בְּחָקְתִּי תִלְכוּ", וְ"אִם בְּחָקְתִּי תִמָּאֵס", אֲלֵא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמָה לִּי? - אִינְצִמְרִיד, סִלְקָא דְעֵתָף אָמֵינָא: "אִם בְּחָקְתִּי תִלְכוּ" - בְּרָבְהָ, "אִם בְּחָקְתִּי תִמָּאֵס" - לֹא בְּרָבְהָ וְלֹא כִלְהָ, קָא מִשְׁמַע לָן. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הֵינֵי דְכַתְּיב "אִם תֵּאבְדוּ וְשִׁמְעַתֶּם וּגו'" - וְ"אִם תִּמָּאֵס וּמְרִיתֶם וּגו'" - אֲלֵא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמָה לִּי? - אִינְצִמְרִיד, סִלְקָא דְעֵתָף אָמֵינָא "אִם תֵּאבְדוּ", וְ"אִם תִּמָּאֵס" - לֹא מְטָבָה וְלֹא רַעָה, קָא מִשְׁמַע לָן. מֵאִיר חֲרַב

אחזו - שיקח אשה לבנו ממשפחתו. ושובעה אחרת - שאם לא יתנו - לא תקח אשה מנגזרת כנען, ודיק מדרבני "ונקית משבעתי זאת" - משמע שיש שבעה אחרת. בשלמא למה לי אם תיטיב [לא תיטיב] - נשמעת מכללא. סלקא דעתך בו' - כלומר, מכללא לא הוה נפקא לן אלא ביטול מתנה: הא אם לא תיטיב - לא תשא שבר, ופדעוּתא נמי לא תשקול. להכי איצטרך כפילה דינא דפורענותא. בשלמא לרבי מאיר - דאמר מכללא אל שמענין, היינו דרבתי "או תקנה נאמלתי", לפי שהשביעני: אם לא לא בית אבי תלך - תחול עליך שבעה, ומכללא לא שמענין דאם תלך לא תחול. למה לי - לפירושי: אם תלך תנקה? אלא דאי לא כפילה לא הוה מנטל תנאה ליתבוך, דאפילו ילך - תחול עליך, אם יקח לו אשה מנגזרת כנען. היכא נתיב ליה - לקרובים. נתיב - להכי נכתב דאי לא למיתלי נמי מקרובים, ואם לא כפול ליתבוך קרובים - הייתן נקי. למה לי - "ואם

למה לי אם תיטיב [לא תיטיב] - נשמעת מכללא. סלקא דעתך בו' - כלומר, מכללא לא הוה נפקא לן אלא ביטול מתנה: הא אם לא תיטיב - לא תשא שבר, ופדעוּתא נמי לא תשקול. להכי איצטרך כפילה דינא דפורענותא. בשלמא לרבי מאיר - דאמר מכללא אל שמענין, היינו דרבתי "או תקנה נאמלתי", לפי שהשביעני: אם לא לא בית אבי תלך - תחול עליך שבעה, ומכללא לא שמענין דאם תלך לא תחול. למה לי - לפירושי: אם תלך תנקה? אלא דאי לא כפילה לא הוה מנטל תנאה ליתבוך, דאפילו ילך - תחול עליך, אם יקח לו אשה מנגזרת כנען. היכא נתיב ליה - לקרובים. נתיב - להכי נכתב דאי לא למיתלי נמי מקרובים, ואם לא כפול ליתבוך קרובים - הייתן נקי. למה לי - "ואם

חרב האכלו - משמע: אכילתכם הוא, חרב יהיו נשבעים. גלגליהא = גסה. היינו דכתיב
אם לא שבב הנקי - לא מפני "אם שבב לא הנקי", אלא מכלל ברבא אתה שומע קללה.
דאי משום דסמך ליה "זאת כי שטית" וגו' - ההוא לא מפרש ביה קללה אשבעה
קמייתא; אלא דשבעה בהרתיה קאי, דסמך ליה "והשביע הכהן את האשה בשבעות

בשלמא לרבי הנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שבב הנקי - פירש בקונטרס: שלא
כפל "אם שבב לא הנקי" אלא מכלל ברבא אתה שומע קללה. דאי משום
דסמך ליה "זאת כי שטית" וגו' - ההוא לא מפרש ביה קללה אשבעה קמייתא, אלא
אשבעה בתרתייהו קאי, דסמך ליה "והשביע אתה אתה אשבעה בשבעות ה' וגו'.

הוא. וקמייתא שבעה שאין בה אלה, הדכי
כתיב "והשביע אתה הבהן" וגו', ולא פירש
קללה, אלא מכלל ברבא. הנינא לרבי מאיר -
"אם שבב הנקי" במינה ליה. הנינא כתיב - בלא
יוד, למידרשה במקרא לשבעה ראשונה; אם
לא שבב - תתא נקיה. ובסוטה נמי מדרש
אשבעה קמייתא, למישייה אקרא דבתריה
ולמייתא; הנקי זאת כי שטית, כלומר: אם שטית
- תתחנק. אלא לרבי תינא - דלא בעי
כפילה, למה לי ומיכא? ביה האי לישנא, ואיכא
למידרשה דכי הוה? וכתוב "תחיה" או לשון
אחרי מלקא דעתך אמינא מצות הוזה בשלישי
ובשביעי ואי עבר בחד מנייהו עבר - דרישא
דקרא לאו מלישנא דתנאא כתיב, דלא כתיב
"אם יתחטא בו" למשמע מיניה. הלא אם לא
יתחטא - לא יטהר. אלא "הנינא יתחטא בו",
ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא. והוה
התוודע על הטמא ונזי למה לי - לאו לרבי הנינא
פריך, אלא לדברי הכל בעי לה. למעוטי שני -
שלא ריחוק הואוהו אשבעה. ודכי גרסינן: אבל
היבא אכלב בשלישי ובשביעי דקא מפי' בימי
מזרה אימא שפיר דפי - ולא גרסי: ברביעי
ובשמיני דהא רדאי שפיר דפי, ודכל מה
שמשהו אכלב ראשונה אין בכך כלום, ובלבד
שלא ריבא ושלא ימעט בימי שבין הוזה
לזוהא, תימא גבי ברוך הפרש שבעה לפני יום
הכזרים (וימא חב). בשלמא ראשון - שמו
שלישי, שני - שמו שלישי, ואף על גב דאיכא
לספוקי נמי שמו ששמו או יותר הוא. ואי גרסינן
הכי - לענן מצות הוזהו בזמנה הוא גרסינן.
דקא מפ' בימי מזרה - מרדוק והולך מיום
מגע המטמא. ממשנה שלא הפישה - אלא
הוא הטעה את עצמו, וכיון דלא פירש - לאו
כל במנייה. דהוה להו דברים שבלב. לאחר
שחילין ליה יבסוד - קסבר האי תנא: אין
קידושין תופסין ביבמה שלוק. אינה פחותה
דהוה ליה דברים שלא באו אלוה, ונעשוין אין
בידו לקדשה. גמרא מחובר אינו חיוב
בתרומה "ראשית דגני" כתיב (דברים יח), מדי
דמדיגן, שנאמר בכרי. הלכך לא חל על תרומה
על תלוש שהופרש, וטעם וטעם הוא ביד כתיב,
ויכול לתרום עליה ממקום אחר, וכולה חולין.
המחובר שהופרש עליו לא תנקו, ולכשתלוש
צריך לתרום. פירות ערוגה זו מחוברים -
כלומר, או שאמר: פירות ערוגה זו מחוברים יהיו
תרומה כו'. ונתלשו מהו - שתתא תרומה
מלפניו, מי היה מקדשין רבד שלא בא לעולם,
או לא? כי שבידו - כי היא, שבידו תלוש
ולפרש מהי.

ה'ח'ר'ב ה'אכ'לו'? אָמַר רַבָּא: מִיִּלְחָא גַלְגְּלִינָתָא, הַנְּחָמָא
דְּשַׁעְרֵי אַקוּשָׁא, וּבְצִלֵי. דְּאָמַר מַר: פַּת פּוּרְגֵי הַרְבֵּה
בְּמִלְחָא וּבְצִלִים - קָשִׁים לְגוּף פְּהַרְבוֹת. בְּשַׁלְמָא לְרַבִּי
הַנְּיָנָא בְּנֵן גַּמְלִיאֵל הַיְיִנוּ דְּכַתִּיב "אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ
אֶתְךָ וְאִם לֹא שָׁמִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הַנְּקִי",
אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר "הַנְּקִי" מִבְּעֵי לֵיהּ! - אָמַר רַבִּי
תַּנְחֻם: "הַנְּקִי" פְּתִיב. - בְּשַׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הַיְיִנוּ
דְּכַתִּיב "הַנְּקִי", אֶלָּא לְרַבִּי הַנְּיָנָא בְּנֵן גַּמְלִיאֵל לְמַה
לִי? - אֲצַמְרִיד, סְלָקָא דְעֵתְךָ אֲמִינָא: "אִם לֹא שָׁכַב
אִישׁ" - הַנְּקִי, "וְאִם שָׁכַב" - לֹא הַנְּקִי וְלֹא הַנְּקִי,
אֶלָּא אִיסוּרָא בְּעֵלְמָא, קָא מְשַׁמַּע לָן. בְּשַׁלְמָא לְרַבִּי
מֵאִיר הַיְיִנוּ דְּכַתִּיב "הוּא יִתְחַמָּא בּוּ בְיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וּבְיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיָהֳרָ, וְאִם לֹא יִתְחַמָּא" וגו', אֶלָּא
לְרַבִּי הַנְּיָנָא בְּנֵן גַּמְלִיאֵל לְמַה לִּי? אֲצַמְרִיד, סְלָקָא
דְעֵתְךָ אֲמִינָא: מְצוֹת הַזֹּהָה בְּשַׁלְשִׁי וּבְשַׁבְעִי, וְהִיכָא
דְעַבְדַּ בְּחַד מִיְיָהוּ - עַבְדַּ, קָא מְשַׁמַּע לָן. "וְהַזֶּה
הַמְהוּר עַל הַטְּמֵא בְיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"
לְמַה לִּי? - אֲצַמְרִיד, סְלָקָא דְעֵתְךָ אֲמִינָא: שְׁלִישִׁי
- לְמַעוּטֵי שְׁנֵי, שְׁבִיעִי - לְמַעוּטֵי שְׁשִׁי, דְקָא מְמַעֵט
בְיָמֵי מַזְרָה. אֶבְל הִיכָא דְעַבְדַּ בְּשַׁלְשִׁי וּבְשַׁבְעִי,
דְקָא מְפִישׁ בְיָמֵי טַהְרָה - אֲמִינָא שְׁפִיר דְמֵי, קָא
מְשַׁמַּע לָן. "וְהַטְּמֵא בְיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" לְמַה לִּי? -
אֲצַמְרִיד, סְלָקָא דְעֵתְךָ אֲמִינָא: הֵינֵי מִיָּלִי - לְקַדְשִׁים,
אֶבְל לְתַרְוָמָה - בְּחַד נְמִי סַגְיָא, קָא מְשַׁמַּע לָן.
מִשְׁנֵה הַמְקַדֵּשׁ אֵת הָאִשָּׁה וְאָמַר: כְּפִסְבוֹר הִיְיִתִי
שְׂהִיא בְּהֵנָה - וְהִרִי הִיא לְוִיתָ, לְוִיָּה וְהִרִי הִיא
בְּהֵנָה, עֲנִיָּה וְהִרִי הִיא עֲשִׂירָה, עֲשִׂירָה וְהִרִי הִיא
עֲנִיָּה - הִרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת, מִפְּנֵי שְׁלֹא הִמְעַתָּה. הָאֹמַר
לְאִשָּׁה "הִרִי אֵת מְקַדְּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁאֲתַגְיִיר", או
"לְאַחַר שְׁתַּתְּגִיר", "לְאַחַר שְׁאֲתַתְּרִיד" או "לְאַחַר
שְׁתַּשְׁתְּרִיד", "לְאַחַר שְׁמִינֹת בְּעֵלְיָד" או "לְאַחַר
שְׁתַּמּוֹת אַחוּתְיָד", "לְאַחַר שְׁתַּלְוִיזִין לִיךְ בְּמִדְבָּר" -
אֵינָה מְקַדְּשֶׁת. וְכֵן הָאֹמַר לְחִבְרִי: "אִם לְוִדָּה
אֲשַׁתְךָ נִגְבַּה הִרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת לִי" - אֵינָה מְקַדְּשֶׁת.
אִם הִיְיָה אִשֶׁת חִבְרוּ מְעוּפְרָתָ, וְהוֹכַר עוֹפְרָה -
דְּבָרֵי קִמְיוֹן, וְאִם לְוִדָּה נִגְבַּה - מְקַדְּשֶׁת. גַּמְרָא
הֵנֵן תְּהִם: אִין תּוֹרְמִין מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְּחוּבָר, וְאִם
תְּהִם - אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. בְּעָא מִיְיָה רַב אִסִּי
מְרַבִּי יוֹחֲנָן: אָמַר "פִּירוֹת עֲרוּגָה זֶה תְּלוּשִׁים יְהִיו
תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת עֲרוּגָה זֶה מְחוּבְרִים", "פִּירוֹת עֲרוּגָה זֶה מְחוּבְרִים יְהִיו תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת
עֲרוּגָה זֶה תְּלוּשִׁים לְכַשְׁתִּילָשׁוּ" וְנִתְלָשׁוּ, מְהוּ? אָמַר לִיה: כֹּל שְׁבִידוֹ - לֹא מְחוּסַפ
מְעַשָּׂה דְמֵי. אִיתִיבָה: הָאֹמַר לְאִשָּׁה "הִרִי אֵת מְקַדְּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁאֲתַגְיִיר" "לְאַחַר
שְׁתַּתְּגִיר", "לְאַחַר שְׁאֲתַתְּרִיד" "לְאַחַר שְׁתַּשְׁתְּרִיד" "לְאַחַר שְׁמִינֹת בְּעֵלְיָד" "לְאַחַר שְׁתַּמּוֹת
אַחוּתְיָד" "לְאַחַר שְׁתַּלְוִיזִין לִיךְ יְבָמְיָד" - אֵינָה מְקַדְּשֶׁת. בְּשַׁלְמָא פְּלוּהוּ - לֹא בִידוֹ,
אֶלָּא גַר - הֵי בִידוֹ! - גַּר נְמִי לֹא בִידוֹ, דְאָמַר רַבִּי הִינֵי בַר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן:

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "הוא
יתחטא בו" וגו' ואם לא יתחטא -
תימה: מה ענין זה למחלוף? אפילו לרבי מאיר
למה ליה הלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד)
"ורחץ במים וטהר" ואלו הצורך לומר ואם לא
ירחץ לא יטהרו וכו' לומר: דל דמי; והתם
מילתא דפשיטא. כיון דמזוה הוא שבעה הקדושה
ברוך הוא, אם לא עשה - לא יצא. אבל הכא
משמע עת שרוא שנינו אנו, מדרבתי "הוא
יתחטא" לרבי כאילו כתיב: אם יתחטא בו - יטהר.
ולא כתיב ויתחטא יסור - ואז היה ציווי כמו
"ורחץ וטהר". אִין תורמין מן התלוש על
המחובר - פירש בקונטרס: המחובר אינו חיב
בתרומה, דכתיב (דברים יח) "ראשית דגנך
דבעין מדי מדינתך, ואם כן הוה מן החיוב על
הפטור. וקשה: דאם כן, לדבריו תלוש נמי, קודם
שמנחה אל הוה תרומה. שריר לא מדינתך וליתא.
דאז אמר בעלמא (עירובין לאב). משער ראשון
שהקדימו בשלמא - פטור בתרומה גדולה,
דמשמע דמתנהו יעוד קשה; מהדיא דאמר
(תרומות פרק א משנה א) התרום מדבר שנגמר
מלאכתו, דהיינו אחר מירוח; על דבר שלא נגמר
מלאכתו, דהיינו קודם מירוח - תרומתו תרומה.
לכן נראה לרבינו יצחק: הא דמחובר פטור -
נפקא לן מדרבתי "ממנו", דדרש בספרי: "ממנו"
- ולא כן המחובר. דהיא קרא תלוש ממי, ועל
כך אתא מלמינו: ממנו אפילו בדיעבד נמי,
אסור. דאי משום לכתיחלה אתא - תיפוק ל'
משום דכתיב "דגנך", ומחבר לאו מדינת הוא.
אלא שמע מינה דפטור אפילו בדיעבד מחובר.
והדיא דזמערש שהקדימו בשלמא דהניין
בדיעבד - מיירי בתלוש, וקודם מירוח.

צריך
תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת עֲרוּגָה זֶה מְחוּבְרִים, "פִּירוֹת עֲרוּגָה זֶה מְחוּבְרִים יְהִיו תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת
עֲרוּגָה זֶה תְּלוּשִׁים לְכַשְׁתִּילָשׁוּ" וְנִתְלָשׁוּ, מְהוּ? אָמַר לִיה: כֹּל שְׁבִידוֹ - לֹא מְחוּסַפ
מְעַשָּׂה דְמֵי. אִיתִיבָה: הָאֹמַר לְאִשָּׁה "הִרִי אֵת מְקַדְּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁאֲתַגְיִיר" "לְאַחַר
שְׁתַּתְּגִיר", "לְאַחַר שְׁאֲתַתְּרִיד" "לְאַחַר שְׁתַּשְׁתְּרִיד" "לְאַחַר שְׁמִינֹת בְּעֵלְיָד" "לְאַחַר שְׁתַּמּוֹת
אַחוּתְיָד" "לְאַחַר שְׁתַּלְוִיזִין לִיךְ יְבָמְיָד" - אֵינָה מְקַדְּשֶׁת. בְּשַׁלְמָא פְּלוּהוּ - לֹא בִידוֹ,
אֶלָּא גַר - הֵי בִידוֹ! - גַּר נְמִי לֹא בִידוֹ, דְאָמַר רַבִּי הִינֵי בַר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן:

גר צריך שלשה משפט כתיב ביה כרין - נראה דוקא בקבלת מצות הדובעין שלשה, אבל בטובלה - בחד מיני, אם כד קיבל עליו המצות. וראיה מההיא דימנות (מהב), דקאמר התם: הווא דהוו קרי ליה בר ארמאי, פירוש: משום דמל ולא טבל, אמר רבי יהושע בן לוי: מי לא טבל לקריהו כלומר, וכי לא ראה קרי מימיו דצריך לטבול - אם כן משמע מדמיכא בטבילת דקרי, שמשע דלא בעינן שלשה. ומיזה, קשה מהא דאמר רשמי (שם מהב): דמשמיכא

1 אותה במים עד צוארה, ושני תלמידי חכמים
 2 ויבטח במרוץ ומידעיק לה מקצת מצות קלות
 3 ומקצת מצוות. ופרקי: והא בעינן שלשה! ומיני
 4 הני שלשה. אילמא משמע לטבילה נמי בעינן
 5 שלשה ויש לומר: הודאי למצה בעינן שלשה.
 6 אבל לא לעכב. אי נמי יש לומר: דהא דבעי
 7 שלשה - היינו טעמא משום קבלת מצות. ואם
 8 תאמר: משום קבלת מצות נמי, אמאי בעינן
 9 שלשה? הרי הדא הוא והלואות דתנינן בתן
 10 משפט, ואפילו הכי אמרינן דמרתין (גא) דרין
 11 אפילו חידידי ויש לומר: ויש לנו להשתרות הלואות
 12 וחבלות דלעולם בעי שלשה. דכל היכא דאיכא
 13 לקושט לקלא ולחומרא - דלחומרא מקשינן,
 14 ואם תאמר: אם כן ליבעי מוחמחין כמו גזילות
 15 וחבלות! ויש לומר: דשלחיתויהו עובדינן,
 16 כדאמרינן גיטין (פ.ב). עוד אמר הרב רבינו
 17 תנאל: דבגו כתיב "לדורותיכם" - דמשמע בכל
 18 ענין, אף על גב שאין מוחמחין, דכל כרחיך השתא
 19 ליכא מוחמחין, שחרין אין סמוכין, ו"לדורותיכם"
 20 משמע לדורות עלם.

אלא

1 מעתה הנותן פרוטה לשפתותי כו -
 2 תימה: אמאי לא מנינן נמי הכא. מי יימר
 3 דמודיקי לה לתלא. כדמינני לעיל, ואין כי איני
 4 בידוי ויש לומר: סודיני אז תראה כמאן דאמר
 5 ביבמות (מהב): עבר אין חיוב קריאת מצות לאחר
 6 שחרור, לפי שהיה חיוב קודם שחרור במצות
 7 אשה, אם כן בשעת קניינה הו מטבילין אותו כדי
 8 לקבל המצות. וטבילה דלאחר שחרור - היינו
 9 טבילת גר, והודיא לא בעי שלשה.

10 **נהי** בידוי לגרשה בידוי לקדשה - הוה הדין נמי
 11 דמצי לשנוי לעיל הכי.

ואמר

12 רבי חנינא לא שני אלא אשתו
 13 מעוברת - פירש בקונטרס: דאיך אשתו
 14 אליבא דרבי אליעזר בן עקיבא דאילו רבנן - אין
 15 אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואם כן, אפילו
 16 מעוברת לאו כלום הוא. ואם תאמר: מנא ליה
 17 לרבי חנינא דאיידי כשאין אשתו מעוברת רבי
 18 אליעזר בן עקיבא היא? ודלמא איירי אף כשאשתו
 19 מעוברת, ורבנן היא. ואם כן אמאי קאמר "לא
 20 שנוי" ויש לומר: משום דבבבא ברייתא בדסמוך
 21 "דרי את מקדושי ליה לאדר שאנתני" כי דקדשני
 22 רבי מאיר אומר: מקודשת, ולא תני בחידידי וז'
 23 "אם לידה אשתך נקבה" כו - אלאמא קסבר
 24 דאפילו רבי מאיר מודה דאינה מקודשת היכא
 25 דאמר ליה "אם לידה אשתך נקבה", ורבי מאיר
 26 ורבי אליעזר אמרו דבר אחר, כדאמר לקמן.
 27 ולפיכך אתא רבי חנינא לפרש דלא אמר רבי
 28 אליעזר בן עקיבא אלא כשאין אשתו מעוברת וכו',
 29 כדפרישית, והא רבי אליעזר בן עקיבא מודה היכא
 30 דאמר לו "אם לידה אשתך נקבה" לאו כלום הוא.
 31 ונראה דאף על גב דהלכה כרבי אליעזר בן עקיבא
 32 בעלמא, דקב ונקי היא, הוה הכא אלתתא כוחייה,
 33 ולא ככחולא וכו'. ואין דאמרי אדם מקנה דבר שלא
 34 בא לעולם. דהא פליגי בבבא מצינא (סו.ב) רב
 35 תנמן ורבי הונא במבור פירות דקל לחיבור, רב
 36 הונא אמר: דני שלא באו לעולם יכול לחיות בו,
 37 משבאו לעולם - אין יכול לחיות בו ואדם מקנה
 38 דבר שלא בא לעולם. ורב תנמן אמר: אפילו באו לעולם יכול לחיות בו.

צריך שלשה - ישראלים, שנוקקין לו להטבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות וחמורות.
 כדאמר ביבמות (מ.א). משפט כתיב ביה - "משפט אחד יהיה לכם כן באומר." מי יימר
 דמודיקי ליה - הלכך לאו בידוי הוא. הכי נמי הוו קידושין - הואיל ובידוי לשחררה
 ולקדשה. הכי גרסינן: מעיקרא בהמה והשתא דעת אחת - הלכך אין מוחסר מעשה

1 **גַּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה מֵאֵי מַעֲמָא - "מִשְׁפַּט" קֵיבִיב**
 2 **בֵּיה, בְּדִין, מִי יִימַר דְּמוֹדִיקְקוּ לֵיה הֵי תִּלְתָּא?**
 3 **מִתְקַרְף לֵה רַבִּי אָמַר בַּר מַמְלִ: אֵלֵא מֵעַתָּה, הַנּוֹתֵן**
 4 **פְּרוּטָה לְשִׁפְחָהוּ, וְאָמַר "הֲרִי אֶת מְקוּדֶשְׁתִּי לִי**
 5 **לְאַחַר שְׂאֵשְׁתֵּרְרִידוֹ" הֲכִי נִמְי דְּהוּוּ קִדּוּשִׁין? - הֲכִי**
 6 **הִשְׁתָּא?!** הֵתִם - מְעִיקְרָא בְּהֵמָה, הִשְׁתָּא - דַּעַת
 7 **אַחֲרֵת. - וְאָפֵלֵא הָא דְאָמַר רַב אֲשֵׁינָא: הַנּוֹתֵן**
 8 **פְּרוּטָה לְאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לֵה "הֲרִי אֶת מְקוּדֶשְׁתִּי לִי**
 9 **לְאַחַר שְׂאֵנְרִישׁוֹ" - אֵינָה מְקוּדֶשְׁתָּ. הֲכִי נִמְי לְרַבִּי**
 10 **יִחְזִין דְּהוּוּ קִדּוּשִׁין? - נְהִי דְּבִירוֹ לְגִרְשָׁה, בִּירוֹ**
 11 **לְקִדְשָׁה?!** תַּפְשׁוּת דְּבַעֵי רַב אֲשֵׁינָא: הַנּוֹתֵן שְׁתֵּי
 12 **פְּרוּטוֹת לְאִשָּׁה, בְּאַחַת אָמַר לֵה "הֲתִקְדְּשִׁי לִי הַיּוֹם,"**
 13 **וּבְאַחַת אָמַר לֵה "הֲתִקְדְּשִׁי לִי לְאַחַר שְׂאֵנְרִישׁוֹ"**
 14 **- תַּפְשׁוּת מֵינָה דְלֵא הוּוּ קִדּוּשִׁין? - דְּלֵמָא כִּי**
 15 **הֲכִיב דְּתַפְסֵי קִדּוּשִׁין הִשְׁתָּא - תַּפְסֵי נִמְי לְאַחַר כֵּן.**
 16 **תֵּינָא קִנְיָתִיה דְּרַבִּי יִחְזִין: אִין תּוֹרְמִין מִן הַתַּלְשָׁל עַל**
 17 **הַמְחֻבָּר, וְאִם תֵּרִם - אִין תּוֹרְמִתוֹ תְּרוּמָה. כִּיִּצְד?**
 18 **אָמַר "פִּירוֹת עֲרוּגָה זו תִּלְשִׁין יְהוּוּ תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת**
 19 **עֲרוּגָה זו מְחֻבָּרַת" "פִּירוֹת עֲרוּגָה זו מְחֻבָּרַת יְהוּוּ**
 20 **תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת עֲרוּגָה זו תִּלְשִׁין" - לֵא אָמַר כְּלוּם.**
 21 **אָבֵל אָמַר "לְכִשְׁתִּילְשָׁן" וְנִתְלָשׁוּ - דְּבִרְוֹ קִימִין, יְתֵר**
 22 **עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב: אֲפִילוֹ אָמַר "פִּירוֹת**
 23 **עֲרוּגָה זו תִּלְשִׁין יְהוּוּ תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת עֲרוּגָה זו**
 24 **מְחֻבָּרַת" "פִּירוֹת עֲרוּגָה זו מְחֻבָּרַת יְהוּוּ תְּרוּמָה עַל**
 25 **פִּירוֹת עֲרוּגָה זו תִּלְשִׁין לְכִשְׁיַבְיָאוּ שְׁלִישׁ וְיִתְלָשׁוּ"**
 26 **וְהִכְיָאוּ שְׁלִישׁ וְנִתְלָשׁוּ - דְּבִרְוֹ קִימִין, אָמַר רַבֵּה: לֵא**
 27 **אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב אָפֵלֵא בְּשַׁחַת, אָבֵל בְּאֵם -**
 28 **לֵא, רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילוֹ בְּאֵם, מֵאֵי מַשְׁמַע דְּהָאִיר**
 29 **אָנָם תִּלְשָׁנָא דְּבִרְצִלָּנָא וְהָא? אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, דְּתַנִּין**
 30 **קְרָא "הִלְכָף כְּאֵנְמֵן רֵאוּשׁוֹ", כְּמָאן אֲזֵלָא הָא דְּתַנִּין:**
 31 **הָאוּמַר לְחִבְרוֹ "אִם וְלָדָה אִשְׁתְּךָ נְקֵבָה מְקוּדֶשְׁתִּי לִי"**
 32 **- לֵא אָמַר כְּלוּם, וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לֵא שְׁנוּ אֵלֵא**
 33 **שְׂאִין אִשְׁתּוֹ מְעוּבָּרָה, אָבֵל אִשְׁתּוֹ מְעוּבָּרָת - דְּבִרְוֹ**
 34 **קִימִין, כְּמָאן? אִי כִּרְבָּה - כְּשִׁחֻבַר עוֹבְרָה, אִי כִּרְב**
 35 **יוֹסֵף - אָף עַל פִּי שְׁלֵא הוֹפֵר עוֹבְרָה, וְאִיכָא דְאָמְרִי:**
 36 **אָמַר רַבֵּה: לֵא אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב אֵלֵא**
 37 **בְּשַׁחַת דְּבִי כִּיבְשָׂא, אָבֵל בְּשַׁחַת דְּבִי שְׂקָא - לֵא.**
 38 **רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילוֹ בְּשַׁחַת דְּבִי שְׂקָא, כְּמָאן אֲזֵלָא**
 39 **הָא דְּתַנִּין: הָאוּמַר לְחִבְרוֹ "אִם וְלָדָה אִשְׁתְּךָ נְקֵבָה**
 40 **מְקוּדֶשְׁתִּי לִי" - לֵא אָמַר כְּלוּם, וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לֵא**
 41 **שְׁנוּ אֵלֵא שְׂאִין אִשְׁתּוֹ מְעוּבָּרָה, אָבֵל אִשְׁתּוֹ מְעוּבָּרַת**
 42 **- דְּבִרְוֹ קִימִים, כְּמָאן. כְּשִׁחֻבַר עוֹבְרָה, וְדְבִי הַפֶּלֶל**
 43 **אָמַר אַבְיִי: רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב, וְרַבִּי, וְרַבִּי מֵאִיר -**
 44 **כְּפִלְחוֹ סְבִירָא לְהוּוּ אָדָם מְקַנְהַ דְּבַר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם.**
 45 **רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב - הָא דְאָמְרִי, רַבִּי - דְּתַנִּין:**

גדול מזה. הכי גרסינן: הנותן פרוטה לאשתו
 ואמר רבי רית מקודשת ליה לאחר ששנישאר אשה
 מקודשת - אם גירשה. הכי נמי הוו קידושין
 לרבי יוחנן? בידוי לקדשה - במהיה וכי בידוי
 לקדשה אם גירשנה? שמא לא תתרחב
 בקידושין תפשוט רבי אשעינא - מתא
 דאמרן: דמשום דאין בידוי לקדשה משגירשה
 - לא הוו קידושין, ולא מדי. תפשוט דבעי רבי
 אשעינא נמי. דלא הוו קידושין הדשתא חלין
 לכשיגירשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת
 ועומדת. תניא כוותיה דרבי יוחנן - דכל שבדו
 לאו כמאורש מעשה דמי. אבל אם אשכח
 לשכשירגשה. דלמא בי הכי תפסי בני -
 כלומר, לרבי מספקא ליה לרבי אשעינא בהא,
 משום דריכא למימר דלגומ סבירא לו מנו דאין
 בעי לקדשי השתא מנקיש - תפסי בה קידושין
 לאחר זמן מהשתא. אבל המקדש את אשתו לא
 חזיא השתא למתפס קדושה, שחרין מקודשת

הוא הקא. אמרין לה: מה את בעיית מיניה? אמרה לון: תמית תהיא אתתא בקלמאי תינניתא דבייתא מיתברא. אמרין לה: דאת מוליד בר דכר, ובקלה דההיא איתתא מניית.

בד אתא רבי ליעזר, תנון ליה עובדא. אמר לון: קטלתון נפש! למה? שאין תחלום הולך אלא אחר פתרונו. שנאמר (בראשית מא): ויהי כאשר פתח לנו בן היתה.

אמר רבי יוחנן: כל תחלומות – הולכין אחר פתרוניהון. הוין מן תינו. יש שותה יין וטוב לו, יש שותה יין ורע לו. תלמיד חכם שותה – וטוב לו, עם הארץ שותה – ורע לו.

חד בר נש אתא לגבי רבי עקיבה, אמר ליה: תמית בקילמאי רגלי קמינא. אמר ליה: דמועדא מניית ולית מיכל קופד.

אתא חד הורן לגביה, אמר: תמית בקלמאי רגלי מסובלא. אמר ליה: מועדא מניית ואית לך קופד סגי.

חד תלמיד מן דרבי עקיבה הוה יתיב, ואפוי משניין. אמר ליה: מהו בן? אמר ליה: תמית בקילמאי תלת מילין קשיין. באדר את מניית. וניסן לית את חמי. ומה דאת ורע לית את בנש.

אמר ליה: תלתיהון טבין אינון! בהדרא דאורייתא את מתרוממא. וניסין לית את חמי, ומה דאת ורע לית את בנש, מה דאת מוליד לית את קבר.

הדרן עלך המוליד פירות

פרק המישי

[דף כ"ח ע"א]

מתני' גרם רבעי – מציינין אותו בקוזות של אדמה. ושל ערלה – בהרסית. ושל קברות – בסיד, וממחה ושופד. אמר רבן שמעון בן גמליאל: בפה דברים אמורים? בשביעיות. אבל בשאר שני שבוע – הלעיטהו לרשע וימות.

והצנועין – מניחין את הפעות ואומרים: "כל הנלקט מזה – מחלל על הפעות האלו".

גמרא פרום רבעי כו'. זוגא שאל לרבי: מה ניתני: פרום רבעי או גטע רבעי? אמר לון: פוקון שאלון לרבי יצחק רובא, דבנתת ליה כל מתניתא. נפקון ושאלון ליה. אמר לון: קדמא – פרום רבעי. ותינינא – גטע רבעי.

רבי זעירא מקפל לסביא דהוון ביומוי דרבי יצחק רובא, דלא בתנון כל מתניתא מיניה.

תַּנְי: בְּרַם רַבְעִי – מְצִינִים אוֹתוֹ בְּקוֹזוֹת אֲדָמָה. שֶׁהוּא לְשַׁעֲתָה. וְשָׁל עֲרֵלָה בְּחֶרְסִית, בְּחִיוּרָא, שֶׁהוּא יוֹתֵר מִיָּכֵן. וְשָׁל קְבָרוֹת בְּסִיד, דִּהוּא יוֹתֵר מִיָּכֵן.

תַּנְי רַבִּי תַחְלִיפָא בְּן שְׂאוּל: אִם הָיוּ יְחִידוֹת – תּוֹלָה בְּהֵן אֲזַנִּי חֲבִיבוֹת.

רַבִּי זְעִירָא בְּעֵי: לָמָּה לִּי נֵן אֲמַרִּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַה שֶׁהוּא? בְּהֵדָא דְתַנְי: אֵילָן שֶׁל הַקִּדְּשׁ – סוֹקְרִין אוֹתוֹ בְּסִיקְרָא. בְּתֵי עֲבוּדָה זָרָה – מִפְּתָמִין אוֹתָן בְּפֶתְחֵינָן.

בֵּית מְנוּגָע – נוֹתְנִין עֲלָיו אֶפֶר מִקְלָה. מְקוּם הַרוּג – בְּדָם. מְקוּם עֲגֵלָה עֲרוּפָה – בְּהַגְרָה שֶׁל אֲבָנִים. וְחָשׁ לֹאמֹר שְׂמָא אֵילָן שֶׁהוּא מְנַבֵּל פִּירוֹתָיו הוּא! וְלֹא בֵּן תַּנְי: אֵילָן שֶׁהוּא מְנַבֵּל פִּירוֹתָיו – סוֹקְרִין אוֹתוֹ בְּסִיקְרָא, וּמְצִינִין אוֹתוֹ אֲבָנִים, וּמְכַתְּמִין לֵיהּ דִּי עֵבֶד. תַּפְּזָן – דִּלָּא יִתִּיר פִּירוֹי. בְּרַם הָכָא – דִּיעֲבֵד לְכַתְּחִילָה.

[דף כ"ח ע"ב]

רַבִּי יוֹנָה בְּעֵי: וְלָמָּה לִּי נֵן מְרִין: חוּט, בְּחוּט שֶׁל סִיקְרָא, זָכַר לְמוֹצֵחַ! בֵּי דְתַנְיָנָן תַּפְּזָן: חוּט שֶׁל סִיקְרָא חוֹגְרוֹ בְּאֲמָצַע, לְהַבְחִין בֵּין דְּמִים הַעֲלִיּוֹנִים לְדְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים! תַּנְי רַבִּי הֵיִיא: סוֹקְרִין עֲלָיו בְּסִיקְרָא: "הַקִּדְּשׁ".

רַבִּי יוֹסִי וְרַבֵּן שְׂמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל – אֲמַרוּ דְּבַר אֶחָד! בְּמָה דְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר: אֵין אָנּוּ אַחֲרָאִין לְרַמְאִין, בֵּן רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אֵין אָנּוּ אַחֲרָאִין לְרַמְאִין.

מִסְתַּבְּרָא, רַבִּי יוֹסִי יוֹדִי לְרַבֵּן שְׂמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל לֹא יוֹדִי לְרַבִּי יוֹסִי. רַבִּי יוֹסִי יוֹדִי לְרַבֵּן שְׂמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל, שְׂאִין אָנּוּ אַחֲרָאִין לְרַמְאִין, רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל לֹא יוֹדִי לְרַבִּי יוֹסִי, שְׂאִין דְּרַדְּ הַחֶבֶר לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ דְּבַר שְׂאִינוֹ מְתוּקָן.

מַנְיִין לְצִיּוֹן? רַבִּי בְּרַכְיָה בְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר בֵּת יַעֲקֹב, בְּשֵׁם רַבִּי חִינְיָא דְּבֵרַת תּוּרָן. רַבִּי יוֹסִי אָמַר לֵהּ, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֶחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנַנְיָא דְּבֵרַת תּוּרָן. רַבִּי יְחֻזְקָאֵל, רַבִּי עוֹזִיאֵל בְּרִיהּ דְּרַבִּי חִינְיָא דְּבֵרַת תּוּרָן בְּשֵׁם רַבִּי חִינְיָא דְּבֵרַת תּוּרָן: (ויקרא יא) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא, כְּדִי שְׁתַּהַּא הַטּוֹמְאָה קוֹרָא לֵךְ בְּפִיָּה, וְאוֹמְרַת לֵךְ: "פְּרוּשׁ!"

רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׂמוּאֵל בְּרַבִּי נַחֲמָן: (יחזקאל ט) וְעָבְרוּ הָעֵבְרִים בְּאֶרֶץ וְרָאָה עֵצִים אָדָם וּבָנָה אֲצִלוֹ צִיּוֹן. מִכָּאֵן שְׂמַצִּינִין עַל הָעֵצִמוֹת. אָדָם – מִכָּאֵן שְׂמַצִּינִין עַל הַשְּׂדֵרָה וְהַגּוֹלְגוֹלָת.

וּבָנָה – מִכָּאֵן שְׂמַצִּינִין עַל אֶבֶן קְבוּעָה. אִם אוֹמֵר אֶתְּ עַל תְּלוּשָׁה, אֵף הִיא הוֹלְכַת וּמְטַמְּא בְּמְקוֹם אַחֵר. אֲצִלוֹ – בְּמְקוֹם טְהָרָה. צִיּוֹן – מִכָּאֵן לְצִיּוֹן.

תני: מוצא אבן אחת מצוינות, אף על פי שאין מקיימין בן – המאחיל עליה טמא. אני אומר: מות מצויין היה נתון תחתיה.

היו שפתים, המאחיל עליהן – טהור, וביניהן – טמא. היה חרוש בנתיים – הרי הן ביחידיות. ביניהן – טהור, וסביבותיהן – טמא.

תני: אין מצוינין על הכשר, שמה יתאבל הכשר.

רבי יוסטי בר שונם בעי קומי רבי מנא, ולא נמצא מטמא טהרות למפרע? אומר ליה: מוטב שיתקלקלו בו לשעה, ואל יתקלקלו בו לעולם.

הכרייא אמרי: יאות אמר רבן שמעון בן גמליאל! וקשיא על דרבני: לא ביום הוא מצויין, ולא בלילה הוא גונב? אומר לון רבי מנא: מביים.

פיי דאמר רבי חנינא (אויב כד): חתר בחשך בתים, יומם חתמו למו, לא ראו אור. מיזמם חתמו למו, כך היו אנשי דור המבול עושין, היו רושמיין באפסולסמין, ובאין וגונבים בלילה.

כך דרשה רבי חנינא בציפורין, איתעביד תלת מאה חתירין בתים.

[דף כ"ט ע"א]

ויצויין! אם מצויין הוא, היאך נקרא הוא צנוע?

אמר רבי יוחנן: אתיא דרבי שמעון בן גמליאל – במאן דאמר לעיתותי ערב. דתני: רבי דוסא אומר: "כל מה שילקטו העניים בין העומרים הבקר" – הרי הוא הבקר. רבי יודה אומר: לעיתותי ערב. וחכמים אומרים: אין הבקר אגסין הבקר, שאין אנו אתראין לרמאין.

גרם במאן דאמר בשחרית לא אתיא. ויש אדם פודה במחוגר לקרקע? אומר רבי ירמיה: אפילו במאן דאמר בשחרית – אתיא הוא. ולא רבן שמעון בן גמליאל היא?

ועוד, הוא אית ליה: משיכתו של מעשר שני – הוא פדיונו. אמר רבי יוסי: והיינו וקם לון אלו ראה בכר מתגלגל בנהר, ואמר: בכר זה הקדש, שמה כלום אמר? אומר רבי ירמיה: עד דאת מקשי לי למאן דאמר בשחרית, קשייתה למאן דאמר לעיתותי ערב! אומר ליה: מאן דאית ליה לעיתותי ערב – לית ליה לאילין קשייתה.

[דף כ"ט ע"ב]

הלכה ב'

מתני' גרם רבעי, עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד.

ואיזו היא תחומה? אילת - מן תדרום, ועקרבת - מן הצפון, ולוד - מן המערב, ותירדן - מן המזרח.

ומשארבו הפרות, התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה, ותנאי הנה בדבר, שאימתי שירצו - יחזור הדבר לכמות שהיה.

רבי יוסי אומר: משתרב בית המקדש הנה התנאי הנה, ותנאי הנה, אימתי שיבנה בית המקדש במהרה בימינו - שייחזור הדבר לכמות שהיה.

כרם רבועי, בית שמאי אומרים: אין לו חמש ואין לו בעור. ובית הלל אומרים: יש לו. בית שמאי אומרים: יש לו פרט ויש לו עוללות, והעניים פודין לעצמן. ובית הלל אומרים: כלו לגת.

גמרא אומר רבי הילא: בראשונה היו עושין יין במהרה לנסכים, ולא היו ענבים מצויות. התקינו שיהא עולה לירושלים מהלך יום לכל צד. אף הן מחלקין אותן לקרובין ולשכנין ולמיוודעין! אפילו דבר קל היה מעטר את השוק.

הדא פליגא על נקיי! נקיי הנה שמש במגדל צבעיאי. בכל ערוכת שובא, מן דהנה עביד קנדילוי, הנה סליק שבת בבית מקדשא, ונחית ומדליק לון.

ואית דאמרין: ספר הנה, בכל ערוכת שובתא הנה סליק פשט סדרוי לבית המקדש, ונחית שבת בביתיה.

מרטירוי דמהלול הנה סליק שבית לגו בית מקדשא, ולא הנה בר נש קרץ לתאינייא קדמוי מיניה. בנות צפורי הוון סלקין שבתון בגו בית מקדשא, ולא הנה בר נש קרץ לתאינייא קדמוי מינהון.

בנות לוד היו לשות עיסתן, ועולות ומתפללות, ויורדות עד שלא יהמיצו!

חד בר נש הנה קאים רדי פסקת תורתיה קומוי. תוות פריא והוא פרי, פריא והוא פרי, עד דאשתכת והיב בבבל. אמרו ליה, אימת נפקת? אמר לון: יומא דין! אמרין: בהיידא אתיתא? אמר לון: בך. אמרין ליה: איתא חמי לון. נפק בעי מיחמייא לון, ולא חכים בהיידא איסרטא.

מכלל דפליגא! אפילו תימר לית הוא פליגא. מהילות היו, ונגנזו. תדא הוא דכתיב (איכה א): גדר דרכי בגזית, נתיבתי ענה.

רבי יונה בשם רבי ועירא: אפילו כרם שהיה סמוך לחומה - היה נפדה.

אמר רבי אחא: זאת אומרת: שבית המקדש עתיד להיבנות קודם למלכות בית דוד.

דְּכָתִיב (דברים לב): **וְדָם עֲנַב תִּשְׁתַּה חֶמֶר, וְאֶת אֲמֶרֶת הַכִּינִי!**

תַּנִּי רַבִּי אֹמֵר: בַּמָּה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בַּשְּׂבִיעִית. אָבֵל בַּשָּׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ חוֹמֶשׁ וַיֵּשׁ לוֹ בִיעוּר.

עַל דַּעֲתִיהָ דִּהְדִּין תַּנְיִיה, לֹא לְמַדּוֹ לְנִטְע רְבָעִי אֲלֵא מִמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי. בְּמָה דְתִימַר: אֵין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בַשְּׂבִיעִית, וְדְכָוֹתִיהָ, אֵין נִטְע רְבָעִי בַשְּׂבִיעִית.

מַעֲתָה, אַל יִהְיוּ לוֹ קְדוּשָׁה! קְדוּשָׁתוֹ – מֵאִילָיו לְמַדּוֹ (וַיִּקְרָא יט) **קֹדֶשׁ הַלְּוִלִים** – הֲרִי הוּא בְּקֹדֶשׁ שְׁקוּרִין עָלָיו אֶת הַחֶלֶל.

וַיְהִי מוֹתֵר לְאוֹנָן! תַּנִּי: **קֹדֶשׁ** – מִגִּיד שֶׁהוּא אֲסוּר לְאוֹנָן. וַיְהִי חֵיִב בְּבִיעוּר! בְּגִין רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הוּטֵר מִן הַבִּיעוּר. וַיִּפְדָּה בְּמַחֻבֵּר לְקַרְקַע!

תַּנִּי רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: אֶחָד שְׂבִיעִית וְאֶחָד שָׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: אֵין לוֹ חוֹמֶשׁ וַאֲיִן לוֹ בִיעוּר.

עַל דַּעֲתִיהָ דִּהְדִּין תַּנְיִיא לֹא לְמַדּוֹ נִטְע רְבָעִי מִמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי כֹל עֵיקַר. מַעֲתָה אַל יְהִי לוֹ קְדוּשָׁה וְקְדוּשָׁתוֹ מֵאִילָיו לְמַדּוֹ (וַיִּקְרָא יט) **קֹדֶשׁ הַלְּוִלִים** הֲרִי הוּא בְּקֹדֶשׁ שְׁקוּרִין עָלָיו אֶת הַחֶלֶל.

וַיְהִי מוֹתֵר לְאוֹנָן! קֹדֶשׁ, מִגִּיד שֶׁהוּא אֲסוּר לְאוֹנָן. וַיְהִי חֵיִב בְּבִיעוּר בְּגִין דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הוּטֵר מִן הַבִּיעוּר. וַיִּפְדָּה בְּמַחֻבֵּר לְקַרְקַע!

רַבִּי זְעִירָא בְּעֵי קוּמֵי רַבִּי אֶבְחָה: מַנִּין שֶׁהוּא טְעוֹן פְּדִיוֹן? שְׁנַאֲמַר: **קֹדֶשׁ הַלְּוִלִים** קֹדֶשׁ הַלְּוִלִים לֹא מִתְּמַנְעִין רַבְּנֵין דְּרָשִׁי בֵּין ה"א לְחִי"ת.

תַּנִּי רַבִּי אֵיבִי בַר נַגְרִי קוּמֵי רַבִּי לָא: דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, (וַיִּקְרָא כו) **וְאִם גָּאֵל יִגָּאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ, חֲמִשִּׁיתוֹ יִסַּף עָלָיו** – פֵּרַט לְנִטְע רְבָעִי שְׁאִין חֵיבִים עָלָיו חוֹמֶשׁ. הָזֵר וְתָנָא קוּמוּ: שְׁתֵּי גְּאוּלוֹת הֵן, אַחַת לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְאַחַת לְנִטְע רְבָעִי.

תַּמָּן תַּנְיִנָּן: רַבִּי יוּדָה אֹמֵר: אֵין לְנָכְרִי כֶּרֶם רְבָעִי. וְחַכְמַיִם אֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. אָמַר רַבִּי לְעִזֵּר: פִּינִי מִתְּנִיתָא, אֵין לְנָכְרִי כֶּרֶם רְבָעִי כֹל עֵיקַר.

רַב בִּיבִי אָמַר קוּמֵי רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעִזֵּר: אֲתֵיָא דְרַבִּי יוּדָה עַל דַּעֲתִיהָ דְרַבִּי – בְּבֵית שְׁמַאי. בְּמָה דְבֵית שְׁמַאי אָמְרוּ: לֹא לְמַדּוֹ לְנִטְע רְבָעִי אֲלֵא מִמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי, בְּמָה דְתִימַר: אֵין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בַשְּׂבִיעִית, וְדְכָוֹתָהּ, אֵין נִטְע רְבָעִי בַשְּׂבִיעִית. בֶּן רַבִּי יוּדָה אֹמֵר: לֹא לְמַדּוֹ לְנִטְע רְבָעִי אֲלֵא מִמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי. בְּמָה דְתִימַר אֵין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּסוּרְיָא, וְדְכָוֹתִיהָ אֵין נִטְע רְבָעִי בְּסוּרְיָא.

אמר ליה: חמי, מה אמר, לא אמר אלא אין לו חומש ואין לו בעיור, הא שאר כל הדברים יש לו? רבי יודה אומר: אין לנכרי נטע רבעי בסוריא.

שמואל בר אבא בעי: הא בית שמאי אומרים: לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר שני. כמה דתימר אין מעשר שני בשביעית, ודכוותה אין נטע רבעי בשביעית! ודכוותה שלישית ושישית, הואיל ואין בהן מעשר שני – לא יהא בהן נטע רבעי!

אמר רבי יוסי: שלישית ושישית, אף על פי שאין בהן מעשר שני – יש בהן מעשרות. שביעית – אין לו מעשרות כל עיקר.

חיפה שאל: הא רבי יודה אמר לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר שני. כמה דתימא אין מעשר שני בסוריא, ודכוותה אין נטע רבעי בסוריא!

ודכוותה, לא למדו תרומת תורה אלא מתרומת מעשר. כמה דתימר: אין תרומת מעשר במדבר, ודכוותיה לא תהא תרומת תורה במדבר!

אמר רבי יוסי: לא למדו ממנו אלא לשיעורין.

תני רבי יוסי בי רבי יודה אמר, רבי לעזר ברבי שמעון אומר: לא נתחייבו ישראל בנטע רבעי – אלא לאחר ארבע עשרה שנה. שבע שכיבשו, ושבע שהילקו.

אמר רב חסדא: אתיא דרבי יוסי בי רבי יודה בשיטת רבי יודה אבוי. כמה דרבי יודה אמר: לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר שני. כמה דתימר אין מעשר שני בסוריא, ודכוותיה, אין נטע רבעי בסוריא. בן רבי יוסי בי רבי יודה אומר: לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר שני. כמה דתימר: אין מעשר שני אלא לאחר ארבע עשרה שנה, ודכוותה אין נטע רבעי אלא לאחר ארבע עשרה שנה. אמר רבי יוסי: והוא בשיטת בנאי! סוריא למידה מארבע עשרה שנה, ואין ארבע עשרה שנה למידה מסוריא.

בתיב (ויקרא יט): ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם וגו'. רבי יוסי הגלילי אומר: הרי את במוסיף פירות חמישית על פירות רביעית. מה פירות חמישית – לבצעליו, אף פירות רביעית – לבצעליו.

רבי זעירא, רבי יסא בשם רבי יוחנן: אתיא דרבי יוסי הגלילי – ברבי יודה. כמה דרבי יודה אומר: עושה אותו בנכסיו, בן רבי יוסי הגלילי עושה אותו בנכסיו.

רבי ירמיה בעי קומי רבי זעירא: בדברי מי שהוא עושה אותו בנכסיו מהו שיהא חייב במעשרות? אמר ליה: כיי דאמר רבי יהושע בן לוי! דאמר רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי: לא סוף דבר

הלקח זה, אלא כל הלקח שהיא רופפת בבית דין, ואין אתה יודע מה טיבה – צא וראה היאך הציבור נוהג, ונהוג! ואנן חמיין ציבורא דלא מפרשין.

אמר רבי מנא: אילו אמר בבית שמאי, ויש ציבור בבית שמאי?

אמר רבי אבין: בלום למדנו נטע רבעי אלא ממעשר שני, במה דתימר: אין מעשר שני תיב במעשרות, ודקותה, אין נטע רבעי תיב במעשרות.

רבי בא, רבי היא בשם רבי יוחנן: עיסת מעשר שני בירושלים, ברבי מאיר – פטורה מן החלה. ברבי יודה – תייבת בחלה. אמר רבי יודה: לא אמרו אלא בירושלים, הא בגבולין – לא.

רבי בא בר פהן בעי קומי רבי יוסי: בדרך מי שמתחייב בפרט, מהו שתהא תייבת בחלה? אמר ליה: ולא רבי יודה היא? וסברינן מימר: כל תדא הילכתא, רבי יודה – בבית שמאי.

הלכה ג'

[דף ל' ע"ב]

מתני' ביצד פודין נטע רבעי? מניח את הפל על פי שלשה ואומר: במה אדם רוצה לפדות לו בסלע על מנת להוציא וציאות מביתו? ומניח את המעות, ואומר, כל הנלקט מזה, מחלל על המעות הללו בכהן וכהן סלים בסלע. ובשביעית – פודהו בשויו. ואם היה הכל מובקר – אין לו אלא שכר לקיטה.

הפודה נטע רבעי שלו – מוסף עליו חמישיתו, בין שהוא שלו, בין שנפח לו במתנה.

ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית – היה בעור.

ביצד היה הבעור? נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעליה, ומעשר ראשון לבעליו, ומעשר עני לבעליו.

מעשר שני והבכורים – מתבערין בכל מקום. רבי שמעון אומר: הבכורין – נותנין לפתנים בתרומה. התבשיל, בית שמאי אומרים: צריך לבער. ובית הלל אומרים: הרי הוא כמבוער.

מי שהיו לו פרות בזמן הזה והגיעה שעת הבעור. בית שמאי אומרים: צריך לחללן על הכסף. ובית הלל אומרים: אחד שהן כסף, ואחד שהן פרות.

גמרא לפדות לו בסלע. ליקח לו בסלע. אין לו אלא שכר לקיטה. אין לו אלא שכר עקיצה. רבי הושעיה מפיק תלתא איסתונגסין ומפריק על פומהון.

בתיב (דברים יד): **מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך**. יכול פעם אחת בשבוע את תיב להוציא את המעשרות ולהוציא מעשר עני? תלמוד

לומר: **מקצה שלש שנים**. אחת לשלש שנים, ולא אחת לשבע, אלא בשלישית ובשביעית, שני פעמים בשבוע.

או קורא אני ראש השנה! יכול בין בראש השנה את חייב לבער את המעשרות ולהוציא מעשר עני? תלמוד לומר: **מקצה שלש שנים**. אין מקצה אלא בסוף שנה את מבער, ואין את מבער בראש השנה.

אי בסוף שנה, יכול בין בראשה של רביעית את חייב לבער את המעשרות ולהוציא מעשר עני? תלמוד לומר: (דברים כו) **כי תכלה לעשר את כל תבואתך**, בשתכלה לעשר את כל הפירות.

אי בשתכלה לעשר את כל הפירות, יכול אפילו בהנופת! נאמר כאן **מקצה**, ונאמר להלן (דברים כו) **מקצה שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות**. מה מקץ שנאמר להלן – במועד. אף כאן – במועד.

אי מה מקץ שנאמר להלן – בחג הסוכות, אף כאן בחג הסוכות! תלמוד לומר: **כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך**, אימתי הוא מכלה לעשר את כל הפירות? בפסח של רביעית. בשנה התיא את זקוק לבערו, ואין את זקוק לבערו בשאר כל השנים. בשנה התיא את זקוק לבער, ואין את זקוק לבער ירק שיצא מראש השנה עד הפסח.

חברי אמרין: שאינו מתוודה ברביעית אלא בהמישית.

אמר רבי הילא: שאינו מעכב ודוי ברביעית אלא בהמישית. מה נפק מביניהון? עבר ונתוודה, על דעתיהון דחברי – פסול. על דעתיה דרבי הילא – פשר.

[דף ל"א ע"א]

בשנה התיא את מוציא מן הטמא על הטהור, ואין את מוציא בשאר כל השנים מן הטמא על הטהור.

אמר רבי לעזר: ביני מתניתא, בשנה התיא את מוציא ממקום טומאה למקום טהרה, ואין את מוציא בשאר כל השנים ממקום טומאה למקום טהרה. אתיא דרבי לעזר במאן דאמר אין מוציאין מעשר לכהונה.

ביומוי דרבי יהושע בן לוי ביקשו להיפנות שלא ליתן מעשר לכהונה. אמרין: מאן ייעול? רבי יהושע בן לוי, דהוא מסייע ללויאי. עאל וסייע לפתנים. אמר, בעשרים וארבעה מקומות נקראו הפתנים ליום, ונה אחד מהן. (יחזקאל מד) **והפתנים הלויים בני צדוק**.

רבי בנימין בר גידול ורבי אחא הווין יתיבין, אמרין: והא פתיב (בבבא ס'): והיה הכהן בין אהרן עם הלויים בעשר הלויים ליתן לו תרומה מעשר! והכתיב: והלויים יעלו את המעשר!

רב הונא וחקרייא, חד מנהון אמר: לבני לוי, מה תלמוד לומר ולבני? אלא מכאן שנותנין מעשר לכהונה. והרנא אמר: אפילו לית פתיב אלא לבני – נותנין מעשר לכהונה. אלו מאן דאמר פלן פרי יסב מקמת פלן, ושאר נכסי ירשו בני, דילמא לא נסב עמהון?

רבי יונה יחב מעשרוי לרבי אחא בר עילא, לא משום דתורה כהן, אלא משום דתורה לעי באורייתא! מה טעמא? (דבה"ב, לא) ויאמר לעם לישיבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורת ה'. רב הונא לא נסב מעשר. רבי אחא לא נסב מעשר.

רבי הויא בר בא הורי על גרמיה לצאת לחוץ לארץ, בגין דלא מיסב מעשר. שאל בר נש לרבי שמואל בר נחמן, שאל לרבי יונתן, מהו דננסב? אמר לו: סב, ומה דנפל לשבטך נפל לך!

רבי ינאי מפפד לקריבוי, כד פתהיווין חקרין ארע לא תחכרון אלא מן דחלונייא.

ואף על גב דאת אמר: אין נותנין מעשר לכהונה, מודה שאין מוציאין שלו מידו. מה טעמא? (במדבר י"ח) כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. מאת בני ישראל את מוציא, ואין את מוציא מיד מפרי כהונה ולויה.

ואתייא פיי דאמר רבי לעזר: (ס"ח) כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר. מאת בני ישראל את מוציא, ואין את מוציא מן הגוי.

רבי אבהו אמר: איתפלגון רבי יהושע בן חנניה ורבי לעזר בן עזריה. רבי יהושע בן חנניה אמר: אין נותנין מעשר לכהונה. ורבי לעזר בן עזריה אמר: נותנין מעשר לכהונה.

מתיב רבי יהושע בן חנניה לרבי לעזר בן עזריה: והא פתיב (במדבר י"ח) ואכלתם אתו בכל מקום! בא ואוכלו עמו בפקר! אמר ליה: מהו בכל מקום? בעזרה. אמר ליה: והא פתיב (ס"ח) אתם ובייתכם. ואשה נכנסת לעזרה?

רבי בא תורה משתעי תהו עובדא. רבי לעזר בן עזריה תורה יליף מיסב מעשרא דחדא גינה. והיה לאותה גינה שני פתחים, אחד למקום טומאה, ואחד פתוח למקום טהרה. נפק רבי עקיבה לגביה, אמר ליה:

[דף ל"א ע"ב]

פתח ה'הו, וכתום ה'הו. אין אָתָא. אָמור ליה: בא בְּדֶרֶךְ הַזֶּה! אָמור ליה: אין שְׁלַח תְּלַמְּיָדִיהָ? אָמור ליה: (במדבר יח) אָתָם כְּתִיב. שְׁמַע רַבִּי לְעֹזֵר בֶּן עֲזַרְיָה, אָמור: מִרְצֵעָה דְעַקִּיבָה בֶּן יוֹסֵף בָּא לְכָאן! בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִחְזִיר רַבִּי לְעֹזֵר בֶּן עֲזַרְיָה כָּל הַמַּעֲשָׂרוֹת שְׁנַמְל.

אָמור רַבִּי יִצְחָק בַּר לְעֹזֵר: בְּשָׂרוֹתָא – בְּעֵינָא מוֹלִיִּי. סָבָא דְקִיסָה – מִינֵיהּ וּבִיהּ. כָּל גּוֹמְרָה דְלֹא כְּוִיָּה בְּשַׁעְתָּה – לֹא כְּוִיָּה!

הַכֹּל מוֹדִין בְּפֶתַח וְשָׁמֶן – שֶׁהוּא צְרִיךְ לְכַעַר. בְּיַיִן וּבְתַבְלִין – שֶׁהוּא כְּמִכּוּעַר. מַה פְּלִיגִינָא בְּתַבְשִׁיל. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: צְרִיךְ לְכַעַר. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵינּוּ צְרִיךְ לְכַעַר. מַה טַּעְמָא דְבֵית שְׁמַאי? וְצִרְתָּ הַכֹּסֵף – בְּלֶכֶד בְּיָדָהּ. מַה טַּעְמָא דְבֵית הַלֵּל? אֲפִילוּ מִחֲלָלוּ מַהוּ מוֹעִיל.

הַלֵּכָה ד' מוֹתָנִי אָמור רַבִּי יְהוּדָה: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ שׁוֹלְחִין אֶצֶל בְּעָלֵי כֶּתִים שְׁבַמְדִּינֹת: "מִהָרוּ וְהִתְקִינוּ אֶת פְּרוֹתֵיכֶם עַד שֶׁלֹּא תִגַּע שְׁעַת הַבַּעוּר". עַד שֶׁבָּא רַבִּי עַקִּיבָה וְלָמַד, שֶׁכָּל הַפְּרוֹת שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת – פְּטוּרִים מִן הַבַּעוּר.

מִי שֶׁהָיוּ פְּרוֹתָיו רְחוּקִים מִמֶּנּוּ – צְרִיךְ לְקָרוֹת לְהָן שֵׁם. מַעֲשֵׂה בְּרַבִּן גְּמַלְיָאֵל וְהַזְּקֵנִים שֶׁהָיוּ בָּאִים בְּסַפִּינָה. אָמור רַבִּן גְּמַלְיָאֵל: "עֲשׂוּר שְׁאֲנִי עֲתִיד לְמוֹד – נִתּוֹן לִיהוֹשֻׁעַ, וּמְקוֹמוֹ מִשְׁכַּר לֹא". עֲשׂוּר אַחֵר מַעֲשֵׂר עֲנִי שְׁאֲנִי עֲתִיד לְמוֹד – נִתּוֹן לְעַקִּיבָה שְׂיִזְבַּח בּוֹ לְעֲנִיִּים, וּמְקוֹמוֹ מִשְׁכַּר לֹא". אָמור רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "עֲשׂוּר שְׁאֲנִי עֲתִיד לְמוֹד – נִתּוֹן לְאַלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וּמְקוֹמוֹ מִשְׁכַּר לֹא". וְנִתְקַבְּלוּ זֶה מִזֶּה שְׁכַר.

גְּמָרָא וְלֹא טָבֵל הוּא? רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: זֹאת אוֹמְרֵת: שֶׁהַטָּבֵל – קְרוֹי קוֹדֵשׁ.

אָמור רַבִּי יוֹדָה: מַעֲשֵׂה בְּרַבִּן גְּמַלְיָאֵל וְהַזְּקֵנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵין עַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם בְּהַר הַבַּיִת, וְהָיָה יוֹחֲזֵן הַכֹּהֵן הַסּוֹפֵר הֵלֵךְ יוֹשֵׁב לְפָנֵיהֶם. אָמור לֹא: צֵא וּכְתוּב: אַחֲיֵינוּ בְּנֵי גְלִילָא עִילָאָה, בְּנֵי גְלִילָא אַרְעִיתָא. שְׁלֵמְכוֹן יִבְגָּא! מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּמִטָּא זְמַן בִּיעוּרָא, תַּפְקוֹן מַעֲשָׂרָא, מִן מַעֲטָנִי זִיתָאִי.

לְאַחְנָא בְּנֵי דְרוּמָא עִילָאָה וּבְנֵי דְרוּמָא אַרְעִיתָא: מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּמִטָּא זְמַן בִּיעוּרָא, תַּפְקוֹן מַעֲשָׂרָא מַעֲמָרִי שִׁיבְלָאִי.

לְאַחְנָא בְּנֵי גְלוּתָא דְבִבְלָא, וּבְנֵי גְלוּתָא דְכוּדִי, וּבְנֵי גְלוּתָא דִּינּוּ, וְשָׂאֵר כָּל גְּלוּתוֹתֵהוֹן דִּישְׂרָאֵל: שְׁלֵמְכוֹן יִבְגָּא! מוֹדַעְנָא לְכוֹן, דְּאִימְרָא רַכִּיכִין וְגוֹזְלָא דְקִיקוֹן. וְשָׂפֵר בְּאַנְפֵּי וּבְאַנְפֵּי חֲבִירֵי מוֹסַפָּא עַל שְׂתָא דֵּא תְּלַתִּין יוֹמִין.

הָדָא אָמְרָה: שְׂאִין נִתְּנִין מַעֲשֵׂר לְכַהֲנָנָה שְׁנִיָּא הִיא, שְׁתֵּיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה תַּפְּוֹן. אָמור רַבִּי חֲנַנְיָה: הָדָא אָמְרָה

שהיה רבן גמליאל צריך לזכות.

אמר רבי הושעיא: בפירות מונחין על גבי קרקע. אילו קיפתו של רבן גמליאל נתונה לתוך ביתו של רבי יהושע, ואומר: "זכה למעשר שבה" ! בלום עשה? עד שישים.

רבי רדיפה אמר: איתפלגון רבי ירמיה ורבי יוסי. חד אמר: הראוי ליטול – זכה. וחרנא אמר: הראוי ליתן – זכה. מאן דאמר הראוי ליתן – זכה, כל שבן ראוי ליטול. ומאן דאמר הראוי ליטול, הא ליתן – לא.

הא מתניתין פליגא על מאן דאמר: "הראוי ליטול – זכה". דתמן תנינן: האומר: "תן גמ זה לאשתי" ! שבן ראוי הוא לקבל גמ בתו.

"ושטר שיקרור זה לעבדי" ! שבן הוא ראוי לקבל שטר שיקרורו. ותנינן: "התקבל גמ זה לאשתי". או "הולך גמ זה לאשתי" אם רצה להחזיר – יחזיר. והעבד ראוי להוליך את הגמ? פתר לה: לצדין היא מתניתא.

מתניתא פליגא על מאן דאמר: "הראוי ליטול – זכה". דתנינן תמן: "עישור אחר שאני עתיד למד – נתון לעקיבה בן יוסף, כדי שיזכה בו לעניים, ומושכר לו מקומו". ורבי עקיבה ראוי הוא ליטול? פתר לה: עד שלא העשיר. ואפילו תימר משהעשיר, תפתר שהיה פרנס, ויד הפרנס – כיד העני. מילתיה דרבי יהושע בן לוי אמרה: בכעל הבית עשיר נחלקו. אכל בכעל הבית עני, מאחר שהוא ראוי ליטול – זכה.

הלקה ה'

מתני' בפנחה פיוס טוב האחרון היו מתודין. פיצד הנה תודווי? (דברים כו, יג) **בערתי הקדש מן הבית** – זה מעשר שני ונטע רבעי. **נתתיו ללוי** – זה מעשר לוי. **וגם נתתיו** – זו תרומה ותרומת מעשר. **לגר ליתום ולאלמנה** – זה מעשר עני, חלקט והשכחה והפאה. אף על פי שאין מעכבין את תודווי. **מן הבית** – זו חלה.

בכל מצותך אשר צויתני. הא אם הקדים מעשר שני לראשון – אינו יכול להתודות.

לא עברתי ממצותיך – לא הפרשתי ממין על שאינו מינו, לא מן התלוש על המחבר, ולא מן המחבר על התלוש. לא מן החדש על הישן, ולא מן הישן על החדש.

ולא שכחתי – מלברכך ומלהזכיר שמך עליו.

לא אכלתי באני ממנו, הא אם אכלו באנינות – אינו

[דף ל"ב ע"ב] יכול להתודות. ולא בערתי ממנו בטמא, הא אם הפרישו בטמא, אינו יכול להתודות. ולא נתתי ממנו למת, לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת. ולא נתתים לאוננים אחרים. שמעתי בקול ה' אלהי, הבאתיו לבית הבחירה עשיתי ככל אשר צויתני: שמחתי, ושמחתי בו.

השקיפה ממעון קדשך מן השמים, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה מה שהבטחתנו. השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך את ישראל – בבנים ובבנות. ואת האדמה אשר נתת לנו – בטל, וברוחות, ובמטר, ובגולדות בהמה.

כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, כדי שתתן טעם בפרות.

מיכן אמרו: שישראל וממזרים מתודים, אכל לא גרים ולא עבדים משחררים, שאין להם חלק בארץ. רבי מאיר אמר: אף לא כהנים וגוים, שלא נטלו חלק בארץ. רבי יוסי אמר: יש להם ערי מגרש. יוחנן בן גדול העביר הודנית המעשר. אף הוא בטל את המעוררין ואת הנוקפין.

עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי.

גמרא ויתודה ביום טוב ראשון של פסח! כדי שיהא לו מה לזכר ברנל. ויתודה בשחרית! עד כאן מצוה הוא לזכר.

תני: והביכורים. מאן תנא ביכורים? רבנין! מאן לא תני ביכורים? רבי שמעון! דתנינן: ותיכבים בכיעור. ורבי שמעון פוטר.

נתתיו ללוי. מכאן שאין נותנין מעשר לכהונה. אמר רבי יונה: זאת אומרת: נשרף טיבלו – אינו יכול להתודות.

אית תני תני: כל המצות שבתורה – מעקבות. ואית תני תני: כל המצות שבפרשה – מעקבות. רבי אחא בר פפא בעי קומי רבי זעירא: אפילו הקדים תפילה של ראש לתפילה של יד? אמר ליה: אוף אנא סבר כן.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: צריך לומר "חלה" על כל. "תרומה" על הכל.

לה' – זהו שם המיוחד. מנין שלא עשה ולא כלום עד שישיר מקצת? תלמוד לומר מראשית ולא כל ראשית.

מנין שהוא עובר בעשה? רבי לעזר בשם רבי סימיי לא נתתי ממנו למת. מה אגן קיימין? אם להביא לו ארון ותכריכין, דבר שהוא אסור לחי! לחי הוא אסור, לא כל שכן למת! אלא איזהו דבר שהוא מותר לחי ואסור למת, הוי אמר: זו סיכה.

רבי הונא בר אחא בשם רבי אלכסנדרא: בוא וראה כמות גדול בהון של עושי מצוהו:

[דף ל"ג ע"א]

שכל השקפה שבתורה – ארורה. וזה – בלשון ברכה. אמר רבי יוסי בן חנינא: ולא עוד, אלא שכתוב בו היום הזה. תניי יומא.

רבי יודה בן פזי פתח בה: (תהלים עא) **אבוא בגברות ה' אלהים.**

בתיב (וכריה ד): **אלה שני בני היצהר העמדים על אדון כל הארץ.** רבי אבהו אמר: אתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. חד אמר: אלו שהן באין במרוינא לפני הקדוש ברוך הוא. וחרנא אמר: אלו שהן באים מוכח המצות ומעשים טובים לפני הקדוש ברוך הוא.

רב הנה ליה ביתן, ולקת. שאל לרבי תייא רובא: מהו מיכוס צפר ומגבלא אדמיה בזרע ביתן? אמר ליה: נבלת. ולמה לא אמר ליה טריפה? בגין דרבי מאיר. דרבי מאיר אמר: טריפה – תייבת בכיפוי. לא בן אמר רבי אמי משם רבי שמעון בן לקיש: משעלו מן הגולה – לא לקת פשתן ולא החמיץ יין, ונתנו עיניהם בזכות רבי תייא הגדול ובניו ורב, כהדא (ישעיה מו): **שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה.**

רבי אבהו אמר: אתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. חד אמר: שכל באי עולם באין בצדקה, ואלו באין בזרע. וחרנא אמר: שכל טובות ונחמות הבאות לעולם – בזכותן, והן אינן נהנין מהן כלום. כגון מר וזמרא, דמצלי על חורנין ומתעני, ועל נפשיה לא מתעני.

תני: למחלוקת ניתנו; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: לבית דירה ניתנו. אתיא דרבי יודה – דרבי יוסי ודרבי מאיר – בדעתיה. דתנינן: מעלות היו שָכר לְיוֹם; דברי רבי יודה. רבי יוסי אומר: לא היו מעלות להם שָכר.

רבי ירמיה, רבי תייא בשם רבי שמעון בן לקיש: מתניתא – משנחשדו להיות נותנין מעשר לכהונה.

הדא מסייעא לרבי יוחנן בהדא, ופליגא עלוי בהדא. פליגא עלוי, דתנינן: וכן בת בהן ללוי – לא תאכל בתרומה ולא במעשר. ניהא בתרומה לא תאכל. במעשר, מה נפשך, בהנת היא – תאכל. לוייה היא – תאכל! רבי אילא בשם רבי יוחנן: כמאן דאמר: אין נותנין מעשר לכהונה.

[דף ל"ג ע"ב] הוי: הוא אומר נותנין מעשר לכהונה.

מסייעא ליה, דו אמר: כוין לשבה! דאמר רבי יוחנן: יוחנן בהן גדול שלח וקדק בכל ערי ישראל, ומצאן שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד, אבל מעשר ראשון ומעשר שני, מהן היו

מפרישין ומקזן לא היו מפרישין. אמר: הואיל ומעשר ראשון – במיתתה, ומעשר שני – בעזון טבול, יהא אדם קורא שם למעשר ולתרומת מעשר, ונותנו לכהן. ומעשר שני – מחללו על הפעוּת. והשאר – מעשר עני, שהמוציא מחבירו עליו הראייה.

ויתודה! אמר רבי הילא: בעם הוא לפני המקום מי שהוא אומר: "עשיתי" ולא עשה.

מעתה, מי שהוא מפריש מתודה, מי שהוא אינו מפריש – לא יתודה! כהדא דתני: עד השקיפה – היו אומרים בקול נמוך. מכאן ואילך – היו אומרים בקול גבוה.

את המעוררין. אותן שהיו אומרים (תהלים מד) עורה למה תישן ה' הקיצה אל תזנח לנצח. וכי יש שינה לפני המקום? והלא כבר נאמר (שם קכא) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. ומה תלמוד לומר (שם עח) וימח בישן ה'? אלא בבכיכול כאלו לפניו שינה בשעה שישראל בצרה ואומות העולם ברווחה. וכן הוא אומר (איוב יז) ובהמרותם תלן עיני.

את הנזקפין. אותן שהיו מכין על גבי עגל בין קרניו. אמר להן יוחנן כהן גדול: עד מתי אתם מאכילים את המזבח מרפות! ועמד ועשה להם טפעות. רבי בא בשם רבי יהודה: טפעות עשה להם, טפעות רחבות מלמטון, וצרות מלמעלן.

עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. עד תחילת ימיו.

ובימיו אין אדם צריה לשאול על הדמאי. שהעמיד זוגות.

מילתיה דרבי יהושע בן לוי אמרה: מהן לגנאי ומקזן לשבח. דאמר רבי יוסי בשם רבי תנחום בר חייה. רבי חזקיה, רבי לעזר בי רבי יוסי, רבי תנחום בר חייה בשם רבי יהושע בן לוי: בראשונה היה מעשר נעשה לשלשה חלקים. שליש למכירי בהונה וקוים. ושליש לאוצר. ושליש לעניים ולחבירים שהיו בירושלים.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: מן דהנה סליק למדין בירושלים עד דתלת איגרין הנה יהב מדידיה, מכאן ואילך משל אוצר. משבא אלעזר בן פהורה ויהודה בן פתורה, היו נוטלין אותן ברוע, והנה ספיקן בידן למחות, ולא מיחה, והעביר הודיית מעשר. וזו לגנאי.

את המעוררין – לשבח. ואת הנזקפין – לשבח.

עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. עד תחילת ימיו. רבי חסידא שאל לרבי חזקיה: לא מסתברא עד סוף ימיו? אמר ליה: אף אנא סבר בן.

דמאי. רבי יוסי בשם רבי אבהו, רבי חזקיה בשם רבי יודה בן פזי, דמאי דמי תיקו, דמאי לא תיקו.

הדרן עלה כרם רבעי וסליק לה מסכת מעשר שני

הדרן עלך מסכת מעשר שני והדרן עלן, דעתן עלך מסכת מעשר שני ודעתך עלן, לא נתנשי מנך מסכת מעשר שני ולא תתנשי מנן, לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: (ג' סעמיה)

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא.

תנינא בר פפא, רמי בר פפא, נהמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רפרם בר פפא, רכיש בר פפא, סורחב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מורתך, כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקך, למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך, כי בם חיייתי: ברוך אתה יי, למרני חקך: אמן אמן סלה נעד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

יהי רצון מלפניך יי אלהי, בשם שעזרתני לסיים מסכת מעשר שני, בן מעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם, לקמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, נעמוד לי ולזרעי, שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי, בהתהלךך תנחה אתך, בשכבךך תשמר עליך, ובהקיצותך היא תשיחך: פי כי ירבו זמירך, ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וקבוד: יי עז לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום:

מִסְכֵּת חֲלָה

פֶּרֶק רֵאשִׁיֹן

[דף א' ע"א]

מתני' המושה דברים תיבין בחלה. החטים, והשעורין והבסקמין, ושבלת שועל, והשיפון. הרי אלו תיבין בחלה.

ומצטרפין זה עם זה.

ואסורין בתדש מלפני הפסח. ומלקצור מלפני העמר. ואם השרישו קדם לעמר – העמר מתירן. ואם לאו – אסורין עד שיבוא העמר הבא.

גמרא המושה דברים תיבין בחלה כו'. כתיב (במדבר טו, יט) והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. יכול יהו כל הדברים תיבין בחלה? תלמוד לומר: מלחם – ולא כל לחם.

אם מלחם ולא כל לחם, איז לי אלא חטין ושעורין בלבד, בוסמין שבולת שועל ושיפון מניין? תלמוד לומר (שם ט): ראשית ערסתכם, ריבה. וריבה הכל.

רבי יוסי בשם רבי שמעון: תני רבי ישמעאל בן.

רבי יונה, רבי זעירא, רבי שמעון בן לקיש בשם רבי ישמעאל, אומר רבי מנא: אוליית לקיפרין, ושמעית רבי

[דף א' ע"ב]

אתוה ורבי זעירא. ואבא תוה אומר ליה בשם רבי ישמעאל אומר: נאמר לחם בפסח, ונאמר לחם בחלה. מה לחם שנאמר בפסח – דבר שהוא בא לידי מצה וקמין, אף לחם שנאמר בחלה – דבר שהוא בא לידי מצה וקמין. ובדקו ומצאו שאין לך בא לידי מצה וקמין אלא המשות המינים בלבד. ושאר כל הדברים אינן באין לידי מצה וקמין אלא לידי סירחון.

תני: אומר רבי יוחנן בן גורי, קרמית – תיבת בחלה. רבי יוחנן בן גורי אומר: באה היא לידי מצה וקמין. ורבנן אמרי: אינה באה לידי מצה וקמין.

ויבדקוהו על עיקר בדיקתה הו חלוקין. רבי יוחנן בן גורי אומר: בדיקה ומצאוה שהיא באה לידי מצה וקמין. ורבנן אמרי: בדיקה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וקמין.

תמן תנינן: תפוח שריסקו ונתנו לתוך העיסה וחימצה – הרי זו אסורה. תני: רבי יוסי אומר: מותר.

רבי אֶהָא, רבי אֶבְהוּ בְּשֵׁם רבי יוסי בְּן הַנִּינְא: מַה פְּלִיגִין? בְּמַחְמוֹץ בְּמִיּוּי. אֲבָל בְּמַחְמוֹץ בְּגוּפוֹ – דְּבָרֵי חֶבֶל מוֹתֵר.

רבי יוסי – בְּדַעֲתֵיהֶּ, דּוּ אָמַר תַּמּוּן: אֵינן תַּבְּשִׁילוּ תַּבְּשִׁיל בְּרוּר. וְכֵן הוּא אֹמֵר הֵבֵא: אֵינן חִימוּצוֹ חִימוּץ בְּרוּר.

וּבְמָה דְּאֵת אָמַר אֵינן לָךְ בָּא לִידֵי מִצָּה וְחָמֵץ אֵלָא חֲמוּשֵׁת חֲמִינִין בְּלֶבֶד, וְדַקּוּוֹתֶיהָ, אֵינן לָךְ מְגַרֵר עִם בּוּלָן אֵלָא חִיטִּים וּשְׁעוּרִים בְּלֶבֶד.

רבי הִילָא בְּשֵׁם רבי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ: לֹא שְׁנִינּוּ אֵלָא הָעוֹשֶׂה עִיסָה מִן הַחִיטִּים וּמִן הָאֹרֶז, וְאֵינן נִגְרָר אֵלָא עִם הַחִיטִּין בְּלֶבֶד.

מַהוּ שְׁנִינּוּ חֲתִיבִים עַל קְלֵי שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ? אָמַר רבי זְעִירָא: כְּתִיב (ויקרא כג, יד) וְלַחֵם וְקִלֵי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ. אֵת שְׁחִיבִים עַל לַחֵם שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ – חֲתִיבִין עַל קְלֵי שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ. אֵת שְׁאִין חֲתִיבִים עַל לַחֵם שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ – אֵינן חֲתִיבִים עַל קְלֵי שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ.

רבי יִרְמְיָהּ בְּעֵי קוּמֵי רבי זְעִירָא: עִירַב אַרְבַּעַת קַבִּין בְּפָנֵי עֲצָמוֹן וְחִימוּצוֹ, וְאַרְבַּעַת קַבִּין בְּפָנֵי עֲצָמוֹן וְעִירַבָן – הֲרֵי בַשְּׁעַת חִיבוֹן, לְבֵא לִידֵי מִצָּה וְחָמֵץ!

אֲתֵיִיא דְּרַבִּי יוֹנָה – כְּרַבִּי יִרְמְיָהּ, וְדְרַבִּי יוֹסִי – כְּרַבִּי זְעִירָא. אֲתֵיִיא דְּרַבִּי יוֹנָה כְּרַבִּי יִרְמְיָהּ, כְּמָה דְּרַבִּי יִרְמְיָהּ אָמַר: עַד שְׁיֵהָא קְרוּי לַחֵם, כְּךָ רַבִּי יוֹנָה אָמַר: עַד שְׁיֵהָא קְרוּי לַחֵם.

דְּרַבִּי יוֹסִי – כְּרַבִּי זְעִירָא. כְּמָה דְּרַבִּי זְעִירָא אָמַר: מֵינּוּ קְרוּי לַחֵם, בְּן רַבִּי יוֹסִי אָמַר: מֵינּוּ קְרוּי לַחֵם. אֲתֵיִיא דְּרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי הִילָא אַף עַל גַּב דּוּ פְּלִיגִי עֲלוּי.

רבי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן שְׁמַע בּוּלְחוֹן מִן אֶהוּן קְרִיִיא (ישעיה כח, כה),

[דף ב' ע"א]

וְשֵׁם חֲטָה שׁוֹרָה וּשְׁעָרָה נִסְמָן וּבִסְמַת גְּבֻלָתוֹ. וְשֵׁם חִטָּה – אֵלוּ הַחִיטִּים. שׁוֹרָה – זוֹ שְׁבוּלַת שׁוּעַל. וְלָמָּה נִקְרָה שְׁמָה שׁוֹרָה? שְׁהִיא עֲשׂוּיָה בְּשׁוֹרָה.

שְׁעוּרָה – אֵלוּ הַשְּׁעוּרִים. נִסְמָן – זֶה הַשִּׁיפוֹן. וּכּוּסְמַת – זֶה חֲבוּסְמִין.

גְּבוּלָתוֹ – לַחֵם. עַד כַּאֲן גְּבוּלוֹ שֶׁל לַחֵם.

וְלַמִּידִין מִן הַקְּבֻלָּה? אָמַר רבי סִימוּן: מִן מַה דְּכְתִיב (שם) וַיִּסְרוּ לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהֵינוּ יוֹרְנוּ. כְּמִי שְׁהוּא דְּבַר תּוֹרָה.

מִסְכַּת פֶּאֶה פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. אלו דברים שאין להם שעור: הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. פאה - יש לה שעור מלמטה ואין לה שעור מלמעלה. העושה כל שדהו פאה - אינה פאה:

ב. אלו הדברים נפרעין מן האדם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא: על עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכת דמים. ועל לשון הרע - כנגד כלם:

ג. זכות - יש לה קרן ויש לה פרות, שנאמר (ישעיה ג, י): אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. עברה - יש לה קרן ואין לה פרות, שנאמר (שם שם יא): "אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו". ומה אני מקיים (משלי א, לא): "ויאכלו מפרי דרכם"? אלא: עברה שעושה פרות - יש לה פרות, ושאינה עושה פרות - אין לה פרות:

ד. מחשבה טובה - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שנאמר (מלאכי ג, טז): "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". מחשבה רעה - אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שנאמר (תהלים סו, יח): "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'". ומה אני מקיים (ירמיה ו, יט): "הנה אנכי מביא רעה פרי מחשבותם"? אלא: מחשבה שעושה פרות - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ושאינה עושה פרות - אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה:

ה. נותן אדם פאה בתחלת השדה, ובאמצע, ובסוף. ואם נתן בין בתחלה בין באמצע בין בסוף - יצא. רבי שמעון אומר: אם נתן בין בתחלה בין באמצע בין בסוף - הרי זו פאה, וצריך שיתן בסוף כשעור. רבי יהודה אומר: אם שיר לו קלח אחד - סומך עליו ונותן משום פאה, ואם לאו - אינו נותן בסוף אלא משום הפקר. אומר רבי יהודה: במה דברים

אמורים? בזמן שנתן את הפאה ומבקש להוסיף:

ו. לא נתן מן הקמה - נותן מן העמרים. לא נתן מן העמרים - נותן מן הגדיש. לא נתן מן הגדיש - נותן מן הכרי. עד שלא מרח. ואם מרח - מעשר ונותן:

ז. אמר רבי שמעון: מפני ארבעה דברים אמרה תורה: 'לא יתן אדם פאה אלא בסוף שדהו'. מפני גזל עניים. ומפני בטול עניים. ומפני מראית העין. מפני הרמאים. מפני גזל עניים כיצד? שלא יראה שעה שאין שם אדם ויאמר לקרובו עני לטול פאה. מפני בטול עניים כיצד? שלא יהו עניים יושבין ומשמרין כל היום ואומרים: "עכשו נותן פאה"... אלא מתוך שנותן בסוף, הולך ועושה מלאכתו, בא ונוטלה באחרונה. מפני מראית העין כיצד? שלא יהו עוברין ושבין אומרים: "ראו שפלוני קצר שדהו ולא נתן ממנה פאה". ומפני מה? שהרי אמרה תורה (ויקרא יט, ט): "לא תכלה פאת שדך". מפני הרמאין, כיצד? שלא יאמרו: "כבר נתננו"! דבר אחר: - שלא יניח את היפה ויתן הרע:

ח. הירק, אף על פי שלקיטתו כאחת - אין מכניסו לקיום. התאנים, אף על פי שמכניסן לקיום - אין לקיטתן כאחת:

ט. רבי יוסי בר יהודה אומר: רטיבות תמרה - פטורין מן הפאה, שאין ראשון ממתין לאחרון. רבי אלעזר בר צדוק אומר: הסיפין חייבין בחלה. אחרים אומרים: אף בנות שוח:

י. אלו מפסיקין לפאה: הנחל, והשולולית, ודרך היחיד, ודרך הרבים, ושביל היחיד, ושביל הרבים הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. הבור, והניר, והזרע אחר, וקוצר לשחת שלשה תלמים של פתית, ואמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת. אומר רבי יהודה: אם עומד באמצע ואינו קוצר מכאן ומכאן - מפסיק, ואם לאו - אינו

פְּלוֹנִית', אָף עַל פִּי שְׂאִין שָׁם אֶלָּא אוֹתָהּ שְׂדָה וְאוֹתָהּ הָעִיר - זָכָה עֶבֶד זֶה בְּנִכְסִים וְקָנָה עֲצָמוּ בֶן חוֹרִין. וְכִשְׁנֹאמְרוּ דְבָרִים לְפָנָי רַבִּי יוֹסִי, אָמַר (מִשְׁלֵי כֹד, כו): "שִׁפְתַּיִם יִשָּׁק מִשִּׁיב דְּבָרִים נִכְחִים":

מִסְכַּת פֶּאֶה פָּרָק שְׁנַי

א. נִטְל מִקְצַת פֶּאֶה וְזָרַק עַל הַשָּׂאָר - אֵין לוֹ בָּהּ כְּלוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹטְלִין הֵימְנוּ זוֹ וְזוֹ:

ב. בְּעַל הַבַּיִת שֶׁנִּתְּן פֶּאֶה לְעֵנִיִּים, וְכֹא עֵנִי אֶחָד וְנִטְלָה מֵאַחֲוֵרֵיהֶן - הָרִי זֶה זָכָה. שְׁנַי עֵנִיִּים שֶׁהָיוּ מִכְתָּשִׁין עַל הָעֲמוּד, וְכֹא עֵנִי אֶחָד וְנִטְלוּ מֵאַחֲוֵרֵיהֶן - הָרִי זֶה זָכָה, שְׂאִין עֵנִי זוֹכָה בְּלֶקֶט, בְּשִׁכְחָה, וּבִפְאָה, וּבִסְלַע שֶׁל מְצִיאָה - עַד שֶׁתִּפְּל לְתוֹךְ יָדוֹ:

ג. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ קוֹצְרִין בְּתוֹךְ קוֹפּוֹתֵיהֶן - הָרִי אֵלוֹ מַעְבִּירִין אוֹתָן:

ד. לֹא יִטּוֹל בְּעַל הַבַּיִת לְקַט מִן הָעֵנִיִּים עַל מְנַת לְלֶקֶט מִן הָעֲמָרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁחְרִית - בְּעַל הַבַּיִת צְרִיף שִׂיאֵמֵר: 'כָּל מָה שִׁילְקִטּוּ הָעֵנִיִּים מִן הָעֲמָרִים - הָרִי זֶה הַפֶּקֶר'. רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר: לְעִתּוֹתַי עָרַב, אוֹמֵר: 'כָּל מָה שִׁלְקִטּוּ הָעֵנִיִּים מִן הָעֲמָרִים - הָרִי זֶה הַפֶּקֶר'. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ הַפֶּקֶר, וְאֵין אָנוּ אַחֲרָאִין לְרַמָּאִין:

ה. בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהִנִּיחַ פֶּאֶה מִצַּד זֶה, וּבָאוּ עֵנִיִּים וְנִטְלוּ מִצַּד אַחֵר - זֶה זֶה פֶּאֶה.

ו. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין אֶצֶל בְּעַל הַבַּיִת - אֵינָן רְשָׁאִין לְגַמֵּר אֶת כָּל הַשְּׂדֵה, אֶלָּא מִשִּׁירִין כְּדֵי פֶּאֶה. וְאֵינָהּ פֶּאֶה עַד שִׁפְרָשְׁנָה בְּעַל הַבַּיִת לְשֵׁם פֶּאֶה:

מִפְסִיק. אֶכְלָה חֲגָב, אֶכְלָה גּוֹבָאֵי, קָרְסֻמוּהָ נְמָלִים, וְשִׁבְרֵתָהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֵמָה - הַכֹּל מוֹדִים: שְׂאֵם חָרֵשׁ - מִפְסִיק, וְאֵם לֹא - אֵינוֹ מִפְסִיק:

יא. קָצַר חֲצִיָּה וּמְכַר אֶת הַקְּצִיר, קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ אֶת הַקְּצִיר - נוֹתֵן מִן הַמְּשִׁיר עַל הַכֹּל:

יב. מִדְּרָגוֹת שְׂגָבָהֶן עֲשָׂרָה טַפְחִים - נוֹתֵן פֶּאֶה מִכָּל אַחַת וְאַחַת. וְאֵם הָיָה רֵאשִׁי שׁוֹרוֹת מְעַרְבִין - נוֹתֵנִין פֶּאֶה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

יג. הַמֵּאֲרָג¹ - חֵיב בְּתַחֲלוֹתוֹ, חֵיב כְּסוּפוֹ. הָיָה לוֹ אֲרָבַע וְחֲמֵשׁ גְּפָנִים - בּוֹצְרִין וּמְכַנְסִין. נִתְּן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - פֶּטוּר מִן הַפֶּרֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֶּאֶה, וְחֵיב בְּעוֹלָלוֹת. וְאֵם שִׁיר - נוֹתֵן מִן הַמְּשִׁיר עַל מָה שִׁשִּׁיר. הַמּוֹדֵל² - נוֹתֵן מִן הַמְּשִׁיר עַל מָה שִׁשִּׁיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹדֵל בְּשׁוֹק, אֶבֶל בְּמוֹדֵל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹתֵן מִן הַמְּשִׁיר עַל הַכֹּל:

יד. הָיָה מְקַטֵּף וּמְכַנְסִים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֶפְלוֹ כָּל שְׂדֵהוּ - פֶּטוּר מִן הַלֶּקֶט שִׁכְחָה וּפֶאֶה, וְחֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת:

טו. הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו, וְהִנִּיחַ לְאִשְׁתּוֹ קָרְקַע כָּל שֶׁהוּא - אֲבָדָה כְּתַבְתָּהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁקִּבְּלָה עָלֶיהָ לְשֵׁם כְּתַבְתָּהּ, אֶבֶל לֹא קִבְּלָה עָלֶיהָ לְשֵׁם כְּתַבְתָּהּ - מָה שֶׁנִּתְּן נִתֵּן, וְגוֹבָה כְּתַבְתָּהּ מִשָּׂאָר נִכְסִין:

טז. הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ - יֵצֵא בֶן חוֹרִין. שִׁיר קָרְקַע כָּל שֶׁהוּא - לֹא יֵצֵא בֶן חוֹרִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָאוֹמֵר: 'כָּל נִכְסֵי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי חוּץ מֵאֶחָד רַבּוֹא שְׂבָהֶן' - לֹא אָמַר כְּלוּם. 'חוּץ מֵעִיר פְּלוֹנִית, חוּץ מִשְׂדֵּה

² הַשּׁוֹלֵף. כְּאֲשֶׁר הִירָקוֹת רְצוּפִים נוֹטֵל וְשׁוֹלֵף מֵהֶם מִכְּנַתִּיִּים כְּדֵי שֶׁהַנְּשָׂאִרִים יִצְמָחוּ בְּרוּחַ וְיִתְעַבּוּ וְיִעֲשׂוּ גָסִים.

¹ שְׁמוֹשְׁמוֹט בְּצִלִּים מִתּוֹךְ בְּצִלִּים.

ז. עניי שראָה כְּדֵי פֶּאָה, בֵּין בְּתוּבָאָה בֵּין בְּאִילָן - אִינוּ רִשָּׁאֵי לִיגַע בָּהּ, וְאֶסוּרָה מִשׁוּם גְּזֵל, עַד שֶׁתּוֹדַע לוֹ שֶׁהִיא פֶּאָה:

ח. נְכָרֵי שְׁמֹכר קָמְתוּ לְיִשְׂרָאֵל לְקַצֵּר - חֵיב בְּפֶאָה. יִשְׂרָאֵל שְׁמֹכר קָמְתוּ לְנְכָרֵי - פְּטוּר מִן הַפֶּאָה:

ט. יִשְׂרָאֵל וְנְכָרֵי שֶׁהָיוּ שֶׁתְּפִין בְּקָמָה, חֲלָקוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חֵיב. וְחֲלָקוּ שֶׁל נְכָרֵי - פְּטוּר. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר: יִשְׂרָאֵל וְנְכָרֵי שֶׁהָיוּ שֶׁתְּפִין בְּקָמָה - פְּטוּר מִן הַפֶּאָה. אֵימַתִּי? בְּזִמָּן שֶׁהַנְּכָרֵי מִמְּחָה. אֲבָל אֵין הַנְּכָרֵי מִמְּחָה - חֵיב בְּפֶאָה:

י. גֵר שֶׁמֵת וּבְזָבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת נַכְסָיו, הַמְחֲזִיק בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע - חֵיב בְּכָל. בְּתוֹלוֹשׁ מִן הַקַּרְקַע - פְּטוּר מִן הַכָּל. הַחֲזִיק בְּקָמָה - חֵיב בְּלֶקֶט שְׂכַחָה וּפֶאָה, וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת:

יא. הֲלֶקֶט וְהַשְׂכַּחָה וְהַפֶּאָה שֶׁל נְכָרֵי - חֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת. אֵימַתִּי? בְּזִמָּן שֶׁהַנְּכָרֵי מִמְּחָה. אֲבָל אֵין הַנְּכָרֵי מִמְּחָה, הַפֶּקֶר נְכָרֵי - הַפֶּקֶר, וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת:

יב. בְּעַל הַבַּיִת שֶׁנִּתְּנָה פֶּאָה לְעַנְיִים - אֵין רִשָּׁאֵי שִׂיאֵמֵר לָהֶן: 'טְלוּ זֶרַע וְתַנּוּ פֶּשֶׁתַּן' - 'טְלוּ תְּמָרִים וְתַנּוּ מַכְבָּדוֹת'. נִשְׂרוּ וְאַחַר כֵּן הַפְּרִישׁוּן - אִינוּ חֵיב מִשׁוּם פֶּאָה אֲלֹא זֶרַע בְּלֶבֶד:

יג. אַרְבַּע מִתְּנוֹת בְּכָרִים: פֶּרֶט, שְׂכַחָה, וּפֶאָה, וְעוֹלָלָת. שְׁלֹשׁ בְּתוּבָאָה: לֶקֶט, שְׂכַחָה, וּפֶאָה. שְׁתֵּים בְּאִילָן: שְׂכַחָה, וּפֶאָה. כָּל אֱלוֹ - אֵין בָּהֶן מִשׁוּם טוּבָה. וְאֶפְלוּ עַנְיֵי שְׂבִיּוֹשְׂרָאֵל - מוֹצִיאֵין אֶת שְׁלוֹ מִידוֹ. וְשָׂאֵר מִתְּנוֹת כְּהוֹנָה, כְּגוֹן: הַזְּרוּעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה - יֵשׁ בָּהֶן מִשׁוּם טוּבָה, וְנִתְּנִין לְכָל כְּהֵן שִׁירְצָה:

יד. אֵין מוֹצִיאֵין לֹא מִשְׁל כְּהֵן לְכַהֵן, וְלֹא מִשְׁל לְוֵי לְלוֹי:

טו. אֵיזְהוּ לֶקֶט? זֶה הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקַּצִּיר וּבְשַׁעַת הַתְּלִישָׁה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אֵין לֶקֶט

אֲלֹא הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקַּצִּירָה בְּלֶבֶד, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יִט, ט): "וְלֶקֶט קַצִּירָךְ לֹא תִלְקֹט":

טז. שְׂבֻלַת שְׂבֻקָמָה - הָרִי הִיא שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת. שְׂבֻקָצִיר - הָרִי הִיא שֶׁל עַנְיִים. חֲצִיָּה בְּקָמָה וְחֲצִיָּה בְּקַצִּיר - נוֹטֵל וּמְשַׁלְּכָהּ לְאַחֲרָיו, שֶׁסָּפַק לֶקֶט - לֶקֶט:

יז. חוֹרֵי נְמָלִים - אֶסוּרִין מִשׁוּם גְּזֵל. וְאֵם הַפְּקִירִין בְּעַל הַבַּיִת - מְתָרִין מִשׁוּם גְּזֵל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר: אֵם הָיָה פְּקִדוֹן - אֶסוּרִין מִשׁוּם גְּזֵל:

יח. בְּעַל הַבַּיִת שֶׁנִּתְּנָה כְּרִיכָה לְעַנְיֵי לְמִלְאוֹת לוֹ מַיִם - אֵין בּוֹ מִשׁוּם לֶקֶט שְׂכַחָה וּפֶאָה, וְחֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת:

יט. עַנְיִים הַמְחֲזִרִין בֵּין הַגְּרָנוֹת - מַעֲשָׂרִין וְנוֹתְנִין לָהֶם. הַצְּנוּעִים - מוֹצִיאֵין בְּיָדָם מַעוֹת בְּדָבָרִים הַנְּאָכְלִים, וְנוֹתְנִים דְּבָר מוֹעֵט בְּדָבָרִים הַנְּאָכְלִים, כְּדֵי שִׂיאֵכְלָנוּ עַד שֶׁלֹּא יִגְיעַ לְעִיר. וְשָׂאֵר כָּל מִתְּנוֹת עַנְיִים שְׂבֻשְׂדוֹת, שֶׁאֵין הַעַנְיֵי מְקַפִּיד עֲלֵיהֶן - הָרִי אֱלוֹ שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת.

כ. מֵאֵימַתִּי אֵין שׁוֹרְפִין קֶשֶׁין שְׂבֻשְׂדוֹת? בְּשׂוּדָה הָאֵילָן - עַד עֲצָרַת. בְּשׂוּדָה הַלֶּבֶן - עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. בְּשׂוּדָה בֵּית הַשְּׁלַחִין - מִיָּד; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אֲוֹמְרִים: בְּשׂוּדָה לֶבֶן - עַד הַעֲצָרַת. בְּשׂוּדָה אֵילָן - עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מִפְּנֵי גְזֵל אָדָם וּבְהֶמְהָה. בְּשׂוּדָה בֵּית הַשְּׁלַחִין - מִתֵּר מִיָּד:

כא. הַמְּרַבִּיעַ אֶת שְׂדֵהוּ עַד שֶׁלֹּא נִכְנסוּ עַנְיִים לְתוֹכוֹ, אֵם הִיָּה הַזֶּקֶן מְרַבֵּה עַל שֶׁל עַנְיִים - מִתֵּר. וְאֵם הַזֶּקֶן עַנְיִים מְרַבֵּה עַל שְׁלוֹ - אֶסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ - מְלַקֵּט וּמִנִּיחַ עַל גְּבֵי הַגְּדָר, וְהַעַנְיֵי בָּא וְנוֹטֵל אֶת שְׁלוֹ:

כב. הַשְּׂבֻלִין שְׂבֻקָצִיר וְשְׂבֻשְׂדוֹת - הָרִי אֱלוֹ שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹ נִהְגּוּ בְּעַלֵּי בַתִּים עַיִן יָפָה:

מִסְכַּת פֶּאֶה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְקַצֵּר - יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. הָאֲרִיסִין³, וְהַחֲכִירִין⁴, וְהַמּוֹכֵר קָמְתוֹ לְקַצֵּר - לֹא יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. הָיוּ שָׁם עֲנִיִּים שְׂאִין רְאוּזִין, אִם יָכוֹל בַּעַל הַבַּיִת לְמַחֹת בֵּיָדָם - מִמָּחָה, וְאִם לֹאוּ - מִנִּיחָן מִפְּנֵי דְרַכֵּי שְׁלוֹם:

ב. אֵין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלֵי נְכָרִים, לְפִי שְׂאִינָן בְּקִיאִין בְּלֻקָּט:

ג. אֵין נוֹתְנִין מַעֲשֵׂר עֲנִי לְעֲנֵי נְכָרִים. אֲבָל נוֹתְנִין לְהֵן חֲלִין מִתְקַנֵּין לְשֵׁם טוֹבָה:

ד. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹמֵד בַּעִיר, וְאָמַר: 'יֹדַע אֲנִי שֶׁהַפּוֹעֲלִין שׁוֹכְחִים אֶת הָעֵמֶר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְשִׁכְחוּהוּ - הָרִי זֶה שִׁכְחָה. הָיָה עוֹמֵד בַּשָּׂדֶה, וְאָמַר: 'יֹדַע אֲנִי שֶׁהַפּוֹעֲלִים שׁוֹכְחִים אֶת הָעֵמֶר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְשִׁכְחוּהוּ - אֵין זֶה שִׁכְחָה. רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר, מִשּׁוּם רַבִּי שְׂמַעוֹן: אִפְלוּ אַחֲרִים עוֹבְרִין בְּדַרְךְ, וְרָאוּ אֶת הָעֵמֶר שֶׁשִׁכְחוּהוּ פּוֹעֲלִין - אֵינוֹ שִׁכְחָה עַד שִׁשְׁכְחוּהוּ כָּל אָדָם:

ה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה כָּל שְׂדֵהוּ עֵמֶרִין לַעֲמַר בְּהֵן לְגִדִּישׁ וְלַחֲרֹרֶה - מוֹדִים בַּיִת שְׂמַאי וּבֵית הַלֵּל: שְׂאֵם הַפְּקִיר לְאָדָם וְלֹא לְבַהֲמָה, לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לְנְכָרִים - שְׂזָה הַפְּקִיר:

ו. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שְׂאֵלְתִי אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: עַל אֵלוֹ עֵמֶרִים נִחְלְקוּ בַּיִת שְׂמַאי וּבֵית הַלֵּל? אָמַר לִי: הַתּוֹרָה הַזֹּאת! עַל אֵלוֹ: הָעֵמֶר הַסְּמוּךְ לַגֶּפֶה וְלַגִּדִּישׁ, לְבָקֵר וְלַפְּלִים, וְשִׁכְחוּ. וְכִשְׁבָּאֲתִי, שְׂאֵלְתִי אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְאָמַר לִי: מוֹדִים בְּאֵלוֹ שֶׁהֵן שִׁכְחָה. וְעַל מָה נִחְלְקוּ? עַל הָעֵמֶר שֶׁהַחֲזִיקוּ בוֹ הַהוֹלִיכּוֹ לַעִיר, וְנִתְּנָן בְּצַד גֶּפֶה אוּ בְּצַד גָּדֵר - שְׂבִית שְׂמַאי אוֹמְרִים: אֵינָה שִׁכְחָה, מִפְּנֵי

שְׂזָכָה בוֹ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: שִׁכְחָה. וְכִשְׁבָּאֲתִי וְהַרְצִיתִי הַדְּבָרִים לְפָנָי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה: אָמַר לִי: אֵלוֹ הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ לְמַשֶּׁה מִסִּינָי:

ז. הָעֵמֶר שֶׁהַחֲזִיקוּ הַהוֹלִיכּוֹ לַעִיר, וְנִתְּנָן עַל גְּבֵי חִבְרוֹ, וְשִׁכַח שְׁנֵיהֶם, הַתַּחְתּוֹן - שִׁכְחָה, וְהָעֲלִיּוֹן - אֵינוֹ שִׁכְחָה. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם - אֵין שִׁכְחָה. הַתַּחְתּוֹן, מִפְּנֵי שְׂמַכְסָה. וְהָעֲלִיּוֹן, מִפְּנֵי שְׂזָכָה בוֹ:

ח. שְׂדֵה שְׁעוּמְרִיָּה מְעַרְבְּבִין, וְעֵמֶר וְשִׁכַח אֶחָד מֵהֶם - אֵין שִׁכְחָה, עַד שִׁיעֲמַר אֶת כָּל סְבִיבוֹ:

ט. הָעֵמֶר שֶׁנִּגְדָּדוּ מוֹכִיחַ, כִּיצַד? מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֵשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה עֵמֶרִים, וְעֵמֶר אֶחָד מֵהֶם לְצַפּוֹן וְלְדָרוֹם, וְשִׁכַח - אֵין שִׁכְחָה, מִפְּנֵי שֶׁנֶּדּוֹן כְּמִזְרַח וּכְמַעֲרָב:

י. שְׁתֵּי כְּרִיכוֹת הַמְּבַדְלוֹת זֶה מִזֶּה - שִׁכְחָה. שְׁלֹשׁ - אֵין שִׁכְחָה. שְׁנֵי עֵמֶרִין הַמְּבַדְלִין זֶה מִזֶּה - שִׁכְחָה. שְׁלֹשָׁה - אֵין שִׁכְחָה. שְׁתֵּי גִפְנִים הַמְּבַדְלוֹת זֶה מִזֶּה - שִׁכְחָה. שְׁלֹשׁ - אֵין שִׁכְחָה. שְׁנֵי גִרְגְרִין - פָּרֹט. שְׁלֹשָׁה - אֵינָן פָּרֹט. שְׁתֵּי שְׂבָלִים הַמְּבַדְלוֹת כְּדַרְכָּן - לְקַט. שְׁלֹשׁ - אֵינָן לְקַט; אֵלוֹ דְּבָרֵי בַּיִת הַלֵּל. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: חֲנִינָא בֶּן אַחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל שְׂבָאֵת רְשׁוּת עֲנִי לְאַמְצַע, כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַכֶּרֶם - אֵין מְצַטְרַפִּין. וְכָל שְׂלֵא בָּאֵת רְשׁוּת עֲנִי לְאַמְצַע, כְּגוֹן פְּרוֹת הָאֵילָן - הָרִי אֵלוֹ מְצַטְרַפִּין:

יא. אֵימְתִי אָמַרוּ: 'קָמָה מַצֵּלֵת אֶת הָעֵמֶר?' בְּזִמְן שְׂלֵא נִטְלָה מִבֵּינֵיהֶם. הָא אִם נִטְלָה מִבֵּינֵיהֶם - הָרִי זֶה אֵינָה מַצֵּלֵת. קָמַת חִבְרוֹ - מַצֵּלֵת עַל שְׁלוֹ. שֵׁל חֲטִין - עַל שֵׁל שְׁעוּרִין. שֵׁל נְכָרִי - עַל שֵׁל יִשְׂרָאֵל; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַצֵּלֵת אֶלָּא עַל שְׁלוֹ, וּמִמֵּין עַל מֵינוֹ. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כִּשְׁם שֶׁהִקְמָה מַצֵּלֵת אֶת הָעֵמֶר - כֶּף הָעֵמֶר מַצִּיל אֶת הַקָּמָה. וְדִין הוּא, וּמָה אִם

⁴ בְּכַף וְכַף בּוֹרִין וְאֵין לוֹ חֶלֶק, רַק בְּקָצִיר.

³ שְׁנוּטֵל שְׁלִישׁ בְּקָצִיר.

קָמָה שִׁיפָה כַּח עֲנִי בָהּ - הָרִי הִיא מִצְלָת אֶת הָעֵמֶר, עֵמֶר שֶׁהוֹרַע כַּח עֲנִי בּוּ - אֵינּוּ דִין שִׁיזֵיל אֶת הַקָּמָה? אָמַר לוֹ רַבִּי: מַה אִם קָמָה שִׁיפָה כַּח עֲנִי - נִצְלָת, הָעֵמֶר שֶׁהוֹרַע כַּח עֲנִי - אֵינּוּ דִין שֶׁתִּנְצַל?

יב. יָפָה כַּח עֲנִי בַקָּמָה יֵתֵר מִבְּעֵמֶר, וּבְעֵמֶר יֵתֵר מִבְּקָמָה. שֶׁהַקָּמָה - יֵשׁ בָּהּ לְקַט שְׂכָחָה וּפְאָה, מַה שְּׂאִין כֵּן בְּעֵמֶר. וּבְעֵמֶר יוֹתֵר מִבְּקָמָה, הַקָּמָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים - אֵינּוּ שְׂכָחָה. וּבְעֵמֶר - שְׂכָחָה: רַבִּי חֲנִינְאֵי בֶן אֲחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: כָּל שְׂבָאת רְשׁוֹת עֲנִי בְּאֲמָצֵעַ, כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַכֶּרֶם - אֵין מִצְטַרְפִּין. וְכָל שְׂלֵא בָאת רְשׁוֹת עֲנִי לְאֲמָצֵעַ, כְּגוֹן פְּרוֹת הָאֵילָן - הָרִי אֵלוֹ מִצְטַרְפִּין.

יג. הַחוֹתֵף פְּרִיכוֹת וְעֵתִיד לַעֲמֶרן, וְכֵן אֲגוּדֵי הַשּׁוּם וְהַבְּצָלִין - אֵין לָהֶם שְׂכָחָה. הַמְעַמֵּר מִפְּנֵי הַדְּלָקָה, וּמִפְּנֵי אֲמַת הַמַּיִם - אֵין לָהֶם שְׂכָחָה, מִפְּנֵי שֶׁעוֹמֵד לְאֲבָדָן. מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד שֶׁשָּׂכַח עֵמֶר בַּתּוֹף שָׁדָהוּ, וְאָמַר לְבָנוּ: צֵא וְהִקְרַב עָלַי פֶּר לַעֲוֹלָה וּפֶר לְשַׁלְמִים. אָמַר לוֹ: אָבָא! מַה רְאִיתָ לְשַׁמַּח בְּשִׂמְחַת מִצְוָה זוֹ יוֹתֵר מִכָּל מִצְוֹת שְׂבִתוּרָה? אָמַר לוֹ: כָּל מִצְוֹת שְׂבִתוּרָה - נִתֵּן לָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדַעֲתָנוּ, זוֹ - שְׂלֵא לְדַעֲתָנוּ. שְׂאֵלוֹ לֹא הִיָּה בְּרִצְוֹן לְפָנֵי הַמָּקוֹם - לֹא בָאת מִצְוָה זוֹ לְיַדִּינוּ. אֵלֶּא הָרִי הוּא אָמַר (דְּבָרִים כד, יט): "כִּי תִקְצֹר" וְגו' - קִבַּע לוֹ הַפְּתוּב בְּרָכָה. וְהֵלֵא דְבָרִים קֵל וְחֹמֶר, מַה אָדָם שְׂלֵא נִתְכַּוֵּן לְזִכּוֹת וְזָכָה - מַעֲלִין עָלָיו כְּאֵלוֹ זָכָה. הַמִּתְכַּוֵּן לְזִכּוֹת וְזָכָה - עַל אַחַת כְּמַה וְכַמָּה. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (וַיִּקְרָא ה', יז-יח): "וְאִם נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא וְעִשְׂתָּהּ וְגו' וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים" וְגו'. וְהֵלֵא דְבָרִים קֵל וְחֹמֶר, מַה אִם מִי שְׂלֵא נִתְכַּוֵּן לַחֲטָא, וְחֹטֵא - מַעֲלִין עָלָיו כְּאֵלוֹ חֹטֵא. הַמִּתְכַּוֵּן לַחֲטָא, וְחֹטֵא - עַל אַחַת כְּמַה וְכַמָּה:

יד. כָּל זֵית שִׁישׁ לוֹ שֵׁם בְּשִׁדָּה כְּזֵית נְטֵפָה בְּשַׁעֲתוֹ וּשְׂכָחָה - אֵינּוּ שְׂכָחָה. בְּמַה דְּבָרִים אַמּוּרִים? בְּזִמְן שְׂלֵא הַתְּחִיל בּוֹ, אֲבָל אִם

הַתְּחִיל בּוֹ וּשְׂכָחוּ - הָרִי זֶה שְׂכָחָה, עַד שִׁיָּהָא בּוֹ סָאתִים:

טו. זֵית שֶׁהוּא עוֹמֵד בֵּין שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל שְׁנֵי מַלְבָּנִין, וּשְׂכָחוּ - אֵין שְׂכָחָה. בְּמַה דְּבָרִים אַמּוּרִים? בְּזִמְן שְׂאִין מִכִּירוֹ, אֲבָל בְּזִמְן שְׂמִכִירוֹ - רִץ אַחֲרָיו וְנוֹטְלוֹ אֶפְלוֹ עַד מֵאָה:

טז. הַמִּפְקִיר אֶת כְּרָמוֹ, עֲשִׂירִים - נוֹטְלִין אֶת הָאֲשְׁכוּלוֹת, וְעֲנִיִּים - נוֹטְלִין אֶת הָאֲשְׁכוּלוֹת וְאֶת הָעוֹלָלוֹת. אֵיזְהוּ עוֹלָלוֹת? כָּל שְׂאִין בָּהּ לֹא כְּתָף וְלֹא נֶטֶף. יֵשׁ לָהּ כְּתָף וְאֵין לָהּ נֶטֶף, נֶטֶף וְאֵין לָהּ כְּתָף - הָרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם לֹא - הָרִי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים. אֵיזְהוּ כְּתָף? פְּסִיגִין הַמְּחַבְּרִים בַּשְּׂדֵדָה, זוֹ עַל גְּבִי זוֹ. נֶטֶף? הָעֲנָבִים הַמְּחַבְּרוֹת בַּשְּׂדֵדָה וְיוֹרְדוֹת:

יז. נְכָרֵי שְׂמֵכֶר כְּרָמוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְבַצֵּר - חֵיב בְּעוֹלָלוֹת. וְיִשְׂרָאֵל שְׂמֵכֶר כְּרָמוֹ לְנְכָרֵי לְבַצֵּר - פְּטוּר מִן הָעוֹלָלוֹת:

יח. יִשְׂרָאֵל וְנְכָרֵי שֶׁהֵיוּ שִׁתְּפִין בְּכֶרֶם, חֵלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חֵיב, וְשֶׁל נְכָרֵי - פְּטוּר. רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר: יִשְׂרָאֵל וְנְכָרֵי שֶׁהֵיוּ שִׁתְּפִין בְּכֶרֶם - פְּטוּר מִן הָעוֹלָלוֹת:

יט. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת כְּרָמוֹ - לֹא הַקְּדִישׁ אֶת הָעוֹלָלוֹת, שְׂאִין אָדָם מִקְּדִישׁ דְּבַר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ:

כ. כֵּן לׁוי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ עֲנָבִים וְהֵיוּ בְּהֵן עוֹלָלוֹת - אֵין חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא שֶׁל עֲנִיִּים הֵן:

כא. הַנוֹטֵעַ כְּרָם לְהַקְדֵּשׁ - פְּטוּר מִן הַפְּרִט, וּמִן הָעוֹלָלוֹת, מִן הָעֲרֵלָה, וּמִן הַרְבֵּעִי. וְחֵיב בְּשִׁבְעֵיט. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת כְּרָמוֹ - לֹא הַקְּדִישׁ אֶת הָעוֹלָלוֹת, שְׂאִין אָדָם מִקְּדִישׁ דְּבַר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ. מֵאִמְתֵּי אָדָם רִשְׁאֵי לְבַצֵּר כְּרָמוֹ בְּשִׁבְעֵיט? מִשִּׁידַע הַפְּרִי, שְׂכָבֶר נִתְחִיב הַכֶּרֶם בְּגִדּוּלֵי עוֹלָלוֹת:

ה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כשם שהתרומה חזקה לכהונה בחלוק גרנות - כך מעשר ראשון חזקה ללוים בחלוק גרנות. החולק בבית דין - אין לו חזקה לכהנה:

ו. שתי חזקות בארץ ישראל: נשיאות פנים, וחלוק גרנות. ובסוריא, ועד מקום ששלוחי ראשי חדשים מגיעים - נשיאות פנים, אבל לא חלוק גרנות. ובבל - פסוריא. רבי שמעון בן אליעזר אומר: אף באלכסנדריא בראשונה, כשהיה שם בית דין:

ז. חמר בקדשי מקדש שאין בקדשי גבול, ובקדשי הגבול שאין בקדשי מקדש. קדשי הגבול - קטנים חולקין בהן, וטמאין חולקין בהן, וחולקין אותן בטמאה, וחולקין מנה כנגד מנה. קדשי מקדש - חביבין באחריותן לטפל בהן, ולהביאן לבית הבחירה. קדשי הגבול - נתנין לכל חבר. קדשי מקדש - נותן לאנשי המשמר בלבד:

ח. אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום - מכפר בפונדיון מארבע סאין בסלע. לן - נותנין לו פרנסת לינה, שמן וקטנית. שבת - נותנין לו מזון שלש סעודות, שמן וקטנית, דג וירק. במה דברים אמורים? בזמן שאין מכירין אותו, אבל בזמן שמכירין אותו - אף מכסין אותו. היה מסבב על הפתחים - אין נזקקין לו לכל דבר:

ט. תמחוי - כל היום. קפה - מערב שבת לערב שבת. תמחוי - לכל אדם. קפה - לאנשי אותה העיר. אם שהה שם שלשים יום - הרי הוא כאנשי העיר. לקפה ולתמחוי - שלשה חדשים, ולכסות - שלשה חדשים.

כב. איזהו שכחה בעריסין גדולים? כל שאינו יכול לפשט את ידו ולטלה. בעריסין קטנים - כשיעבר הימנו. בדלית ובדקל - משירד ממנו. ושאר כל האילן - משיפנה וילך לו. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו, אבל אם התחיל בו ושכחו - אין שכחה עד שיבצר את כל סביביו:

מסכת פאה פרק רביעי

א. רבי יהודה אומר: מקום שדורכין את העוללות - נאמן עני לומר: 'זין זה של עוללות הוא'. נאמן לומר: 'לקט זה - לקטתיו אני ואחי, אני וקרובי'. אבל אין נאמן לומר: 'מפלוני נכרי לקחתי'; 'מאיש פלוני כותי לקחתי'. עניי כותים - פעניי ישראל. אבל עניי נכרים - אין מאמינים להם בכל דבר:

ב. אין פוחתין לעני בשנת מעשר עני, מחצי קב חטין או קב שעורין. במה דברים אמורים? על הגרן, אבל בתוך ביתו - נותן לו כל שהוא, ואינו חושש. ושאר מתנות כהונה ולויה - נותן כל שהוא ואינו חושש. רצה, מציל מחצה ונותן מחצה. אבא יוסי בן דוסתאי אומר משום רבי אליעזר: רצה, נותן לפניהם שלישי, ומניח שתי ידות לקרוביו:

ג. כהנים ולוים שהיו עומדין על הגרן, ובאו כהנים אחרים ועמדו - אינן יכולין להוציא מידן. אמר רבן שמעון בן גמליאל: נהגו כהנים עין יפה, שלא להוציא את אחיהם ריקנין. אבל מקמצין ונותנין להם. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם באו עד שלא תחזר חלילה - עומדין על העקב⁶, ונוטלין:

ד. נשים ועבדים, אין חולקין להם על הגרן. אבל נותנין להם מתנות כהונה ולויה לשם טובה:

⁶ בסוף הראשונים - בסוף השורה, וכשבעל הבית מחלק וביא לסוף השורה - מחלק גם להם.

⁵ פּרָם גְבוּהָ וּמְנַח עַל גְּבֵי עֲצִים.

וּלְקַבּוּרָה - תְּשׁוּעָה חֲדָשִׁים. וּלְפָסִי הָעִיר⁷ -
שְׂנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ:

י. עָנִי שָׁנַתָּן פְּרוּטָה לְקַפָּה, וּפְרוּסָה לְתַמְחֹוִי
- מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. אִם לֹא נָתַן - אֵין
מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן. נָתַנּוּ לוֹ חֲדָשִׁים וְהַחֲזִיר
לָהֵן שְׁחָקִים⁸ - מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. אִם לֹא
נָתַן - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן. הִיָּה מְשַׁתְּמֵשׁ
בְּכָלִי מִילְתִּי - נוֹתַנִּין לוֹ כָּלִי מִילְתָּ. מָטָה -
נוֹתַנִּין לוֹ מָטָה. עֶסֶה - נוֹתַנִּין לוֹ עֶסֶה. פֶּת -
נוֹתַנִּין לוֹ פֶּת. לְהֶאֱכִילוֹ בְּתוֹךְ פִּי - מְאָכִילִין
לוֹ בְּתוֹךְ פִּי, שְׁנֵאָמַר (דְּבָרִים טו, ח): "דִּי
מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ" - אֶפְלוּ עֶבֶד אֶפְלוּ
סוּס. "לוֹ" - זֹו אִשָּׁה, שְׁנֵאָמַר (בְּרֵאשִׁית ב,
יח): "אֶעֱשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנַגְדּוֹ". מַעֲשֶׂה בַּהֲלֵל
הַזָּקֵן, שְׁנָתָן לְעָנִי בֶן טוֹבִים סוּס שְׁהִיָּה
מִתְעַמֵּל בּוֹ, וְעֶבֶד שְׁהִיָּה מְשֻׁמָּשׁ. שׁוּב
מַעֲשֶׂה בְּאֲנָשֵׁי הַגִּלְגַּל, שְׁהִיָּו מַעֲלִין לְזָקֵן
אֶחָד לִיטְרָא אֶחָד בְּשָׂר צְפוּרִי בְּכָל יוֹם:

יא. הִיָּה מְשַׁתְּמֵשׁ בְּכָלִי זָהָב - מוֹכְרֵן
וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּכָלִי כֶּסֶף. בְּכָלִי כֶּסֶף - מוֹכְרֵן
וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּכָלִי נַחֲשֶׁת. בְּכָלִי נַחֲשֶׁת - מוֹכְרֵן
וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּכָלִי זְכוּכִית. אָמְרוּ: מִשְׁפַּחַת בֵּית
נְבֻלְטָא הִיָּתָה בִירוּשָׁלַיִם, וְהִיָּתָה מִתְיַחֲסֶת
עַל בְּנֵי אֲרֵן הַיְבוּסִי, הָעָלוּ לָהֶם חֲכָמִים
שֶׁלֶשׁ מֵאוֹת שְׁקָלֵי זָהָב, וְלֹא רָצוּ לְהוֹצִיאֵן
חוּץ מִירוּשָׁלַיִם:

יב. הָאוֹמֵר: אֵינִי מִתְפָּרְנֵס מִשָּׁל אַחֲרִים -
שׁוֹקֵדִין עָלָיו וּמְפָרְנִסִין אוֹתוֹ, וְנוֹתַנִּין לוֹ
לְשׁוּם מְלֹוָה, וְחוֹזְרִין וְנוֹתַנִּין לוֹ לְשׁוּם
מִתְנָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:

אוֹמְרִין לוֹ: 'הֵבֵא מִשְׁכּוֹן', כְּדִי לְגוּס אֶת
דַּעְתּוֹ¹⁰:

יג. הִיָּה אוֹמֵר: אֵינִי מִתְפָּרְנֵס מִשָּׁל עֲצָמֵי -
שׁוֹקֵדִין עָלָיו וּמְפָרְנִסִין אוֹתוֹ, וְנוֹתַנִּין לוֹ
לְשׁוּם מִתְנָה, וְחוֹזְרִין וְגוֹבִין מִמֶּנּוּ לְשׁוּם
מְלֹוָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
אוֹמְרִים לוֹ: 'הֵבֵא מִשְׁכּוֹן', כְּדִי לְגוּס אֶת
דַּעְתּוֹ:

יד. הִמְסַמָּא אֶת עֵינוֹ, וְהִמְצַבָּה אֶת כְּרִסּוֹ,
וְהִמְעַבְּהָ אֶת שׁוֹקֵיו - אֵין נִפְטָר מִן הָעוֹלָם
עַד שְׁיֵהָא לוֹ כֶּן:

טו. גִּבְאֵי צְדָקָה, אֵין רְשָׁאִין לְפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה.
אֶפְלוּ נָתַן לוֹ חֲבֵרוֹ מְעוֹת שֶׁהוּא חָיֵב לוֹ,
אֶפְלוּ מִצָּא מְעוֹת בְּדַרְךְ - אֵינוֹ רְשָׁאִי לִיטְלוֹן,
שְׁנֵאָמַר (בַּמִּדְבָּר לב, כב): "וְהִיָּיתֶם נְקִיִּים
מִה' וּמִיִּשְׂרָאֵל". אֲבָל פּוֹרְשִׁים זֶה מִזֶּה לְתוֹךְ
חֲצָר אוֹ לְתוֹךְ חֲנוּת, וְגוֹבִין:

טז. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אֵין פּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ מְלֹוָה
וְחוּב, וְאֵין מְשַׁלְּמִין מִמֶּנּוּ אֶת הַגְּמוּלִים¹¹,
וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ שְׁבוּיִם, וְאֵין עוֹשִׂין בּוֹ
שׁוֹשְׁבֵינּוֹת, וְאֵין נוֹתַנִּין מִמֶּנּוּ דְבָר לְצְדָקָה.
אֲבָל מְשַׁלְּחִין מִמֶּנּוּ דְבָר שֶׁל גְּמִילוֹת חֲסָדִים,
וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתַנִּין אוֹתוֹ לְחֶבֶר-עִיר
בְּטוֹבָה:

יז. אָמַר לָתֵן, וְנָתַן - נוֹתַנִּין לוֹ שְׁכַר אֲמִירָה
וּשְׁכַר מַעֲשֶׂה. אָמַר לָתֵן וְלֹא הִסְפִּיק בְּיָדוֹ
לָתֵן - נוֹתַנִּין לוֹ שְׁכַר אֲמִירָה כְּשְׁכַר מַעֲשֶׂה.
לֹא אָמַר לָתֵן, אֲבָל אָמַר לְאַחֲרִים: 'תָּנוּ' -
נוֹתַנִּין לוֹ שְׁכַר עַל כֶּף, שְׁנֵאָמַר (דְּבָרִים טו,
י): "כִּי בְגַלְל הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ"
וְגו'. לֹא אָמַר לְאַחֲרִים: 'תָּנוּ', אֲבָל מְנִיחַ לוֹ

⁷ קְרָשֵׁי הָעִיר לְחֹזֵק אֶת שְׁעָרֵי הָעִיר.

⁸ בְּלוּיִים.

⁹ בְּגַדֵי מוֹשִׁי.

¹⁰ כְּדִי שְׁיִרְגִישׁ טוֹב, כִּי יַחְשֵׁב שֶׁזֶוּ רַק הַלּוֹאָה

וְהַרְאִיָּה שְׁלֹאֲקָהִים מִמֶּנּוּ מִשְׁכּוֹן וְעַל יָדֵי זֶה לֹא

יִתְבַּיֵּשׁ מִלְּקַחַתָּ.

¹¹ שְׁאֵינוֹ חוֹב גָּמוּר, רַק רוֹצֵה לְגַמֵּל חֶסֶד לְמִי

שְׁגָמַל עִמּוֹ חֶסֶד.

בְּדָבָרִים טוֹבִים¹², מִנֵּיין שְׁנוּתָנִים לוֹ שֶׁכָּר עַל כֵּן? שְׁנֵאמַר: "כִּי בִגְלַל הַדְּבָר הַזֶּה" וְגו':

ד, יח מַעֲשֵׂה בְמוֹנְבוֹ הַמֶּלֶךְ, שְׁעָמַד וּבִזְבוֹ אֶת כָּל אוֹצְרוֹתָיו בְּשָׁנֵי בַצָּרֶת. אָמְרוּ לוֹ אַחֲיו: אֲבוֹתֶיךָ גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת וְהוֹסִיפוּ עַל שֵׁל אֲבוֹתָם, וְאַתָּה עֲמַדִת וּבִזְבוֹתָ אֶת כָּל אוֹצְרוֹתֶיךָ שֶׁלְךָ וְשֵׁל אֲבוֹתֶיךָ! אָמַר לָהֶם: אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת לְמַטָּה, וְאֲנִי גִנְזַתִי לְמַעְלָה, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים פה, יב): "אֲמַת מֵאָרֶץ תִּצְמַח" וְגו'. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת בְּמָקוֹם שֶׁהֵיִד שׁוֹלְטֵת בּוֹ, וְאֲנִי גִנְזַתִי אוֹצְרוֹת בְּמָקוֹם שֶׁאֵינן הֵיִד שׁוֹלְטֵת בּוֹ, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים פט, טו): "צָדִק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כֶּסֶף" וְגו'. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת שְׁאֵינן עוֹשִׂין פְּרוֹת, וְאֲנִי גִנְזַתִי אוֹצְרוֹת שְׁעוֹשִׂין פְּרוֹת, שְׁנֵאמַר (ישעיה ג, י): "אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פָרִי" וְגו'. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת שֵׁל מְמוֹן, וְאֲנִי גִנְזַתִי אוֹצְרוֹת שֵׁל נְפֻשׁוֹת, שְׁנֵאמַר (מְשָׁלֵי יא, ל): "פָּרִי צְדִיק עֵץ חַיִּים וְלֶקַח נְפֻשׁוֹת חֲסֵם". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת לְאַחֲרִים, וְאֲנִי גִנְזַתִי לְעַצְמִי, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים כד, יג): "וְלֶךְ תִּהְיֶה צְדָקָה לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֶיךָ". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֲנִי גִנְזַתִי לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (ישעיה נח, ח): "וְהִלֶּךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָה". צְדָקָה וּגְמִילוֹת חֲסָדִים - שְׁקוּלִין כִּנְגַד כָּל מִצְוֹת שְׁבִתוּרָה. אֲלָא שְׁהַצְדָּקָה - בְּחַיִּים, וּגְמִילוֹת חֲסָדִים - בְּחַיִּים וּבְמֵתִים. צְדָקָה - בְּעַנְיִים. גְּמִילוֹת חֲסָדִים - בְּעַנְיִים וּבְעִשְׂרִים. צְדָקָה - בְּמָמוֹנוֹ. גְּמִילוֹת חֲסָדִים - בְּמָמוֹנוֹ וּבְגוֹפוֹ:

יט. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה: מִנֵּיין שֶׁכָּל הַמַּעֲלִים אֶת עֵינָיו מִן הַצְדָּקָה כְּאִלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה? שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים טו, ט): "הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל לְאִמֵּר". וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג, יד):

"יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעַל מִקְרָבְךָ", מַה 'בְּלִיעַל' הָאָמוֹר לְהֵלֵךְ - עֲבוּדָה זָרָה. אִךְ 'בְּלִיעַל' הָאָמוֹר כָּאֵן - עֲבוּדָה זָרָה:

כ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסִי: מִנֵּיין שֶׁהַצְדָּקָה וּגְמִילוֹת חֲסָדִים שְׁלוֹם גְּדוֹל וּפְרָקְלִיט גְּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים? שְׁנֵאמַר (יְרֵמְיָה טז, ה): "כִּהֵּ אָמַר ה' אֵל תְּבֵא בֵּית מְרוֹזַח" וְגו'. חֲסָד - זוֹ גְּמִילוֹת חֲסָדִים, וּרְחֻמִּים - זוֹ צְדָקָה. מִלְּמַד: שֶׁהַצְדָּקָה וּגְמִילוֹת חֲסָדִים שְׁלוֹם וּפְרָקְלִיט גְּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים:

מִסְכַּת דְּמַאי פְּרָק רֵאשׁוֹן

א. הַקְּלִין שְׁבַדְמַאי: הַשִּׁיתִין, וְהַרִימִין וְהַעֲזָרִדִין, חֲזַקְתָּם בְּכָל מָקוֹם - פְּטוּרִין. וְאִם הָיוּ מִשְׁתַּמְרִין - חֲתִיבִין. אִם כָּחַס עַל שְׁדָהוּ - פְּטוּרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: שִׁיתִין שְׁבַצִּיפּוֹת - חֲתִיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִשְׁתַּמְרוֹת. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר: הַנוֹכְלוֹת הַנִּמְכָּרוֹת עִם הַתְּמָרוֹת - חֲתִיבוֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁלֹּא יִטְלוּ שְׂאוֹר - פְּטוּרוֹת. מִשְׁיִטְלוּ שְׂאוֹר - חֲתִיבוֹת:

ב. בְּרֵאשׁוֹנָה הִיָּה חֲמֵץ שְׁבִיהוּדָה - פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֲזַקְתּוֹ מִן הַתֶּמֶר. עַכְשָׁו שֶׁחֲזַקְתּוֹ מִן הַיֵּין - חֲתִיב:

ג. הַבְּכוּרוֹת¹³, וְהַסִּיפּוֹת¹⁴, בְּגָנָה - חֲתִיבוֹת. בְּבַקְעָה - פְּטוּרוֹת. אִלוֹ הֵן הַבְּכוּרוֹת - עַד שֶׁלֹּא יוֹשִׁיבוּ שׁוּמָא. הַסִּיפּוֹת - מִשְׁיֶקְפְּלוּ הַמוֹקְצָעוֹת¹⁵. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: הַבְּכוּרוֹת - לְעוֹלָם חֲתִיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִשְׁתַּמְרוֹת:

ד. כְּזִיב עֲצָמָה - פְּטוּרָה מִן הַדְּמַאי. חֲזַקְתָּ אָרֶץ יִשְׂרָאֵל - חֲתִיב עַד שִׁיּוּדַע שֶׁהוּא פְּטוּר. חֲזַקְתָּ חוּצָה לְאָרֶץ - פְּטוּר, עַד שִׁיּוּדַע לָךְ

¹⁵ מַה שְׁמוֹתֵיהֶם קוֹצְעֵי הַפְּרוֹת בְּכָלִי הַנִּקְרָא כֵּן, בְּלִי שׁוּמָר.

¹² מַפִּים לְעֵנִי.

¹³ הַפְּרוֹת שְׁמוֹמְהֵרִים לְהַתְּבַשֵּׁל.

¹⁴ הַפְּרוֹת שְׁמוֹתְבִשְׁלִים רַק בַּסּוּף.

הַיּוֹרְדֵת לְכַזִּיב - חֲזִיב, מִפְּנֵי שְׁחֻזְקָתוֹ מִן הַגְּלִיל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הָרִי הִיא בְּחֻזְקָת פְּטוּרָה, עַד שֶׁתּוֹדַע לָךְ מֵהֵיכָן הִיא:

ט. הַלּוֹקַח מִן הַסְּפִינָה בִּפְּנֵי, וּמִן הַסְּפִינָה בְּקֶסֶרִי - חֲזִיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֶּפֶת הַיֵּשׁוּב, וְכֶפֶת אֲנִיפֶרְס, וְשׁוֹק שֶׁל פְּטָרוֹס - בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ דְמָאֵי, מִפְּנֵי שְׁחֻזְקָתָן מִהַר הַמֶּלֶךְ. עֲכָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: כָּל עֵירוֹת הַפּוֹתִים שְׁעַל יַד הַדְּרֹךְ, כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַקְּטָנוֹת שֶׁלֶהֶן - דְּמָאֵי, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְשִׁין בִּיהוּדָה. וְשָׂאֵר כָּל פִּירוּתֵיהֶן - וְדָאֵי:

י. אוֹצֵר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִכְרִים מִטִּילִין לְתוֹכוֹ, אִם רַב נִכְרִים - וְדָאֵי, וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל - דְּמָאֵי, מִחְצָה עַל מִחְצָה - וְדָאֵי; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֶפְלוּ כֻלָּם נִכְרִים, וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד מִטִּיל לְתוֹכוֹ - דְּמָאֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאוֹצֵר שֶׁל יְחִיד. אֲבָל בְּאוֹצֵר שֶׁל מְלָכִים - הוֹלְכִים אַחַר הָרֵב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאוֹצֵר שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְנִכְרִים. אֲבָל אוֹצֵר יִשְׂרָאֵל וְכוֹתִים - הוֹלְכִים אַחַר הָרֵב. אָמַר לוֹ: 'אַתָּה הוֹרִית לָנוּ עַל אוֹצְרוֹת שֶׁל יְבָנָה שֶׁלפָּנַי מִלְּחָמָה שֶׁהִיא דְּמָאֵי, וְרַבֵּן כּוֹתִים. אֲבָל אוֹצֵר שְׁמִטָּמָן בּוֹ מִחוּצָה לְאַרְצָךְ לְאַרְצָךְ, כְּגוֹן אוֹצְרוֹת שֶׁל דִּינָר - חֲזִיב לְפִי חֲשִׁבוֹן. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִבְיָסָאֵי: כָּל יְמֵי הַיִּיטִי קוֹרָא מְקַרָּא הַזֶּה (בְּמִדְּבָר יֵט, יֵט): "וְהַזֶּה הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא", וְלֹא מִצָּא יָדָיו אֵלָא בְּאוֹצֵר שֶׁל יְבָנָה בְּלִבָּד. וּמֵאוֹצְרָה שֶׁל יְבָנָה לְמִדְתִּי: שֶׁטְהוֹר אֶחָד מִזֶּה אֶפְלוּ עַל מֵאָה טְמֵאִים:

יא. הַלּוֹקַח פְּרוֹת לְאֲכִילָה, וְנִמְלֹךְ לְמִכְרָן - לֹא יִמְכְּרוּ לְנִכְרִי, וְלֹא יִאֲכִילֵם לְבִהְמַת אַחֲרִים, וְלֹא לְבִהְמַת עֲצָמוֹ, אֲלֵא אִם בֶּן עוֹשֶׂה כִּיּוֹצֵא בּוֹ. מִי שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ פְּרוֹת בִּירוּשָׁה, אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתְנָה - לֹא יִמְכְּרֵם

שֶׁהוּא חֲזִיב. חֻזְקַת בְּעָלֵי בְּתִים יִשְׂרָאֵל שְׁבִסוּרָא - אֵין מִפְּרִישִׁין עֲלֵיהֶן דְּמָאֵי. וְאִם בִּידוּעַ שָׂרַב הַפְּרוֹת שֶׁלֶהֶן - הָרִי אֵלוֹ חֲזִיבִין:

ה. אָמַר: 'שְׁלֵי הֵן' - חֲזִיב לְעֶשֶׂר. 'מַעֲשָׂרִין הֵן' - נְאֻמָּן, שֶׁהִפֵּה שְׂאֵסֵר הוּא הִפֵּה שֶׁהִתִּיר. הִיָּה מוֹכֵר פְּרוֹת בְּשֵׁנַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְאָמַר: 'שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הֵן' - נְאֻמָּן. הִיָּה מַעֲשֵׂר עֲנִי - נְאֻמָּן. הִיָּה מַעֲשֵׂר פְּרוֹת בְּשֵׁנַת מַעֲשֵׂר עֲנִי, וְאָמַר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי זֶה' - אֵין נְאֻמָּן, 'מַעֲשֵׂר עֲנִי' - נְאֻמָּן. הִיָּה מוֹכֵר פְּרוֹת בְּשֵׁנַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְאָמַר: מַעֲשֵׂר עֲנִי - נְאֻמָּן, שֶׁהִפֵּה שְׂאֵסֵר הוּא הִפֵּה שֶׁהִתִּיר:

ו. הִיָּה מוֹכֵר פְּרוֹת בְּשַׁבְעִיעִית, וְאָמַר: 'שֶׁל עָרַב שְׁבִיעִית הֵן'! - חֲזִיב בְּמַעֲשֵׂר וְחֲזִיב בְּבַעוֹר. הִיָּה מוֹכֵר פְּרוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִיעִית, וְאָמַר: 'שֶׁל שְׁבִיעִית הֵן' - חֲזִיב בְּמַעֲשֵׂר וְחֲזִיב בְּבַעוֹר. הִיָּה מוֹכֵר בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִיעִית, וְאָמַר: 'שֶׁל עָרַב שְׁבִיעִית הֵן' - חֲזִיב בְּמַעֲשֵׂר, וּפְטוּר מִן הַבַּעוֹר. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל דְּבָר שֶׁשִּׁתִּיקָתוֹ פְּטוּר - נְאֻמָּן, בֵּין לְהַחְמִיר בֵּין לְהַקֵּל. כָּל דְּבָר שֶׁשִּׁתִּיקָתוֹ חֲזִיב - נְאֻמָּן לְהַחְמִיר וְלֹא לְהַקֵּל:

ז. פְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׂרְבוּ עַל פְּרוֹת חוּצָה לְאַרְצָךְ - הָרִי אֵלוֹ חֲזִיבִין. פְּרוֹת חוּצָה לְאַרְצָךְ שָׂרְבוּ עַל פְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - הָרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִף דְּבָרִים הַתְּדִירִין, כְּגוֹן הָאֲגוּזִים וְדוֹרְמִסְקָנוֹת וּפְסִלְקָאוֹת - פְּטוּרִין, וְשָׂאֵר כָּל הַדְּבָרִים - חֲזִיבִין. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר - בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ, וְדְבָרֵי חֻכְמִים - בְּדָבָר הַקָּבוּעַ:

ח. הַלּוֹקַח מִן הַחֲמֶרֶת¹⁶ בְּצוֹר, וּמִן הַמוֹגִירוֹת¹⁷ בְּצִידָן - חֲזִיב. מִן הַמוֹגִירוֹת בְּצוֹר, וּמִן הַחֲמֶרֶת בְּצִידָן - פְּטוּר. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקַח מִן הַמוֹגִירוֹת בְּצוֹר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִן הַחֲמֶרֶת - חֲזִיב, אֶפְלוּ מִחֲמַר אֶחָד. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חֲמֶרֶת

¹⁷ אוֹצְרוֹת.

¹⁶ חֲמֶרֶת שְׁבָאִים עִם הַתְּבוּאָה מִמְּקוֹם אַחֵר.

לְנִכְרִי, וְלֹא יֹאכִילִם לְבִהֶמַת אַחֲרִים, וְלֹא לְבִהֶמַת עֲצָמוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן עֲשֹׂר:

וּרְטִיָּה - פֶּטוּר מִן הַדְּמָאִי, וְחֵיב בְּוֹדָאִי. וְהֵן עֲצָמָן - פֶּטוּרִין מִן הַוֹדָאִי:

יב. לֹקַחְתִּין שְׂדֵה זְרוּעָה מִן הַנִּכְרִי, בֵּין מִשְׁצַמְחָהּ, וּבֵין עַד שְׁלֵא צִמְחָהּ. וְכֵן מִיִּשְׂרָאֵל בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ. לֹקַחְתִּין זֶרַע, אֶחָד דְּבַר שְׂזָרְעוּ כָּלָה, וְאֶחָד דְּבַר שְׂאִין זָרְעוּ כָּלָה.

יט. הַלּוֹקַח קִמַּח לְעוֹרוֹת - פֶּטוּר מִן הַדְּמָאִי, וְחֵיב בְּוֹדָאִי. וְשָׁל וְדָאִי - נוֹתֵן לְתוֹכוֹ עוֹרוֹת אַחֲרִים:

יג. אִין זוֹרְעִין אֶת הַטְּבֵל, וְאִין מִחְפִּין אֶת הַטְּבֵל, וְאִין עוֹשִׂין עִם הַנִּכְרִי בְּטְבֵל. יִשְׂרָאֵל שִׁשְׁכַח וְזָרַע אֶת הַטְּבֵל, עַד שְׁלֵא צִמְחָה - יִלְקֹט, וְאִם צִמְחָה - אִין מִחְיָבִין אוֹתוֹ, שִׁכְבַר אֲבָדָה. הַלּוֹקַח לְבִהֶמָּה לַחֲיָה וְלַעוֹפּוֹת - פֶּטוּר מִן הַדְּמָאִי:

כ. שְׂמֵן עָרֵב - בֵּית שְׂמָאִי מִחְיָבִין, וּבֵית הַלֵּל פּוֹטְרִין. אָמַר רַבִּי נִתָּן: לֹא הָיוּ בֵּית הַלֵּל פּוֹטְרִין אֲלֵא בְּשֵׁל פְּלִיטוֹן בְּלֶבֶד. אַחֲרִים אוֹמְרִים מִשּׁוּם רַבִּי נִתָּן: מִחְיָבִין הָיוּ בֵּית הַלֵּל בְּשֵׂמֶן וָרֹד. תְּשִׁלוּמֵי תְרוּמָה, וְחִמְשָׁה, וְחִמְשׁ חִמְשָׁה, מוֹתֵר הַעֲמֹר, וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפְּנִים, וְשִׁירֵי מִנְחוֹת, וְתוֹסֶפֶת הַבְּכוֹרִים, וּפֶטוּר מִן הַדְּמָאִי. חֵלֶת עִם הָאָרֶץ - רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׂמַעוֹן: בֵּית שְׂמָאִי מִחְיָבִין, וּבֵית הַלֵּל פּוֹטְרִין. וְכֵלֶן שֶׁקָּרָא שֵׁם לְמַעַשְׂר שְׁנֵי עֲלִיָּהן - מֵהַ שְׂעֵשָׂה - עֲשׂוּי:

יד. לֹא יִקְשׁוּר אָדָם יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ אֲצֵל בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל נִכְרִי. שְׂאֵם הַלֶּכָּה בְּהֶמְתּוֹ מֵאֲלִיָּה - אִין מִחְיָבִין אוֹתוֹ לְהַחֲזִירָהּ:

כא. קִפְת הַמְּרַחֵץ - פֶּטוּרָה מִן הַוֹדָאִי, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר מִן הַדְּמָאִי. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִף אִינוּ מְטַמֵּא טְמֵאת אַכֵּל:

טו. מִשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לְנִכְרִי, וּפּוֹסֵק עֲלֶיהָ עַל מְנַת שְׁהַנְּכִירֵי זְנָה. וּבִלְבָד שְׁלֵא יֹאמְרוּ לוֹ: 'כֶּף וְכֶף שְׁעוֹרִין תְּהֵא מִטִּיל לְפָנֶיהָ' - 'כֶּף וְכֶף עֲמִיר תְּהֵא מִטִּיל לְפָנֶיהָ':

כב. שְׂמֵן שֶׁהִגְרָדִי סֶף בְּאַצְבָּעוֹתָיו - חֵיב. שֶׁהִסְוִיק נוֹתֵן לְצֶמֶר - פֶּטוּר מִן הַדְּמָאִי. לְפִיכֶךָ שְׂמֵן שֶׁל שְׁבִיעִית - נוֹתֵינִן מִמֶּנּוּ לְגֵרְדִי, וְאִין נוֹתֵינִן מִמֶּנּוּ לְסוֹרֵק:

טז. נִכְרִי שְׂאֵמֵר לְיִשְׂרָאֵל: 'תֵּן שְׂמֵן עַל גִּבִּי מִכְתִּי', בְּוֹדָאִי - אָסוּר, וּבְדְמָאִי - מִתֵּר. נָפֵל עַל גִּבִּי בְּשָׂרוֹ - מִשְׁפָּשְׁפוּ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ:

מִסְכַּת דְּמָאִי פָּרֻק שְׁנֵי

יז. נִכְרִי שֶׁנָּתַן שְׂמֵן עַל גִּבִּי טְבֵלָא שֶׁל שִׂישׁ לְהַתְּעַגֵּל עֲלֶיהָ, מִשְׁעַמֵּד - מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לְיֹשֵׁב אַחֲרָיו:

א. אַרְזוֹ שֶׁבְּחוֹלֶת אַנְטוֹכִיָּא, בְּמִקוּמוֹ - מִתֵּר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אַרְזוֹ שֶׁבְּחוֹלֶת אַנְטוֹכִיָּא - מִתֵּר הוּא עַד 'בּוֹרוֹ'¹⁸:

יח. הַלּוֹקַח יֵינן לְתַתּוֹן לְתוֹךְ הַמּוֹרִיס, וְיֵינן לְעִשׂוֹתוֹ אֵילָנוֹת, וְכַרְשִׁינִין לְעִשׂוֹתָן טְחִינִין - חֵיב בְּדְמָאִי, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר בְּוֹדָאִי. הֵן עֲצָמָן - פֶּטוּרִין מִן הַדְּמָאִי. הַלּוֹקַח יֵינן וְשֵׂמֶן לְתַתּוֹן עַל גִּבִּי חֲטָטִין, וְכַרְשִׁינִין לְעִשׂוֹתָן טְחִינִין - חֵיב בְּדְמָאִי. וְרַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַלּוֹקַח כַּרְשִׁינִין לְעִשׂוֹתָן טְחִינִין - פֶּטוּר מִן הַדְּמָאִי. הַלּוֹקַח יֵינן לְתַתּוֹן לְהַקִּילוֹר, וְקִמַּח לְעִשׂוֹתוֹ מְלוּגְמָא

ב. הַמְּקַבֵּל עָלָיו אַרְבָּעָה דְּבָרִים מְקַבְּלִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת חֵבֵר. שְׁלֵא לְמַכּוֹר לְעַם הָאָרֶץ. שְׁלֵא לְתַתּוֹן תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת לְעַם הָאָרֶץ. וְשִׁלָּא יַעֲשֶׂה טְהוֹרוֹת אֲצֵל עִם הָאָרֶץ. וְשִׁיָּהּ אוֹכֵל חֵלִין בְּטְהָרָה:

ג. הַמְּקַבֵּל עָלָיו לְהִיּוֹת נֶאֱמָן - מַעֲשֵׂר אֶת שְׁהוּא אוֹכֵל, וְאֶת שְׁהוּא מוֹכֵר, וְאֶת שְׁהוּא

בו בחר ה' - כל המקבל עליו שרות - יש לו במתנות. כל שאין מקבל עליו שרות - אין לו במתנות. בזמן שהכהנים עושין רצונו של מקום, מה נאמר בהם? (ויקרא ו, י): "חלקם נתתי אותה מאשי" - משלהן הן נוטלין ואין נוטלין משלי. ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מה נאמר בהם? (מלאכי א, י): "מי גם ככם ויסגר דלתים" וגו'.

ח. בן לוי שקבל עליו כל עבודת לוי חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. וכלן שחזרו בהן - אין מקבלין אותן עולמית; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: חזרו בפרהסיא - מקבלין אותן. במטמונות - אין מקבלין אותן. רבי שמעון ורבי יהושע בן קרחה אומרים: בין כך ובין כך - מקבלין אותן, שנאמר (ירמיה ג, יד): "שובו בנים שובכים" וגו'.

ט. הבא לקבל עליו, אם היה נוהג מתחלה בצניעא - מקבלין אותו ואחר כך מלמדין, ואם לאו - מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו. רבי שמעון אומר: בין כך ובין כך - מקבלין אותו ומלמדין אותו והולכין ומקבלין לכנפים¹⁹, ואחר כך מקבלין לטהרות. אם אומר: 'איני מקבל עלי אלא לכנפים בלבד' - מקבלין אותו. קבל עליו לטהרות ולא קבל עליו לכנפים - אף על לטהרות אינו נאמן. עד מתי מקבלין? בית שמאי אומרים: למשקין - שלשים יום, לכסות - שנים עשר חדש. ובית הלל אומרים: זה וזה - לשלשים יום.

י. הבא לקבל עליו, אפלו תלמיד חכם - צריך לקבל עליו. אבל חכם היושב בישיבה - אין צריך לקבל עליו, שכבר קבל עליו משעה שישב. אבא שאול אומר: אף תלמיד חכם - אין צריך לקבל עליו. ולא עוד, אלא אף אחרים מקבלין בפניו. הבא לקבל עליו דברי חברות - צריך לקבל בפני שלשה

לוקח, ואין מתארח אצל עם הארץ; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: המתארח אצל עם הארץ - נאמן. אמר להם רבי מאיר: על עצמו - אינו נאמן, יהא נאמן על של אחרים?! אמר רבי יהודה: מימיהן של בעלי בתים, לא נמנעו מלהיות אוכלין זה אצל זה, ואף על פי כן, פרותיהן שבתוך בתיהן - מתקנין:

ד. עם הארץ שקבל עליו כל דברי חברות, ונחשד על דבר אחד - נחשד על כלן; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין חשוד אלא על אותו דבר בלבד:

ה. גר שקבל עליו כל דברי התורה, ונחשד על דבר אחד, אפלו על התורה כלה - הרי הוא כישראל מומר:

ו. עם הארץ שקבל עליו כל דברי חברות חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. גר שקבל עליו כל דברי תורה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אפלו דבר קטן מדקדוקי סופרים:

ז. רבי שמעון אומר: כהן שקבל עליו כל עבודת כהונה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. בן לוי שקבל עליו כל עבודת לוייה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, שנאמר (ויקרא ז, לג): "המקריב את דם השלמים" וגו', אין לי אלא זריקת דם והקטר חלבים. מניין ליציקות ובלילות, פתיתות ומליחות, תנופות והגשות, הקמיצות והקטרות, המליקות והקבלות והזאות, והשקאת סוטה, ועריפת עגלה, וטהרת מצורע, ונשיאות כפים מבפנים ומבחוץ? תלמוד לומר (שם): "בני אהרן" - כל עבודה שהיא בבני אהרן. אמר רבי שמעון: יכול אין דוחין אותן אלא ממתנות מקדש בלבד, מנין אף ממתנות גבולין? תלמוד לומר (דברים יח, ד): "ראשית דגנך תירשך ויצהרך" וגו'. מפני מה? (שם יח, ה): "כי

¹⁹ לטול ידים קדם אכילה.

חברים, שאין דומה חבר שקבל לבן חבר שקבל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו דומה חבר שקלקל לבן חבר שקלקל:

יא. בן חבר שהיה הולך אצל אבי אמו עם הארץ - אין אביו חושש שמא מאכילו דברים טמאים. משיודע שמאכילו בטמאה - טמא, ובגדיו - טמאים מדרס:

יב. בת עם הארץ שנשאת לחבר, אשת עם הארץ שנשאת לחבר, עבדו של עם הארץ שנמכר לחבר - צריכין לקבל עליהן בתחלה. בת חבר שנשאת לעם הארץ, אשת חבר שנשאת לעם הארץ, עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ - הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: צריכין לקבל עליהן בתחלה. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: מעשה באשה אחת שנשאת לחבר - והיתה קומעת על ידו תפלין. נשאת למוכס - והיתה קושרת על ידו קשורין. בנו של חבר שהיה למוד²⁰ אצל עם הארץ, עבדו של חבר שהיה למוד אצל עם הארץ - הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. בנו של עם הארץ שלמוד אצל חבר, עבדו של עם הארץ שהיה למוד אצל חבר, כל זמן שהן אצלו - הרי הן כחבר. יצאו מאצלו - הרי הן כעם הארץ:

יג. לא יאמר אדם חבר לעם הארץ: 'הולך כפר זו ותן לפלוני חבר'; שאין משלחין טהרות ביד עם הארץ. חבר שאמר לו עם הארץ: 'הולך כפר זו והולך לפלוני עם הארץ' - לא יתן לו, שאין מוסרין טהרות לעם הארץ:

יד. עם הארץ שאמר לחבר: 'תן לי כפר זה ואוכלנו' - ייזן זה ואשתנו - לא יתן לו, שאין מאכילין טהרות לעם הארץ.

היה נדור מן הכפר, ואמר לו: 'תן לי ואוכלנו'. אבטיח שנקר, ואמר לו: 'תן לי

ואוכלנו'. ייזן ונתגלה, ואמר לו: 'תן לי ואשתנו' - לא יתן, שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו.

כיוצא בו, לא יושיט ישראל אבר מן החי לבני נח, ולא כוס ייזן לנזיר, שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו. ועל כלל - אין מברכין עליהן, ואין מזמנין עליהן, ואין עונין אחריהן 'אמן':

טו. נשאלין לעם הארץ על טהרותיו. ובלבד שלא יאמר לו: 'צא אכול', 'צא שרף'. אלא אומרים לו: 'אם כזה שאלת - טמא, ואם כזה שאלת - טהור':

מסכת דמאי פרק שלישי

א. העיד רבי יוסי בן המשלם משום רבי נתן אחיו, משום רבי אלעזר חסמא - שאין עושין טהרות לעם הארץ. לא יעשה לו חלת עסתו של תרומה בטהרה. אבל עושה לו עסתו של חלין בטהרה - מפריש ממנה חלה ונותן בכפישה או באנחותא, ועם הארץ בא ונוטל זו וזו. לא יעשה לו תרומת זיתיו בטהרה, אבל עושה לו זיתים של חלין בטהרה. מפריש מהן תרומה, ונותן לתוך כליו של חבר, ועם הארץ בא ונוטל את שתיהן:

ב. כשם שאין נותנין תרומה אלא לכהן חבר - כך אין משלמין קרן וחמש אלא לכהן. חבר האוכל תרומת עם הארץ - משלם קרן וחמש לכהן חבר, וחבר נוטל דמיו ומפיס לעם הארץ:

ג. תרומת חבר ותרומת עם הארץ שנתערבה - כופין את עם הארץ למכור את חלקו וחלק כהן. וחולק כהן עם ישראל, ישראל עם כהן, כותי במקום כותי, מפני שהוא כמציל מידו. אבל לא בארץ, מפני שמחזיקין אותם בכהנה. אף בארץ ישראל מקום שמכירין בו שהוא כותי - מתר לחלק הימנו:

²⁰ רגיל.

יא. עם הָאָרֶץ שֶׁהִיא מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲנוּת שֶׁל חֵבֶר, אָף עַל פִּי שֶׁחֵבֶר יוֹצֵא וְנִכְנָס - הֲרִי זֶה מִתֵּר, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא הִחְלִיף :

יב. הִיא הוּא נֶאֱמַן, וְאִשְׁתּוּ אֵין נֶאֱמַנְת - לוקחין מִמֶּנּוּ, וְאֵין מִתְאַרְחִין אֶצְלוֹ. וְאָף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ, הֲרִי הוּא כְּשֵׁרִי עִם הַנְּחֹשׁ בַּכִּפִּיפָה. אִשְׁתּוּ נֶאֱמַנְת, וְהוּא אֵינוּ נֶאֱמַן - מִתְאַרְחִין אֶצְלוֹ, וְאֵין לוקחין הֵימֶנּוּ. הוּא אֵינוּ נֶאֱמַן, וְאֶחָד מִבְּנֵי נֶאֱמַן, וְאֶחַת מִשְׁפָּחָתוֹ נֶאֱמַנְת - לוקחין וְאוֹכְלִין עַל פִּיהֶן, וְעוֹשִׂין לוֹ וְאוֹכֵל בְּשִׁבְעֵית. וְבִטְהָרוֹת - אֵינֶן רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן :

יג. הַנְּחֹתוּמִין, לֹא חֵיבּוּ אוֹתָן חֻקִּים לְהַפְרִישׁ אֶלָּא כְּדִי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה, וּפְטוּרִין מִן הַשְּׁנִי. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹכֵר בַּחֲנוּתוֹ עַל פֶּתַח חֲנוּתוֹ. אֲבָל הַמוֹכֵר בְּפִלְטֵר, אוֹ בַּחֲנוּת הַסְּמוּכָה לְפִלְטֵרִין - חֵיבּ בְּשָׁנִי :

יד. אֵת שְׁדַרְכוֹ לְמוֹד בַּגָּסָה, וּמְדָדוּ בֵּין בַּדָּקָה בֵּין בַּגָּסָה - דָּקָה טְפֵלָה לְגַסָּה. אֵת שְׁדַרְכוֹ לְמִדָּד בַּדָּקָה, וּמְדָדוּ בֵּין בַּדָּקָה בֵּין בַּגָּסָה - טְפֵלָה גָּסָה לְדָקָה :

טו. אֵלוּ דְבָרִים הַנִּמְכָּרִין בַּגָּסָה: מִיָּנִי תְבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת - דְּרָכוּ לְמִדָּד בַּדָּקָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻקִּים אֲמוּרִים: דְּבָרִים שְׁדַרְכֵן לְמִדָּד בַּדָּקָה וּמְדָדֵן בַּגָּסָה - מִשְׁפִּיעָה וּמוֹכְרֵן דְּמֵאִי. דְּבָר שְׁדַרְכוֹ לְמִדָּד בַּגָּסָה, אִם מְדָדֵן בַּגָּסָה - הֲרִי זֶה חֵיב. רַבִּי נַחֲמִיָּה אָמַר: הַנְּטָפֵל לְדָקָה - הֲרִי הוּא כְּדָקָה. וְהַנְּטָפֵל לְגָסָה - הֲרִי הוּא כְּגָסָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר: הַנִּמְכָּר בַּדָּקָה - הֲרִי זֶה חֵיב. אֶפְלוּ לֹא מָכַר לוֹ אֶלָּא סָאָה וְרַבַּע - צָרִיף לַעֲשֹׂר אֵת הָרַבַּע. 'לִימוּן'²¹ - מְדָה גָּסָה. מְלִימוּן' וְלִמְטָה - מְדָה דָּקָה. וְכַלֵּחַ, הֵינן - מְדָה גָּסָה. מֵהֵינן וְלִמְטָה - מְדָה דָּקָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: קְלִיעָה שֶׁל שׁוּם, וְסִלֵּי תְאֵנִים, וְסִלֵּי עֲנָבִים,

ד. אוֹכֵל כֹּהֵן יִשְׂרָאֵל עִם כֹּהֵן כּוֹתֵי - בְּזִמְנָן שְׁעוֹשָׂה בְּטִמְאַה. אֲבָל בְּזִמְנָן שְׁעוֹשָׂה בְּטְהָרָה - הֲרִי זֶה לֹא יֹאכֵל עִמוֹ, מִפְּנֵי שְׁמֵאֵכִילוּ בִּשְׂר בְּכוֹר טְהוֹר, וּמִשְׁקָה אוֹתוֹ יֵין רַבְעֵי טְהוֹר :

ה. בְּרֵאשׁוֹנָה הֵיוּ אוֹמְרִים: חֵבֶר שְׁנַעֲשֶׂה גִבְאֵי - דּוֹחִין אוֹתוֹ מִחִבּוּרָתוֹ. חֲזְרוּ לוֹמַר: כָּל זִמְנָן שֶׁהוּא גִבְאֵי - אֵינוּ נֶאֱמַן, פֶּרֶשׁ מִגִּבְאוֹתוֹ - הֲרִי זֶה נֶאֱמַן :

ו. חֵבֶר שֶׁהִיא חוֹכֵר מִעַם הָאָרֶץ עֲקָרֵי תְאֵנִים וְדַלִּיּוֹת שֶׁל עֲנָבִים - מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנִין לוֹ. וְאֵין נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא מִשְׁלוֹ :

ז. בֶּן חֵבֶר שֶׁהִיא הוֹלֵךְ אֶצֶל אָבִי אָמוֹ עִם הָאָרֶץ - אֵין אָבִיו חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא מֵאֲכִילוּ דְבָרִים שְׁאֵינֶן מִתְקַנִּין. הֵיוּ בְּיָדוֹ פְרוֹת - אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא אֵינֶן מִתְקַנִּין הֵן. אִם אָמַר לוֹ: 'הֵאֲכִילֵנִי!' - מַעֲשֵׂר וּמֵאֲכִילוֹ :

ח. לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ חֵבֶר בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אֶלָּא אִם כֵּן הִיא מִתְקַן תַּחַת יָדוֹ. אֶפְלוּ אֵינָהּ אֶלָּא מִיִּנְקַת אֶחַת שֶׁל יֵין. לְפִיכֵף חֵבֶר שְׁמַשׁ בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ - הֲרִי זֶה חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת :

ט. חֵבֶר שֶׁהִיא יוֹשֵׁב בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אֶפְלוּ רּוֹאִין אוֹתוֹ נוֹטֵל וְאוֹכֵל מִיָּד, נוֹטֵל וְשׁוֹתָה מִיָּד - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת, שְׁמָא עֲשֵׂר בְּלָבוֹ. הִיא בְּנוּ מִיִּסַּב אֶצְלוֹ - מַעֲשֵׂר עָלָיו. אַחַר - אֵין מַעֲשֵׂר עָלָיו. בְּנוּ בְּמָקוֹם אַחַר - מַעֲשֵׂר עָלָיו :

י. בֶּן חֵבֶר שֶׁהִיא מִיִּסַּב בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, בִּסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אֶפְלוּ רּוֹאִין אוֹתוֹ נוֹטֵל וְאוֹכֵל מִיָּד, נוֹטֵל וְשׁוֹתָה - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת, שְׁמָא עֲשֵׂר בְּלָבוֹ. אָף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ, כָּל אֵלוֹ תִקְלָה לְאַחֲרִים הֵן, אִם הִיא שְׂתָף עִמוֹ בַּחֲנוּת - הֲרִי זֶה חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת :

²¹ שֵׁם שֶׁל מִטְבַּע.

וְקָפָה שֶׁל יָרֵק, שְׁמֹכְרֵן אַכְסֶרְהָ²² – הָרִי הוּא כְּמִדָּה גָּסָה:

טז. לֹא הִתִּירוּ לְמַכּוּר דְּמָאֵי אֱלָא לְסִיטוֹן בְּלִבְדָּ. בְּעַל הַבֵּית, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף – צָרִיף לְעֶשֶׂר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֶחָד סִיטוֹן וְאֶחָד בְּעַל הַבֵּית – מִתֵּר לְמַכּוּר, וְלִשְׁלַח לְחֻבְרוֹ, וְלִתֵּן לוֹ בְּמִתְנָה:

יז. הַשּׁוֹלַח וְדָאֵי בֵּין לְעַם הָאָרֶץ וּבֵין לְחֻבְרוֹ – צָרִיף לְעֶשֶׂר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְעַם הָאָרֶץ – צָרִיף לְעֶשֶׂר. לְחֻבְרוֹ – צָרִיף לְהוֹדִיעַ. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֵׂה שְׁשָׁלַח לִי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי אֶתְרוֹג גְּדוֹל מִצְפוּרִי, וְאָמַר: 'זֶה בָּא בְּיָדִי מִקְסָרִי'. וְלְמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אֶחָד, שֶׁהִיָּה וְדָאֵי. וְשֶׁהִיָּה טָמֵא. וְשֶׁלֹּא הִיָּה בְּיָדוֹ אֱלָא זֶה בְּלִבְדָּ. שְׁאֵלוּ הִיָּה בְּיָדוֹ אַחֵר – הִיָּה מְעֶשֶׂר מִמֶּנּוּ עָלָיו:

יח. הַלּוֹקַח מִן הַתֵּגֵר וְאָמַר: 'זֶה מִתְקַן וְזֶה אֵינוֹ מִתְקַן' – אֵף עַל הַמִּתְקַן אֵינוֹ נֶאֱמָן. אֵת שֶׁדִּרְכוֹ לְמַכֵּר דְּמָאֵי – נֶאֱמָן:

יט. חֹבֵר שֶׁהִיָּה מוֹכֵר מְשֻׁפֵּיעַ וּמִתְקַן, וְנִתְמַנֶּה לוֹ דְּבַר שֶׁהוּא דְּמָאֵי – צָרִיף לְהוֹדִיעַ, שְׁכָל דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל דְּמָאֵי צָרִיף לְהוֹדִיעַ. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הִיָּה מְאָכִיל אֶת פּוּעָלָיו דְּמָאֵי, וּמוֹדִיעַ. וְאִם בְּיָדוֹעַ שְׁאִין לְבַעַל הַבֵּית מֵאוֹתוֹ הַמֵּין – אֵין צָרִיף לְהוֹדִיעַ:

כ. גִּבְאֵי קֶפֶה – אֵין גּוֹבֵין וּמְכַרִּיזִין בְּיוֹם טוֹב, כְּדֶרֶךְ שְׁגוֹבֵין וּמְכַרִּיזִין בַּחֹל. אֲבָל גּוֹבֵין בְּצִנְעָא בְּתוֹךְ חֵיקָן, וּמְחַלְקִין עַל כָּל שְׁכוּנָה וּשְׁכוּנָה:

כא. גִּבְאֵי צְדָקָה, בְּשָׁבִיעִית – מְדַלְגִין עַל פְּתַחֲהֶן שֶׁל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין צָרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, אֲפֹלוּ פֶת נִתְּנוּ לָהֶם – מְקַבְּלִין אוֹתָם הֵימָנוּ, שְׁלֹא נִחְשְׁדוּ לְהִיּוֹת נוֹתְנִים מִתְּנוּת אֱלָא מְעוֹת וּבִיּצִים בְּלִבְדָּ. אִם

הִיָּתָה עִיר כְּלָה שֶׁל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית – אֵין צָרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית. הַכֹּהֲנִים מְקַבְּלִין²³ בְּטֶהְרָה – צָרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית:

²³ בְּמִנְחַת כְּבוֹרִים גֹּרֵם: 'מִגְבְּלִין'.

²² לֹא כְּמִדָּה, וְלֹא בְּמִשְׁקָל, אֱלָא לְפִי הָאֱמֶד.

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ :

בְּקִדְמִין בְּרָא יי ית שְׁמֵיא וְיַת אַרְעָא :

בְּרֵאשִׁית - אָמַר רַבִּי יִצְחָק : לֹא הָיָה צְרִיף לְהִתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה אֲלֵא מ"הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם", שֶׁהִיא מִצְוֵה רֵאשׁוֹנָה שְׁנֻצְטוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל, וּמֵה טַעַם פִּתְחַ בְּבְרֵאשִׁית? מַשׁוּם: "כַּח מַעֲשֵׂיו הִגִּיד לַעֲמוֹ לְתַת לָהֶם נִחְלַת גּוֹיִם". שְׂאֵם יֹאמְרוּ אַמּוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל: לִסְטִים אַתֶּם, שְׂכַבְשֶׁתֶם אַרְצוֹת שְׂכַעָה גּוֹיִם! הֵם אוֹמְרִים לָהֶם: כָּל הָאָרֶץ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיא, הוּא בְּרָאָה וּנְתַנָּה לְאֲשֶׁר יִשָּׂר בְּעֵינָיו. בְּרֻצּוֹנוּ נְתַנָּה לָהֶם, וּבְרֻצּוֹנוּ נָטְלָה מֵהֶם וּנְתַנָּה לָנוּ. בְּרֵאשִׁית בְּרָא - אֵינן הַמַּקְרָא הַזֶּה אוֹמֵר אֲלֵא דְרַשְׁנִי, כְּמוֹ שֶׁדְרַשׁוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ: בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת "רֵאשִׁית דְּרַפּוֹ", וּבְשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ "רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ". וְאֵם בָּאת לְפָרְשׁוֹ כְּפִשׁוּטוֹ, כִּף פְּרַשְׁהוּ: "בְּרֵאשִׁית בְּרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וְכֵהוּ וְחִשֵּׁף, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר". וְלֹא בָּא הַמַּקְרָא לְהוֹרוֹת סֵדֵר הַבְּרִיאָה לומר שְׂאֵלוּ קְדָמוֹ, שְׂאֵם בָּא לְהוֹרוֹת כִּף הָיָה לוֹ לְכַתּוּב: "בְּרֵאשׁוֹנָה בְּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם...". שְׂאֵינן לָךְ "רֵאשִׁית" בַּמַּקְרָא שְׂאֵיננו דְּבוּק לְתִיבָה שֶׁל אַחֲרָיו, כְּמוֹ: "בְּרֵאשִׁית מִמְלַכַת יְהוּדִיקִים", "רֵאשִׁית מִמְלַכְתּוֹ", "רֵאשִׁית דְּגִנְךָ". אִף כַּאֲן אַתָּה אוֹמֵר: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים...". כְּמוֹ "בְּרֵאשִׁית בְּרֹא". וְדוּמָה לוֹ: "תַּחֲלַת דְּבַר ה' בְּהוֹשַׁע", כְּלוֹמֵר: תַּחֲלַת דְּבוּרוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהוֹשַׁע, "וַיֹּאמֶר ה' אֵל הוֹשַׁע...". וְאֵם תֹּאמַר לְהוֹרוֹת כַּאֲ שְׂאֵלוּ תַּחֲלָה נִבְרָאוּ, וּפְרוּשׁוֹ "בְּרֵאשִׁית הַכֹּל בְּרָא אֱלוֹ", וַיֵּשׁ לָךְ מַקְרָאוֹת שֶׁמְקַצְרִים לְשׁוֹנֵם וּמְמַעֲטִים תִּיבָה אַחַת, כְּמוֹ "כִּי לֹא סָגַר דְּלַתִּי בְטַנְי" וְלֹא פִרַשׁ מִי הַסּוֹגֵר, וּכְמוֹ "יִשָּׂא אֶת חֵיל דְּמַשְׁק" וְלֹא פִרַשׁ מִי יִשָּׂאנוּ, וּכְמוֹ "אֵם יַחְדוֹשׁ בְּבִקְרִים" וְלֹא פִרַשׁ "אֵם יַחְדוֹשׁ אֲדָם בְּבִקְרִים", וּכְמוֹ "מַגִּיד מְרֵאשִׁית אַחֲרִית" וְלֹא פִרַשׁ "מַגִּיד מְרֵאשִׁית דְּבַר אַחֲרִית דְּבַר" - אֵם כֵּן תִּמְהַ עַל עֲצֻמָּה שֶׁחֲרִי הַמִּים קְדָמוֹ, שֶׁחֲרִי כְּתִיב "וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמִּים", וְעַדִּינן לֹא גִלָּה הַמַּקְרָא בְּרִיאַת הַמִּים מִתִּי הִיְתָה. הֵא לְמַדְתָּ שֶׁקְדָמוֹ הַמִּים לְאָרֶץ, וְעוֹד שֶׁהַשָּׁמַיִם מֵאֵשׁ וּמִים נִבְרָאוּ. עַל כִּרְחֻף לֹא לְמַד הַמַּקְרָא סֵדֵר הַמוֹקְדָמִים וְהַמְאוּחָרִים כְּלוֹם. בְּרָא אֱלֹהִים - וְלֹא נֹאמַר "בְּרָא ה'", שֶׁבְתַחֲלָה עָלָה כַּמְחַשְׁבָּה לְבְרֵאשׁוֹתוֹ בְּמַדַת הַדִּין. רָאָה שְׂאֵינן הָעוֹלָם מְתַקֵּם, וְהַקְּדִים מַדַת רַחֲמִים וְשִׁתְפָּה לְמַדַת הַדִּין. וְהִינְנוּ דְכַתִּיב: "בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם".

וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וְכֵהוּ וְחִשֵּׁף עַל־פְּנֵי תְּהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמִּים :
וְאַרְעָא הוֹת צְרִיא וְרִיקְנִיא וְחִשׁוּכָא עַל אִפִּי תְּהוּמָא וְרוּחָא מִן קְדָם יי מְנַשְׁבָּא עַל אִפִּי מֵיא :

תְּהוֹ וְכֵהוּ - "תְּהוֹ" לְשׁוֹן תִּמְהָ וְשִׁמְמוֹן, שְׂאָדָם תּוֹהָה וּמְשִׁתּוּמָם עַל "בְּהוֹ" שִׁכְּהָ. תְּהוֹ - אִישׁטוּרדִישׁוֹן בְּלַע"ז. בְּהוֹ - לְשׁוֹן רְקוֹת וְצְרוֹ. עַל פְּנֵי תְּהוֹם - עַל פְּנֵי הַמִּים שֶׁעַל הָאָרֶץ. וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת - כִּסָּא הַכְּבוֹד עוֹמֵד כְּאוֹיֵר וּמְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמִּים בְּרוּחַ פִּיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּכְמֹאמְרוֹ, כִּיּוֹנָה הַמְרַחֶפֶת עַל הַקֵּן. אַקוּבִיטִי"ר בְּלַע"ז.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר :
וַאֲמַר יי יְהִי נְהוּרָא וְנְהוּה נְהוּרָא :

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ :
וַחֲזָא יי ית נְהוּרָא אַרִי טַב וְאַפְרִישׁ יי בֵּין נְהוּרָא וּבֵין חֹשׁוּכָא :

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל - אִף בְּזֶה אָנוּ צְרִיכִין לְדַבְרֵי אַגְדָּה: רָאָהוּ שְׂאֵיננו כְּדָאי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ רְשָׁעִים, וְהַבְּדִילוֹ לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא. וּלְפִי פִשׁוּטוֹ כִּף פְּרַשְׁהוּ: רָאָהוּ כִי טוֹב, וְאֵינן נֹאָה לוֹ וְלַחֲשֵׁף שִׁיְהִיו מְשִׁתְּמִשִּׁים בְּעַרְבוּבִיא, וְקָבַע לְזֶה תַּחּוּמוֹ בְּיוֹם וְלְזֶה תַּחּוּמוֹ בְּלִילָה.

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קִרָּא לַיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד :
וַקְרָא יי לְנְהוּרָא יְמָמָא וְלַחֹשׁוּכָא קְרָא לַיְלָא וְנְהוּה רְמַשׁ וְנְהוּה צְפַר יוֹם חָד :

יוֹם אֶחָד - לְפִי סֵדֵר לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה הָיָה לוֹ לְכַתּוּב "יוֹם רֵאשׁוֹן", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּשָּׂר הַיָּמִים "שְׁנַי", "שְׁלִישִׁי", "רְבִיעִי". לְמָה כְּתַב "אֶחָד"? לְפִי שֶׁהָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַחֲדֵד בְּעוֹלָמוֹ, שְׂלֹא נִבְרָאוּ הַמַּלְאָכִים עַד יוֹם שְׁנִי. כִּף מְפּוֹרֵשׁ בְּבְרֵאשִׁית רַבָּה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבַדֵּל בֵּין מַיִם לְמַיִם :
וַאֲמַר יי יְהִי רְקִיעָא בְּמַצִּיעוֹת מֵיא וַיְהִי מְפָרִישׁ בֵּין מֵיא לְמֵיא :

יְהִי רְקִיעַ - יַחְזֹק הַרְקִיעַ. שְׂאָף עַל פִּי שֶׁנִּבְרָאוּ שָׁמַיִם בְּיוֹם רֵאשׁוֹן עַדִּינן לַחֲסִים הִיוּ, וְקָרְשׁוּ בְשָׁנֵי מַגְעַרַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאָמְרוֹ "יְהִי רְקִיעַ". וְזֶהוּ שְׂפַתְב: "עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יִרְפּוּפוּ" - כָּל יוֹם רֵאשׁוֹן; וּבְשָׁנֵי "וַיִּתְמַהוּ מַגְעַרְתּוֹ", בְּאָדָם שֶׁמְשִׁתּוּמָם וְעוֹמֵד מַגְעַרַת הַמַּאִים עֲלָיו. בְּתוֹךְ הַמַּיִם - בְּאֲמַצַּע הַמַּיִם. שִׁישׁ הַפְּרָשׁ בֵּין מַיִם הַעֲלִיוֹנִים לְרְקִיעַ כְּמוֹ בֵּין הַרְקִיעַ לְמַיִם שֶׁעַל הָאָרֶץ, הֵא לְמַדְתָּ שֶׁהֵם תְּלוּיִם בְּמֹאמְרוֹ שֶׁל מְלַךְ.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרְקִיעַ וַיְהִי־כֵן :
וַעֲבַד יי ית רְקִיעָא וְאַפְרִישׁ בֵּין מֵיא דְּמַלְרַע לְרְקִיעָא וּבֵין מֵיא דְּמַעַל לְרְקִיעָא וְנְהוּה כֵן :

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ - תִּקְנֵנוּ עַל עֲמֵדוֹ וְהִיא עֲשִׂיתוּ, כְּמוֹ "וְעִשְׂתָּה אֶת צִפְרֹנֶיךָ". מַעַל לְרְקִיעַ - "עַל הַרְקִיעַ" לֹא נֹאמַר אֲלֵא "מַעַל לְרְקִיעַ", לְפִי שֶׁחַן תְּלוּיִן כְּאוֹיֵר. וּמִפְּנֵי מָה לֹא נֹאמַר "כִּי טוֹב" בְּיוֹם שְׁנִי? לְפִי שְׂלֹא הָיָה נִגְמַר מְלָאכַת הַמַּיִם עַד יוֹם שְׁלִישִׁי וְחֲרִי הַתְּחִיל בָּהּ בְּשָׁנֵי, וְדַכְּר שְׂלֹא נִגְמַר אֵיננו בְּמִלּוּאוֹ וְטוּבוֹ. וּבְשְׁלִישִׁי שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכַת הַמַּיִם וְהַתְּחִיל וְנִגְמַר מְלָאכָה אַחֲרַת, כִּפַּל בּוֹ "כִּי טוֹב" שְׁתֵּי פְעֻמִּים, אַחַת לְגַמַר מְלָאכַת יוֹם הַשְּׁנִי וְאַחַת לְגַמַר מְלָאכַת הַיּוֹם.

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד :
וַקְרָא יי לְרְקִיעָא שְׁמֵיא וְנְהוּה רְמַשׁ וְנְהוּה צְפַר יוֹם תַּנְיָן :

שני :

ויקרא אֶל־להים לְרַקִּיעַ שָׁמַיִם - שָׂא מַיִם, שָׁם מַיִם, אֲשֶׁר וַיִּמַּיִם, שְׁעָרָבָן זֶה בְּזֶה וַעֲשֵׂה מֵהֶם שָׁמַיִם.

ויאמר אֶל־להים יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מְקוֹמָם וַיֹּאמֶר יי יתְפַנְּשׁוּן מֵיָא מִתַּחַת שָׁמַיָא לְאַתְר חַד וְתַתְּחַזִּי יִבְשָׁתָא אַחַד וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן :

יִקְוּוּ הַמַּיִם - שִׁהְיוּ שְׁטוּחִין עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ, וַהֲקִימוּ בְּאוֹקֵינוּס, הוּא הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁבְּכָל הַיָּמִים.

ויקרא אֶל־להים לִיבְשָׁה אֶרֶץ וּלְמַקְוֶה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים ויקרא יי לִיבְשָׁתָא אַרְעָא וּלְבֵית כְּנִישֵׁת מֵיָא קָרָא יַמְמִי וַחֲזָא יי וַיִּרָא אֶל־להים פִּי־טוֹב : אַרִי טַב :

קָרָא יַמִּים - וַחֲלָא יָם אַחַד הוּא ? אֵלָא אֵינוּ דוּמָה טַעַם דַּג הַעוֹלָה מִן הַיָּם בְּעַכְשָׁנוּ לְטַעַם דַּג הַעוֹלָה מִן הַיָּם בְּאַסְפַּמְיָא.

ויאמר אֶל־להים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב מְזִרְיַע זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינוּ אֲשֶׁר זֶרַעְנֻבוּ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן : וַיֹּאמֶר יי תִּדְאִית אַרְעָא דִּתְאָה עֶסְבָּא דְּבַר זֶרַעִיה מְזִדְרַע אֵילָן פִּירִין עֶבֶד פִּירִין לְזִנְיָה דְּבַר זֶרַעִיה בֵּיה עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵּן :

תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב - לא "דשא" לְשׁוֹן "עֵשֶׁב", וְלֹא "עֵשֶׁב" לְשׁוֹן "דְּשָׂא". וְלֹא הִיָּה לְשׁוֹן הַמְּקָרָא לומר "תַּעֲשִׂיב הָאָרֶץ", שְׁמִינֵי דְשָׂאִין מְחַלְקִין, כָּל אַחַד לְעַצְמוֹ נִקְרָא "עֵשֶׁב פְּלוּנֵי". וְאֵין לְשׁוֹן לְמַדְבַּר לומר "דְּשָׂא פְלוּנֵי", שֶׁלְשׁוֹן "דְּשָׂא" הוּא לְבִישֵׁת הָאָרֶץ בְּעֵשְׂבִים כְּשֶׁהִיא מִתְמַלֵּאת בְּדְשָׂאִים. תִּדְשָׂא הָאָרֶץ - תִּתְמַלֵּא וְתִתְכַפֵּף לְבוֹשׁ עֵשְׂבִים. בְּלִשׁוֹן לַע"ז נִקְרָא דְשָׂא אִירֵבֵרֵי"ץ כֵּלָן בְּעַרְבוּכְיָא, וְכָל שָׂרֵשׁ לְעַצְמוֹ נִקְרָא "עֵשֶׁב". מְזִרְיַע זֶרַע - שִׁיגְדֵל בּוּ זֶרַעוֹ, לְזֶרַע מִמֶּנּוּ בְּמָקוֹם אַחֵר. עֵץ פְּרִי - שִׁהְיָא טַעַם הָעֵץ כְּטַעַם הַפְּרִי. וְהִיא לֹא עֲשֵׂתָה כֵּן, אֵלָא "וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ... עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי" וְלֹא הָעֵץ פְּרִי. לְפִיכָף כְּשֶׁנִּתְקַלַּל אָדָם עַל עֲוֹנוֹ נִפְקְדָה גַם הִיא עַל עֲוֹנָהּ וְנִתְקַלַּלָה. אֲשֶׁר זֶרַעוֹ בּוּ - הֵן גְּרַעֲיָנֵי כָּל פְּרִי, שְׁמֵהֶן הָאֵילָן צוֹמַח כְּשֶׁנוֹטְעִין אוֹתוֹ.

וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב מְזִרְיַע זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זֶרַעְנֻבוּ לְמִינֵהוּ וַיִּרָא אֶל־להים פִּי־טוֹב : וְאַפִּיקַת אַרְעָא דִּתְאָה עֶסְבָּא דְּבַר זֶרַעִיה מְזִדְרַע לְזִנְוָהִי וַאֲיָלָן עֶבֶד פִּירִין דְּבַר זֶרַעִיה בֵּיה לְזִנְוָהִי וַחֲזָא יי אַרִי טַב :

וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ... - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֹאמַר "לְמִינֵהוּ" בְּדְשָׂאִין בְּצוּוּיָהֶן, שְׁמַעוּ שְׁנַצְטוּוּ הָאֵילָנוֹת עַל כֵּן, וְנִשְׂאוּ קַל וַחֲמֹר בְּעַצְמָן, כְּדִמְפּוֹרֵשׁ בְּאַגְדָּה בְּשַׁחֲטֵית חֲלִין.

וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי : וַהֲוָה רִמְשׁ וַהֲוָה צֶפַר יוֹם תְּלִיתִי :

ויאמר אֶל־להים יְהִי מְאֹרֶת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וְלַיָּמִים וְשָׁנִים : וַיֹּאמֶר יי יְהוֹן נְהוּרִין בְּרַקִּיעָא דְשָׁמַיָא לְאַפְרָשָׂא בֵּין יַמְמָא וּבֵין לֵילִיָא וַיְהוֹן לְאַתִּין וּלְזַמְנִין וּלְמַמְנֵי בְּהוֹן יוֹמִין וּשְׁנִין :

יְהִי מְאֹרֶת... - מִיּוֹם רֵאשׁוֹן נִבְרָאוּ, וּבְרַבִּיעֵי צִנְה עֲלִיהֶם לְהַתְּלוֹת בְּרַקִּיעַ. וְכֵן כָּל תּוֹלְדוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ נִבְרָאוּ מִיּוֹם רֵאשׁוֹן, וְכָל אַחַד וְאַחַד נִקְבַּע בְּיוֹם שְׁנַגְזָר עָלָיו. הוּא שְׁכַתוּב : "אֵת הַשָּׁמַיִם" - לְרַבּוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהֶם, "וְאֵת הָאָרֶץ" - לְרַבּוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהָ. יְהִי מְאֹרֶת - חֶסֶד נִי"ו כְּתִיב, עַל שֶׁהוּא יוֹם מְאָרָה לְפֹלֵל אֶסְפָּרָה בְּתִינוּקוֹת. הוּא שְׁשָׁנֵינוּ : בְּרַבִּיעֵי הָיוּ מִתְעַנִּים עַל אֶסְפָּרָה שֶׁלֹּא תְּפוּל בְּתִינוּקוֹת. לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה - מְשַׁנְּגֵזוּ הָאוֹר הָרֵאשׁוֹן. אֲבָל בְּשַׁבְעַת יָמֵי בְּרֵאשִׁית שִׁמְשׁוּ הָאוֹר וַהֲחֵשֶׁף הָרֵאשׁוֹנִים יַחַד, בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה. וְהָיוּ לְאֹתוֹת - כְּשֶׁהִמְאֹרוֹת לֹקִין סִימָן רַע הוּא לְעוֹלָם, שְׁנֹאמַר : "וּמְאֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אֵל תִּחְתּוּ" - בְּעֵשׂוֹתְכֶם רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין אַתֶּם צְרִיכִין לְדָאוּג מִן הַפְּרַעַנּוֹת. וּלְמוֹעֲדִים - עַל שֶׁם הָעֵתִיד, שְׁעֵתִידִים יִשְׂרָאֵל לְהַצְטוּוֹת עַל הַמוֹעֲדוֹת, וְהֵם נִמְנִים לְמוֹלַד הַלְּבָנָה. וְלַיָּמִים - שִׁמּוֹשׁ הַחֲמָה חֲצִי יוֹם וְשִׁמּוֹשׁ הַלְּבָנָה חֲצִי, הָרִי יוֹם שָׁלֵם. וְשָׁנִים - לְסוּף שְׁלֹשׁ מְאֹת וְשָׁנִים וַחֲמִשָּׁה יָמִים יִגְמְרוּ מִתְּחִלָּתָם בְּשָׁנִים עֶשֶׂר מְזוֹלוֹת הַמְּשָׁרְתִים אוֹתָם, וְהִיא שָׁנָה. וַחֲזָרִים וּמִתְחִילִים פַּעַם שְׁנִיָּה לְסַבֵּב בְּגִלְגַּל כְּמַחְלָכָן הָרֵאשׁוֹן.

וְהָיוּ לְמְאֹרֶת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן : וַיְהוֹן לְנְהוּרִין בְּרַקִּיעָא דְשָׁמַיָא לְאַנְהָרָא עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵּן :

וְהָיוּ לְמְאֹרֶת - עוֹד זֹאת יִשְׁמָשׁוּ : שִׁיאִירוּ לְעוֹלָם.

וַיַּעַשׂ אֶל־להים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֶת הַגְּדוֹלִים אֶת־הַמְּאֹרֶת הַגָּדוֹל לְמַמְשַׁלֵּת הַיּוֹם וְאֶת־הַמְּאֹרֶת הַקָּטָן לְמַמְשַׁלֵּת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים : וַעֲבַד יי ית תְּרִין נְהוּרִיָא רַבְּרַבִּיָא ית נְהוּרָא רַבָּא לְמַשְׁלַת בִּימְמָא וַיְתַּ נְהוּרָא זְעִירָא לְמַשְׁלַת בְּלִילִיָא וַיְתַּ כּוֹכְבֵיָא :

הַמְּאֹרֶת הַגְּדוֹלִים - שׁוּיִם נִבְרָאוּ, וְנִתְמַעְטָה הַלְּבָנָה עַל שֶׁקְטַרְגָּה וְאַמְרָה : אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁנֵּי מְלָכִים שִׁישְׁתַּמְשׁוּ בְּכֶתֶר אַחַד. וְאֵת הַכּוֹכָבִים - עַל יְדֵי שְׁמַעַט אֵת הַלְּבָנָה, הַרְבֵּה צְבָאִיהָ לְהַפִּיס דַּעְתָּה.

וַיִּתֵּן אֹתָם אֶל־להים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל־הָאָרֶץ : וַיְהִי יתְהוֹן יי בְּרַקִּיעָא דְשָׁמַיָא לְאַנְהָרָא עַל־אַרְעָא :

וּלְמַשְׁלַת בְּיוֹם וּבְלַיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וּלְמַשְׁלַת בִּימְמָא וּבְלִילִיָא וּלְאַפְרָשָׂא בֵּין נְהוּרָא וּבֵין חֹשׁוֹכָא :

וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב :

וַחֲזָא יְיָ אֲרִי טֹב :

וַיִּהְיֶ־עָרַב וַיִּהְיֶ־בִקְרַךְ יוֹם רְבִיעִי :

וַהֲנֶה רִמְשׁ וַהֲנֶה צֶפַר יוֹם רְבִיעִי :

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲרֹף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם :

וַאֲמַר יְיָ יִרְחֲשׁוּן מִיָּא רְחִישׁ נִפְשָׁא חַיָּתָא וְעוֹפָא יִפְרַח עַל־אֲרֻעָא עַל אֲפִי רְקִיעַ שְׁמַיָּא :

נֶפֶשׁ חַיָּה - שֵׁיחָא בְּהַ חַיּוּת. שְׂרָץ - כָּל דְּבַר חַי שְׂאִינוּ גְבוּהַ מִן הָאָרֶץ קְרוּי "שְׂרָץ": בַּעוֹף כְּגוֹן זְבוּבִים, בַּשְּׂקָצִים כְּגוֹן נְמָלִים וְחַפּוּשִׁים וְתוֹלְעִים, וּבִבְרִיּוֹת כְּגוֹן חֲלָד וְעַכְבָּר וְחוֹמָט וְכִיוּצָא בְּהֵם, וְכָל הַדְּגָיִם.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּיִמִּים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שְׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כְּנָף לְמִינֵהוּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב :

וַיִּבְרָא יְיָ יֵת תַּנְיִנְיָא רַבְרַבִּיָּא וְיֵת כָּל נִפְשָׁא חַיָּתָא דְרַחֲשָׁא דְאֲרַחֲשׁוּ מִיָּא לְזַנְיָהוּן וְיֵת כָּל עוֹפָא דְפִרְחָא לְזַנְיָהוּ וַחֲזָא יְיָ אֲרִי טֹב :

הַתַּיִמִּים - דְּגָיִם גְּדוֹלִים שְׂפִימִם. וּבִדְבָרֵי אַגְדָּה הוּא לְוִיָּתָן וַיִּבֶן זִיגוּ שְׂבָרָאָם זָכַר וְנִקְבָּה, וְהִרְג אֵת הַנְּקָבָה וּמְלַחָה לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא, שְׂאָם יִפְרוּ וַיִּרְבוּ לֹא יִתְקַיֵּים הַעוֹלָם בְּפִנְיֵהֶם. נֶפֶשׁ חַיָּה - נֶפֶשׁ שְׂיִישׁ בְּהַ חַיּוּת.

וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַמַּיִם בְּיַמִּים וְהַעוֹף יִרַב בְּאָרֶץ :

וּבְרִיךְ יִתְהוֹן יְיָ לְמִימַר פּוֹשׁוּ וּסְגוּ וּמְלוּ יֵת מִיָּא בְּיַמְמִיָּא וְעוֹפָא יִסְגִי בְּאֲרֻעָא :

וַיִּבְרָךְ אוֹתָם - לְפִי שְׂמַחֲסָרִים אוֹתָם וְצַדִּיקִין מְהֵם וְאוֹכְלִין אוֹתָם, הוֹצֵרְכוּ לְבִרְכָּה. וְאֵף חַיּוּת הוֹצֵרְכוּ לְבִרְכָּה, אֵלָא מִפְּנֵי הַנַּחֲשׁ שְׂעֵתִיד לְקַלְלָה - לְכַף לֹא בִרְכָן, שְׂלֵא יֵהָא הוּא בְּכָלֵל. פְּרוּ - לְשׁוֹן פְּרִי, כְּלוּמַר: "עֲשׂוּ פְרוֹת". וּרְבוּ - אִם לֹא אָמַר אֵלָא "פְּרוּ" הִיָּה אַחַד מוֹלִיד אַחַד וְלֹא יוֹתֵר, וּכְאֵ "וּרְבוּ" שְׂאֵחַד מוֹלִיד הַרְבֵּה.

וַיִּהְיֶ־עָרַב וַיִּהְיֶ־בִקְרַךְ יוֹם חֲמִישִׁי :

וַהֲנֶה רִמְשׁ וַהֲנֶה צֶפַר יוֹם חֲמִישִׁי :

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרִמְשׁ וְחַיִּת וְאֶרֶץ לְמִינָהּ וַיִּהְיֶ־כֵן :

וַאֲמַר יְיָ תַפְיִק אֲרֻעָא נִפְשָׁא חַיָּתָא לְזַנְיָהּ בְּעִיר וּרְחִישׁ וְחַיִּת אֲרֻעָא לְזַנְיָהּ וַהֲנֶה כֵן :

תּוֹצֵא הָאָרֶץ - הוּא שְׂפָרְשֵׁתִי שְׂהַכַל נִבְרָא מִיּוֹם רֵאשׁוֹן, וְלֹא הוֹצֵרְכוּ אֵלָא לְהוֹצִיאָם. נֶפֶשׁ חַיָּה - שְׂיִישׁ בְּהַ חַיּוּת. וְרִמְשׁ - הֵם שְׂרָצִים שְׂהֵם נְמוּכִים וְרוֹמְשִׁים עַל הָאָרֶץ, וְנִרְאִים כְּאֵלוּ נִגְרָרִים שְׂאִין הַלוֹכֵן נִכְר. כָּל לְשׁוֹן "רִמְשׁ" וְ"שְׂרָץ" כְּלִשׁוֹנָהוּ קוֹנְמוּבְרִי"שׁ בְּלַע"ז.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיִּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רִמְשׁ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב :

וַעֲבַד יְיָ יֵת חַיִּת אֲרֻעָא לְזַנְיָהּ וְיֵת בְּעִירָא לְזַנְיָהּ וְיֵת כָּל רַחֲשָׁא דְאֲרֻעָא לְזַנְיָהּ וַחֲזָא יְיָ אֲרִי טֹב :

וַיַּעַשׂ - תְּקַנָּם בְּצִבְיוֹנָם וּבְקוּמָתָן.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוֹתֵנוּ וַיְרִדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבַעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרִמְשׁ תְּרַמְשׁ עַל־הָאָרֶץ :

וַאֲמַר יְיָ נַעֲבִיד אֲנָשָׁא בְּצַלְמֵנָא כְּדְמוּתֵנָא וַיִּשְׁלֹטוּן בְּנוֹנֵי יַמָּא וּבְעוֹפָא דְשְׂמַיָּא וּבַבְּעִירָא וּבְכָל אֲרֻעָא וּבְכָל רַחֲשָׁא דְרַחֲשִׁישׁ עַל אֲרֻעָא :

נַעֲשֵׂה אָדָם - עֲנוּתָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַדְּנוּ מִכָּאן : לְפִי שְׂאָדָם בְּדְמוּת הַמַּלְאָכִים וַיִּתְקַנְאוּ בוֹ, לְפִיכָף נְמַלְךְ בְּהֵם. וּכְשֶׁהוּא דָן אֵת הַמַּלְאָכִים הוּא נְמַלְךְ בְּפַמְלִיָּא שְׁלוֹ, שְׂכַן מְצִינוּ בְּאֲחָאָב שְׂאָמַר לוֹ מִיכָּה : "רְאִיתִי אֵת ה' יוֹשֵׁב עַל כְּסֵאוֹ, וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְׂמָאלוֹ". וְכִי יֵשׁ יָמִין וּשְׂמָאל לְפָנָיו ? אֵלָא אֵלוּ מְזִמְיָנִים לְזִכּוּת, וְאֵלוּ מְשֻׁמְאִילִים לְחֻבָּה. וְכֵן : "בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָמָא, וּמֵאמַר קְדִישִׁין שְׂאֲלֵתָא", אֵף כָּאן בְּפַמְלִיָּא שְׁלוֹ נִטְל רְשׁוּת. אָמַר לְהֵם : יֵשׁ בְּעִלְיוֹנֵים כְּדְמוּתִי, אִם אִין כְּדְמוּתִי פִתְחָתוֹנִים הֲרִי יֵשׁ קְנָאָה בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. נַעֲשֵׂה אָדָם - אֵף עַל פִּי שְׂלֵא סִיעֵוָהוּ בִיעִירָתוֹ, וַיֵּשׁ מְקוּם לְמַנִּים לְרִדּוֹת, לֹא נִמְנַע הַפְּתוּב מִלְלַמַּד דְרַף אֲרֻץ וּמִדַּת עֲנָוָה. שֵׁיחָא הַגְּדוֹל נְמַלְךְ וְנוֹטֵל רְשׁוּת מִן הַקָּטָן. וְאִם כְּתַב : "אֲעֲשֵׂה אָדָם" - לֹא לְמַדְּנוּ שֵׁיחָא מְדַבֵּר עִם בֵּית דִּינוֹ אֵלָא עִם עַצְמוֹ. וְתַשׁוּבַת הַמִּינִים כְּתַב בְּצִדּוֹ : "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֵת הָאָדָם", וְלֹא כְּתַב "וַיִּבְרָאוּ". בְּצַלְמֵנוּ - בְּדְפּוּס שְׁלָנוּ. כְּדְמוּתֵנוּ - לְהַבְיִין וְלְהַשְׁפִּיל. וַיְרִדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם - יֵשׁ בְּלִשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן "רְדִיוּ" וְלִשׁוֹן "יְרִידָה" : זָכָה - רוּדָה בְּחַיּוּת וּבַבְּהֵמוֹת, לֹא זָכָה - נַעֲשֵׂה יְרִיד לְפָנֵיהֶם וְהַחֲזִיחַ מוֹשְׁלַת בוֹ.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה בָּרָא אֹתָם :

וּבְרָא יְיָ יֵת אָדָם בְּצַלְמִיָּהּ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא יֵתִיהָ דְכַר וְנוֹקְבָא בָּרָא יֵתִיהוּן :

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֵת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ - בְּדְפּוּס הַעֲשׂוּי לוֹ, שְׂהַכַל נִבְרָא כְּמֵאמַר וְהוּא נִבְרָא בְּיַדִּים, שְׂנֵאָמַר : "וְתַשְׁתׁ עָלַי פִּסְכָּה". נַעֲשֵׂה בְּחוּתָם כְּמַטְבֵּעַ

השדה טרם יצמח - עדן לא צמח. ובשלישי שכתוב: "ותוצא הארץ" - לא יצאו, אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי. כי לא המטיר - ומאי טעמא "לא המטיר"? לפי ש"אדם אין לעבוד את האדמה", ואין מכיר בטובתם של גשמים. וכשפא אדם ונדע שהם צורך לעולם, התפלל עליהן וירדו, וצמחו האילנות והדשאים. ה' א-להים - ה' הוא שמו, א-להים שהוא שליט ושופט על כל. וכן פרוש זה בכל מקום לפי פשוטו: ה' שהוא א-להים.

ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: **ועננא הוה סליק מן ארעא ומשקי ית כל אפי אדמתא:**

ואד יעלה - לענין בריתו של אדם העלה התהום והשקה העננים לשרות העפר ונברא אדם. כגבל זה שנותן מים ואחר כך לש את העפה, אף כאן "והשקה" ואחר כך "וייצר".

וייצר ה' הוה א-להים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה: **וברא יי א-להים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא:**

וייצר - שתי יצירות, יצירה לעולם הזה ויצירה לתחיית המתים. אבל בבהמה שאינה עומדת לדין לא נכתב ביצירתה שני יודי"ן. עפר מן האדמה - צבר עפרו מכל האדמה מארבע רוחות, שכל מקום שימות - שם תהא קולטתו לקבורה. דבר אחר: נטל עפרו ממקום שנאמר בו: "מזבח אדמה תעשה לי" - הלואי תהיה לו כפרה ויוכל לעמוד. ויפח באפיו - עשאו מן התחתונים ומן העליונים: גוף מן התחתונים ונשמה מן העליונים. לפי שביזם ראשון נבראו שמים וארץ, בשני ברא רקיע לעליונים, בשלישי "תראה היבשה" לתחתונים, ברביעי ברא מאורות לעליונים, בחמישי "ישרצו המים" לתחתונים - הזקק בששי לבראות בו בעליונים ובתחתונים, ואם לאו יש קנאה במעשה בראשית שיהיו אלו רבים על אלו בכריאת יום אחד. לנפש חיה - אף בהמה וחייה נקראו "נפש חיה", אף זו של אדם חיה שבכולן, שנתוסף בו דעה ודבור.

ויטע ה' הוה א-להים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: **ונצב יי א-להים גנתא בעדן מלקדמין ואשרי תמן ית אדם דברא:**

מקדם - במזרחו של עדן נטע את הגן. ואם תאמר: הרי כבר כתב "ויברא א-להים את האדם..." ? ראיתי בבריתא של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי משלשים ושתים מדות שהתורה נדרשת, וזו אחת מהן: כלל שלאחריו מעשה - הוא פרטו של ראשון. "ויברא א-להים את האדם" זהו כלל: סתם בריאתו מהיכן וסתם מעשיו. חזר ופירש "וייצר ה' א-להים...", ויצמח לו גן עדן, ויניחיהו בגן עדן, ויפל עליו תרדמה - השומע סבור שהוא מעשה אחר, ואינו אלא פרטו של ראשון. וכן אצל הבהמה חזר וכתב: "ויצר ה' א-להים מן האדמה כל חית השדה", כדי לפרש "ויבא אל האדם" לקרות שם, וללמד על העופות שנבראו מן הרקק.

ויצמח ה' הוה א-להים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: **ואצמח יי א-להים מן ארעא כל אילן דמרגג למחזי וטב למיכל ואילן חייא במציעות גנתא ואילן דאכלי פירוהי חכמין בין טב לביש:**

ויצמח - לענין הגן הכתוב מדבר. בתוך הגן - באמצע הגן.

ונהרא יצא מעדן להשקות את הגן ומשם לפרד והיה לארבעה ראשים: **ונהרא הוה נפיק מעדן לאשקאה ית גנתא ומתמן מתפרש והוי לארבעה רישי נהרין:**

שם האחד פישון הוא הסבב את כל הארץ החוילה ואשר-שם הזקב: **שום חד פישון הוא מקיף ית כל ארע חוילה דתמן דהבא:**

פישון - הוא נילוס נהר מצרים, ועל שם שמימיו מתברכין ועולין ומשקיין את הארץ נקרא "פישון", כמו: "ופשו פרושיו". דבר אחר: "פישון" - שהוא מגדל פשתן, שנאמר אצל מצרים: "ובשו עבדי פשתים".

ונהב הארץ הוא טוב שם הבדלח ואבן השהם: **ודהבא דארעא ההיא טב תמן בדולחא ואבני בורלא:**

ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש: **ושום נהרא תננינא גיחון הוא מקיף ית כל ארע כוש:**

גיחון - שהיה הולך והומה. והמיתו גדולה מאד, כמו: "וכי יגח" - שמנגח והולך והומה.

ושם הנהר השלישי חדקל הוא תהלה קדמת אשור ונהר הרביעי הוא פרת: **ושום נהרא תליתאה דגלת הוא מהלה למדנחא דאתור ונהרא רביעאה הוא פרת:**

חדקל - שמימיו חדין וקלין. פרת - שמימיו פרוין ורכין ומברין את האדם. כוש ואשור - עדיין לא היו, וכתב המקרא על שם העתיד. קדמת אשור - למזרחת של אשור. הוא פרת - החשוב על כלם, הנזכר על שם ארץ ישראל.

ויקח ה' הוה א-להים את האדם בגן עדן לעבדה ודבר יי א-להים ית אדם ואשרייה בגנתא דעדן למפלחה

וּלְשִׁמְרָהּ :

וּלְמִטְרָה :

וַיִּקַּח - לָקַחוּ בְּדַבְרֵימָם נְאֻמִּים וּפְתָהוּ לִיכְנָס.

וַיֵּצֵא יְהוָה אֶל־לֵהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מִכֹּל עֵץ־הַגֶּן אָכַל תֹּאכַל :

וּפְקִיד יִי אֶל־לֵהִים עַל אָדָם לְמִימַר מִכֹּל אֵילָן גִּינַתָּא מִיכֹל תִּיכּוֹל :

וַיִּמְעַץ הַדְּעַת טוֹב וַרְעָה לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת :

וּמֵאֵילָן דְּאֲכָלִי פִירוּהִי חֲכָמִין בֵּין טַב לְבִישׁ לֹא תִיכּוֹל מִגִּינָה אַרְי בְּיוֹמָא דְּתִיכּוֹל מִגִּינָה מְמַת תָּמוּת :

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לֵהִים לֹא־טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵצֶר כְּנַגְדּוֹ :

וַאֲמַר יִי אֶל־לֵהִים לֹא תִקִּין דִּיהִי אָדָם בְּלַחֲדוּהִי אַעֲבִיד לִיהִי סְמָךְ כְּקַבְלִיָּה :

לֹא טוֹב הָיִיתָ... - שְׁלֹא יֹאמְרוּ שְׂתֵי רְשׁוּיּוֹת הֵן: הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲלִיּוֹנִים יַחֲדִי וְאֵין לוֹ זוּג, וְזֶה בְּפַתְחוֹנִים יַחֲדִי וְאֵין לוֹ זוּג. עֵצֶר כְּנַגְדּוֹ - זָכָה "עֵצֶר", לֹא זָכָה "כְּנַגְדּוֹ" לְהַלְחִים.

וַיֵּצֵר יְהוָה אֶל־לֵהִים מִן־הָאֲדָמָה כֹּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כֹּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לְרֹאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ :

וּבְרָא יִי אֶל־לֵהִים מִן אֲרַעָא כָּל חַיַּת בְּרָא וְיַת כָּל עוֹפָא דְשָׁמַיָא וְאֵינִי לְנֹת אָדָם לְמַחְזִי מָא יִקְרִי לְהוֹן וְכָל דְּהוּהָ קָרִי לִיהִי אָדָם נֶפֶשָׁא חַיָּתָא הוּא שְׁמִיָּה :

וַיֵּצֵר מִן הָאֲדָמָה - הִיא יַצִּירָה הִיא עֲשִׂיָּה הָאֲמוּרָה לְמַעַלָּה: "וַיַּעַשׂ אֶל־לֵהִים אֵת חַיַּת הָאָרֶץ...". אֵלָּא בָּא וּפְרַשׁ שְׁהַעוֹפּוֹת נִבְרָאוּ מִן הַרְקֵק: לְפִי שְׁאֲמַר לְמַעַלָּה מִן הַמַּיִם נִבְרָאוּ, וְכֹאֵן אָמַר מִן הָאֲדָמָה נִבְרָאוּ. וְעוֹד לְמַדָּךְ פֹּאן שְׁבַשְׁעַת יַצִּירָתוֹ מִיַּד בּוֹ בְיוֹם הַבְּיָאָם אֶל הָאָדָם לְקִרּוֹת לְהֵם שֵׁם. וּבְדַבְרֵי אַגְדָּה: יַצִּירָה זֶה לְשׁוֹן רְדוּי וְכַבוּשׁ, כְּמוֹ: "כִּי תִצּוֹר אֶל עִיר" - שְׁכַבְשֵׁן פַּחַת יָדוֹ שֶׁל אָדָם. וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה... - סְרַסְהוּ וּפְרַשְׁהוּ: "כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם שֵׁם, הוּא שְׁמוֹ" לְעוֹלָם.

שְׁלִישִׁי

וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכֹל־הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלֹא־אָדָם לֹא־מִצָּא עֵצֶר כְּנַגְדּוֹ :

וַיִּקְרָא אָדָם שְׁמֵהּ לְכֹל בְּעִירָא וְלְעוֹפָא דְשָׁמַיָא וְלִכֹּל חַיַּת בְּרָא וְלֹא־אָדָם לֹא אֲשַׁכַּח סְמָךְ כְּקַבְלִיָּה :

וְלֹא־אָדָם לֹא מִצָּא עֵצֶר... וַיִּפְּל ה' אֶל־לֵהִים תְּרַדְמָה - כְּשֶׁהִבְיָאָן, הַבְּיָאָן לְפָנָיו כָּל מִין מִיָּין זָכַר וְנִקְבָּה. אָמַר: לְכֹלֵם יֵשׁ בֶּן זוּג, וְלִי אֵין בֶּן זוּג? מִיָּד "וַיִּפֹּל".

וַיִּפֹּל יְהוָה אֶל־לֵהִים תְּרַדְמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלָעָתוֹ וַיִּסְגֵּר בְּשָׂר תַּחְתָּנָה :

וַרְמָא יִי אֶל־לֵהִים שִׁינַתָּא עַל אָדָם וּדְמוּךְ וְנָסִיב חֲדָא מִעֲלֵעוּהִי וּמְלִי בְשָׂרָא תַּחְתָּנָה :

מִצְלָעוֹתָיו - מִסְטְרָיו, כְּמוֹ: "וַיִּצְלַע הַמֶּשְׁכָּן". זֶה שְׁאֲמְרוּ: שְׁנֵי פְרָצוּפִים נִבְרָאוּ. וַיִּסְגֵּר - מְקוֹם הַחֲתָךְ. וַיִּישָׁן וַיִּקַּח - שְׁלֹא יִרְאֶה חֲתִיכַת הַבְּשָׂר שְׁמִמְנֹה נִבְרָאת וְתַתְּבִיזָה עָלָיו.

וַיִּבֶן יְהוָה אֶל־לֵהִים אֶת־הַצֶּלַע אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיָּבֵאָהּ אֶל־הָאָדָם :

וּבְנָא יִי אֶל־לֵהִים יַת עֲלֵעָא דְנָסִיב מִן אָדָם לְאִתְתָּא וְאֵינִי לְנֹת אָדָם :

וַיִּבֶן - כְּבִנֵּן, רִחֵב מִלְמַטָּה וּקְצָרָה מִלְמַעְלָה לְקַבֵּל הַזֶּלֶד, כְּאוֹצֵר שֶׁל חֲטִימִם שֶׁהוּא רִחֵב מִלְמַטָּה וְקָצֵר מִלְמַעְלָה שְׁלֹא יִכְבִּיד מִשָּׂאוֹ עַל קִירוֹתָיו. וַיִּבֶן אֶת הַצֶּלַע לְאִשָּׁה - לְהִיּוֹת אִשָּׁה, כְּמוֹ: "וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ גִּדְעוֹן לְאִפּוֹד" - לְהִיּוֹת אִפּוֹד.

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עָצַם מַעֲצָמִי וּבְשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתִּי־זֹאת :

וַאֲמַר אָדָם הֲדָא זְמָנָא גְרָמָא מַגְרָמִי וּבְסָרָא מִבְּסָרִי לְדָא יִתְקַרִי אִתְתָּא אַרְי מִבְּעֵלָה נָסִיבָא דָא :

זֹאת הִפְעַם - מִלְמַד שְׁבָא אָדָם עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְלֹא נִתְקַרְרָה דַּעְתּוֹ בְּהֵם. לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ... - לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. מִכָּאן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בְּלְשׁוֹן הַקְּדוּשׁ.

עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד :

עַל כֵּן יִשְׁבּוּק גְּבֵר בֵּית מִשְׁכְּבֵי אָבוּהִי וְאִמִּיהִ וַיִּדְבּוּק בְּאִתְתִּיהִ וַיְהוֹן לְבָסְרָא חָד :

עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ - רוּחַ הַקְּדוּשׁ אוֹמְרָת כֵּן, לְאָסוּר עַל כְּנִי נַח עֲרִיּוֹת. לְבָשָׂר אֶחָד - הַזֶּלֶד נוֹצֵר עַל יְדֵי שְׁנִיָּהֶם, וְשֵׁם נַעֲשֶׂה בְשָׂרָם אֶחָד.

וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עַרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבַשְּׁשׁוּ :

וַהֲוּוּ תְרוּנִיהוֹן עֲרֻטְלָאִין אָדָם וְאִתְתִּיהִ וְלֹא מִתְכַּלְמִין :

וְלֹא יִתְבוּשְׁשׁוּ - שְׁלֹא הָיוּ יוֹדְעִים דְּרַךְ צְנִיעוּת לְהַכְחִין בֵּין טוֹב לְרַע. וְאֵף עַל פִּי שְׁתַּנְּהָה בּוֹ דַּעַה לְקִרּוֹת שְׁמוֹת, לֹא נִתַּן בּוֹ יַצֵּר הַרְעָה עַד אֲכָלוֹ מִן הָעֵץ.

צויתיה לבלתי אכל-ממנו אכלת :

דלא למיכל מגיה אכלתא :

מי הגיד לה - מאיזן לה לדעת מה בושט יש בעומד ערום ? המן העץ - בתמיה.

ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנהלי מן העץ ואכל :

אשר נתתה עמדי - כאן כפר בטובה.

ויאמר יי-הוה אלהים לאשה מהזאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל :

השיאני - הטעני, כמו : "אל ושיא לכם חזקיהו".

ויאמר יי-הוה אלהים אל-הנחש פי עשית זאת ארור אתה מכל-הבהמה ומכל חית השדה על-גתנך תלך ועפר תאכל כל-ימי חייך :

פי עשית זאת - מפאן שאין מהפכים בזכותו של מסית. שאלו שאלו למה עשית זאת, היה לו להשיב : "דברי הרב ודברי התלמיד, דברי מי שומעין ?". מכל הבהמה ומכל חית השדה - אם מבהמה נתקלל, מחיה לא כל שכן ? העמידו רבותינו מדרש זה במסכת בכורות : ללמד שימי עבירו של נחש שבע שנים. על גחונך תלך - רגלים היו לו ונקצצו.

ואיכה | אשית בלנך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב :

ואיכה אשית - אתה לא נתפונת אלא שימות אדם כשיאכל הוא תחלה ותשא את חנה, ולא באת לדבר אל חנה תחלה אלא לפי שהנשים דעתן קלות להתפתות, ויודעות לפתות את בעליהן, לפיכך "ואיכה אשית". ישופך - יכתתך, כמו : "ונאבות אותו", ותרגמו "ושפית יתיה". ואתה תשופנו עקב - לא יחא לה קומה ותשכנו בעקבו, ואף משם תמיתנו. ולשון "תשופנו" כמו "נשף בהם", כשהנחש בא לנשוף הוא נושף כמין שריקה, ולפי שהלשון נופל על הלשון כתב לשון "נשיפה" בשניהם.

אל-האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל-אישך תשוקתך והוא ימשל-בך :

עצבונך - זה צער גדול בנים. והרנך - זה צער העבור. בעצב תלדי בנים - זה צער הלדה. ואל אישך תשוקתך - לתשמיש. ואף על פי כן אין לה מצח לתוכו בפה, אלא "הוא ימשול בך" - הכל ממנו ולא ממך. תשוקתך - תאנתך, כמו : "ונפש שוקקה".

ולאדם אמר פי-שמעת לקול אשתך ותאכל מן-העץ אשר צויתיה לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך :

ארורה האדמה בעבורך - מעלה לה דברים ארוכים, כגון : זכובים, פרעושים ונמלים. משל ליוצא לתרבות רעה והבריות מקללות ש-דים שינק מהם.

וקוץ ודרדר תצמיח לה ואכלת את-עשב השדה :

וקוץ ודרדר תצמיח לה - הארץ. כשתזרענה מיני זרעים - תצמיח קוץ ודרדר, קונדס ועכביות, והן נאכלים על ידי תקוץ. ואכלת את עשב השדה - ומה קללה היא זו ? והלא בברכה נאמר לו : "הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע..." ? אלא מה אמור כאן בראש הענין : "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה", ואחר העצבון "וקוץ ודרדר תצמיח לה" - כשתזרענה קטנית או זרקות גנה, היא תצמיח לה קוצים ודרדרים ושאר עשבי שדה, ועל כרחך תאכלם.

בזעת אפיה תאכל לחם עד שובך אל-האדמה פי ממנה לקחת פי-עפר אתה ואל-עפר תשוב :

בזעת אפיה - לאחר שתטרח בו הרבה.

ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל-חי : ויקרא אדם שום אתתיה חוה ארי היא הוה אתה אמא דכל בני אנשא :

ויקרא האדם - חזר הכתוב לענינו הראשון : "ויקרא האדם שמות". ולא הפסיק אלא ללמדך שעל ידי קריאת שמות נזדווגה לו חוה, כמו שכתוב :

"וְלָאָדָם לֹא מִצָּא עֵזֶר כְּגֹדְדוֹ", לְפִיכֶךָ "וַיִּפְּל תְּרַדְמָה". וְעַל יָדֵי שְׂכֵתְב "וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֲרָמִים" סָמַךְ לוֹ פְּרֻשֵׁת הַנֶּחֱשׁ, לְהוֹדִיעַ שְׂמִתוֹךְ שְׂרָאָה עֲרֻתָּהּ וְרָאָה אוֹתָם עֲסוּקִים בְּתַשְׁמִישׁ נִתְאַוָּה לָהּ, וּבָא עֲלֵיהֶם בְּמַחְשָׁבָה וּבְמִרְמָה. חֲנָה - נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן "חֲנָה" שְׂמִחָה אֶת וְלְדוֹתֶיהָ. בְּאִשֶּׁר תֹּאמַר: "מָה הִנֵּה לְאָדָם" בְּלִשׁוֹן "הִנֵּה".

וַיַּעַשׂ יְהוָה אֶל־לֵהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוּת עוֹר וַיַּעֲבֹד יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִתְּתִיהָ לְבוֹשִׁין דִּיקָר עַל מִשְׁחָ וַיַּלְבְּשֵׂם:
בְּתַנּוּת עוֹר - יֵשׁ דְּבָרֵי אַגְדָּה אוֹמְרִים: חֲלָקִים כְּצַפּוֹרֶן הָיוּ מְדַבְּקִים עַל עוֹרָן. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: דְּבַר הַבָּא מִן הָעוֹר, כְּגוֹן צִמְרֵי הָאֲרָנְבִים שֶׁהוּא בֶּרֶךְ וְחַם, וַעֲשֵׂה לָהֶם כְּתַנּוּת מִמֶּנּוּ.

רביעי

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לֵהִים הֵן הָאָדָם הִנֵּה כָּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרָע וְעַתָּה פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֵי לְעַלְמִים:
וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים הֵא אָדָם הוּא יְחִידָאֵי בְּעֵלְמָא מְנִיה לְמַדְע טָב וּבִישׁ וּכְעַן דְּלָמָא יוֹשִׁיט יְדֵיהָ וַיִּסַּב אַף מֵאִלָּן חֵינָא וַיִּיכּוֹל וַיִּיחֵי לְעַלְמִים:

הִנֵּה כָּאֶחָד מִמֶּנּוּ - הָרִי הוּא יְחִיד בְּתַחְתּוֹנִים כְּמוֹ שְׂאֵנֵי יְחִיד בְּעֵלְיוֹנִים. וּמָה הִיא יְחִידוֹתוֹ? "לְדַעַת טוֹב וְרָע", מָה שְׂאֵין כֵּן בְּהַקְמָה וְחֵינָה. וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ - וּמִשְׁחִיחָה לְעוֹלָם הָרִי הוּא קָרוֹב לְהַטְעוֹת הַבְּרִיּוֹת אַחֲרָיו וְלוֹמַר אַף הוּא אֶל־לוֹהָ. וַיֵּשׁ מְדַרְשֵׁי אַגְדָּה, אָבֵל אֵין מִיִּשְׁבִּין עַל פְּשׁוּטוֹ.

וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֶל־לֵהִים מַגֵּן־עֲדָן לְעַבְדֵי אֶת־הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם:
וַיִּשְׁלַחְהוּ יְיָ אֱלֹהִים מַגֵּן־עֲדָן לְמַפְלַח בְּאַרְעָא דְאַתְבָּרֵי מִתְמָן:

וַיִּגְרַשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁפֹּן מִקֶּדֶם לְגִן־עֲדָן אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֵת לַהֵט הַחֲרִב הַמִּתְהַפֵּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים:
וְתַרְיָה יֵת אָדָם וְאִשְׁרֵי מַלְקָדְמִין לְגִנְתָּא דְעֲדָן יֵת כְּרוּבַיָּא וַיֵּת שִׁנָּן חֲרִבָּא דְמִתְהַפֵּכָא לְמִטְרָא יֵת אוֹרַח אֵילָן חֵינָא:

מִקֶּדֶם לְגִן עֲדָן - כְּמִזְרָחוֹ שֶׁל גֵּן עֲדָן, חוּץ לְגֵן. אֶת הַכְּרוּבִים - מְלַאכֵי חַבְלָה. הַחֲרִב הַמִּתְהַפֵּכֶת - וְלָהּ לַהֵט לְאִים עֲלָיו מִלְכָּנִס עוֹד לְגֵן. תְּרַגּוּם "לַהֵט", "שִׁנָּן". וְהוּא כְּמוֹ "שֶׁלַף שִׁנְנָא" בְּסִנְהֶדְרִין, וּבְלִשׁוֹן לַע"ז לַמ"א. וּמְדַרְשֵׁי אַגְדָּה יֵשׁ, וַאֲנִי אֵינִי בָּא אֶלָּא לְפְשׁוּטוֹ.

וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוּוֹה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַרַּ וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קַנְיִתִּי אִישׁ אֶת־יְהוָה:
וְאָדָם יָדַע יֵת חֲנָה אִתְּתִיהָ וַעֲדִיאַת וַיִּלְדַּת יֵת קַיִן וַאֲמַרַת קַנְיִתִּי גִבְרָא מִן קָדָם יְיָ:

וְהָאָדָם יָדַע - כְּכֹר קוֹדֶם הַעֲנָן שֶׁל מַעְלָה, קוֹדֶם שְׁחָטָא וְנִטְרַד מִגֵּן עֲדָן, וְכֵן הַחֲרִיּוֹן וְהַלִּידָה. שְׂאֵם כְּתָב: "וַיִּדַע אָדָם" - נִשְׁמַע שֶׁלְאַחַר שְׁנִטְרַד הָיוּ לוֹ בָּנִים. קַיִן - עַל שֵׁם "קַנְיִתִּי". אֵת ה' - כְּמוֹ: עִם ה'. כְּשֶׁבְרָא אוֹתִי וְאֵת אִשִּׁי, הוּא לְבַדּוֹ בְּרָאָנוּ, אָבֵל בְּנָה שְׂתַפִּים אָנוּ עִמּוֹ. אֵת קַיִן... אֵת אַחִיו אֵת הַכֵּל - שֶׁלֵּשׁ "אַתִּים" רַבּוּיִים הֵם, מְלַמֵּד שֶׁתְּאֻמָּה נוֹלְדָה עִם קַיִן, וְעִם הַכֵּל נוֹלְדוּ שְׂתִים. לְכַךָ נֹאמַר "וַתִּסְפֹּף".

וַתִּסְפֹּף לְלֵדַת אֶת־אֲחִיו אֶת־הַכֵּל וַיְהִי־הַכֵּל רַעִה צֶאֱן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה:
וְאוֹסִיפַת לְמִילַד יֵת אַחֻוּהִי יֵת הַכֵּל וְהוּוּה הַכֵּל רַעִי עֲנָא וְקַיִן הוּוּה פֶּלַח בְּאַרְעָא:

רַעִה צֶאֱן - לְפִי שְׁנִחְקֻלָּה הָאָדָמָה, פֶּרֶשׁ לוֹ מְעַבְדָּתָהּ.

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיִּבְאֵר קַיִן מִפְּרִי הָאָדָמָה מִנְחָה לַיהוָה:
מִפְּרִי הָאָדָמָה - מִן הַגְּרוֹעַ. וַיֵּשׁ אַגְדָּה שְׂאוֹמְרַת: זֶרַע פֶּשְׁתָּן הִנֵּה.

וְהַכֵּל הִבִּיא גַם־הוּוּא מִבְּכֻרוֹת צֶאֱנוּ וּמִמְחֻלְבָּהֶן וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל־הַכֵּל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:
וְהַכֵּל אִתִּי אַף הוּוּא מִבְּכִירֵי עֲנִיָּה וּמִשְׁמִינֵיהוֹן וְהִנֵּת רַעֲנָא מִן קָדָם יְיָ בְּהַכֵּל וּבְקוֹרְבָנֶיהָ:

וַיִּשַׁע - וַיִּפְּן. וְכֵן: "וְאֵל מִנְחָתוֹ לֹא שַׁעָה" - לֹא פָנָה. וְכֵן: "וְאֵל יִשַׁעוּ" - אֵל יִפְּנוּ. וְכֵן: "שַׁעָה מֵעֲלָיו" - פָּנָה מֵעֲלָיו. וַיִּשַׁע - יָרְדָה אִשׁ וְלַחְכָּה מִנְחָתוֹ.

וְאֶל־קַיִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שַׁעָה וַיִּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:
וּבְקַיִן וּבְקוֹרְבָנֶיהָ לֹא הָנִת רַעֲנָא וְתַקִּיף לְקַיִן לְחֻדָּא וְאֶתְכַבִּישׁוּ אִפּוּהִי:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קַיִן לְמָה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ:
וַאֲמַר יְיָ לְקַיִן לְמָה תַקִּיף לָךְ וְלָמָּה אֶתְכַבִּישׁוּ אִפְּךָ:

הָלוּוּא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב לְפַתַח חַטָּאת רַבִּין וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתּוֹ וְאֵתָה תִּמְשַׁלְּכוּ:
הָלֹא אִם תוֹטִיב עוֹבְדֶךָ יִשְׁתַּבֵּיך לָךְ וְאִם לֹא תוֹטִיב עוֹבְדֶךָ לְיוֹם דִּינָא חַטָּאָךְ נָטִיר עֲתִיד לְאַתְפָּרְעָא מִנָּךְ אִם לֹא תִתּוּב וְאִם תִּתּוּב יִשְׁתַּבֵּיך לָךְ:

הלא אם תיטיב - כתרגמומו פרושו. לפתח חטאת רובץ - לפתח קברך חטאך שמור. ואלוף תשווקתו - של חטאת, הוא יצר הרע, תמיד שוקק ומתאנה להכשילך. ואתה תמשל בו - אם תרצה תתגבר עליו.

ויאמר קין אל-הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל-הבל אחיו ויהרגהו:
הבל אחוהי וקטליה:

ויאמר קין אל הבל - נכנס עמו בדברי ריב ומצה להתעולל עליו להרגו. ויש בזה מדרשי אגדה, אף זה ישובו של מקרא.

ויאמר י-הוה אל-קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי:

אי הבל אחיך - להכנס עמו בדברי נחת, אולי ישוב ויאמר: אני הרגתי וחסאתי לך. לא ידעתי - נעשה כגונב דעת העליונה. השומר אחי - לשון תימה הוא. וכן כל ה"א הנקודה בחטף פתח.

ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן-האדמה:
קדמי מן ארעא:

דמי אחיך - דמו ודם זרעיותיו. דבר אחר: שעשה בו פצעים הרבה, שלא היה יודע מהיכן נפשו יוצאה.

ועתה ארור אתה מן-האדמה אשר פצתה את-פיה ולקחת את-דמי אחיך מידך:
וכען ליט את מן ארעא דפתחת ית פומה וקבילת ית דמא דאחוה מן ידך:

ארור אתה מן האדמה - יותר ממה שנתקללה היא כבר בעונה, וגם בזו הוסיפה לחטוא: "אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך...". והנני מוסיף לה קללה אצלך: "לא תוסף תת כחה".

פי תעבד את-האדמה לא-תסוף תת-כחה לך נע ונד תהיה בארץ:
ארי תפלח בארעא לא תוסף למתן חילה לך מטלטל וגלי תחי בארעא:

נע ונד - אין לך רשות לדור במקום אחד.

ויאמר קין אל-י-הוה גדול עוני מנשא:
ויאמר קין קדם יי סגי חובי מלמשבק:

גדול עוני מנשא - בתמיה: אפה טוען עליונים ותחתונים, ועוני אי אפשר לטעון?.

הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר ויהייתי נע ונד בארץ והיה כל-מצאי יהרגני:
הא תריכתא יתי יומא דין מעל אפי ארעא ומן קדמך לית אפשר לאטמרא ואיהי מטלטל וגלי בארעא ויהי כל דישכחנני יקטלנני:

ויאמר לו י-הוה לכן כל-הרג קין שבעתים יקם וישם י-הוה לקין אות לבלתי הכות-אתו כל-מצאו:
ויאמר ליה יי לכן כל קטוליא קין לשבעה דרין יתפרע מגיה ושוי יי לקין אתא בדיל דלא למקטל יתיה כל דישכחניה:

לכן כל הורג קין - זה אחד מן המקראות שקצרו דבריהם ורמזו ולא פרשו. "לכן כל הורג קין" לשון גערה: כה יעשה לו, כך וכך ענשו, ולא פרש ענשו. שבעתים יקם - איני רוצה להנגם מקין עכשו, לסוף שבעה דורות אני נוקם נקמתי ממנו, שיעמוד לך מנני בניו ויהרגהו. וסוף המקרא שאמר "שבעתים יקם", והיא נקמת הבל מקין, למדנו שתחלת מקרא לשון גערה היא, שלא תהא ברעה מזיקתו. וכיוצא בו: "ויאמר דוד כל מפה יבוא ויגע בצנור" - ולא פרש מה יעשה לו. אבל דבר הפתוח ברמז: "כל מפה יבוא ויגע בצנור", ויקרב אל השער ויכבשנו, "ואת העורים...", וגם אותם יכה על אשר אמרו "העור והפסח לא יבא אל תוף הבית" - המפה את אלו אני אעשנו ראש ושר. כאן קצר דבריו, ובדברי הימים פרש: "יהיה לראש ולשר". וישם ה' לקין אות - חקק לו אות משמו במצחו.

ויצא קין מלפני י-הוה וישב בארץ-נוד קדמת-עדן:
ונפק קין מן קדם יי ויטיב בארע גלי ומטלטל דהנות עבידא עלוהי מלקדמין כגנתא דעדן:

ויצא קין - יצא כהכנעה כגונב דעת העליונה. בארץ נוד - בארץ שכל הגולים נדים שם. קדמת עדן - שם גלה אביו כשגורש מגן עדן, שנאמר: "וישכן מקדם לגן עדן" את שמירת דרך מבוא הגן, שיש ללמוד שהיה אדם שם. ומצינו רוח מזרחית קולטת בכל מקום את הרוצחים, שנאמר: "אז יבדיל מלשה... מזרחה שמש". דבר אחר: "בארץ נוד" - כל מקום שהולך היתה הארץ מזדעזעה תחתיו, והבריות אומרים: "סורו מעליו, זהו שהרג את אחיו".

וידע קין את-אשתו ופתר ונתלד את-חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך:
וידע קין את-אשתו ופתר ונתלד את-חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שמה דקרתא כשום בריה חנוך:

וידע אדם... - בא לו למך אצל אדם הראשון וקבל על נשיו, אמר להם: וכי עליכם לדקדק על גזירתו של מקום? אתם עשו מצותכם והוא יעשה את שלו! אמרו לו: קשוט עצמך תחלה, והלא פרשת מאשתך זה מאה ושלשים שנה משונקנסה מיתה על ירך. מיד "וידע אדם..." ומהו "עוד"? ללמוד שנותוספה לו תאנה על תאנתו.

ולשת גם הוא ילד-בן ויקרא את-שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם-יהוה: חלו בני אנוש מלצללה בשמא דיי:

אז הוחל - לשון חלין: לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקדוש ברוך הוא, לעשותן אלילים ולקרואן אלהות.

שישי פרשת תולדת בני אדם

זה ספרתולדת אדם ביום ברא א-להים אדם בדמות א-להים עשה אתו: דין ספר תולדת אדם ביוםא דברא יי אדם בדמות א-להים עבד יתיה:

זה ספר תולדות אדם - זו היא ספירת תולדות אדם, ומדרשי אגדה יש רבים. ביום ברא... - מגיד שביום שנברא הוליד.

זכר ונקה בראם ויברך אתם ויקרא את-שמם אדם ביום הבראם: דבר ונוקבא בראנון וברוך יתהוון וקרא ית שומהוון אדם ביוםא דאתבריאוו:

ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את-שמו שת: וחיא אדם מאה ותלתין שנין ואוליד בדמותיה דדמי ליה וקרא ית שמיה שת:

שלשים ומאת שנה - עד כאן פרש מן האשה.

ויקרו ימי-אדם אחריו הולידו את-שת שמנה מאת שנה ויולד בנים ובנות: והווי יומי אדם בטר דאוליד ית שת תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנין:

ויקרו כל-ימי אדם אשר-חי תשע מאות שנה ושלשים שנה ויקמת: והווי כל יומי אדם דחיא תשע מאה ותלתין שנין ומית:

ויחי-שת חמש שנים ומאת שנה ויולד את-אנוש: וחיא שת מאה וחמיש שנין ואוליד ית אנוש:

ויחי-שת אחרי הולידו את-אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחיא שת בטר דאוליד ית אנוש תמני מאה ושבע שנין ואוליד בנין ובנין:

ויקרו כל-ימי-שת שתיים עשרה שנה ותשע מאות שנה ויקמת: והווי כל יומי שת תשע מאה ותרתא עסרי שנין ומית:

ויחי אנוש תשעים שנה ויולד את-קינן: וחיא אנוש תשעין שנין ואוליד ית קינן:

ויחי אנוש אחרי הולידו את-קינן חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחיא אנוש בטר דאוליד ית קינן תמני מאה וחמיש עסרי שנין ואוליד בנין ובנין:

ויקרו כל-ימי אנוש חמש שנים ותשע מאות שנה ויקמת: והווי כל יומי אנוש תשע מאה וחמיש שנין ומית:

ויחי קינן שבעים שנה ויולד את-מהללאל: וחיא קינן שבעין שנין ואוליד ית מהללאל:

ויחי קינן אחרי הולידו את-מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחיא קינן בטר דאוליד ית מהללאל תמני מאה וארבעין שנין ואוליד בנין ובנין:

ויקרו כל-ימי קינן עשר שנים ותשע מאות שנה ויקמת: והווי כל יומי קינן תשע מאה ועסר שנין ומית:

ויחי מהללאל חמש שנים ושלשים שנה ויולד את-מרד: וחיא מהללאל שתין וחמיש שנין ואוליד ית מרד:

ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה ושמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות :
והיא מהללאל בת דאליד ית ירד תמני מאה ותלתין שנין ואליד בנין ובנין :

ויחי כל ימי מהללאל חמש ותשעים שנה ושמונה מאות שנה וימת :
והו כל ימי מהללאל תמני מאה ותשעין וחמיש שנין ומית :

ויחי ירד שנים וששים שנה ומאת שנה ויולד את חנוף :
והיא ירד מאה ושתין ותרתין שנין ואליד ית חנוף :

ויחי ירד אחרי הולידו את חנוף שמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות :
והיא ירד בת דאליד ית חנוף תמני מאה שנין ואליד בנין ובנין :

ויחי כל ימי ירד שנים וששים שנה ותשע מאות שנה וימת :
והו כל ימי ירד תשע מאה ושתין ותרתין שנין ומית :

ויחי חנוף חמש וששים שנה ויולד את מתושלח :
והיא חנוף שתין וחמיש שנין ואליד ית מתושלח :

וינתחלף חנוף את האלהים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות :
והליף חנוף בדחלתא די בת דאליד ית מתושלח תלת מאה שנין ואליד בנין ובנין :

וינתחלף חנוף - צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע, לפיכך מהר הקדוש ברנך הוא וסלקו והמיתו קודם זמנו. וזהו ששנה הכתוב במיתתו לכתוב "ואיננו" - בעולם למלאת שנותיו.

ויחי כל ימי חנוף חמש וששים שנה ושלוש מאות שנה :
והו כל ימי חנוף תלת מאה ושתין וחמיש שנין :

וינתחלף חנוף את האלהים ואיננו כילקח אתו אלהים :
והליף חנוף בדחלתא די וליתוהי ארי אמית יתיה יי :

כי לקח אותו - לפני זמנו, כמו "הנני לוקח ממך את מחמד עיניך".

שביעי

ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את למך :
והיא מתושלח מאה ותמנן ושבע שנין ואליד ית למך :

ויחי מתושלח אחרי הולידו את למך שנים ושמונים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות :
והיא מתושלח בת דאליד ית למך שבע מאה ותמנן ותרתין שנין ואליד בנין ובנין :

ויחי כל ימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת :
והו כל ימי מתושלח תשע מאה ושתין ותשע שנין ומית :

ויחי למך שנים ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן ויולד בן - שממנו נבנה העולם.

ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממצשנו ומעצבון דנינו מן האדמה אשר אררה י הוה :
ויקרא ית שמייה נח למימר דין ונחמנא מעובדנא ומליאות ידנא מן ארעא דלטה יי :

זה ונחמנו - נח ממנו את עצבון דנינו. עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה, והוא הכין להם. והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזרעים חטים מקללתו של אדם הראשון, וכימי נח נחה. וזהו "נחמנו". ואם לא תפרישהו כף אין טעם הלשון נופל על השם, ואתה צריך לקרות שמו "מנחם".

ויחי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וימת :
והיא למך בת דאליד ית נח חמיש מאה ותשעין וחמיש שנין :

נחמש מאת שנה ויולד בנים וכוונות :

ואוליד בנין וכוונות :

ויהי כלי-ימי-למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימות :

והיו כל יומי למך שבע מאה ושבעין ושבע שנים ומית :

ויהי-נח בן-חמש מאות שנה ויולד נח את-שם את-חם ואת-יפת :

והנה נח בר חמש מאה שנים ואוליד נח ית שם ית חם וית יפת :

בן חמש מאות שנה - אמר רבי יודן : מה טעם כל הדורות הולידו למאה שנה וזה לחמש מאות? אמר הקדוש ברוך הוא : אם רשעים הם יאבדו במים ורע לצדיק זה, ואם צדיקים הם אטריח עליו לעשות תיבות הרבה. כבש את מעיינו ולא הוליד עד חמש מאות שנה, כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו ראוי לענשין לפני המבול. דכתיב : "כי הנער בן מאה שנה ימות" - ראוי לענש לעתיד ; וכן לפני מפתן תורה. את שם את חם ואת יפת - ויהלא יפת הגדול הוא? אלא בתחלה אתה דורש את שהוא צדיק, ונולד כשהוא מהול, ושארבהם יצא ממנו וכו'.

ויהי פיהחל האדם לרב על-פני האדמה וכוונות ילדו להם :

והנה פד שריאו בני אנשא למסגי על אפי ארעא וכוונתא אתילידא להון :

ויראו בני-הא-להים את-כוונות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו :

והיו בני רכביא ית בנת אנשא ארי שפירן אנין ונסיכו להון נשין מכל דאתרעיו :

בני הא-להים - בני השרים והשופטים. דבר אחר : "בני הא-להים" הם השרים ההולכים בשליחותו של מקום, אף הם היו מתערכים בהם. כל "א-להים" שבמקרא לשון מרות, וזה יוכיח : "ואתה תהיה לו לא-להים", "ראה נתתיך א-להים". כי טבת הנה - אמר רבי יודן : "טבת" כתיב, כשהיו מטיבין אותה מקשטת לפנים לחפה, הנה גדול נכנס ובוזעלה תחלה. מכל אשר בחרו - אף בעולת בעל, אף הזכר והבהמה.

ויאמר י-הוה לא-ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה :

ואמר יי לא יתקיים דרא בישא הדין קדמי לעלם בדיל דאנון בסרא ועובדיהון בישין ארפא יהיב להון מאה ועסרין שנים אם יתובון :

לא ידון רוחי באדם - לא יתרעם ויריב רוחי עלי בשביל האדם. לעלם - לאורף ימים. הנה רוחי נדון בקרבי אם להשחית ואם לרחם, לא יהיה מדון זה ברוחי "לעולם", כלומר לאורף ימים. בשגם הוא בשר - כמו "בשגם", כלומר : בשביל שגם זאת בו, שהוא בשר ואף על פי כן אינו נכנע לפני, ומה אם יהיה אש או דבר קשה? פיוצא בו : "עד שקמתי דבורה", כמו "שקמתי". וכן : "שאתה מדבר עמי", כמו "שאתה". אף "בשגם" כמו "בשגם". והיו ימיו... - עד מאה ועשרים שנה אאריף להם אפי, ואם לא ישוכו אביא עליהם מבול. ואם תאמר : משנולד יפת עד המבול אינו אלא מאה שנה? אין מקדם ומאוחר בתורה, כבר היתה הגזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות, וכן מצינו בסדר עולם. יש מדרשי אגדה רבים ב"לא ידון", אבל זה הוא צחצוח פשוטו.

הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי-כן אשר יבאו בני הא-להים אל-כוונות האדם וילדו להם המה הגברים אשר מעולם אנשי השם :

גבריא הוו בארעא ביומיא האנון ואף בתר כן דעאלין בני רכביא לות בנת אנשא וילדן להון אנון גבריא דמעלמא אנשין דשמא :

הנפלים - על שם שנפלו והפילו את העולם. ובלשון עברית לשון "ענקים" הוא. בימי דור אנוש וכוונת קין. וגם אחרי כן - אף על פי שראו באבדן של דור אנוש, שעלה אוקיגנוס והציה שלישי העולם, לא נכנע דור המבול ללמוד מהם. אשר יבאו - היו יולדות ענקים כמוהם. הגבורים - למרוד במקום. אנשי השם - אותן שנקבו בשמות : עירד, מחוואל, מתושאל, שנקבו על שם אבדן שנמחו והתשו. דבר אחר : אנשי שממון, ששמו את העולם.

וירא י-הוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל-יצר מחשבת לבו רק רע כל-היום :

והוא יי ארי סגיאת בישת אנשא בארעא וכל יצרא מחשבת לביה לחוד ביש כל יומא :

וינחם י-הוה פיעשה את-האדם בארץ ויתעצב אל- לבו :

ותב יי במימריה ארי עבד ית אנשא בארעא ואמר במימריה למתבר תוקפהון כרעותיה :

וינחם ה' פי עשה - נחמה היתה לפניו שבראו בתחיתונים, שאלו הנה מן העליונים הנה ממרידן. ויתעצב - האדם "אל לבו" של מקום : עלה במחשבתו של מקום להעציבו, וזהו תרגום אונקלוס. דבר אחר : "וינחם" - נהפכה מחשבתו של מקום ממתת רחמים למדת הדין, עלה במחשבתו לפניו מה לעשות באדם שעשה בארץ. וכן כל לשון "נחום" שבמקרא לשון "נמלך מה לעשות" : "ויבן אדם ויתנחם", "ועל עבדיו ויתנחם", "וינחם ה' על הרעה", "נחמתי פי המלכתי" - כלם לשון מחשבה אחרת הם. ויתעצב אל לבו - נתאבל על אבדן מעשה נדיו, כמו : "נעצב המלך על בנו". וזו פתבתי לתשובת המינים : גוי אחד ששאל את רבי יהושע בן קרחה, אמר לו : אין אתם מודים שהקדוש ברוך הוא רואה את הנולד? אמר לו : הן. אמר לו :

והא קתיב "ויתעצב אל לבו"? אמר לו: נולד לך בן זכר מימיך? אמר לו: הן. אמר לו: ומה עשית? אמר לו: שמחתי ושמחתי את הכל. אמר לו: ולא היית יודע שסופו למות? אמר לו: בשעת חדוּתא - חדוּתא, בשעת אבְלָא - אבְלָא. אמר לו: כך מעשה הקדוש ברוך הוא: אף על פי שגלוי לפניו שסופן לחטוא ולאבדן, לא נמנע מלקרואן בשביל הצדיקים העתידים לעמוד מהם.

ויאמר י-הוה אַמְחָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתֶם: **וְאָמַר יי אַמְחִי ית אַנְשָׁא דְבְרִיתִי מֵעַל אִפֵּי אַרְעָא מֵאֲנָשָׁא עַד בְּעִירָא עַד רַחֲשָׂא וְעַד עוֹפָא דְשָׁמַיָא אַרִי תְבִית בְּמִימְרֵי אַרִי עֲבַדְתַּנּוּן:**

ויאמר ה' אַמְחָה אֶת הָאָדָם - הוא עֶפֶר, וְאֲבִיא עֲלָיו מִיָּם וְאֲמַחֶה אוֹתוֹ. לְכֹךְ נֹאמַר לְשׁוֹן "מַחֲוִי". מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה - אֵף הֵם הִשְׁחִיתוּ דְרָפָם. דְּכָר אַחַר: הַכֹּל נִכְרָא בְּשִׁבְלֵי הָאָדָם, וְכִינּוּן שְׁהוּא בְּלָה מַה צָרָךְ בְּאֵלּוּ? כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתֶם - חֲשַׁבְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת עַל אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם.

וְנַח מִצָּא חַן בְּעֵינַי י-הוה: **וְנַח אֲשַׁכַּח רַחֲמֵינִי קָדָם יי:**

מו אשר היה דברי-הזהר אל-ירמיהו הנביא על-הגוים:
למצרים על-חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר-היה
על-נהר-פרת בכרפמש אשר הפה נבוכדראצר מלך
בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה:
ערכו מגן וצנה וגשו למלחמה: אסרו הסוסים ועלו
הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו
הסריגת: מדוע ראיתי המה חתים נסגים אחור
וגבוריהם יפתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם-
י-הוה: אל-ינוס הקל ואל-ימלט הגבור צפונה על-יד
נהר-פרת בשלו ונפלו: מייזה פיאד יעלה כנהרות
יתגעשו מימיו: מצרים פיאד יעלה וכנהרות יתגעשו
מים ויאמר אעלה אכסה-ארץ אבידה עיר וישבי בה:
עלו הסוסים והתהללו הרכב ויצאו הגבורים פוש ופוט
תפשי מגן ולודים תפשי דרכי קשת: והיום ההוא
לא-דני י-הוה צ-באות יום נקמה להנצקם מצרי
ואכלה חרב ושבעה ורותה מדמם פי זבח לא-דני י-
הוה צ-באות בארץ צפון אל-נהר-פרת: עלי גלעד
וקחי צרי בתולת בת-מצרים לשוא הרבתי הרבית
רפאות תעלה אין לך: שמעו גוים קלונך וצוחתך
מלאה הארץ כי-גבור בגבור בשלו יחדיו נפלו שניהם:
הדבר אשר דבר י-הוה אל-ירמיהו הנביא לבוא
נבוכדראצר מלך בבל להכות את-ארץ מצרים: הגידו
במצרים והשמיעו במגדול והשמיעו בנף ובתחפנחס
אמרו התיצב והכן לך כי-אכלה חרב סביביה: מדוע
נסחה אביריך לא עמד פי י-הוה הדפו: הרבה כושל
גם-נפל איש אל-רעהו ויאמרו קומה ונשבה אל-
עמנו ואל-ארץ מולדתנו מפני חרב היונה: קראו שם
פרעה מלך-מצרים שאון העביר המועד: חי-אני נאם-
המלך י-הוה צ-באות שמו כי פתבור בהרים וככרמל
בים יבוא: פלי גולה עשי לך יושבת בת-מצרים פי-
נף לשמה תהיה ונצתה מאין יושב: עגלה יפה-פיה
מצרים קרץ מצפון בא בא: גם-שכריה בקרבה פעגלי
מרפק פי-גם-המה הפנו נסו יחדיו לא עמדו פי יום
אידם בא עליהם עת פקדתם: קולה פנחש ילך פי-
בחיל ילכו ובקרדמות באו לה כחטבי עצים: כרתו
יערה נאם-י-הוה פי לא יחקר פי רבו מארפה ואין
להם מספר: הבישה בת-מצרים נתנה ביד עם-צפון:
אמר י-הוה צ-באות א-להי ישראל הנני פוקד אל-
אמון מנא ועל-פרעה ועל-מצרים ועל-א-להיה ועל-
מלכיה ועל-פרעה ועל הבטחים בו: ונתתים ביד

מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר מלך-בבל וביד-עבדיו
ואחרי-כן תשפן כימי-קדם נאם י-הוה: ואתה אל-
תירא עבדי יעקב ואל-תחת ישראל פי הנני מושעה
מרחוק ואת-זרעך מארץ שבים ושב יעקוב ושקט
ושאנן ואין מחריד: אתה אל-תירא עבדי יעקב נאם-
י-הוה פי אתך אני פי אעשה כלה בכל-הגוים אשר
הדחתך שמה ואתך לא-אעשה כלה ויסרתך למשפט
ונקה לא אנקך:

מו אשר היה דברי-הזהר אל-ירמיהו הנביא אל-
פלשתים בטרם יפה פרעה את-עזה: כה אמר י-הוה
הנה-מים עלים מצפון והיו לנחל שוטף וישטפו ארץ
ומלואה עיר וישבי בה וועקו האדם והילל כל יושב
הארץ: מקול שעטת פרסות אביריו מרעש לרכבו המון
גלגליו לא-הפנו אבות אל-בנים מרפיון ידים: על-
היום הבא לשדוד את-כ-ל-פלשתים להכרית לצר
ולצידון כל שריד עזר פי-שדד י-הוה את-פלשתים
שארית אי כפתור: באה קרחה אל-עזה נדמתה
אשקלון שארית עמקם עד-מתי תתגודדי: הוי חרב
לי-הוה עד-אנה לא תשקטי האספיל אל-תערך הרגעי
ודמי: איך תשקטי וי-הוה צוה-לה אל-אשקלון ואל-
חוף הים שם יעדה:

מח למואב כה-אמר י-הוה צ-באות א-להי ישראל
הוי אל-נבו פי שדדה הבישה נלכדה קריתים הבישה
המשגב וחתה: אין עוד תהלת מואב בחשבון חשבו
עליה רעה לכו ונכריתנה מגוי גם-מדמן תדמי אתריך
תלך חרב: קול צעקה מחרונים שד ושבר גדול:
נשברה מואב השמיעו זעקה צעוריה צעיריה: פי
מעלה הלחות הלחית בככי יעלה בכי פי במורד חורנים
צרי צעקת-שבר שמעו: נסו מלטו נפשכם ותהיינה
פערוער במדבר: פי יען בטחך במעשיך ובאצרותיך
גם-את תלכדי ויצא כמיש כמוש בגולה כהניו ושרי
יחד יחדו: ויבא שדד אל-כ-ל-עיר ועיר לא תמלט
ואבד העמק ונשמד המישר אשר אמר י-הוה: תנו-
ציץ למואב פי נצא תצא ועריה לשמה תהיינה מאין
יושב בהן: ארור עשה מלאכת י-הוה רמיה וארור מנע
חרבו מדם: שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל-
שמרו ואל-הורק מפלי אל-פלי ובגולה לא הלך על-
כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר: לכן הנה-ימים באים
נאם-י-הוה ושלחתיו-לו צעים וצעוהו וכליו יריקו

וּנְבִלֵיהֶם יִנְפְצוּ: וּבֶשׂ מוֹאֵב מִכְמוֹשׁ כְּאֲשֶׁר-בָּשׂוּ בֵּית
יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל מִבְּטַחָם: אִיךָ תֹאמְרוּ גְבוּרִים אֲנַחְנוּ
וְאֲנֹשֵׁי-חַיִל לְמַלְחָמָה: שָׂדֵד מוֹאֵב וְעַרְיָה עָלָה וּמִבְּחָר
בְּחֹרֵיו יָרְדוּ לְטַבַּח נְאֻם-הַמֶּלֶךְ יְיָ-הוָה צָ-בָאוֹת שְׁמוֹ:
קָרוֹב אִיד־מוֹאֵב לְבֹאֹ וְרַעְתּוֹ מִהֲרָה מְאֹד: גָּדוֹ לוֹ
כֹּל-לִסְבִּיבָיו וְכָל יַדְעֵי שְׁמוֹ אָמְרוּ אֵיכָה נִשְׁפָּר מִטֶּה-
עַז מִקָּל תִּפְאָרָה: רָדִי מִכְבוֹד יִשְׁבִי וְשָׁבִי בְצִמָּא יִשְׁבַּת
בַּת-דִּיבוֹן כִּי-שָׂדֵד מוֹאֵב עָלָה בְךָ שַׁחַת מִבְּצַרְיָךְ: אֶל-
דֶּרֶךְ עַמְדֵי וְצָפִי יוֹשְׁבַת עָרוֹעַר שְׂאֵל־נָס וְנִמְלֹטָה אֲמַרִי
מִה־נִּהְיִיתָ: הִבִּישׁ מוֹאֵב כִּי-חָתָה הִילִילִי וְזַעֲקִי
הִילִילִי וְזַעֲקוּ הַגִּידוּ בְּאַרְנוֹן כִּי שָׂדֵד מוֹאֵב: וּמִשְׁפַּט

מֵט לְבַנֵּי עֲמוֹן כֹּה אָמַר יְיָ-הוָה הַבְּנִים אֵינִי לְיִשְׂרָאֵל
אִם-יִוָּרֶשׁ אֵינִי לוֹ מִדּוֹעַ יִרַשׁ מִלְּכָם אֶת-גֹּד וְעַמּוֹ בְּעַרְוֵי
יָשָׁב: לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים בְּאֵים נְאֻם-יְיָ-הוָה וְהִשְׁמַעְתִּי אֶל-
רַבַּת בְּנֵי-עֲמוֹן תְּרוּעַת מִלְחָמָה וְהִיתָה לְתַל שְׁמָמָה
וּבִנְתֶיךָ בְּאֵשׁ תִּצְתַּנֶּה וְיִרַשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת-יְרֵשׁוֹ אָמַר
יְיָ-הוָה: הִילִילִי חֲשׁוֹן כִּי שָׂדֵדָה-עֵי צָעֲקָנָה בְּנוֹת רַבָּה
חֲגֻרָנָה שָׂקִים סִפְדָּנָה וְהִתְשׁוּטְטָנָה בַּגְּדוֹת כִּי מִלְּכָם
בְּגוֹלָה יִלְךְ כַּהֲנִי וְשָׂרֵיו יַחֲדִיו: מִה־תִּתְהַלְּלִי בְּעַמְקִים
זָב עַמְקֶךָ הַבַּת הַשׁוֹכֵבָה הַבְּטָחָה בְּאַצְרֹתֶיךָ מִי יָבֹא
אֵלַי: הַנְּנִי מִבִּיא עָלֶיךָ פָּחַד נְאֻם-אֲ-דֵנִי יְיָ-הוָה צָ-
בָאוֹת מִכֹּל-לִסְבִּיבֶיךָ וּנְדַחְתָּם אִישׁ לְפָנָיו וְאֵין מִקְבִּץ
לְנֶדֶד: וְאַחֲרֵי-כֵן אָשִׁיב אֶת-שְׁבוֹת בְּנֵי-עֲמוֹן נְאֻם-יְיָ-
הוָה: לְאָדוּם כֹּה אָמַר יְיָ-הוָה צָ-בָאוֹת הָאֵין עוֹד חֲכָמָה
בְּתִימָן אֲבָדָה עֲצָה מִבְּנִים נִסְרַחָה חֲכָמָתָם: נָסוּ הַפְּנוּ
הַעֲמִיקוּ לְשַׁבַּת יִשְׁבִי דָדָן כִּי אִיד עָשׂוּ הַבֹּאֲתֵי עָלָיו עַת
פְּקַדְתִּי: אִם-בְּצַרִים בָּאוּ לָךְ לֹא יִשְׂאָרוּ עוֹלִלוֹת אִם-
גְּנָבִים בְּלִילָה הִשְׁחִיתוּ דַיִם: כִּי-אֲנִי חֲשַׁפְתִּי אֶת-עֲשׂוֹ
גְּלִיתִי אֶת-מִסְתָּרָיו וְנִחַבְּהָ לֹא יוֹכֵל שָׂדֵד זָרְעוֹ וְאָחִיו
וְשִׁכְנָיו וְאֵינָנוּ: עֲזָבָה יִתְמִיךָ אֲנִי אַחִיָּה וְאֶלְמָנוֹתֶיךָ עָלַי
תְּבַטְחוּ: כִּי-כֹה | אָמַר יְיָ-הוָה הִנֵּה אֲשֶׁר-אֵין מִשְׁפָּטָם
לְשִׁמּוֹת הַכּוֹס שְׁתּוֹ וְשִׁתּוֹ וְאַתָּה הוּא נִקָּה תִּנְקָה לֹא
תִּנְקָה כִּי שְׁתָּה תִשְׁתָּה: כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם-יְיָ-הוָה כִּי-
לְשִׁמָּה לְחֲרָפָה לְחָרָב וּלְקַלְלָה תִּהְיֶה בְּצָרָה וְכָל-עַרְיָה
תִּהְיֶינָה לְחֲרָבוֹת עוֹלָם: שְׁמוּעָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת יְיָ-הוָה
וְצִיר בְּגוֹיִם שְׁלוּחַ הַתְּקַבְּצוֹ וּבָאוּ עָלֶיךָ וְקוּמוּ לְמַלְחָמָה:
כִּי-הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיךָ בְּגוֹיִם בְּזוּי בְּאָדָם: תִּפְלַצְתָּךְ
הַשִּׂיא אֶתְךָ זָדוֹן לְבָךְ שִׁכְנִי בַּחֲגוּי הַסֹּלַע תִּפְשִׁי מְרוֹם
גְּבֻעָה כִּי-תִגְבְּיָה כַּנֶּשֶׁר קִנְיָה מִשָּׁם אֹרִידֶךָ נְאֻם-יְיָ-הוָה:
וְהִיתָה אָדוּם לְשִׁמָּה כָּל עֵבֶר עָלֶיךָ יִשָּׁם וְיִשְׂרַק עַל-

וּנְבִלֵיהֶם יִנְפְצוּ: וּבֶשׂ מוֹאֵב מִכְמוֹשׁ כְּאֲשֶׁר-בָּשׂוּ בֵּית
יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל מִבְּטַחָם: אִיךָ תֹאמְרוּ גְבוּרִים אֲנַחְנוּ
וְאֲנֹשֵׁי-חַיִל לְמַלְחָמָה: שָׂדֵד מוֹאֵב וְעַרְיָה עָלָה וּמִבְּחָר
בְּחֹרֵיו יָרְדוּ לְטַבַּח נְאֻם-הַמֶּלֶךְ יְיָ-הוָה צָ-בָאוֹת שְׁמוֹ:
קָרוֹב אִיד־מוֹאֵב לְבֹאֹ וְרַעְתּוֹ מִהֲרָה מְאֹד: גָּדוֹ לוֹ
כֹּל-לִסְבִּיבָיו וְכָל יַדְעֵי שְׁמוֹ אָמְרוּ אֵיכָה נִשְׁפָּר מִטֶּה-
עַז מִקָּל תִּפְאָרָה: רָדִי מִכְבוֹד יִשְׁבִי וְשָׁבִי בְצִמָּא יִשְׁבַּת
בַּת-דִּיבוֹן כִּי-שָׂדֵד מוֹאֵב עָלָה בְךָ שַׁחַת מִבְּצַרְיָךְ: אֶל-
דֶּרֶךְ עַמְדֵי וְצָפִי יוֹשְׁבַת עָרוֹעַר שְׂאֵל־נָס וְנִמְלֹטָה אֲמַרִי
מִה־נִּהְיִיתָ: הִבִּישׁ מוֹאֵב כִּי-חָתָה הִילִילִי וְזַעֲקִי
הִילִילִי וְזַעֲקוּ הַגִּידוּ בְּאַרְנוֹן כִּי שָׂדֵד מוֹאֵב: וּמִשְׁפַּט
בְּאֶל-אֶרֶץ הַמִּישֹׁר אֶל-חֵלוֹן וְאֶל-יַחֲצֵה וְעַל-מוֹפְעַת
מִיפְעַת: וְעַל-דִּיבוֹן וְעַל-נְבוֹ וְעַל-בֵּית דְּבַלְתִּים: וְעַל
קָרִיתִים וְעַל-בֵּית גְּמוֹל וְעַל-בֵּית מְעוֹן: וְעַל-קָרִיֹּת
וְעַל-בְּצָרָה וְעַל כֹּל-עַרְיָ אֶרֶץ מוֹאֵב הַרְחִקוֹת
וְהַקְּרָבוֹת: נִגְדָּעָה קָרָן מוֹאֵב וְזָרְעוֹ נִשְׁפָּרָה נְאֻם יְיָ-
הוָה: הִשְׁכִּירְהוּ כִּי עַל־יְיָ-הוָה הַגְּדִיל וְסִפְק מוֹאֵב בְּקִיאוֹ
וְהִיָּה לְשַׁחַק גַּם-הוּא: וְאִם | לֹא הִשְׁחַק הִיָּה לָךְ יִשְׂרָאֵל
אִם-בְּגַבְנִים נִמְצָאָה נִמְצָא כִּי-מְדִי דְבַרְיָךְ בּוֹ תִתְנוֹדָה:
עֲזָבוּ עָרִים וְשִׁכְנוּ בְּסֹלַע יִשְׁבִי מוֹאֵב וְהִיוּ כִיוֹנָה תִקְנָן
בְּעֵבְרֵי פִי-פַּחַת: שְׁמַעְנוּ גְאוֹן מוֹאֵב גְּאוֹה מְאֹד גְּבוֹהוּ
וּגְאוֹנוֹ וּגְאוֹתוֹ וְרַם לְבוֹ: אֲנִי יַדְעֵתִי נְאֻם-יְיָ-הוָה עֲבַרְתּוֹ
וְלֹא-כֵן בְּדָיו לֹא-כֵן עָשׂוּ: עַל-כֵּן עַל-מוֹאֵב אֵילִיל
וְלְמוֹאֵב כֹּלָה אֲזַעֵק אֶל-אֲנֹשֵׁי קִיר-חֲרַשׁ יַהֲגָה: מִבְּכִי
יַעֲזֹר אֲבַפְּהָ לָךְ הַגִּפֹּן שְׁבָמָה נְטִישְׁתֶּךָ עֲבָרוּ יָם עַד יָם
יַעֲזֹר נִגְעוּ עַל-קִינְיָךְ וְעַל-בְּצִירְךָ שָׂדֵד נִפְלָ: וְנִאֲסָפָה
שְׁמָחָה וְגִיל מִכְּרָמִל וּמֵאֶרֶץ מוֹאֵב וַיִּין מִיָּקְבִים הַשְּׁבַתִּי
לֹא-יִדְרָךְ הַיָּד הַיָּד לֹא הַיָּד: מִזַּעֲקַת חֲשׁוֹן עַד-
אֶלְעָלָה עַד-יַחֲזִן נִתְּנוּ קוֹלָם מִצָּעַר עַד-חֲרוֹנִים עֲגֻלַּת
שְׁלִשָּׁה כִּי גַם-מִי נִמְרִים לְמִשְׁמוֹת יַהֲיוּ: וְהַשְּׁבַתִּי
לְמוֹאֵב נְאֻם-יְיָ-הוָה מֵעַלָּה בְמָה וּמִקְטִיר לֹא-לֵהִיו:
עַל-כֵּן לְבִי לְמוֹאֵב כַּחֲלָלִים יַהֲמָה וּלְבִי אֶל-אֲנֹשֵׁי קִיר-
חֲרַשׁ כַּחֲלָלִים יַהֲמָה עַל-כֵּן יִתְרַת עֲשָׂה אֲבָדוֹ: כִּי כָל-
רֹאשׁ קָרְחָה וְכָל-זֶקֶן גְּרַעָה עַל כֹּל-יָדַיִם גְּדָדָת וְעַל-
מִתְּנִים שָׂק: עַל כֹּל-לְגֻמוֹת מוֹאֵב וּבְרַחֲבֹתֶיךָ כֹּלָה
מִסְפָּד כִּי-שְׁבַרְתִּי אֶת-מוֹאֵב כְּכֹלִי אֵין-חֲפִץ בּוֹ נְאֻם-
יְיָ-הוָה: אִיךָ חָתָה הִילִילִי אִיךָ הִפְנָה-עַרְף מוֹאֵב בּוֹשׁ
וְהִיָּה מוֹאֵב לְשַׁחַק וּלְמַחְתָּה לְכָל-לִסְבִּיבָיו: כִּי-כֹה אָמַר
יְיָ-הוָה הִנֵּה כַּנֶּשֶׁר יִדְאָה וּפְרַשׁ כַּנְּפִיו אֶל-מוֹאֵב:
נִלְכְּדָה הַקְּרִיֹּת וְהַמְצָדוֹת נִתְפָּשָׁה וְהִיָּה לֵב גְבוּרֵי מוֹאֵב

נִהְיֶה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־בָּבֶל אֶל־אֶרֶץ כַּשְׂדִּים
בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא: הִגִּידוּ בְּגוֹיִם וְהִשְׁמִיעוּ וּשְׂאוּ־נֶסֶם
הַשְּׁמִיעוּ אֶל־תַּכְחָדוּ אִמְרוּ נִלְכְּדָה בְּבַל הַבִּישׁ בַּל חַת
מִרְדֵּךְ הַבִּישׁוּ עֲצָבֶיךָ חָתוּ גְלוּלֶיךָ: כִּי עָלָה עָלֶיךָ גּוֹי
מִצָּפוֹן הוּא־יִשִׁית אֶת־אַרְצָךָ לְשָׂמָה וְלֹא־יִהְיֶה יוֹשֵׁב בָּהּ
מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה נָדוּ הַלְכוּ: בְּיָמִים הַהֵמָּה וּבַעֲתָה הַזֹּאת
נֹאֲמִי— הוֹי יְבָאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וּבְנֵי־יְהוּדָה יַחְדָּו
הַלֹּךְ וּבְכוּ יִלְכוּ וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם יִבְקְשׁוּ: צִיּוֹן
יִשְׁאָלוּ דֶרֶךְ הַנְּהַ פְּנִיָּהּ בָּאוּ וְנָלוּ אֶל־יְהוָה בְּרִית
עוֹלָם לֹא תִשְׁכַּח: צִאֵן אֲבֹדוֹת הִיא הִיוּ עָמִי רַעִיָּהּ
הַתְּעוֹם הָרִים שׁוֹבְבִים שׁוֹבְבִים מֵהָר אֶל־גְּבֻעָה הַלְכוּ
שָׁכְחוּ רַבְּצִים: כֹּל־מוֹצְאֵיהֶם אֲכָלוּם וְצָרִיָּהּ אִמְרוּ לֹא
נֹאשֵׁם תַּחַת אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי— הוֹי גּוֹה־צֶדֶק וּמִקְנֵה
אֲבוֹתֵיהֶם יְהוָה: נָדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמֵאֶרֶץ
כַּשְׂדִּים יֵצְאוּ וְהָיוּ פְּעֻתוּדִים לְפָנֵי־צִאֵן: כִּי הִנֵּה
אֲנִכִּי מַעִיר וּמַעֲלָה עַל־בָּבֶל קַה־לִּגְוִיִּם גְּדֹלִים מֵאֶרֶץ
צָפוֹן וְעָרְכוּ לָהּ מִשֵּׁם תִּלְכַּד חָצְיוֹ כַּגְּבוּר מִשְׁפִּיל לֹא
יָשׁוּב רִיקָם: וְהִיתָה כַּשְׂדִּים לְשָׁלַל כֹּל־שְׁלֵלֶיהָ
יִשְׁבְּעוּ נֹאֲמִי— הוֹי: כִּי תִשְׁמָחִי תִשְׁמַחֻּ בְּכִי תַעֲלוּ
תַעֲלוּ שְׂסִי נַחֲלָתִי כִּי תִפּוּשִׁי תִפּוּשׁוּ כַּעֲגָלָה דָּשָׁה
וּתְצַהֲלִי וּתְצַהֲלוּ כְּאֲבָרִים: בּוֹשָׁה אִמְכֶם מֵאֵד חִפְרָה
יִוֹלְדְתְכֶם הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְּבַר צִיָּה וְעַרְבָה: מִקְצָף
יְהוָה לֹא תִשָּׁב וְהִיתָה שְׂמֵמָה כִּלָּה כֹּל עֹבֵר עַל־בָּבֶל
יִשֵּׁם וּיִשְׂרַק עַל־כֹּל־מְכֹפְתֵיהָ: עָרְכוּ עַל־בָּבֶל סָבִיב
כֹּל־דְרָכֵי קָשָׁת יָדוּ אֵלֶיהָ אֶל־תַּחְמְלוּ אֶל־חֵץ כִּי לִי—
הוֹי חֲטָאָה: הִרְיעוּ עָלֶיהָ סָבִיב נִתְנָה יָדָהּ נִפְלוּ
אֲשׁוּרֵיהָ אֲשׁוּרֵיהָ נִהְרָסוּ חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמָת יְהוָה
הִיא הַנִּקְמוּ בָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשִׂתָה עִשׂוֹ־לָהּ: כִּרְתוּ זֹרַע
מִבָּבֶל וּתְפֹשׂ מִגַּל בַּעֲת קָצִיר מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה אִישׁ
אֶל־עֲמוֹ יִפְּנוּ וְאִישׁ לְאַרְצוֹ יָנֶסוּ: שָׁה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל
אֲרִיזוֹת הַדִּיחֻוּ תְּרַאשׁוּן אֲכָלוּ מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְזֶה הָאֲחֵרוֹן
עֲצָמוֹ נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: לָכֵן כֹּה־אָמַר
יְהוָה צְ-בָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּגִי פִקֵּד אֶל־מֶלֶךְ
בָּבֶל וְאֶל־אַרְצוֹ כַּאֲשֶׁר פִּקְדָתִי אֶל־מֶלֶךְ אֲשׁוּר:
וּשְׁבַבְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶל־גּוֹהֻוּ וְרַעַה הַפְּרִמֵל וְהַבְּשָׁן
וּבְהָר אֲפָרִים וְהַגְּלַעַד תִּשְׁבַּע נִפְשׁוּ: בְּיָמִים הָהֵם וּבַעֲתָה
הַזֹּאת נֹאֲמִי— הוֹי יִבְקֹשׂ אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת־
חֲטָאת יְהוּדָה וְלֹא תִמְצָאֵנָהּ כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׂאִיר:
עַל־הָאֶרֶץ מִרְתִּים עָלָה עָלֶיהָ וְאֶל־יֹשְׁבֵי פְקוּד חֶרֶב
וְהִחְרַם אַחֲרֵיהֶם נֹאֲמִי— הוֹי וְעָשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ:

כֹּל־מְכֹפְתֵיהָ: כַּמְהַפֵּכֶת סֶדֶם וְעַמְרָה וּשְׁכַנְיָה אָמַר
יְהוָה לֹא־יִשָּׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יִגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם: הִנֵּה
כְּאֲרִיָּה יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל־גּוֹה אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה
אֲרִיצְנוּ מֵעָלֶיהָ וּמִי בַחֹר אֵלֶיהָ אִפְקֹד כִּי מִי כְמוֹנִי וּמִי
יַעֲיִדְנִי וּמִי־זֶה רַעַה אֲשֶׁר יַעֲמֵד לְפָנַי: לָכֵן שָׁמְעוּ עֲצַת־
יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲזֹר אֶל־אָדָם וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־
יִשְׂרָאֵל תִּימָן אִם־לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאֵן אִם־לֹא יִשִּׁים
עָלֵיהֶם גּוֹהֵם: מִקּוֹל נִפְלֵם רַעֲשָׂה הָאֶרֶץ צַעֲקָה בִּים־
סוּף נִשְׁמַע קוֹלָהּ: הִנֵּה כְּנֹשֶׁר יַעֲלֶה וְיִדְאָה וּיִפְרֹשׂ כַּנְּפִיו
עַל־בְּצֻרָה וְהָיָה לֵב גְּבוּרֵי אָדָם בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה
מִצָּרָה: לְדַמְשֵׁק בּוֹשָׁה חֲמַת וְאַרְפָּד כִּי־שָׁמְעָה רַעַה
שָׁמְעוּ נִמְגּוּ בַּיּוֹם דָּאָגָה הַשְּׁקֵט לֹא יוֹכֵל: רַפְתָּה דַּמְשֵׁק
הַפְּנִתָה לְנוֹס וְרִטַט הַחֲזִיקָה צָרָה וְחַבְלִים אַחֲזָתָה
כִּי־לָדָה: אֵיךְ לֹא־עֲזָבָה עִיר תַּהֲלֶה תַּהֲלֶת קַרְיַת
מִשׁוֹשֵׁי: לָכֵן יִפְּלוּ בַחֲוֹרֶיהָ בְּרַחֲבֶיהָ וְכֹל־אֲנָשִׁי
הַמְּלַחְמָה יִדְמוּ בַיּוֹם הַהוּא נֹאֲמִי— הוֹי צְ-בָאוֹת: וְהַצְּתִי
אֵשׁ בַּחוֹמַת דַּמְשֵׁק וְאֲכָלָה אַרְמְנוֹת בֶּן־הַדָּד: לְקַדְרָה
וְלִמְמַלְכוֹת חָצוֹר אֲשֶׁר הִפָּה נְבוּכַדְרֶאֶצַּר נְבוּכַדְרֶאֶצַּר
מֶלֶךְ־בָּבֶל כֹּה אָמַר יְהוָה קוּמוּ עָלוּ אֶל־קִנְר וּשְׁדָדוּ
אֶת־בְּנֵי־קָדָם: אֶהְלִיָּהֶם וְצִאֵנָם יִקְחוּ יְרִיעוֹתֵיהֶם וְכֹל־
כְּלִיָּהֶם וּגְמִלְיָהֶם יִשְׂאוּ לָהֶם וְקִרְאוּ עָלֵיהֶם מְגוֹר מִסָּבִיב:
נִסּוּ נָדוּ מֵאֵד הַעֲמִיקוּ לְשִׁבְתָּהּ יִשְׁבֵי חָצוֹר נֹאֲמִי— הוֹי
כִּי־יַעֲזֹב עָלֵיכֶם נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עֲצָה וְחָשַׁב
עָלֵיהֶם עָלֵיכֶם מַחְשְׁבָהּ: קוּמוּ עָלוּ אֶל־גּוֹי שְׁלִיו יוֹשֵׁב
לְבַטַח נֹאֲמִי— הוֹי לֹא־דָלְתִים וְלֹא־בְרִיחַ לוֹ בְּדָד
יִשְׁכְּנוּ: וְהָיוּ גְמִלְיָהֶם לְבוֹ וְהָמוֹן מִקְנֵיהֶם לְשָׁלַל וְזֹרְתִים
לְכַל־רוּחַ קְצוּצֵי פֶאֶה וּמְכֹל־לְעַבְרֵיו אָבִיא אֶת־אֵידָם
נֹאֲמִי— הוֹי: וְהִיתָה חָצוֹר לְמַעוֹן תַּנִּים שְׂמֵמָה עַד־
עוֹלָם לֹא־יִשָּׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יִגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם: אֲשֶׁר
הִיא דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶל־עֵילָם בְּרֵאשִׁית
מַלְכוֹת צְדָקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה צְ-
בָאוֹת הַנְּגִי שִׁבֵר אֶת־קָשָׁת עֵילָם רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם:
וְהִבֵּאתִי אֶל־עֵילָם אַרְבַּע רוּחוֹת מֵאַרְבַּע קְצוֹת הַשָּׁמַיִם
וְזֹרְתִים לְכֹל הַרְחוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא־יִהְיֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־
יָבוֹא שָׁם נִדְחֵי עוֹלָם עֵילָם: וְהַחֲתַתִּי אֶת־עֵילָם לְפָנַי
אֵיבֵיהֶם וּלְפָנַי מִבְּקִשֵׁי נַפְשָׁם וְהִבֵּאתִי עָלֵיהֶם רַעַה
אֶת־חֲרוֹן אַפִּי נֹאֲמִי— הוֹי וּשְׁלַחְתִּי אַחֲרֵיהֶם אֶת־הַחֶרֶב
עַד פְּלוֹתֵי אוֹתָם: וְשָׁמְתִי כִסְאִי בְּעֵילָם וְהִאֲבִדְתִּי מִשֵּׁם
מֶלֶךְ וּשְׂרִים נֹאֲמִי— הוֹי: וְהִיא בְּאַחֲרִית הַיָּמִים אֲשׁוּב
אֲשִׁיב אֶת־שְׁבוֹת שְׁבִית עֵילָם נֹאֲמִי— הוֹי:

לא ישים עליהם נוח: מקול נתפשה בכל נרעשה הארץ וזעקה בגוים נשמע:

נא כה אמר י-הוה הנני מעיר על-בבל ואל-ישבי לב קמי רוח משחית: ושלחתי לבבל זרים וזויה ויבקרו את-ארצה כיהיו עליה מסביב ביום רעה: אל-ידרך (ידרך) הדרך קשתו ואל-יתעל בסרינו ואל-תחמלו אל-בחריה החרימו כ-ל-צבאה: ונפלו חללים בארץ כש-דים ומדקרים בחוצותיה: כי לא-אלמן ישראל ויהודה מא-להיו מי-הוה צ-באות כי ארצם מלאה אשם מקדוש ישראל: נסו | מתוך בבל ומלטו איש נפשו אל-תדמו בעונה כי עת נקמה היא לי-הוה גמול הוא משלם לה: כוס-זהב בבל ביד-י-הוה משפרת כ-ל-הארץ מינה שנתו גוים על-כן יתהללו גוים: פתאם נפלה בבל ותשבר הילילו עליה קחו צרי למכאובה אולי תרפא: רפאנו את-בבל ולא נרפתה עזבוה ונלך איש לארצו כי-נגע אל-השמים משפטה ונשא עד-שחקים: הוציא י-הוה את-צדקתינו באו ונספרה בציון את-מעשה י-הוה א-להינו: הברו החצים מלאו השלטים העיר י-הוה את-רוח מלכי מדי כ-ל-בבל מזמתו להשחיתה כ-ל-נקמת י-הוה היא נקמת היכלו: אל-חומת בבל שאו-נס החזיקו המשמר הקימו שמרים הכינו הארבים כי גם-זמם י-הוה גם-עשה את אשר-דבר אל-ישבי בבל: שכנתי שכנת על-מים רבים רבת אוצרת בא קצף אמת בצעף: נשבע י-הוה צ-באות בנפשו כי אם-מלאתיך אדם כילק וענו עליך הידד: עשה ארץ בכחו מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטה שמים: לקול תתו המון מים בשמים ויעל נשאים מקצה-ארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו: נבער כ-ל-אדם מדעת הביש כ-ל-צרה מפסל כי שקר נסכו ולא-רוח בם: הבל המה מעשה תעתעים בעת פקדתם יאבדו: לא-כאלה חלק יעקוב כ-י-יוצר הכל הוא ושבת נחלתו י-הוה צ-באות שמו: מפץ-אתה לי כלי מלחמה ונפצתי בך גוים והשחתי בך ממלכות: ונפצתי בך סוס ורכבו ונפצתי בך רכב ורכבו: ונפצתי בך איש ואשה ונפצתי בך זקן ונער ונפצתי בך בחור ובתולה: ונפצתי בך רעה ועדרו ונפצתי בך אפר וצמדו ונפצתי בך פחות וסגנים: ושלמתי לבבל ולכל | יושבי כש-דים את כ-ל-רעתם אשר-עשו בציון לעיניכם נאם י-הוה: הנני אליך הר

קול מלחמה בארץ ושבר גדול: איך נגדע וישבר פטיש כ-ל-הארץ איך היתה לשמה בבל בגוים: יקשתי לך וגם-נלפדת בבל ואת לא ידעת נמצאת וגם-נתפשת כי בי-הוה התגרית: פתח י-הוה את-אוצרו ויוצא את-כלי זעמו כ-י-מלאכה היא לא-דני י-הוה צ-באות בארץ כש-דים: באו-לה מקץ פתחו מאבטיה סלוח כמו-ערמים ותחרימוה אל-תהי-לה שארית: חרבו כ-ל-פריה ירדו לטבח הוי עליהם כ-י בא יומם עת פקדתם: קול נסים ופלטם מארץ בבל להגיד בציון את-נקמת י-הוה א-להינו נקמת היכלו: השמיעו אל-בבל רבים כ-ל-דרכי קשת חנו עליה סביב אל-יהוי-לה] פליטה שלמו-לה כפעלה ככל אשר עשתה עשו-לה כי אל-י-הוה וזה אל-קדוש ישראל: לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל-אנשי מלחמתה ידמו ביום ההוא נאם-י-הוה: הנני אליך זדון נאם-א-דני י-הוה צ-באות כי בא יומך עת פקדתיה: וכשל זדון ונפל ואין לו מקים והצתי אש בעריו ואכלה כ-ל-סביבתיו: כה אמר י-הוה צ-באות עשוקים בני-ישראל ובני-יהודה יתדו וכל-שביהם החזיקו בם מאנו שלחם: גאלם | חזק י-הוה צ-באות שמו ריב ריב את-ריבם למען הרגיע את-הארץ והרגיו לישבי בבל: חרב על-כש-דים נאם-י-הוה ואל-ישבי בבל ואל-שריה ואל-חכמיה: חרב אל-הבדים ונאלו חרב אל-גבוריה וחתו: חרב אל-סוסיו ואל-רכבו ואל-כ-ל-הערב אשר בתוכה והיו לנשים חרב אל-אוצרתיה ובזו: חרב אל-מימיה ויבשו כי ארץ פסלים היא ובאימים יתהללו: לכן ישבו ציים את-איים וישבו בה בנות יענה ולא-תשב עוד לנצח ולא תשכון עד-דור ודר: פמהפכת א-להים את-סדם ואת-עמרה ואת-שכניה נאם-י-הוה לא-ישב שם איש ולא-יגור בה בן-אדם: הנה עם בא מצפון וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירפתי-ארץ: קשת וכידן יחזיקו אכזרי המה ולא ירחמו קולם פים יהמה ועל-סוסים ירכבו ערוך כאיש למלחמה עליה בת-בבל: שמע מלך-בבל את-שמעם ורפו ידיו צרה החזיקתהו חיל פילדה: הנה כאר-יה יעלה מגאון הירדן אל-נוה איתן כ-י-ארגעה ארוצם אריצם מעליה ומי בחור אליה אפקד כי מי כמוני ומי יועדני ומי-זה רעה אשר יעמד לפני: לכן שמעו עצת-י-הוה אשר יעץ אל-בבל ומחשבותיו אשר חשב אל-ארץ כש-דים אם-לא יסחבום צעירי הצאן אם-

חַלְלֵי כָל־הָאָרֶץ: פְּלִטִים מִחֶרֶב הִלְכוּ אֶל־תַּעֲמָדוֹ וְזָכְרוּ
מִרְחוֹק אֶת־יְיָ הוֹי וִירוּשָׁלַם תַּעֲלֶה עַל־לִבְבְּכֶם: בְּשָׁנוֹ
כִּי־שָׁמַעְנוּ חֲרָפָה כִּסְתָה כְּלָמָה פָּגַינוּ כִּי בָאוּ זָרִים עַל־
מִקְדָּשֵׁי בַיִת יְיָ הוֹי: לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְיָ הוֹי
וּפְקַדְתִּי עַל־פְּסִילֶיהָ וּבְכָל־אַרְצָה יֵאָנֶק חָלָל: כִּי־תַעֲלֶה
בְּבֶל הַשָּׁמַיִם וְכִי תִבְצֹר מְרוֹם עֵינֶי מֵאֵתִי יָבֹאוּ שְׂדָדִים
לָה נְאֻם־יְיָ הוֹי: קוֹל זַעֲקָה מִבְּבֶל וְשֹׁבֵר גְּדוֹל מֵאַרְץ
כַּשְׂדִּים: כִּי־שָׁדַד יְיָ הוֹי אֶת־בְּבֶל וְאַבְדַּ מִמֶּנָּה קוֹל
גְּדוֹל וְהָמוֹ גְּלִיהֶם כַּמַּיִם רַבִּים נִתַּן שְׁאוֹן קוֹלָם: כִּי בָא
עָלֶיהָ עַל־בְּבֶל שׂוֹדֵד וְנִלְכְּדוּ גְבוּרֶיהָ חֲתַתָּה קִשְׁתוֹתַי
כִּי אֵל גַּמְלוֹת יְיָ הוֹי שְׁלֹם יִשְׁלָם: וְהִשְׁכַּרְתִּי שְׂרִיָּה
וּחִכְמִיָּה פְּחוּתֶיהָ וְסַגְּנֶיהָ וְגְבוּרֶיהָ וְיִשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא
יִקְיָצוּ נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְיָ הוֹי זֶ־בְּאוֹת שְׁמוֹ: כֹּה־אָמַר
יְיָ הוֹי זֶ־בְּאוֹת חֲמוֹת בְּבֶל הִרְחַבְהָ עָרָעַר תִּתְעַרְעֵר
וְשַׁעְרֶיהָ הִגְבְּהִים בָּאֵשׁ יִצְתּוּ וַיִּגְעוּ עַמִּים בְּדִי־רִיק
וְלֹא־מִיִּם בְּדִי־אֵשׁ וַיַּעֲפוּ: הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוִּיהָ | יְרַמֶּיהוּ
הַנְּבִיא אֶת־שְׂרִיָּה בֶן־נְרִיָּה בֶן־מַחְסִיָּה בְּלִכְתּוֹ אֶת־
צְדָקִיהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֶל בְּשָׁנַת הַרְבַּעִית לְמַלְכוֹ וְשָׂרִיָּה
שֶׁךְ מְנוּחָה: וַיִּכְתַּב יְרַמֶּיהוּ אֶת כֹּ־ל־הָרַעָה אֲשֶׁר־תָּבוֹא
אֶל־בְּבֶל אֶל־סֹפֵר אֶחָד אֶת כֹּ־ל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַכְּתוּבִים אֶל־בְּבֶל: וַיֹּאמֶר יְרַמֶּיהוּ אֶל־שְׂרִיָּה כְּבֹאֲךָ
בְּבֶל וְרֵאִיתָ וְקִרְאתָ אֶת כֹּ־ל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וְאָמַרְתָּ
יְיָ הוֹי אַתָּה דְּבַרְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַכְרִיתוֹ לְבִלְתִּי
הֵיטֵת־בוֹ יוֹשֵׁב לְמַאֲדָם וְעַד־בְּהֵמָה כִּי־שָׁמְמוֹת עוֹלָם
תַּחֲיֶיהָ: וְהָיָה כְּכַלְתָּךְ לִקְרֹא אֶת־הַסֹּפֵר הַזֶּה תִּקְשֹׁר עָלָיו
אָבֶן וְהִשְׁלַכְתּוּ אֶל־תוֹךְ פְּרַת: וְאָמַרְתָּ כֹּהָה תִּשְׁקַע בְּבֶל
וְלֹא־תִקוּם מִפְּנֵי הָרַעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵבִיא עָלֶיהָ וַיַּעֲפוּ
עַד־הֵנָּה דְּבָרֵי יְרַמֶּיהוּ:

נב בן־עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צְדָקִיהוּ בְּמַלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה
שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אָמוֹ חַמִּיטַל חַמוּטַל בַּת־
יְרַמֶּיהוּ מִלְּבָנָה: וַיַּעַשׂ הָרַעָה בְּעֵינֵי
יְיָ הוֹי כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוֹיָקָם: כִּי | עַל־אֶף
יְיָ הוֹי הֵיטֵה בִירוּשָׁלַם וְיְהוּדָה עַד־הַשְּׁלִיכּוּ אוֹתָם מֵעַל
פָּנָיו וַיִּמְרַד צְדָקִיהוּ בְּמֶלֶךְ בְּבֶל: וַיְהִי בְּשָׁנָה הַתְּשַׁעִית
לְמַלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר
מֶלֶךְ־בְּבֶל הוּא וְכָל־חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלַם וַיַּחֲנוּ עָלֶיהָ
וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דֵּיק סָבִיב: וַתָּבֹא הָעִיר בְּמָצוֹר עַד עֲשֻׁרִי
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ צְדָקִיהוּ: בַּחֹדֶשׁ הָרִבְעִי בַּתְּשַׁעָה
לַחֹדֶשׁ וַיַּחֲזֹק הָרַעֵב בְּעִיר וְלֹא־הָיָה לָחֶם לְעַם הָאָרֶץ:

הַמִּשְׁחִית נְאֻם־יְיָ הוֹי הַמִּשְׁחִית אֶת־כֹּ־ל־הָאָרֶץ וְנָטִיתִי
אֶת־יָדֵי עָלֶיךָ וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן־הַסְּלַעִים וְנִתְתִיךָ לְהַר
שָׁרְפָה: וְלֹא־יִקְחוּ מִמֶּךָ אָבֶן לְפָנָה וְאָבֶן לְמוֹסְדוֹת כִּי־
שָׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה נְאֻם־יְיָ הוֹי: שְׂאוֹ־נֶס בְּאַרְץ תִּקְעוּ
שׁוֹפָר בְּגוֹיִם קִדְּשׁוּ עָלֶיהָ גּוֹיִם הַשְּׁמִיעוּ עָלֶיהָ מִמַּלְכוֹת
אַרְרַט מְנִי וְאַשְׁכְּנֹז פִּקְדוּ עָלֶיהָ טַפְסֹר הַעֲלוּ־סוּס פִּילֶק
סֹמֵר: קִדְּשׁוּ עָלֶיהָ גּוֹיִם אֶת־מַלְכֵי מְדֵי אֶת־פְּחוּתֶיהָ
וְאֶת־כֹּ־ל־סַגְּנֶיהָ וְאֶת כֹּ־ל־אַרְץ מִמִּשְׁלַתּוֹ: וַתִּרְעַשׂ
הָאָרֶץ וַתַּחַל כִּי קָמָה עַל־בְּבֶל מִחֲשָׁבוֹת יְיָ הוֹי לְשׁוֹם
אֶת־אַרְץ בְּבֶל לְשִׁמָּה מֵאִין יוֹשֵׁב: חָדְלוּ גְבוּרֵי בְּבֶל
לְהִלָּחֵם יִשְׁבוּ בְּמִצְדוֹת נִשְׁתַּה גְבוּרָתָם הֵיוּ לְנִשְׁמֵי הַצִּיתוּ
מִשְׁפַּנְתֶּיהָ נִשְׁפְּרוּ בְּרִיחֶיהָ: רִץ לִקְרֹאת־רִץ יְרוּץ וּמַגִּיד
לִקְרֹאת מַגִּיד לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בְּבֶל כִּי־נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקְצָה:
וְהַמַּעֲבְרוֹת נִתְפָּשׁוּ וְאֶת־הָאֲנָמִים שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְאֲנָשֵׁי
הַמִּלְחָמָה נִבְהָלוּ: כִּי כֹה אָמַר יְיָ הוֹי זֶ־בְּאוֹת אֶ־לְהִי
יִשְׂרָאֵל בַּת־בְּבֶל כְּגָרֶן עַת הַדְּרִיכָה עוֹד מַעֵט וּבָאָה עַת־
הַקְּצִיר לָהּ: אֲכַלְנוּ אֲכַלְנִי הַמִּמְנוּ הַמִּמְנִי נְבוּכַדְרֶאצַּר
מֶלֶךְ בְּבֶל הַצִּיגְנוּ הַצִּיגְנִי כְּלִי רִיק בִּלְעֲנוּ בִּלְעֲנִי כַּתְּזִין
מִלֵּא כְּרִשׁוֹ מַעֲדָנֵי הַדִּיחְנוּ הַדִּיחְנִי: חֲמָסִי וְשֹׁאֲרֵי עַל־
בְּבֶל תֹּאמַר יִשְׁבַת צִיּוֹן וְדַמִּי אֶל־יֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים תֹּאמַר
יְרוּשָׁלַם: לָכֵן כֹּה אָמַר יְיָ הוֹי הַנְּנִידֵב אֶת־רִיבְךָ
וְנִקְמַתִי אֶת־נִקְמַתְךָ וְהַחֲרַבְתִּי אֶת־יִמָּהּ וְהַבְּשַׁתִּי אֶת־
מִקּוּרָהּ: וְהֵיטֵהָ בְּבֶל לְגַלְיִם מְעוֹן־תְּנִים שָׁמָּה וְשָׂרְקָה
מֵאִין יוֹשֵׁב: יַחֲדוּ כַּכְּפָרִים יִשְׁאֲגוּ נַעֲרוֹ כְּגוּרֵי אַרְיֹת:
בְּחַמָּם אֲשִׁית אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים לְמַעַן יַעֲלוּ
וְיִשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא יִקְיָצוּ נְאֻם יְיָ הוֹי: אֹרִידֶם
כַּכְּרִים לְטָבוֹחַ כְּאֵילִים עַם־עַתוּדִים: אִיךָ נִלְכְּדָה שִׁשָּׁךְ
וַתִּתְפַּשׂ תַּהֲלַת כֹּ־ל־הָאָרֶץ אִיךָ הֵיטֵהָ לְשִׁמָּה בְּבֶל
בְּגוֹיִם: עֲלֶה עַל־בְּבֶל הַיָּם בְּהַמּוֹן גָּלְיוֹ נִכְסְתָה: הֵיוּ
עָרֶיהָ לְשִׁמָּה אַרְץ צִיָּה וְעַרְבָה אַרְץ לֹא־יִשָּׁב בָּהֶן כֹּ־ל־
אִישׁ וְלֹא־יַעֲבֹר בָּהֶן בֶּן־אָדָם: וּפְקַדְתִּי עַל־בְּבֶל בְּבֶל
וְהִצַּאתִי אֶת־בְּלַעַז מִפִּי וְלֹא־יִנְהָרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם גַּם־
חֹמַת בְּבֶל נִפְלָה: צָאוּ מִתּוֹכָה עַמִּי וּמִלְטוּ אִישׁ אֶת־
נַפְשׁוֹ מִחֶרֶן אֶף־יְיָ הוֹי: וּפְנִי־יָרֶךְ לְבַבְכֶם וְתִירְאוּ
בְּשִׁמוּעָה הַנְּשַׁמַּעַת בְּאַרְץ וּבָא בְּשָׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְאַחֲרָיו
בְּשָׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְחֲמָס בְּאַרְץ וּמִשְׁלַ עַל־מִשְׁלַ: לָכֵן הֵנָּה
יָמִים בָּאִים וּפְקַדְתִּי עַל־פְּסִילֵי בְּבֶל וְכָל־אַרְצָה תִּבוֹשׂ
וְכָל־חַלְלִיָּה יִפְלוּ בְּתוֹכָהּ: וְרָנְנוּ עַל־בְּבֶל שָׁמַיִם וְאַרְץ
וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מִצְפוֹן יְבוֹא־לָהּ הַשׂוֹדְדִים נְאֻם־
יְיָ הוֹי: גַּם־בְּבֶל לְנַפֵּל חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל גַּם־לְבְּבֶל נִפְלוּ

לְנַחֲשֶׁתְתֶם כֹּל־הַכְּלִים הָאֵלֶּה: וְהָעֲמוּדִים שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה
 אֲמָה קוֹמָה קוֹמַת הָעֵמֶד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אֲמָה
 יִסְבְּנוּ וְעֵבִיו אַרְבַּע אֲצַבְעוֹת נְבוּב: וְכִתְרַת עָלָיו נַחֲשֶׁת
 וְקוֹמַת הַכְּתִירַת הָאֶחָת חֲמִשׁ אַמּוֹת וְשִׁבְכָה וְרַמְמוֹנִים עַל־
 הַכּוֹתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נַחֲשֶׁת וְכֹאֲלֶה לַעֲמוּד הַשְּׁנַי
 וְרַמְמוֹנִים: וַיְהִיו הַרְמָמוֹנִים תְּשָׁעִים וְשִׁשָּׁה רוּחָה כֹּל־
 הַרְמָמוֹנִים מֵאָה עַל־הַשְּׁבֻכָה סָבִיב: וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים
 אֶת־שָׂרִיָּה כְּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־צַפְנִיָּה כְּהֵן הַמְּשֻׁנָּה וְאֶת־
 שְׁלֹשֶׁת שְׁמָרֵי הַסֶּף: וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־
 הָיָה פְּקִיד | עַל־אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה וְשִׁבְעָה אַנְשִׁים מֵרֹאֵי
 פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָּעִיר וְאֵת סֹפֵר שֵׁר הַצָּבָא
 הַמְּצַבֵּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ
 הַנִּמְצָאִים בְּתוֹךְ הָעִיר: וַיִּקַּח אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
 טַבָּחִים וַיִּלְךְ אוֹתָם אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רְבֹלְתָה: וַיִּכֶּה אוֹתָם
 מֶלֶךְ בָּבֶל וַיִּמָּתֵם בְּרַבְּלָה בְּאֶרֶץ חֲמַת וַיִּגַּל יְהוּדָה מֵעַל
 אֲדָמְתוֹ: זֶה הָעַם אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְרֶאצַּר בְּשַׁנַּת־שֶׁבַע
 יְהוּדִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה: בְּשַׁנַּת שְׁמוֹנֶה
 עֶשְׂרֵה לְנְבוּכַדְרֶאצַּר מִירוּשָׁלָּם נָפֶשׁ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת
 שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם: בְּשַׁנַּת שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים לְנְבוּכַדְרֶאצַּר
 הִגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים יְהוּדִים נָפֶשׁ שֶׁבַע מֵאוֹת
 אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה כֹּל־נָפֶשׁ אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:
 וַיְהִי בְשַׁלְשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְגַלוּת יְהוֹיָכִן מֶלֶךְ־יְהוּדָה
 בְּשָׁנִים עֶשְׂרִי חֲדָשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה לְחֲדָשׁ נִשְׂא אוּיֵל
 מֶרְדֵּךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בְּשַׁנַּת מַלְכָּתוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־
 יְהוּדָה וַיֵּצֵא אוֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלִיא הַכְּלוּא: וַיַּדְבֵּר אוֹתוֹ
 טְבוֹת וַיִּתֵּן אֶת־כֶּסֶף מִמֶּעַל לְכֶסֶף מַלְכִים הַמְּלָכִים
 אֲשֶׁר אוֹתוֹ בְּבָבֶל: וְשִׁנָּה אֶת בְּגָדָיו כְּלָאוּ וְאָכַל לֶחֶם
 לִפְנֵי תַמִּיד כֹּל־לַיְמֵי חַיָּו: וְאַרְחָתוֹ אַרְחַת תַּמִּיד נִתְּנָה־
 לוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ־בָּבֶל דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד־יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי
 חַיָּו:

סֵפֶר יְחִזְקִאל

א. וַיְהִי | בְשַׁלְשִׁים שָׁנָה בְּרַב־יַעֲי בַחֲמִשָּׁה לְחֲדָשׁ וְאַנִּי
 בְּתוֹךְ־הַגּוּלָּה עַל־נְהַר־כְּבָר נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאַרְאָה
 מֵרֹאוֹת אֶל־הַיָּם: בַּחֲמִשָּׁה לְחֲדָשׁ הָיָה הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית
 לְגַלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין: הִנֵּה הִנֵּה דְבַר־יְיָ־הוֹה אֶל־יְחִזְקִאל
 בֶּן־בוּזִי כְּהֵן בְּאֶרֶץ כְּשֵׁ־דַיִם עַל־נְהַר־כְּבָר וְתָהִי עָלָיו
 שֵׁם יַד־יְיָ־הוֹה: וְאַרְאָה וְהִנֵּה רוּחַ סַעְרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן
 עָנָן גָּדוֹל וְאִשׁ מִתְּלַקַּחַת וְנִגְהָ לּוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין
 הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: וּמִתּוֹכָהּ דְמוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה

וְתַבְקַע הָעִיר וְכַל־אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה יִבְרְחוּ וַיֵּצְאוּ מֵהָעִיר
 לִילָה דְרָךְ שְׁעַר בֵּין־הַחֲמַתִּים אֲשֶׁר עַל־גֵּן הַמֶּלֶךְ
 וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב וַיִּלְכוּ דְרָךְ הָעֲרֻבָה: וַיִּרְדְּפוּ
 חִיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרַי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁיִגּוּ אֶת־צַדְקִיָּהוּ בְּעֲרֻבַת
 יְרֻחוֹ וְכֹל־לְחִילוֹ נִפְצְאוּ מֵעָלָיו: וַיִּתְּפֹשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ
 אוֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רְבֹלְתָה בְּאֶרֶץ חֲמַת וַיַּדְבֵּר אוֹתוֹ
 מִשְׁפָּטִים: וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־בְּנֵי צַדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו
 וְגַם אֶת־כֹּל־שָׂרֵי יְהוּדָה שִׁחַט בְּרַבְּלְתָה: וְאֶת־עֵינָיו
 צַדְקִיָּהוּ עוֹר וַיֹּאסְרֵהוּ בְנַחֲשֶׁתִים וַיִּבְאֵהוּ מֶלֶךְ־בָּבֶל
 בְּבִלְהָ וַיִּתְּנֵהוּ בְּבֵית בֵּית־הַפְּקֻדֹת עַד־יוֹם מוֹתוֹ: וּבַחֲדָשׁ
 הַחֲמִישִׁי בְּעֶשְׂרִי לְחֲדָשׁ הָיָה שַׁנַּת תְּשָׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
 לְמֶלֶךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים
 עֲמוּד לְפָנָיו מֶלֶךְ־בָּבֶל בִּירוּשָׁלָּם: וַיִּשְׂרַף אֶת־בֵּית־
 יְיָ־הוֹה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־כֹּל־בְּתֵי יְרוּשָׁלָּם וְאֶת־
 כֹּל־בֵּית הַגָּדוֹל שָׂרַף בְּאֵשׁ: וְאֶת־כֹּל־לְחַמּוֹת
 יְרוּשָׁלָּם סָבִיב נִתְּצוּ כֹל־לְחִיל כְּשֵׁ־דַיִם אֲשֶׁר אֶת־
 רַב־טַבָּחִים: וּמִדְּלוֹת הָעַם וְאֶת־יֵתֵר הָעַם | הַנִּשְׂאָרִים
 בָּעִיר וְאֶת־הַנְּפִלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֵת יֵתֵר
 הָאֲמוֹן הִגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים: וּמִדְּלוֹת הָאָרֶץ
 הַשְּׂאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים לְכַרְמִים וְלִיְגָבִים: וְאֶת־
 עֲמוּדֵי הַנַּחֲשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית־יְיָ־הוֹה וְאֶת־הַמְּכַנּוֹת וְאֶת־
 יָם הַנַּחֲשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית־יְיָ־הוֹה שִׁפְרוּ כְשֵׁ־דַיִם וַיִּשְׂאוּ
 אֶת־כֹּל־נַחֲשֶׁתְתֶם בְּבִלְהָ: וְאֶת־הַסְּרוֹת וְאֶת־הַיַּעֲוִים
 וְאֶת־הַמְּזֻמּוֹת וְאֶת־הַמְּזֻרְקָת וְאֶת־הַכְּפּוֹת וְאֶת־כֹּל־
 כְּלֵי הַנַּחֲשֶׁת אֲשֶׁר־יִשְׂרָתוּ בָּהֶם לָקָחוּ: וְאֶת־הַסְּפִים
 וְאֶת־הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־הַמְּזֻרְקוֹת וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־
 הַמְּנֹרוֹת וְאֶת־הַכְּפּוֹת וְאֶת־הַמְּנַקְלוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב
 וְאֲשֶׁר־כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב־טַבָּחִים: הָעֲמוּדִים | שְׁנַיִם הֵימָּן
 אֶחָד וְהַבְּקָר שְׁנַיִם־עֶשְׂרִי נַחֲשֶׁת אֲשֶׁר־תַּחַת הַמְּכַנּוֹת
 אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית יְיָ־הוֹה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל

יַחַדְלוּ כִּי בַּיִת מְרִי הֵמָּה וַיִּדְעוּ כִּי נִבְיָא הִיא בְּתוֹכָם:
וְאַתָּה בֶן־אָדָם אֲלֹתֶיָרָא מֵהֶם וּמִדְּבָרֵיהֶם אֲלֹתֶיָרָא כִּי
סָרְבִים וּסְלוֹנִים אוֹתָךְ וְאֲלֵ־עַקְרָבִים אַתָּה יוֹשֵׁב
מִדְּבָרֵיהֶם אֲלֹתֶיָרָא וּמִפְּנֵיהֶם אֲלֹתֶתַח כִּי בַּיִת מְרִי
הֵמָּה: וְדַבַּרְתָּ אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהִים אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־יִחַדְלוּ
כִּי מְרִי הֵמָּה: וְאַתָּה בֶן־אָדָם שָׁמַע אֶת אֲשֶׁר־אָנִי מְדַבֵּר
אֵלֶיךָ אֲלֹתֶת־הֵי־מְרִי כְּבַיִת הַמְּרִי פָצָה פִּיךָ וְאָכַל אֶת
אֲשֶׁר־אָנִי נָתַן אֵלֶיךָ: וְאַרְאֶה וְהִנֵּה־יָד שְׁלוּחָה אֵלַי
וְהִנֵּה־בּוֹ מַגְלַת־סֶפֶר: וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לִפְנֵי וְהִיא כְּתוּבָה
פָּנִים וְאַחֲוֹר וְכְתוּבָה אֵלֶיהָ קִנְיָם וְהִגָּה וְהִי:

ג וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֶת אֲשֶׁר־תִּמְצָא אָכֹל אָכֹל
אֶת־הַמַּגְלָה הַזֹּאת וְלָךְ דַּבֵּר אֶל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל: וְאַפְתַּח
אֶת־פִּי וַיֹּאכִילֵנִי אֶת הַמַּגְלָה הַזֹּאת: וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־
אָדָם בְּטַנְךָ תֹּאכַל וּמַעֲיֵךְ תִּמְלֹא אֶת הַמַּגְלָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
אָנִי נָתַן אֵלֶיךָ וְאָכַלְתָּ וְתָהִי בְּפִי כַּדְבֹשׁ לְמִתּוֹק: וַיֹּאמֶר
אֵלַי בֶּן־אָדָם לָךְ־בָּא אֶל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל וְדַבַּרְתָּ בְּדְבָרֵי
אֱלֹהִים: כִּי לֹא אֶל־עַם עֲמָקֵי שְׁפָה וְכַבְדִּי לְשׁוֹן אַתָּה
שְׁלוּחַ אֶל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל: לֹא | אֶל־עַמִּים רַבִּים עֲמָקֵי
שְׁפָה וְכַבְדִּי לְשׁוֹן אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע דְּבָרֵיהֶם אִם־לֹא
אֱלֹהִים שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ: וּבַיִת יִשְׂרָאֵל לֹא
יֵאבּוּ לְשִׁמְעַת אֵלֶיךָ כִּי־אֵינָם אֲבִים לְשִׁמְעַת אֵלַי כִּי כֹל־
בַּיִת יִשְׂרָאֵל חֲזָקִי־מִצַּח וְקִשִׁי־לֵב הֵמָּה: הִנֵּה נָתַתִּי אֶת־
פְּנִיךָ חֲזָקִים לְעַמֵּת פְּנֵיהֶם וְאֶת־מִצְחֶךָ חֲזָק לְעַמֵּת
מִצְחָם: כַּשְׁמִיר חֲזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחָךְ לֹא־תִירָא אוֹתָם
וְלֹא־תַחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי בַּיִת מְרִי הֵמָּה: וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־
אָדָם אֶת־כֹּל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר אָדַבֵּר אֵלֶיךָ קַח בְּלִבְּכָךְ
וּבְאַזְנוֹיֶךָ שִׁמְעוּ: וְלָךְ בָּא אֶל־הַגּוֹלָה אֶל־בְּנֵי עַמָּךְ
וְדַבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֱ־דְנִי־י־הוּא
אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־יִחַדְלוּ: וְתִשְׁאַנֵּי רוּחַ וְאֲשִׁמְעַת אַחֲרַי
קוֹל רֵעַשׁ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־י־הוּא מִמְּקוֹמוֹ: וְקוֹל |
כְּנָפֵי הַחַיּוֹת מְשִׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפְנִים
לְעַמְתָּם וְקוֹל רֵעַשׁ גָּדוֹל: וְרוּחַ נִשְׁאַתְנִי וְתַקְחֵנִי וְאֵלֶיךָ
מִרְ בַּחֲמַת רוּחִי וַיִּדְ־י־הוּא עָלַי חֲזָקָה: וְאַבּוּא אֶל־
הַגּוֹלָה תֵּל אֲבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל־נְהַר־כְּבָר וְאֲשֶׁר וְאֲשֶׁב
הֵמָּה יוֹשְׁבִים שָׁם וְאֲשֶׁב שָׁם שְׁבַעַת יָמִים מִשְׁמִים
בְּתוֹכָם: וַיְהִי מִקְצֵה שְׁבַעַת יָמִים וַיְהִי דְבַר־י־הוּא אֵלַי
לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם צִפָּה נָתַתִּיךָ לְבַיִת יִשְׂרָאֵל וְשִׁמְעַת מִפִּי
דַּבֵּר וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמֶּנִּי: בְּאַמְרֵי לְרַשָּׁע מוֹת תָּמוּת
וְלֹא הִזְהַרְתּוֹ וְלֹא דַבַּרְתָּ לְהִזְהִיר רַשָּׁע מִדְּרַכּוֹ הַרְשָׁעָה

וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמַעְלָה לְאִישׁ שְׁתֵּים חֲבֵרוֹת אִישׁ
וְשְׁתֵּים מִכְּסוֹת אֶת גְּוִיתֵיהֶנָּה: וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יִלְכוּ
אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָׁמָּה הַרוּחַ לְלַכַּת יִלְכוּ לֹא יִסְבוּ בְּלַכְתָּן:
וְדַמוֹת הַחַיּוֹת מֵרְאִיָּהם כְּגַחֲלֵי־אֵשׁ בְּעֵרוֹת כְּמֵרְאָה
הַלְפָּדִים הִיא מִתְהַלַּכַת בֵּין הַחַיּוֹת וְנִגָּה לְאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ
יוֹצֵא בְּרָק: וְהַחַיּוֹת רְצוּא וְשׁוּב כְּמֵרְאָה הַבּוֹק: וְאַרְאֶה
הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפֵן אֶחָד בְּאַרְצָן אֶצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת
פָּנָיו: מֵרְאִיָּה הָאוֹפְנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תְּרִשִׁישׁ וְדַמוֹת
אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּן וּמֵרְאִיָּהם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֵן
בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן: עַל־אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶן בְּלַכְתָּם יִלְכוּ לֹא
יִסְבוּ בְּלַכְתָּן: וְגַבִּיהֶן וְגִבָּה לָהֶם וַיִּרְאֶה לָהֶם וְגַבְתָּם
מִלְּאֵת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעַתָּן: וּבְלַכַּת הַחַיּוֹת יִלְכוּ
הָאוֹפְנִים אֶצְלָם וּבַהֲנִשָּׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ
הָאוֹפְנִים: עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָׁם הַרוּחַ לְלַכַּת יִלְכוּ שָׁמָּה
הַרוּחַ לְלַכַּת וְהָאוֹפְנִים יִנְשְׂאוּ לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיּוֹת
בְּאוֹפְנִים: בְּלַכְתָּם יִלְכוּ וּבְעַמְדָם יַעֲמִדוּ וּבַהֲנִשָּׂאָם מֵעַל
הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיּוֹת בְּאוֹפְנִים:
וְדַמוֹת עַל־רֵאשֵׁי הַחַיּוֹת רִקִּיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נְטוּי
עַל־רֵאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה: וְתַחַת הַרְקִיעַ כְּנַפֵּיהֶם יִשְׁרוֹת
אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ לְאִישׁ שְׁתֵּים מִכְּסוֹת לְהִנָּה וְלְאִישׁ
שְׁתֵּים מִכְּסוֹת לְהִנָּה אֶת גְּוִיתֵיהֶם: וְאֲשִׁמְעַת אֶת־קוֹל
כְּנַפֵּיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שֶׁ־דֵי בְּלַכְתָּם קוֹל
הַמְּלָה כְּקוֹל מַחְנֶה בְּעַמְדָם תְּרַפִּינָה כְּנַפֵּיהֶן: וַיְהִי־קוֹל
מֵעַל לְרִקִּיעַ אֲשֶׁר עַל־רֵאשֵׁם בְּעַמְדָם תְּרַפִּינָה כְּנַפֵּיהֶן:
וּמִמַּעַל לְרִקִּיעַ אֲשֶׁר עַל־רֵאשֵׁם כְּמֵרְאָה אֶבְנֵי־סַפִּיר
דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֵרְאָה אָדָם עָלָיו
מִלְמַעְלָה: וְאַרְאֶה | כְּעֵין חֲשַׁמֶל כְּמֵרְאָה־אֵשׁ בַּיִת־לָהּ
סָבִיב מִמֵּרְאָה מִתְּנָיו וּלְמַעְלָה וּמִמֵּרְאָה מִתְּנָיו וּלְמַטָּה
רֵאשִׁיתִי כְּמֵרְאָה־אֵשׁ וְנִגָּה לוֹ סָבִיב: כְּמֵרְאָה הַקֶּשֶׁת
אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מֵרְאָה הַנִּגָּה סָבִיב הוּא
מֵרְאָה דְמוּת כְּבוֹד־י־הוּא וְאַרְאֶה וְאֶפֶל עַל־פָּנָי וְאֲשִׁמְעַת
קוֹל מְדַבֵּר:

ב וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם עֲמַד עַל־רִגְלֶיךָ וְאַדְבַּר אַתָּה:
וְתָבֵא בִי רוּחַ כְּאֲשֶׁר דַּבֵּר אֵלַי וְתַעֲמַדְנִי עַל־רִגְלֵי
וְאֲשִׁמְעַת אֶת מְדַבֵּר אֵלַי: וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם שׁוּלַח אָנִי
אוֹתָךְ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מִרְדּוּ־
בִּי הֵמָּה וְאַבוֹתָם פָּשְׁעוּ בִּי עַד־עַצְם הַיּוֹם הַזֶּה: וְהַבְּנִים
קִשִׁי פָּנִים וְחֲזָקִי־לֵב אָנִי שׁוּלַח אוֹתָךְ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ
אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֱ־דְנִי־י־הוּא: וְהֵמָּה אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־

תשׁתה: וְעַגַּת שְׁעָרִים תֹּאכְלֶנָּה וְהִיא בְּגִלְלֵי צֹאת
הָאָדָם תִּעְגַּנָּה לְעֵינֵיהֶם: וַיֹּאמֶר יְיָ—הֲוֹה פֶּכֶה יֹאכְלוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־לֶחֶם טֹמֵא בְּגוֹיִם אֲשֶׁר אֲדִיחָם שָׁם: וַאֲמַר
אַהֵה אֲ—דְּנִי יְיָ—הֲוֹה הִנֵּה נִפְשִׁי לֹא מִטְּמֵאָה וּנְבִלָה
וּטְרֵפָה לֹא־אֲכַלְתִּי מִנְעוּרַי וְעַד־עַתָּה וְלֹא־בָא בְּפִי בֶשֶׂר
פְּגוּל: וַיֹּאמֶר אֵלֵי רָאֵה נָתַתִּי לָךְ אֶת־צְפִיעֵי צְפוּעֵי
הַבָּקָר תַּחַת גִּלְלֵי הָאָדָם וְעָשִׂיתָ אֶת־לֶחֶם עֲלֵיהֶם:
וַיֹּאמֶר אֵלֵי בֶן־אָדָם הֲנִנִּי שֹׂכֵר מִטְּהַלְּחִים בִּירוּשָׁלַם
וְאֹכְלוּ־לֶחֶם בְּמִשְׁקַל וּבְדֹאגָה וּמַיִם בְּמִשׁוּרָה וּבְשִׁמְמוֹן
יִשְׁתּוּ: לְמַעַן יַחְסְרוּ לֶחֶם וּמַיִם וְנִשְׁמּוּ אִישׁ וְאָחִיו וְנִמְקּוּ
בְעוֹנָם:

ה וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לָךְ חֶרֶב חֲדָה תַעַר הַגְּלִבִּים
תִּקְחֶנָּה לָךְ וְהִעְבַּרְתָּ עַל־רֵאשֶׁךְ וְעַל־זִקְנֶךָ וְלִקְחַתָּ לָךְ
מֵאוּזֵי מִשְׁקַל וְחִלְקֶתָם: שְׁלִשִׁית בָּאוּר תִּבְעֵיר בְּתוֹךְ
הָעִיר כַּמְּלֵאת יְמֵי הַמְּצוֹר וְלִקְחַתָּ אֶת־הַשְּׁלִשִׁית תִּפְּה
בְּחֶרֶב סְבִיבוֹתֶיהָ וְהַשְּׁלִשִׁית תִּזְוָה לְרוּחַ וְחֶרֶב אָרִיק
אֲחֵרֵיהֶם: וְלִקְחַתָּ מִשֵּׁם מַעֲט בְּמִסְפָּר וְצַרְתָּ אוֹתָם
בְּכַנְפֵיהֶם: וּמֵהֶם עוֹד תִּקַּח וְהַשְּׁלַכְתָּ אוֹתָם אֶל־תוֹךְ הָאֵשׁ
וְשָׂרַפְתָּ אוֹתָם בְּאֵשׁ מִמֶּנּוּ תִצָּא־אֵשׁ אֶל־כָּל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל: כֹּה אָמַר אֲ—דְּנִי יְיָ—הֲוֹה זֹאת יְרוּשָׁלַם בְּתוֹךְ
הַגּוֹיִם שְׂמַתֶּיהָ וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרֻצוֹת: וּתְמַר אֶת־מִשְׁפְּטֵי
לְרִשְׁעָה מִן־הַגּוֹיִם וְאֶת־חֻקוֹתֵי מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֶיהָ כִּי בְּמִשְׁפְּטֵי מֵאֶסּוּ וְחֻקוֹתֵי לֹא־הִלְכוּ בְּהֶם:
לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲ—דְּנִי יְיָ—הֲוֹה יַעַן הִמַּנְכֶם מִן־הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם בְּחֻקוֹתֵי לֹא הִלַּכְתֶּם וְאֶת־מִשְׁפְּטֵי לֹא
עָשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא עָשִׂיתֶם:
לָכֵן כֹּה אָמַר אֲ—דְּנִי יְיָ—הֲוֹה הֲנִנִּי עֲלֶיךָ גַם־אֲנִי וְעָשִׂיתִי
בְּתוֹכְךָ מִשְׁפְּטִים לְעֵינֵי הַגּוֹיִם: וְעָשִׂיתִי בָךְ אֶת אֲשֶׁר
לֹא־עָשִׂיתִי וְאֶת אֲשֶׁר־לֹא־אָעֲשֶׂה כְּמַהוּ עוֹד יַעַן כָּל־
תוֹעֲבֹתֶיךָ: לָכֵן אֲבוֹת יֹאכְלוּ בָנִים בְּתוֹכְךָ וּבָנִים יֹאכְלוּ
אֲבוֹתָם וְעָשִׂיתִי בָךְ שְׁפָטִים וְזוֹרִיתִי אֶת־כָּל־שְׂאֵרֵיתְךָ
לְכָל־רוּחַ: לָכֵן חִי־אֲנִי נֹאֵם אֲ—דְּנִי יְיָ—הֲוֹה אִם־לֹא יַעַן
אֶת־מִקְדָּשִׁי טֹמֵאת בְּכָל־שְׁקוּצֶיךָ וּבְכָל־תוֹעֲבוֹתֶיךָ וְגַם־
אֲנִי אֲגַרַע וְלֹא־תַחּוֹס עֵינֵי וְגַם־אֲנִי לֹא אֲחַמּוֹל:
שְׁלִשִׁיתְךָ בְּדַבַּר יְמוֹתוֹ וּבְרַעַב יִכְלוּ בְּתוֹכְךָ וְהַשְּׁלִשִׁית
בְּחֶרֶב יִפְּלוּ סְבִיבוֹתֶיךָ וְהַשְּׁלִישִׁית לְכָל־רוּחַ אַזְוָה וְחֶרֶב
אָרִיק אֲחֵרֵיהֶם: וְכֹלָה אֲפִי וְהַנְּחוֹתִי חֲמַתִּי בָם וְהַנְּחַמְתִּי
וְיַדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ—הֲוֹה דְּבַרְתִּי בְּקִנְאָתִי בְּכֹלֹתִי חֲמַתִּי בָם:
וְאַתְּנֶךָ לְחֶרֶבָה וּלְחֶרֶפָה בְּגוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיךָ לְעֵינֵי

לְחֵיתוֹ הוּא רִשְׁעַ בְּעוֹנוֹ יְמוֹת וְדָמוֹ מִיַּדְךָ אֲבַקֵּשׁ: וְאַתָּה
כִּי־הִזְהַרְתָּ רִשְׁעַ וְלֹא־שָׁב מִרִשְׁעוֹ וּמִדְּרָכּוֹ הִרְשַׁעָה הוּא
בְּעוֹנוֹ יְמוֹת וְאַתָּה אֶת־נַפְשֶׁךָ הִצַּלְתָּ: וּבְשׁוּב צְדִיק
מִצְדִּיקוֹ וְעָשָׂה עוֹל וְנָתַתִּי מִכְּשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יְמוֹת כִּי
לֹא הִזְהַרְתוּ בַחֲטָאתוֹ יְמוֹת וְלֹא תִזְכְּרוּ צְדִיקוֹ אֲשֶׁר
עָשָׂה וְדָמוֹ מִיַּדְךָ אֲבַקֵּשׁ: וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתוּ צְדִיק
לְבִלְתִּי חֲטָא צְדִיק וְהוּא לֹא־חֲטָא חִיו יַחִיהַ כִּי נִזְהַר
וְאַתָּה אֶת־נַפְשֶׁךָ הִצַּלְתָּ: וְתַחֲתֵי עָלֵי שָׁם יְדִי־הוּה
וַיֹּאמֶר אֵלֵי קוּם צֵא אֶל־הַבְּקָעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אוֹתְךָ:
וְאַקוּם וְאַצָּא אֶל־הַבְּקָעָה וְהִנֵּה־שָׁם כְּבוֹדִי־הוּה עֹמֵד
כְּכָבוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל־נְהַר־כְּבָר וְאַפֵּל עַל־פָּנָי:
וְתַבֵּא־בִי רוּחַ וְתַעֲמַדְנִי עַל־רַגְלֵי וַיְדַבֵּר אֵתִי וַיֹּאמֶר
אֵלֵי כֹה הַסֵּגֵר בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ: וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנֵּה נָתַנּוּ
עֲלֶיךָ עֲבוֹתִים וְאַסְרוּךְ בָּהֶם וְלֹא תִצָּא בְּתוֹכָם: וְלִשְׁוֹנֶךָ
אֲדַבֵּיק אֶל־חִפְךָ וְנִאֲלַמֶּת וְלֹא־תַהִיָּה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ
כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה: וּבְדַבְרֵי אוֹתְךָ אֲפַתַּח אֶת־פִּיךָ וְאַמַּרְתָּ
אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲ—דְּנִי יְיָ—הֲוֹה הַשְּׁמַע יִשְׁמַע
וְהַחֲדֵל יַחֲדֵל כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה:

ד וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לָךְ לְבָנָה וְנָתַתָּה אוֹתָהּ לְפָנֶיךָ
וְחֻקוֹת עָלֶיהָ עִיר אֶת־ירוּשָׁלַם: וְנָתַתָּה עָלֶיהָ מְצוֹר
וּבְנִית עָלֶיהָ דִּיק וְשִׁפְכְתָּ עָלֶיהָ סִלְלָה וְנָתַתָּה עָלֶיהָ
מַחְנוֹת וְשִׁים־עָלֶיהָ כְּרִים סְבִיב: וְאַתָּה קַח־לָךְ מַחֲבַת
בְּרֹזֶל וְנָתַתָּה אוֹתָהּ קִיר בְּרֹזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר וְהַכִּינְתָּהּ
אֶת־פָּנֶיךָ אֵלֶיהָ וְהִיתָה בְּמִצוֹר וְצַרְתָּ עָלֶיהָ אוֹת הִיא
לְבֵית יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה שֹׁכֵב עַל־צִדְךָ הַשְּׂמֵאלִי וְשַׁמַּת
אֶת־עוֹן בֵּית־יִשְׂרָאֵל עָלָיו מִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב
עָלָיו תִּשָּׂא אֶת־עוֹנָם: וְאַנִּי נָתַתִּי לָךְ אֶת־שְׁנֵי עוֹנָם
לְמִסְפָּר יָמִים שְׁלֹש־מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם וְנִשְׂאָת עוֹן
בֵּית־יִשְׂרָאֵל: וְכֹלִית אֶת־אֱלֹה וְשִׁכַּבְתָּ עַל־צִדְךָ הַיְמִינִי
הַיְמִנִי שְׁנִית וְנִשְׂאָת אֶת־עוֹן בֵּית־יְהוּדָה אַרְבַּעִים יוֹם
יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה נָתַתִּיו לָךְ: וְאַל־מְצוֹר יְרוּשָׁלַם
תִּכְיֶן פָּנֶיךָ וְזוֹרַעַךְ חֲשׁוּפָה וְנִבְאָת עָלֶיהָ: וְהִנֵּה נָתַתִּי
עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וְלֹא־תִהְיֶה מִצְדִּיק אֶל־צְדִיק עַד־כְּלוֹתְךָ
יְמֵי מְצוֹרְךָ: וְאַתָּה קַח־לָךְ חֲטִיץ וּשְׁעָרִים וּפּוֹל וְעַד־שִׁים
וְדָחַן וְכִסְמִים וְנָתַתָּה אוֹתָם בְּכָלִי אַחַד וְעָשִׂיתָ אוֹתָם לָךְ
לְלֶחֶם מִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתָּה | שׁוֹכֵב עַל־צִדְךָ שְׁלֹש־
מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ: וּמֵאֲכַלְךָ אֲשֶׁר תֹּאכְלֶנּוּ
בְּמִשְׁקוֹל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לְיוֹם מַעַת עַד־עַת תֹּאכְלֶנּוּ:
וּמַיִם בְּמִשׁוּרָה תִשְׁתֶּה שְׁשִׁית הַחֵיז מַעַת עַד־עַת

וְלֹא־תַחֲסוּ עֵינַי עֲלֵיךָ וְלֹא אַחְמוּל כִּי דִרְכִּיךָ עָלֶיךָ אֶתֶן
וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכָךָ תַּהְיִין וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי
יְהוָה׃ כֹּה אָמַר אֲ-דְנִי יְהוָה רְעָה אַחַת רְעָה הִנֵּה
בָּאָה׃ קֶץ בָּא בָא הַקֶּץ הַקָּיִץ אֲלֶיךָ הִנֵּה בָּאָה׃ בָּאָה
הַצְפִּירָה אֲלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בֹּא הָעֵת קָרוֹב הַיּוֹם מֵהוּמָה
וְלֹא־הֵד הָרִים׃ עֵתָה מִקְרוֹב אֲשַׁפּוֹךְ חֲמָתִי עָלֶיךָ וְכִלְיֹתַי
אֲפִל בְּךָ וּשְׁפֹטְתֶיךָ כַּדְרִכֶּיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ אֶת כֹּל־

תוֹעֲבוֹתֶיךָ׃ וְלֹא־תַחֲסוּ עֵינַי וְלֹא אַחְמוּל כַּדְרִכֶּיךָ עָלֶיךָ
אֶתֶן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכָךָ תַּהְיִין וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי
יְהוָה מִכָּה׃ הִנֵּה הַיּוֹם הִנֵּה בָּאָה יִצְאָה הַצְּפִירָה צֶעַר
הַמַּטָּה פָּרַח הַזָּדוֹן׃ הַחֲמָס קָם לְמִטַּה־רָשָׁע לֹא־מֵהֶם
וְלֹא מֵהַמּוֹנֵם וְלֹא מֵהַמְהֵם וְלֹא־נָה בָּהֶם׃ בָּא הָעֵת הַגִּיעַ
הַיּוֹם הַקּוֹנֵה אֶל־יִשְׁמַח וְהַמְכַר אֶל־יִתְאַבֵּל כִּי חָרוֹן אֶל־
כֹּל־הַמּוֹנֵה׃ כִּי הַמְכַר אֶל־הַמְמַכֵּר לֹא יָשׁוּב וְעוֹד
בַּחַיִּים חֲיָתוֹם כִּי־חֲזוֹן אֶל־כֹּל־הַמּוֹנֵה לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ
בְּעוֹנוֹ חֲיָתוֹ לֹא יִתְחַזְּקוּ׃ תִּקְעוּ בַתְּקוּעַ וְהַכִּין הַכֹּל וְאִין
הַלֵּךְ לְמַלְחָמָה כִּי חָרוֹנִי אֶל־כֹּל־הַמּוֹנֵה׃ הַחֲרָב בַּחוּץ
וְהַדְּבַר וְהָרָעַב מִבֵּית אִשׁוֹר בְּשָׂדֵה בַחֲרָב יָמוֹת וְאִשׁוֹר
בְּעִיר רָעַב וְדָבָר יֵאֲכָלְנוּ׃ וּפְלָטוּ פְּלִיטֵיהֶם וְהָיוּ אֶל־
הַהָרִים כִּי־נִי הַגְּאִיּוֹת כָּלֶם הַמּוֹת אִישׁ בְּעוֹנוֹ׃ כֹּל־
הַיְדִים תִּרְפִּינָה וְכָל־בְּרָכִים תִּלְכָּנָה מַיִם׃ וְחָגְרוּ שַׁקִּים
וְכִסְתָּה אוֹתָם פְּלָצוֹת וְאֵל כֹּל־פְּנִים בּוֹשָׁה וּבְכָל־
רְאִשֵׁיהֶם קָרַחַה׃ כִּסְפָם בַּחוּצוֹת יִשְׁלִיכוּ וְזִהְבָם לְנִדְהָ
יִהְיֶה כִּסְפָם וְזִהְבָם לֹא־יִוָּכַל לְהַצִּילֵם בַּיּוֹם עֲבַרְתָּ
יְהוָה נִפְשָׁם לֹא יִשְׁבְּעוּ וּמַעֲיָהֶם לֹא יִמְלָאוּ כִּי־מִכְשׁוֹל
עוֹנֵם הִיָּה׃ וְצָבִי עֲדִיו לְגֵאוֹן שְׁמָהוּ וְצִלְמִי תוֹעֲבַתֶּם
שְׁקוּצֵיהֶם עָשׂוּ בּוֹ עַל־כֵּן נָתַתִּיו לָהֶם לְנִדְהָ׃ וְנָתַתִּיו
בְּיַד־הַזָּרִים לְבוֹ וְלִרְשָׁעֵי הָאָרֶץ לְשַׁלַּל וְחַלְלוֹהוּ וְחַלְלוּהוּ׃
וְהִסְבּוֹתִי פְנֵי מֵהֶם וְחַלְלוּ אֶת־צְפוּנֵי וּבְאוֹ־בָה פְּרִיצִים
וְחַלְלוּהוּ׃ עָשָׂה הַרְתּוֹק כִּי הָאָרֶץ מְלֵאָה מִשְׁפָּט דָּמִים
וְהָעִיר מְלֵאָה חֲמָס׃ וְהִבְאֵתִי רָעִי גוֹיִם וַיִּרְשׁוּ אֶת־
בְּתֵיהֶם וְהִשְׁבַּתִּי גֵאוֹן עוֹיִם וְנַחְלוּ מִקְדְּשֵׁיהֶם׃ קִפְדָּה־
בָּא וּבִקְשׁוּ שְׁלוֹם וְאִין׃ הוּהוּ עַל־הוּהוּ תְבוּאָה וּשְׁמַעָה אֶל־
שְׁמוּעָה תַּהְיֶה וּבִקְשׁוּ חֲזוֹן מִנְבִיא וְתוֹרָה תֵּאבֵד מִכֶּהֵן
וְעָצָה מִזְקֵנִים׃ הַמֶּלֶךְ יִתְאַבֵּל וְנָשִׂיא יִלְבַּשׁ שְׁמֵמָה וַיְדִי
עַם־הָאָרֶץ תִּבְהַלְנָה מִדְּרָכָם אַעֲשֶׂה אֹתָם וּבְמִשְׁפָּטֵיהֶם
אֲשַׁפְטֵם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

כָּל־עוֹבֵר׃ וְהִיָּתָה חֲרָפָה וּגְדוּפָה מוֹסֵר וּמִשְׁמָה לְגוֹיִם
אִשׁוֹר סְבִיבוֹתֶיךָ בַּעֲשׂוֹתַי בְּךָ שְׁפָטִים בָּאָה וּבַחֲמָה
וּבַתְּכַחוֹת חֲמָה אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי׃ בְּשַׁלְּחִי אֶת־חֲצִי
הָרָעַב הָרָעִים בָּהֶם אִשׁוֹר הָיוּ לְמִשְׁחִית אִשְׁרָאֵל־שַׁלַּח
אוֹתָם לְשַׁחֲתֶכֶם וְרָעַב אֶסְף עֲלֵיכֶם וּשְׁבַרְתִּי לָכֶם מִטַּה־
לָחֶם׃ וּשְׁלַחְתִּי עֲלֵיכֶם רָעַב וְחִיָּה רְעָה וּשְׁפָלְךָ וְדָבָר וְדָם
יַעֲבֹר־בְּךָ וְחָרַב אָבִיא עָלֶיךָ אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי׃

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ אֶל־
הָרִי יִשְׂרָאֵל וְהִנְבֵּא אֲלֵיהֶם׃ וְאָמַרְתָּ הָרִי יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ
דְּבַר־אֲ-דְנִי יְהוָה כֹּה־אָמַר אֲ-דְנִי יְהוָה לְהָרִים
וּלְגִבְעוֹת לְאִפְיָקִים וּלְגִיאוֹת וּלְגִיאֵי־וֹת הַנְּנִי אֲנִי מְבִיא
עֲלֵיכֶם חָרָב וְאֶבְדַּתִּי בְּמוֹתֵיכֶם׃ וְנִשְׁמָו מִזִּבְחוֹתֵיכֶם
וְנִשְׁבְּרוּ חֲמָנֵיכֶם וְהַפְּלַתִּי חֲלָלֵיכֶם לְפָנַי גְּלוּלֵיכֶם׃ וְנָתַתִּי
אֶת־פְּגָרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנַי גְּלוּלֵיהֶם וְזִרְתִּי אֶת־
עַצְמוֹתֵיכֶם סְבִיבוֹת מִזִּבְחוֹתֵיכֶם׃ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם
הָעָרִים תִּחְרַבְנָה וְהַבְּמוֹת תִּישְׁמְנָה לְמַעַן יַחֲרָבוּ וַיִּאֲשָׁמוּ
מִזִּבְחוֹתֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ וְנִשְׁבְּתוּ גְלוּלֵיכֶם וְנִגְדְּעוּ חֲמָנֵיכֶם
וְנִמְחוּ מַעֲשֵׂיכֶם׃ וְנִפַּל חֲלָל בְּתוֹכְכֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי
יְהוָה׃ וְהוֹתַרְתִּי בַּהֲיוֹת לָכֶם פְּלִיטֵי חָרָב בְּגוֹיִם
בְּהַזְרוֹתֵיכֶם בְּאַרְצוֹת׃ וְזָכְרוּ פְּלִיטֵיכֶם אוֹתִי בְּגוֹיִם אִשׁוֹר
נִשְׁבוּ־שָׁם אִשׁוֹר נִשְׁבַּרְתִּי אֶת־לִבִּם הַזּוֹנָה אִשְׁרָאֵל־סֹר
מַעֲלִי וְאֵת עֵינֵיהֶם הַזּוֹנֹת אַחֲרַי גְּלוּלֵיהֶם וְנִקְטְוּ בְּפָנֵיהֶם
אֶל־הָרָעוֹת אִשׁוֹר עָשׂוּ לְכָל תוֹעֲבוֹתֵיהֶם׃ וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי
יְהוָה לֹא אֶל־חֲנָם דְּבַרְתִּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם הָרָעָה הַזֹּאת׃
כֹּה־אָמַר אֲ-דְנִי יְהוָה הִכָּה בְּכַפְךָ וְרָקַע בְּרִגְלֶךָ
וְאָמַר־אֵח אֵל כֹּל־תוֹעֲבוֹת רָעוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל אִשׁוֹר
בַּחֲרָב בְּרָעַב וּבַדְּבַר יָפְלוּ׃ הַרְחֹק בַּדְּבַר יָמוֹת וְהַקְרוֹב
בַּחֲרָב יָפוּל וְהַנְּשָׂאֵר וְהַנְּצוֹר בְּרָעַב יָמוֹת וְכִלְיֹתַי חֲמָתִי
בָּם׃ וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה בַּהֲיוֹת חֲלָלֵיהֶם בְּתוֹךְ
גְּלוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מִזִּבְחוֹתֵיהֶם אֵל כֹּל־גִּבְעָה רָמָה
בְּכָל רְאִשֵׁי הַהָרִים וְתַחַת כֹּל־עֵץ רַעֲוֹן וְתַחַת כֹּל־
אֵלָה עֲבַתָּה מְקוֹם אִשׁוֹר נִתְנוּ־שָׁם רִיחַ נִיחַח לְכָל
גְּלוּלֵיהֶם׃ וְנָטַתִּי אֶת־יָדִי עֲלֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
שְׁמָמָה וּמִשְׁמָה מִמִּדְּבַר דְּבַלְתָּה בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם וַיִּדְעוּ
כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ וְאֵתָה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר
אֲ-דְנִי יְהוָה לְאֵדְמַת יִשְׂרָאֵל קֶץ בָּא הַקֶּץ עַל־אַרְבַּע
אַרְבַּעַת כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ׃ עֵתָה הַקֶּץ עָלֶיךָ וּשְׁלַחְתִּי אֲפִל
בְּךָ וּשְׁפֹטְתֶיךָ כַּדְרִכֶּיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ אֶת כָּל־תוֹעֲבוֹתֶיךָ׃

הלכות שופר פרק ג

פסוקים מעין הברכה-שלושה פסוקים מן התורה, ושלושה מספר תלים, ושלושה מן הנביאים, ואחד מן התורה משלים בו. ואם השלים בנביא, יצא; ואם אמר פסוק אחד מן התורה ואחד מן הכתובים ואחד מן הנביאים, יצא; אפלו אמר ובתורתך ה' אלהינו פתוב לאמר ואמר פסוק שלתורה והפסיק, שוב אינו צריך כלום.

ג, ט אין מזכירין זכרונות מלכיות ושופרות שלפרענות-זכרונות כגון "ויזכר, כי-בשר המה..." מלכיות כגון "בחמה שפוכה-אמלוד עליכם", שופרות כגון "תקעו שופר בגבעה, חצצרה ברמה..." ולא זכרון יחיד אפלו לטובה-כגון "זכרני ה', ברצון עמך", "זכרה-לי אלהי, לטובה". ופקדונות אינן כזכרונות-כגון "פקד פקדתי אתכם". ויש לו להזכיר פרענות שלאמות העולם-כגון "ה' מלך, ירגזו עמים", "זכר ה', לבני אדם-את, יום ירושלים", "ואדני ה' בשופר יתקע, והלך בסערות תימון".

ג, י "שמע, ישראל: ה' אלהינו, ה' אחד", "אתה הראת לדעת..." "וידעת היום, והשבת אל-לבבך, כי ה' הוא האלהים, בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת: אין עוד" - כל פסוק מאלו, מלכות הוא ענינו, אף על פי שאין בו זכר מלכות, והרי הוא כמו "ה' ימלך, לעלם ועד", "ויהי בישרון, מלך".

ג, יא המנהג הפשוט בסדר תקיעות שלראש השנה בצבור, כך הוא: אחר שקוראין בתורה ומחזירין הספר, יושבין כל העם; ואחד עומד ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו לשמע קול שופר, וכל העם עונין אמן; וחוזר ומברך שהחנינו, וכל העם עונין אמן. ותוקע שלושים תקיעות שאמרנו מפני הספק, על הסדר. ואומר קדיש, ועומדין ומתפללין תפלת מוסף. ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות, תוקע תקיעה שלושה שברים תרועה תקיעה פעם אחת; ומברך ברכה חמישית שהיא זכרונות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה שלושה שברים תרועה תקיעה; ומברך ברכה ששית שהיא שופרות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה פעם אחת, וגומר התפלה.

ג, יב זה שתוקע כשהן יושבין, הוא שתוקע על סדר ברכות כשהן עומדים, ואינו מדבר בין תקיעות שמיושב, לתקיעות שעל הסדר; ואם סח ביניהן-אף על פי שעבר, אינו חוזר ומברך.

ג, יג בדין היה שיתקעו על כל ברכה, כל בבא מהן שלושה פעמים כדרך שתקעו כשהן יושבין; אלא כיון שיצאו מידי ספק בתקיעות שמיושב, אין מטריחין על הצבור לחזר בהן פלו על סדר ברכות, אלא די להן בבא אחת על כל ברכה, כדי שישמעו תקיעות על סדר ברכות. וכל הדברים האלו, בצבור; אבל ביחיד-בין ששמע על סדר ברכות בין שלא שמע על הסדר, בין מעומד בין מיושב-ואין בזה מנהג.

ג, יד התקיעות אינן מעפבות את הברכות, והברכות אינן מעפבות את התקיעות. שתי עירות, באחת יודע בודאי

ג, א כמה תקיעות חייב אדם לשמע ביום טוב שלראש השנה, תשע תקיעות: לפי שנאמרה תרועה ביובל ובראש השנה שלושה פעמים, וכל תרועה פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה; ומפי השמועה למדו שכל תרועות שלחדש השביעי, אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים שליובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהן-תקיעה ותרועה ותקיעה, תקיעה ותרועה ותקיעה.

ג, ב תרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו בה ספק לפי ארץ השנים ורב הגליות, ואין אנו יודעין היאך היא: אם היא היללה שמללין הנשים בנהיתן בעת שמביבין, או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר גדול, או שניהם כאחד האנחה והיללה שדרכה לבוא אחריה הן הנקראין תרועה, שפך דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל; לפיכך אנו עושין הכל, האנחה והיללה. והיללה, היא שאנו קוראין תרועה; והאנחה זו אחר זו, היא שאנו קוראין אותה שלושה שברים. נמצא סדר התקיעות כך הוא:

ג, ג מברך; ותוקע תקיעה ואחריה שלושה שברים ואחריה תרועה ואחריה תקיעה, וחוזר כסדר הזה שלושה פעמים; ותוקע תקיעה ואחריה שלושה שברים ואחריה תקיעה, וחוזר כסדר הזה שלושה פעמים; ותוקע תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה, וחוזר כסדר הזה שלושה פעמים: נמצא מנין התקיעות, שלושים-כדי להסתלק מן הספק.

ג, ד שיעור תרועה, כשתי תקיעות; שיעור שלושה שברים, כתרועה. הרי שתקע והריע ותקע תקיעה ארוכה, ומשך בה כשנים בראשונה-אין אומרין תחשב כשתי תקיעות וריע אחריה וחזר ויתקע, אלא אפלו משך בה כל שעה אינה אלא תקיעה אחת; וחוזר ותוקע ומריע ותוקע, שלושה פעמים.

ג, ה שמע תקיעה אחת בשעה זו, ושניה בשעה שניה-אפלו שהה כל היום פלו-הרי אלו מצטרפין, ויצא ידי חובתו: והוא, שישמע כל בבא מהן על סדרה, לא שישמע תרועה ואחריה שתי תקיעות או שתי תקיעות ואחריהן תרועה, וכיוצא בזה.

ג, ו שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם כאחד, לא יצא אפלו ידי אחת; תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה משלישי בזה אחר זה, יצא, ואפלו בסרוגין, ואפלו כל היום פלו. ואינו יוצא ידי חובתו, עד שישמע כל התשע תקיעות, שכלן מצוה אחת הן, ולפיכך מעפבות זו את זו.

ג, ז הצבור, חייבין לשמע התקיעות על סדר הברכות. פיצד: אומר שליח צבור אבות וגבורות וקדשת השם ומלכיות, ותוקע שלוש; ואומר זכרונות, ותוקע שלוש; ואומר שופרות, ותוקע שלוש; ואומר עבודה והודיה וברכת כוהנים.

ג, ח שלוש ברכות אמצעיות אלו שלראש השנה, ושליים הכפורים שליובל-שהן מלכיות וזכרונות ושופרות-מעפבות זו את זו. וצריך לומר בכל ברכה מהן, עשרה

הַלְכוֹת סִפְה פֶּרֶק ד

נִרְאִין מִבְּפָנִים וְאִין נִרְאִין מִבְּחוּץ, בֵּין שֶׁהֵיוּ נִרְאִין מִבְּחוּץ וְאִין נִרְאִין מִבְּפָנִים-כְּשֶׁרָה. לֹא הָיוּ לָהּ פְּצִימִין-פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סִפְהָ הַעֲשׂוּיָה כְּמַבּוּי: שֶׁהָרִי אִין לָהּ אֵלָא שְׁנֵי צְדֵי הָאֲכֻסְדָּרָה; וְאִמְצֵי הָאֲכֻסְדָּרָה אִין בּוֹ כּוֹתֵל, וְשֶׁכְּנֻדוֹ אִין בּוֹ פְּצִימִין.

ד, ט סִפְךָ עַל גְּבִי מַבּוּי שֵׁשׁ לוֹ לְחִי, אוֹ עַל גְּבִי בָּאֵר שֵׁשׁ לָהּ פְּסִין-הָרִי זֶה סִפְהָ כְּשֶׁרָה, לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת שְׁבִתוֹךְ הַחֹג בְּלִבָּד: מִתּוֹךְ שֶׁלְחִי זֶה וּפְסִין אֵלּוֹ מִחֻצוֹת לְעֵנִין שֶׁבֶת, נִחְשָׁב אוֹתוֹן כְּמִחֻצוֹת לְעֵנִין סִפְהָ.

ד, י נֶעַץ אַרְבַּעַה קִנְדָּסִין עַל אַרְבַּע זְוִיּוֹת הַגֵּג, וְסִפְךָ עַל גְּבִין-הוֹאִיל וְהַסְכּוֹךְ עַל שֶׁפֶת הַגֵּג, כְּשֶׁרָה, וְרוֹאִין אֵת הַמִּחֻצוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, כְּאֵלּוֹ הֵן עוֹלוֹת לְמַעְלָה עַל שֶׁפֶת הַסְכּוֹךְ.

ד, יא סִפְהָ שֵׁשׁ לָהּ פְּתָחִים הַרְבֵּה, וְיֵשׁ בְּכוֹתְלֵיהָ חִלּוּנוֹת הַרְבֵּה-הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁפְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד: וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם פְּתָח יִתָּר עַל עֵשֶׂר; אֲבָל אִם הָיָה בָּהּ פְּתָח יִתָּר עַל עֵשֶׂר-אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ לוֹ צוּרֵת פְּתָח, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַפְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד.

ד, יב סִפְהָ שְׂאוּרָה גְבוּהָ מִעֲשָׂרִים אֲמָה, וּמַעֲטָה בְּכָרִים וּכְסָתוֹת-אִינוֹ מַעוּט, וְאִפְלוּ בְּטָלָם. מַעֲטָה בְּתֵבֶן וּבְטָלוּ-הָרִי זֶה מַעוּט, וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר עֶפֶר וּבְטָלוּ; אֲבָל בַּעֲפָר סָתָם, אִינוֹ מַעוּט. הִיתָה גְבוּהָהּ מִעֲשָׂרִים, וְהוֹצִין יוֹרְדִין לְתוֹךְ עֲשָׂרִים-אִם הִיתָה צִלְתָּן מְרַבֵּה מִחֻמְתָּן, יִחְשְׁבוּ כְּגַג עֲבָה וּכְשֶׁרָה.

ד, יג בְּנָה אֲצִטְבָּה בַּהּ כְּנֻדָּה דָּפֵן הָאֲמֻצְעִית עַל פְּנֵי כְּלָה-אִם יֵשׁ בְּאֲצִטְבָּה שְׁעוֹר רַחֵב הַסִּפְהָ, כְּשֶׁרָה. בְּנָה אֲצִטְבָּה מִן הַצַּד-אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֲצִטְבָּה וְלִכְוֹתֵל אַרְבַּע אֲמוֹת, פְּסוּלָה; פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוֹת, כְּשֶׁרָה. בְּנָה אֲצִטְבָּה בְּאֲמֻצְעָה-אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֲצִטְבָּה וְלִכְוֹתֵל אַרְבַּע אֲמוֹת לְכָל רוּחַ, פְּסוּלָה; פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוֹת, כְּשֶׁרָה, וְכֵאלּוֹ הַמִּחֻצוֹת נוֹגְעוֹת בְּאֲצִטְבָּה, וְהָרִי מִן הָאֲצִטְבָּה עַד הַסְכּוֹךְ פְּחוֹת מִעֲשָׂרִים. בְּנָה בַּהּ עַמּוּד, וְיֵשׁ בּוֹ הַכְּשֵׁר סִפְהָ-פְּסוּלָה, שְׂאִין אֵלּוֹ מִחֻצוֹת הַנְּפֹרוֹת, וְנִמְצָא עַל גֵּב הָעַמּוּד סִפְךָ כְּשֶׁר, בְּלֹא דְפָנוֹת.

ד, יד הִיתָה פְּחוֹתָהּ מִעֲשָׂרָה, וְחֻקָּהּ בַּהּ לְהַשְׁלִימָהּ לְעֲשָׂרָה-אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת חֻקָּה וְלִכְוֹתֵל שְׁלוֹשָׁה טְפָחִים, פְּסוּלָה; פְּחוֹת מִכָּאן, כְּשֶׁרָה, שֶׁכָּל פְּחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה הָרִי הוּא כְּדָבוּק, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהַלְכוֹת שֶׁבֶת.

ד, טו דְּפָנֵי סִפְהָ, כְּשֶׁרִין מִן הַכֵּל-שְׂאִין אָנוּ צְרִיכִין אֵלָא מִחֻצָה מִכָּל מְקוֹם, וְאִפְלוּ מִבְּעֵלֵי חַיִּים. וְעוֹשֶׂה אֲדָם אֵת חֲבֵרוֹ דָּפֵן בְּיוֹם טוֹב, כְּדִי שִׂיאֲכַל וְיִשְׁתֶּה וְיִישֵׁן בְּסִפְהָ כְּשֶׁרָה שֶׁחֲבֵרוֹ דָּפֵן לָהּ: וְהוּא שִׁיעֵשָׂה אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא לְדַעַת זֶה שֶׁנַּעֲשֶׂה דָּפֵן; אֲבָל אִם עָשָׂהוּ לְדַעַת, אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב, וּמִתָּר בְּשֶׂאֵר יְמֵי הַחֹג. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּכָלִים, דָּפֵן רְבִיעִית בְּיוֹם טוֹב; אֲבָל דָּפֵן שְׁלִישִׁית, לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּכָלִים בְּיוֹם טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא מְכַשֵּׁר הַסִּפְהָ, וְאִין עוֹשִׂין אֶהֱל עֲרָאֵי בְּיוֹם טוֹב.

ד, א שְׁעוֹר הַסִּפְהָ-גְבוּהָהּ-אִין פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְלֹא יִתָּר עַל עֲשָׂרִים אֲמָה; וְרַחְבָּהּ-אִין פְּחוֹת מִשְׁבַּעַה טְפָחִים עַל שְׁבַעַה טְפָחִים, וְיֵשׁ לוֹ לְהוֹסִיף בְּרַחְבָּהּ אִפְלוּ כְּמָה מִלִּין. הִיתָה פְּחוֹתָהּ מִעֲשָׂרָה, אוֹ מִשְׁבַּעַה עַל שְׁבַעַה, אוֹ גְבוּהָהּ עַל עֲשָׂרִים אֲמָה כָּל שֶׁהוּא-הָרִי זֶה פְּסוּלָה.

ד, ב סִפְהָ שְׂאִין לָהּ שְׁלוֹשׁ דְּפָנוֹת, פְּסוּלָה. הָיוּ לָהּ שְׁתֵּי דְפָנוֹת גְּמוּרוֹת זֶה בְּצַד זֶה כְּמִין גַּם-עוֹשֶׂה דָּפֵן שֵׁשׁ בְּרַחְבּוֹ יִתָּר עַל טְפַח, וּמַעֲמִידוֹ בְּפְחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה סְמוּךְ לְאַחַד מִשְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת, וְדִיו; וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ צוּרֵת פְּתָח, מִפְּנֵי שְׂאִין לָהּ שְׁלוֹשׁ דְּפָנוֹת גְּמוּרוֹת. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ בְּהַלְכוֹת שֶׁבֶת, שְׂצוּרֵת פְּתָח הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם, אִפְלוּ קִנָּה מִכָּאן וְקִנָּה מִכָּאן, וְקִנָּה עַל גְּבִיהֶן אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מַגִּיעַ לָהּ.

ד, ג הָיוּ לָהּ שְׁתֵּי דְפָנוֹת זֶה כְּנֻדָּה זֶה וּבִינֵיהֶן מִפְּלֵש-עוֹשֶׂה דָּפֵן שֵׁשׁ בְּרַחְבּוֹ אַרְבַּעַה טְפָחִים וּמִשְׁהוֹ, וּמַעֲמִידוֹ בְּפְחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה סְמוּךְ לְאַחַת מִשְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת, וּכְשֶׁרָה; וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ צוּרֵת פְּתָח. קִנִּים הַיּוֹצֵאִים מִסִּפְךָ הַסִּפְהָ לְפָנֵי הַסִּפְהָ, וְדָפֵן אַחַת נִמְשַׁכֶּת עִמָּהֶן-הָרִי הוֹן כְּסִפְהָ.

ד, ד דְּפָנוֹת שֶׁהֵיוּ דְבוּקוֹת בְּגַג הַסִּפְהָ, וְלֹא הָיוּ מַגִּיעוֹת לְאַרְץ-אִם גְּבוּהוֹת מִן הָאֲרֶץ שְׁלוֹשָׁה טְפָחִים, פְּסוּלָה; פְּחוֹת מִכָּאן, כְּשֶׁרָה. הָיוּ הַדְּפָנוֹת דְבוּקוֹת בְּאַרְץ, וְלֹא הָיוּ מַגִּיעוֹת לְסִפְךָ-אִם גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טְפָחִים-אֵף עַל פִּי שֶׁהוֹן רְחוּקִין מִן הַגֵּג כְּמָה אֲמוֹת, כְּשֶׁרָה, וּבְלִבָּד שִׁיהִיו הַדְּפָנוֹת, מְכֻוֹנוֹת תַּחַת שֶׁפֶת הַגֵּג: הַרְחִיק אֵת הַגֵּג מִן הַדָּפֵן שְׁלוֹשָׁה טְפָחִים, פְּסוּלָה; פְּחוֹת מִכָּאן, כְּשֶׁרָה. תִּלָּה מִחֻצָה שְׂגָבָהּ אַרְבַּעַה וּמִשְׁהוֹ בְּאֲמֻצָּה, בְּפְחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה סְמוּךְ לְאַרְץ, וּבְפְחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה סְמוּךְ לַגֵּג-הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

ד, ה הָעוֹשֶׂה סִפְתּוֹ בֵּין הָאֵילָנוֹת, וְהָאֵילָנוֹת דְּפָנוֹת-אִם הָיוּ חֲזָקִים, אוֹ שֶׁקָּשָׁר אוֹתָם וְחִזְקוֹ אוֹתָם עַד שֶׁלֹּא תִהְיֶה הַרוּחַ הַמְּצוּיָה מְנִידָה אוֹתָם תְּמִיד, וּמִלֵּא בֵּין הָאֲמִירִים בְּתֵבֶן וּבְקֶשׁ כְּדִי שֶׁלֹּא תִנִּיד אוֹתָם הַרוּחַ, וְקָשָׁר אוֹתָם-הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה: שֶׁכָּל מִחֻצָה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְעַמֵּד בְּרוּחַ מְצוּיָה שְׁלִיבָשָׁה, אִינָה מִחֻצָה.

ד, ו הָעוֹשֶׂה סִפְתּוֹ בְּרֹאשׁ הָעֲגֻלָּה, אוֹ בְּרֹאשׁ הַסִּפְיָנָה-כְּשֶׁרָה, וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. בְּרֹאשׁ הָאֵילָן, אוֹ עַל גְּבִי הַגְּמֵל-כְּשֶׁרָה, וְאִין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב: לְפִי שֶׁאֲסוּר לְעֵלוֹת בְּאֵילָן, אוֹ עַל גְּבִי בַּהֶמָּה. הָיוּ מִקְצַת הַדְּפָנוֹת עֲשׂוּיּוֹת בִּידֵי אָדָם, וּמִקְצַתן אֵילָנוֹת-רוֹאִין: כָּל שְׂאֵלוֹ נִטְלוּ הָאֵילָנוֹת, הִיא יְכוּלָה לְעַמֵּד בְּדְפָנוֹת שְׁבִידֵי אָדָם-עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב.

ד, ז סִפְהָ שְׂאִין לָהּ גֵּג, פְּסוּלָה. כִּיצַד: כְּגוֹן שֶׁהָיוּ רֹאשֵׁי הַדְּפָנוֹת דְבוּקוֹת זֶה בְּזֶה כְּמִין צָרִיף, אוֹ שֶׁסְּמַךְ רֹאשׁ דָּפֵן הַסִּפְהָ לְכוֹתֵל; וְאִם הָיָה לָהּ גֵּג אִפְלוּ טְפַח, אוֹ שֶׁהִגְבִּיָהּ הַדָּפֵן הַסְּמוּךְ לְכוֹתֵל מִן הַקְּרָקַע טְפַח-הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה. סִפְהָ עֲגוּלָה-אִם יֵשׁ בְּהַקְּפָה כְּדִי לְרַבַּע בָּהּ שְׁבַעַה טְפָחִים עַל שְׁבַעַה טְפָחִים-אֵף עַל פִּי שְׂאִין לָהּ זְוִיּוֹת, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

ד, ח סִפְךָ עַל גְּבִי אֲכֻסְדָּרָה שֵׁשׁ לָהּ פְּצִימִין-בֵּין שֶׁהֵיוּ

הלכות ספה פרק ה

לשם ספה אלא לשם בית; לפיכך אם פקפק הנסרים והניד המסמרים לשם ספה, הרי זו כשרה-ובלבד שלא יהיה בכל נסר ונסר, רחב ארבעה טפחים. וכן אם נטל אחד מבנותים והניח במקומו ספך כשר לשם ספה, הרי זה כשר.

הי ספה שנעשת כהלכתה, מפל מקום-כשרה, אף על פי שלא נעשת לשם מצוה: והוא שתהיה עשויה לצל, כגון ספת גויים וספת בהמה וכל פיוצא בהן. אבל ספה שנעשת מאליה פסולה, לפי שלא נעשת לצל. וכן החוטט בגדיש, ועשהו ספה-אינה ספה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל; לפיכך אם עשה בתחלה חלל טפח במשך שבעה לשם ספה, וחטט בה אחרי כן והשלימה לעשרה-כשרה, שהרי נעשה ספך שלה לצל.

היא חבלי קש וחבלי עצים וחבלי זרדיו, אין מסככין בהן-גזרה שמא יעשה אדם חבלות על גגו כדי ליבשן, וימלך וישב תחתיהן לשם ספה, והוא מתחלה לא עשה ספך זה לצל, ונמצאת פסכה שנעשת מאליה; ואם התירו, כשרות. ואין חבלה פחותה מעשרים וחמשה בדים.

היב חבלות קטנות שאגדן למנין, מסככין בהן. וכן החותך ראש הדקל, והחריות אגודות בו-מסככין בו, שאגד בידי שמים אינו כחבלה. ואפלו קשר ראשי החריות פלן מצד האחד, שנמצאו כחבלה אחת, אחד משני ראשיה בידי שמים, ואחד בידי אדם-מסככין בהן: שהאוגד עץ אחד אינו חבלה, וזו פצע אחד הוא שהרי אגדה בידי שמים. וכן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו, אינו אגד.

היג העושה ספתו תחת האילן, כאלו עשה בתוך הבית. הדלה עליה עלי האילנות ובדיהו, וספך על גבן, ואחר כך קצצו-אם היה הספך הרבה מהו, כשרה; ואם לא היה הספך שהיה פשר מתחלתו הרבה מהו, צריך לנענע אותו אחר קציצתו כדי שתהיה עשויה לשם ספה.

היד ערב דבר שמסככין בו בדבר שאין מסככין בו, וספך בשניהם-אף על פי שהפשר יתר על הפסול, פסולה. ספך בזה לעצמו וזה לעצמו, זה בצד זה-אם יש בספך פסול שלושה טפחים במקום אחד, בין באמצע בין מן הצד-הרי זו פסולה. במה דברים אמורים, בקטנה. אבל בספה גדולה, ספך פסול באמצע-פוסל בארבעה טפחים, פחות מכאן כשרה; ומן הצד-פוסל בארבע אמות, ופחות מכאן כשרה.

הטו כיצד: בית שנפחת באמצעו וספך על מקום הפחת, וכן חצר המקפת אכסדרה שספך עליה, וכן ספה גדולה שהקיפיה בדבר שאין מסככין בו בצד הדפנות מלמעלה-אם יש משפת הספך הפשר ולפותל ארבע אמות, פסולה; פחות מכאן, רואין כאלו הכותל נעקם, ויחשב זה הספך הפסול מן גוף הכותל, וכשרה. ודבר זה הלכה למשה מסיני.

הטז ואי זו היא ספה קטנה, כל שאין בה אלא שבעה טפחים על שבעה טפחים; וגדולה, כל שישאר בה יתר

ה, א הספך שלספה, אינו כשר מכל דבר: אין מסככין אלא בדבר שגדוליו מן הארץ, שנעקר מן הארץ, ואינו מקבל טמאה, ואין ריחו רע, ואינו נושר ונובל תמיד.

הב ספך בדבר שאין גדוליו מן הארץ, או במחבר, או בדבר שמקבל טמאה-פסולה. אבל אם עבר וספך בדבר הנובל, או בדבר שריחו רע-כשרה: שלא אמרו אין מסככין באלו, אלא כדי שלא יניח הספה ויצא. וצריך להזהר שלא יהיו הוצין ועלין שלספוך יורדין לתוך עשרה טפחים, כדי שלא יצר לו בישיבתו.

הג ספכה במיני מתכות, או בעצמות ועורות-פסולה, מפני שאינן גדולי קרקע. הדלה עלי גפנים וכיוצא בהן, עד שנעשו ספה-פסולה, שהרי לא נעקרו. ספכה בכלי העץ ובמחצלות העשויות לשכיבה, וכיוצא בהן-פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה. וכן אם ספכה בשברי פלים ובליותיהן-פסולה, הואיל והיו מקבלין טמאה: שמא יספך בשברים שעדין לא טהרו.

הד ספכה באכלין-פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה. סוכי תאנים ובהן תאנים, פרפילין ובהם ענבים, מכבדות ובהם תמרים, וכן כל פיוצא בהן-רואין: אם פסלת מרבה על האכלין, מסככין בהן; ואם לאו, אין מסככין בהן. ספך בירקות שאם ייבשו יבלו ולא ישאר בהן ממש-אף על פי שהן עתה לחים-הרי מקומן נחשב כאלו הוא אויר, וכאלו אינם.

הה ספכה בפשתי העץ, שלא דק אותו ולא נפצן-כשרה, שעדין עץ הוא; ואם דק ונפץ אותו, אין מסככין בו-מפני שנשתנת צורתו, וכאלו אינו מגדולי קרקע. מסככין בחבלים שלסיב ושלחלף וכיוצא בהן, שהרי צורתן עומדת, ואין החבלים פלים.

הו ספכה בחצים-בזכרים, כשרה; בנקבות, פסולה-אף על פי שהוא עשוי להתמלאות בברזל, בית קבול הוא ומקבל טמאה ככל פלי קבול.

הז מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף-קטנה-סתמה לשכיבה, לפיכך אין מסככין בה, אלא אם פן עשה אותה לספוך; גדולה-סתמה לספוך, לפיכך מסככין בה, אלא אם פן עשה אותה לשכיבה. ואם יש לה קיר-אפלו גדולה-אין מסככין בה, שהרי היא ככלי קבול; ואפלו נטל הקיר שלה-אין מסככין בה, מפני שהיא כשברי פלים.

הח נסרים שאין ברחבן ארבעה טפחים, מסככין בהן אף על פי שהן משפין; ואם יש ברחבן ארבעה, אין מסככין בהן ואף על פי שאינם משפין-גזרה שמא ישב תחת תקרה, וידמה שהיא כספה. נתן עליה נסר אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים-כשרה, ואין ישנין תחתיו; והישן תחתיו, לא יצא ידי חובתו. היו נסרין שיש ברחבן ארבעה, ואין בעבין ארבעה, והפכו על צדיהן שאין בהן ארבעה, וספך בהן-הרי זו פסולה, שזה הנסר פסול, בין שספך ברחבו, בין שספך בעביו.

הט תקרה שאין עליה מעזבה שהיא הטיט והאבנים, אלא נסרין תקועין בלבד-הרי זו פסולה, שהרי לא נעשו

על הספד הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים ספד פשר.

ה, יז ספד בדבר פסול ודבר פשר זה בצד זה, ואין במקום אחד מספד הפסול רחב שלושה טפחים אלא פחות-אם היה כל הספד הפשר יותר על כל הספד הפסול, פשרה; ואם היה זה כמו זה בצמצום-אף על פי שאין במקום אחד שלושה-הרי זו פסולה, מפני שספד פסול כפרוץ הוא נחשב.

ה, יח פרס עליה בגד מלמעלה, או פרס תחתיה מפני הנשר-פסולה; פרסו כדי לנאותה, פשרה. וכן אם ספכה פהלפתה, ועטרה במיני פרות ובמיני בגדים וכלים שתלן בה, בין בכותליה בין בספד, כדי לנאותה-פשרה.

ה, יט נואי הסכה-אין ממעטין בגבהה, אבל ממעטין ברחבה; היו נואי הסכה מפלגין מגגה ארבעה טפחים או יתר, פסולה, שנמצא היושב שם כאלו אינו תחת הספד, אלא תחת הנואי שהוא אכלין וכלים שאין מספכין בהן.

ה, כ ספד שהיו בו חלונות שהאוויר נראה מהן-אם יש בכל האויר ככל מקום המספד, הרי זו פסולה, מפני שחמתה תהיה מרבה על צלתה, וכל שהחמה מרבה על הצל אינו ספד; ואם היה הספד רב על האויר, פשרה.

ה, כא במה דברים אמורים, בשלא היה במקום אחד אויר שלושה טפחים; אבל אם היה אויר שלושה טפחים, בין באמצע בין מן הצד-הרי זו פסולה, עד שימעטנו משלושה. מעטו בדבר הפסול כגון פלים וכסות-אם סכה גדולה היא, פשרה; ואם בסכה קטנה, פסולה עד שימעטנו בדבר שמספכין בו. היה רב הספד, צלתו מרבה מחמתו, ומעוטו, חמתו מרבה מצלתו-הואיל וצלת הכל מרבה מחמת הכל, פשרה.

ה, כב דרך הספד להיות קל, כדי שיראו ממנו הפוכבים הגדולים; היתה מעבה כמין בית-אף על פי שאין הפוכבים נראין מתוכה, פשרה. היה הספד מדבלל,

והוא הספד שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה-פשרה: ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד, שלושה טפחים. ואם היה ברחב זה העולה טפח או יתר-אף על פי שהוא גבוה יתר משלושה טפחים-רואין אותו כאלו ירד למטה, ונגע בשפת זה היורד: והוא, שיהיה מכוון כנגד שפת היורד.

ה, כג העושה סכה על גבי סכה-התחתונה פסולה, כמי שעשה סכה בתוך הבית; והעליונה, פשרה. במה דברים אמורים שהתחתונה פסולה, בשניה גבה העליונה עשרה טפחים או יתר, והיה גג התחתונה יכול לקבל פרים וכסותות שלעליונה, אפלו על ידי הדחק; אבל אם אין גבהה שלעליונה עשרה, או שלא היתה התחתונה יכולה לקבל פרים וכסותות שלעליונה אפלו על ידי הדחק-אף התחתונה פשרה: והוא שלא יהיה גבה שתייהן יתר על עשרים אמה, שהתחתונה בספד העליונה היא נתרת.

ה, כד מטה שבתוך הסכה-אם גבוהה עשרה טפחים-היושב תחתיה לא יצא ידי חובתו, מפני שהיא כסכה בתוך סכה. וכן פילה שיש לה גג, אפלו טפח-אם גבוהה עשרה טפחים, אין לשנין בה בסכה. וכן המעמיד ארבעה עמודים, ופרס סדין עליהן-אם גבוהין עשרה, הרי זו כסכה בתוך סכה.

ה, כה אבל שני עמודים שפרס עליהן סדין, וכן פילה שאין בגגה טפח-אפלו גבוהין כל שהוא, מתר לישן תחתיהם בסכה: שאינן כסכה בתוך סכה, מפני שאין לה גג.

ה, כו סכה שאולה, פשרה; וכן הגזולה, פשרה. כיצד: אם תקף על חברו והוציאו מספתו, וגזלה וישב בה-יצא, שאין הקרקע נגזלת. ואם גזל עצים, ועשה מהן סכה-יצא: תקנת חכמים היא, שאין לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד. ואפלו גזל נסרים, והניחן, ולא חפרן, ולא שנה בהן פלוס-יצא. העושה סכה ברשות הרבים, הרי זו פשרה.

הלכות סכה פרק ו

בלילה וחיבים ביום. שומרי גנות ופרדסין, פטורין בין ביום בין בלילה-שאם יעשה השומר סכה, ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע ויבוא ויגנב ממקום אחר.

וה, כיצד היא מצות הישיבה בסכה: שיהיה אוכל ושותה ודר בסכה, כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו, בשאר ימות השנה. וכל שבעת הימים, עושה אדם את ביתו עראי ואת ספתו קבע, שנאמר "בספת תשבו, שבעת ימים". כיצד: פלים הנאים ומצעות הנאות, בסכה, וכלי שתיה כגון אשישות וכוסות, בסכה; אבל כלי אכילה כגון קדרות וקערות, חוץ לסכה. המנורה, בסכה; ואם היתה סכה קטנה, מניחה חוץ לסכה.

ו, אוכלין ושותין וישנין בסכה כל שבעה, בין ביום בין בלילה. ואסור לאכל סעודה חוץ לסכה כל שבעה, אלא אם כן אכל אכילת עראי, כפיצה או פחות או יתר מעט; ואין ישנין חוץ לסכה, אפלו שינת עראי. ומתיר לשתות

ו, א נשים ועבדים וקטנים, פטורים מן הסכה. טמטום ואנדריגינוס, חיבים מספק. וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין, חיב. קטן שאינו צריך לאמו, שהוא כבן חמש כבן שש-חיב בסכה מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.

ו, ב חולים ומשמשיהן, פטורים מן הסכה; ולא חולה שיש בו סכנה, אלא אפלו חש בראשו ואפלו חש בעיניו. מצטער, פטור מן הסכה-הוא, לא משמשי; ואיזה הוא מצטער-זה שאינו יכול לישן בסכה מפני הרוח, או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהן, או מפני הריח.

ו, ג האבל, חיב בסכה. וחתן, וכל השושבינין, וכל בני חפה-פטורים מן הסכה, כל שבעת ימי המשטה.

ו, ד שלוחי מצוה פטורים מן הסכה, בין ביום בין בלילה. הולכי דרכים ביום, פטורים מן הסכה ביום וחיבין בלילה; הולכי דרכים בלילה, פטורים מן הסכה בלילה וחיבים ביום. שומרי העיר ביום, פטורים מן הסכה ביום וחיבים בלילה; שומרי העיר בלילה, פטורים מן הסכה

מים ולאכל פרות, חוץ לסכה; ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסכה אפלו מים, הרי זה משבח.

ו, אכילה בלילי יום טוב הראשון בסכה, חובה: אפלו אכל פזית פת, יצא ידי חובתו. מפאן ואלף, רשות: רצה לאכל סעודה, סועד בסכה; רצה, אינו אוכל כל שבעה אלא פרות או קליות חוץ לסכה-אוכל כדין אכילת מצה בפסח.

ו, ח מי שהיה ראשו ורבו בסכה, ושלחנו בתוך ביתו או חוץ לסכה, ואכל-הרי זה אסור, וכאלו לא אכל בסכה: עד שיהיה שלחנו בתוך הסכה-גזרה שפא ימשך אחר שלחנו, ואפלו בסכה גדולה.

ו, ט כל שבעת הימים, קורא בתוך הסכה; וכשמבין ומדקדק במה שיקרא, יבין חוץ לסכה, כדי שתהיה דעתו מישבת עליו. המתפלל-רצה-להתפלל בסכה, או חוץ לסכה.

ו, י ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר לפנות-משירדו לתוך הסכה טפות, שאם יפלו לתוך התבשיל, יפסד אפלו לתבשיל שלפול. היה אוכל בסכה וירדו גשמים, ונכנס לביתו ופסקו הגשמים-אין מחיבים אותו לחזור לסכה, עד שיגמר סעודתו. היה ישן וירדו גשמים בלילה, ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים-אין מטריחין אותו לחזור לסכה, כל אותו הלילה; אלא יישן בביתו, עד שיעלה עמוד השחר.

ו, יא גמר מלאכל ביום השביעי בשחרית, לא יתיר סבתו; אבל מוריד הוא את פליו ומפנה אותה, מן המנחה ומעלה. אין לו מקום לפנות, פוחת בה ארבעה על ארבעה. ואם הצריך לסעד בשאר היום-צריך לאכל בסכה, שמצותה כל שבעה.

ו, יב כל זמן שיכנס לישב בסכה כל שבעה, מברך קדם

הלכות לולב פרק ז

שישב אשר קדשנו במצוותיו וצונו לישב בסכה. ובלילי יום טוב הראשון, מברך על הסכה, ואחר כך מברך על הזמן, ומסדר כל הברכות על הכוס: נמצא מקדש מעומד, ומברך לישב בסכה; וישב, ואחר כך מברך על הזמן. וכזה היה מנהג רבותי ורבי ספרד, לקדש מעומד בלילי ראשון שלחג הסכות, כמו שבארנו.

ו, יג בזמן הזה שאנו עושין שני ימים, יושבין בסכה שמונה ימים. וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון שלשמיני עצרת, יושבין בה ואין מברכין לישב בסכה. וכן טמטום ואנדריגינוס, לעולם אין מברכין לישב בסכה, מפני שהן חיבים מספק, ואין מברכין מספק.

ו, יד גמר מלאכל ביום השמיני, מוריד פליו ומפנה אותה. אין לו מקום להוריד את פליו-אם היתה קטנה, מכניס לה מנורה; ואם היתה גדולה, מכניס לה קדרות וקערות וכיוצא בהן-כדי להכיר פסולה ושכבר נגמרה מצותה: מפני שהוא יום טוב, ואינו יכול לפחת בה ולפסלה.

ו, טו מי שלא עשה סכה, בין בשוגג בין במזיד-עושה סכה בחלו שלמועד; אפלו בסוף יום שביעי עושה סכה, שמצותה כל שבעה.

ו, טז עצי סכה, אסורין כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות, בין עצי סכך: אין נאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום שביעי פלו הסכה מקצת עד בין השמשות, והואיל והקצת לבין השמשות שלשמיני, הקצת לכל היום.

ו, יז וכן אכלין ומשקין שתולין בסכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהן כל שמונה; ואם התנה עליהן בשעה שתלאן ואמר איני בודל מהן כל בין השמשות, הרי זה מסתפק מהן בכל עת שירצה-שהרי לא הקצה אותן, ולא חלה עליהן קדשת הסכה ולא נחשבו כמותה.

ז, א ארבעה מינין אלו-מצוה אחת הן, ומעכבין זה את זה; וכלן נקראים מצות לולב. ואין פוחתין מהן, ואין מוסיפין עליהן; ואם לא נמצא אחד מהן, אין מביאים תחתיו מין אחר הדומה לו.

ז, ב מצוה מן המבחר לאגד לולב והדס וערבה, ולעשות שלשתן אגדה אחת. וכשהוא נוטלם לצאת בהן, מברך תחלה על נטילת לולב, הואיל וכלן סמוכין לו. ואחר כך נוטל האגדה הזאת בימינו ואתרוג בשמאלו, ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עיקריהן למטה לארץ וראשיהן למעלה לאויר. ואם לא אגדן ונטלן אחד אחד, יצא-והוא, שיהיו ארבעתן מצויין אצלו; אבל אם לא היה לו אלא מין אחד או שחסרו מין אחד, לא יטל עד שימצא השאר.

ז, ג כמה נוטל מהן-לולב אחד, ואתרוג אחד, ושני בדי ערבה, ושלושה בדי הדס. ואם רצה להוסיף בהדס, כדי שיהיה אגדה גדולה-מוסיף; ונזאי מצוה הוא. אבל שאר המינין-אין מוסיפין על מנינם, ואין גורעין מהן; ואם הוסיף או גרע, פסל.

ז, ד כמה שעור ארץ כל מין מהם: לולב, אין פחות מארבעה טפחים; ואם היה ארוך כל שהוא, פשר;

ז, א "כפת תמרים" האמורים בתורה, הן חריות שלדקל פשיצמחו, קדם שיתפרדו העליון לכאן ולכאן, אלא פשיהיה כמו שרביט; והוא הנקרא לולב.

ז, ב "פרי עץ הדר" האמור בתורה, הוא אתרוג. "וענף עץ-עבת" האמור בתורה, הוא ההדס שעליו חופין את עצו, כגון שיהיו שלושה עליו או יתר על כן בגבעול אחד; אבל אם היו שני העליון בשווה זה כנגד זה, והעלה השלישי למעלה מהן-אין זה עבות, אלא נקרא הדס שוטה.

ז, ג "ערבי-נחל" האמורות בתורה, אינן כל דבר הגדל על הנחל, אלא מין ידוע, הוא הנקרא "ערבי-נחל"; עלה שלו משוף ופיו חלק וקנה שלו אדם, וזה הוא הנקרא ערבה. ורב מין זה גדל על הנחלים, לכך נאמר "ערבי-נחל"; ואפלו היה גדל במדבר או בהרים, פשר.

ז, ד ויש מין אחר דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגול ופיו דומה למסר וקנה שלו אינו אדם; וזה הוא הנקרא צפצפה, והיא פסולה. ויש שם מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאוד כמו פי מגל קטן; וזה פשר. וכל הדברים האלו, מפי השמועה ממשה רבנו נתפרשו.

ומדידתו משדרו בלבד, לא מראש העלים. והדס וערבה, אין פחות משלושה טפחים; ואם היו ארוכין כל שהן, פשרים. אפלו אין בכל בד ובד אלא שלושה עליו לחין, פשר-והוא, שיהיו בראש הדס. ואם אגד הלולב, צריך שיהיה שדרו שללולב יוצא מן ההדס והערבה טפח או יתר. ושעור אתרוג, אין פחות מכפיצה; ואם היה גדול כל שהוא, פשר.

ז, ט משגיגיה ארבעה מינין אלו-בין שהגביהן כאחת בין בזה אחר זה, בין בימין בין בשמאל-יצא: והוא, שישגיגיהן דרך גדילתן; אבל שלא דרך גדילתן, לא יצא. ומצוה פהלפתה שישגיגיה אגדה שלשלושה מינין בימין ואתרוג בשמאל, ויוליד ויביא ויעלה ויוריד, וינענע הלולב שלושה פעמים, בכל רוח ורוח. כיצד: מוליד ומנענע ראש הלולב שלושה פעמים, ומביא ומנענע ראש הלולב שלושה פעמים; וכן בעליה, וירידה. והיכן מוליד ומביא-בשעת קריאת ההלל ב"הודו לה' כי-טוב", תחלה וסוף, וב"אנא ה', הושיעה נא". וכל היום פשר לנטילת לולב, ואינו נטל בליה.

ז, י עשה לאגדה זו גימון שלכסף ושלזהב, או שפרך עליה סדין ונטלה-יצא: לקיחה על ידי דבר אחר, שמה לקיחה. והוא, שיהיה דרך כבוד ודרך הדור-שכל שהוא לנאותו, אינו חוצץ; אבל אם נתן את המינין האלו בעציץ או בקדרה ונטלה, לא יצא ידי חובתו.

ז, יא אגד את הלולב עם ההדס והערבה, והבדיל בין הלולב ובין ההדס במטלית וכיוצא בה-הרי זה חוצץ; הבדיל ביניהן בעלי הדס-אינו חוצץ, שמין במינו אינו חוצץ. ויש לו לאגד את הלולב בחוט או במשיחה, וכל מין שירצה, הואיל ואין אגידתו מעפפת.

ז, יב מצות לולב, להנטל ביום הראשון שלחג בלבד בכל מקום ובכל זמן, ואפלו בשבת, שנאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון". ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל יום ויום משבעת ימי החג, שנאמר "ושמחתם, לפני ה' אלהיכם-שבעת ימים". חל יום השבת להיות בתוך ימי החג, אינו נטל בשבת-גזרה שמה יולייכנו בידו ארבע אמות ברשות הרבים, כמו שגזרו בשופר.

ז, יג ולמה לא גזרו גזרה זו ביום טוב הראשון, מפני שהוא מצוה מן התורה ואפלו בגבולין; נמצא שאין דינו ודין שאר הימים שווה, שבשאר ימי החג אין אדם חייב לטל לולב אלא במקדש.

ז, יד משחרב בית המקדש, התקינו שיהיה לולב נטל בכל מקום, כל שבעת ימי החג, זכר למקדש; וכל יום ויום מברך עליו אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב, מפני שהיא מצוה מדברי סופרים. ותקנה זו, עם כל התקנות שהתקין רבן יוחנן בן זפאי משחרב בית המקדש; וכשיבנה המקדש, יחזרו הדברים לישינו.

ז, טו בזמן שבית המקדש קים, היה לולב נטל ביום ראשון שחל להיות בשבת; וכן בשאר מקומות שידעו בודאי שיום זה הוא יום החג, בארץ ישראל. אבל המקומות הרחוקים שלא היו יודעים בקביעת ראש חדש, לא היו נוטלין הלולב מספק.

ז, טז ומשחרב בית המקדש, אסרו חכמים לטל את הלולב

בשבת ביום הראשון, ואפלו בני ארץ ישראל שקדשו את החדש, מפני בני הגבולין הרחוקים שאינן יודעין בקביעת החדש-כדי שיהיו הכל שווין בדבר זה, ולא יהיו אלו נוטלין בשבת ואלו אין נוטלין: הואיל וחייב יום ראשון בכל מקום אחד הוא, ואין שם מקדש להתלות בו.

ז, יז ובזמן הזה שהכל עושין על החשבון, נשאר הדבר כמות שהיה שלא ינטל בשבת לולב כלל, לא בגבולין ולא בארץ ישראל ואפלו ביום ראשון, ואף על פי שהכל יודעים בקביעת החדש. וכבר בארנו, שעיקר האסור בנטילת הלולב בשבת-גזרה, שמה יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.

ז, יח כל שחייב בשופר ובספה, חייב בנטילת לולב; וכל הפטור משופר וספה, פטור מלולב. קטן היודע לנענע, חייב בלולב מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.

ז, יט הלכה למשה מסיני, שמביאין במקדש ערבה אחרת חוץ מערבה שבלולב, ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב; ושעורה, אפלו עלה אחד בבד אחד.

ז, כ כיצד היתה מצותה: בכל יום ויום משבעת הימים היו מביאין מרביות שלערבה, וזוקפין אותן על צדדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח; ובעת שהיו מביאין אותה וסודרין אותה, תוקעין ומריעין ותוקעין. חל יום שבת להיות בתוך החג, אין זוקפין ערבה; אלא אם כן חל יום שביעי להיות בשבת, זוקפין אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה.

ז, כא כיצד היו עושין: מביאין אותה מערב שבת למקדש, ומניחין אותה בגגיות שלזהב, כדי שלא יכמשו העליון. ולמחר זוקפין אותה על גבי המזבח, ובאין העם ולוקחין ממנה ונוטלין אותה כדרך שעושין בכל יום. וערבה זו-הואיל ואינה בפרוש בתורה-אין נוטלין אותה כל שבעת ימי החג, זכר למקדש; אלא ביום השביעי בלבד הוא שנוטלין אותה, בזמן הזה. כיצד עושה: לוקח בד אחד או בדין הרבה, חוץ מערבה שבלולב, וחובט בה על הקרקע או על הפלי פעמים או שלוש, בלא ברכה-שדבר זה מנהג נביאים הוא.

ז, כב בכל יום ויום, היו מקיפין את המזבח בלולביהן בידיהן, פעם אחת, ואומרים "אנא ה', הושיעה נא", "אנא ה', הושיעה נא"; וביום השביעי, מקיפין את המזבח שבע פעמים. וכבר נהגו ישראל בכל המקומות, להניח תבה באמצע בית הכנסת, ומקיפין אותה בכל יום, כדרך שהיו מקיפין את המזבח-זכר למקדש.

ז, כג כך היה המנהג בירושלים-יוצא אדם מביתו שחרית, ולולבו בידו; ונכנס לבית הכנסת ומתפלל, והוא בידו; ויוצא לבקר חולים ולנחם אבלים, והוא בידו. וכשיכנס למדרש, משלחו לביתו בידו או ביד עבדו.

ז, כד מקבלת אשה הלולב מיד בנה או בעלה, ומחזירתו למים בשבת, בזמן שהיו נוטלין לולב בשבת; וביום טוב מוסיפין על המים, ובמועד מחליפין המים.

ז, כה הדס שבלולב, אסור להריח בו מפני שאינו ראוי אלא להריח, והואיל והקצה למצוה, יהיה אסור להריח בו; אבל אתרוג, מתר להריח בו, שהרי הקצה למצוה,

בשמיני, האתרוג אסור בשמיני, כדרך שהיה אסור בשמיני בזמן שהיו עושין שני ימים מפני הספק שהוא ספק שביעי. הפריש שבעה אתרוגין לשבעה ימים, כל אחת ואחת יוצא בה ליומה ואוכלה למחר.

הלכות לולב פרק ח

מנמר, ירק כפרתן-פסול. גדלו בדפוס ועשהו כמין בריה אחרת, פסול. עשהו כמין בריהו-אף על פי שעשהו דפין דפין, פשר. התיום והבסר, פשר. מקום שהאתרוגין שלהם פעין שחרות מעוטה, כשרין; ואם היו שחורים ביותר פאדם פושי, הרי זה פסול בכל מקום.

ח, ט כל אלו שאמרנו שהם פסולין מפני מומין שבארנו, או מפני גזל ונגבה-ביום טוב ראשון בלבד; אבל ביום טוב שני עם שאר הימים, הכל פשר. והפסולות שהיא משום עבודה זרה, או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה-בין ביום טוב ראשון בין בשאר הימים, פסול.

ח, י אין אדם יוצא ביום טוב ראשון שלחג בלולבו שלחברו שישאלנו ממנו, עד שיתנו לו מתנה. נתנו לו על מנת להחזירו-הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה; ואם לא החזירו-לא יצא, שנמצא כגזול. ואין נותניו אותו לקטן, שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו, אינו חוזר. ואחד הלולב, ואחד כל מין ומין מארבעת מינין שבו-אם היה אחד מהן שאול, אין יוצאין בו ביום טוב ראשון.

ח, יא שתפין שקנו לולב או אתרוג בשתפות-אין אחד מהן יוצא בו ידי חובתו בראשון, עד שיתן לו חלקו במתנה. האחין שקנו אתרוגין מתפוסת הבית, ונטל אחד מהן אתרוג ויצא בו-אם יכול לאכלו, ואין האחין מקפידין בפקד-יצא; ואם היו מקפידין-לא יצא, עד שיתנו לו חלקם מתנה. ואם קנה זה אתרוג וזה פריש, או שקנו כאחד אתרוג ורמון או פריש מתפוסת הבית-אינו יוצא באתרוג, עד שיתן לו חלקו מתנה, ואף על פי שאם אכלו, אין מקפידין עליו.

ח, יב אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהן, בחג הסכות היתה שם במקדש שמחה יתרה, שנאמר "ושמחתם, לפני ה' אלהיכם-שבעת ימים". כיצד היו עושין: ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה, כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמח ממוצאי יום טוב הראשון; וכן בכל יום ויום מימי חלו שלמועד, מתחילין מאחר שיקריבו תמיד שלבין הערבבים, לשמח שאר היום, עם כל הלילה.

ח, יג והיאך היתה שמחה זו: החליל מפה, ומנגנין בכנור ובנבלים ובמצלתים, וכל אחד ואחד, בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו; ומי שיודע בפה, בפה. ורוקדיו ומספקיו ומטפחיו ומפזזין ומכרפרין כל אחד ואחד כמו שיודע, ואומרים דברי שיר ותשבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת, ולא את יום טוב.

ח, יד מצוה, להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ, וכל מי שירצה-אלא גדולי חכמי ישראל וראשי

ז, כו ואסור לאכל אתרוג, כל יום השביעי-מפני שהקצה למקצת היום, הקצה לכלו. ובשמיני, מתר לאכלה; ובזמן הזה שאנו עושין שני ימים, אף על פי שאין נוטלין לולב

ח, א ארבעה מינין האלו, שהן לולב והדס וערבה ואתרוג, שהיה אחד מהן יבש, או גזול או גנוב אפלו לאחר יאוש, או שהיה מאשרה הנעבדת אף על פי שבטלו האשרה מלעבדה, או שהיה שלעיר הנדחת-הרי זה פסול. היה אחד מהן שלעבודה זרה, לא יטל לכתחלה; ואם נטל, יצא. היה כמוש ולא גמר ליבש, כשר. ובשעת הדחק או בשעת הסכנה, לולב היבש כשר; אבל לא שאר המינין.

ח, ב אתרוג שלערלה ושלתרומה טמאה ושלטבל, פסול; שלדמאי, פשר, שאפשר שיפקיר נכסיו ויהיה עני, שמתר לו לאכל דמאי. אתרוג שלתרומה טהורה ושלמעשר שני בירושלים, לא יטל שמא יכשירו לטמאה; ואם נטל, פשר.

ח, ג לולב שנקטם ראשו, פסול. נסדק-אם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שיראו כשנים, פסול. היה עקום לפניו שהרי שדרו כגב בעלי חסרת, פסול; היה עקום לאחוריו, פשר, שזו היא בריהו. נעקם לאחד משני צדדיו, פסול. נפרדו עליו זה מזה ולא נדלדלו פעלי החריות, כשר; נפרצו והוא שידלדלו משדרו שללולב פעלי החריות, פסול.

ח, ד ברית עליו שללולב כף היא-כשהם גדליו, גדליו שנים שנים ודבוקין מגבן, וגב כל שני עליו הדבוקין, הוא הנקרא תיומת. נחלקה התיומת, פסול. היו עליו אחת אחת מתחלת בריהו ולא היה להם תיומת, פסול. לא היו עליו זה על גב זה כדרך כל הלולבין, אלא זה תחת זה-אם ראש זה מגיע לעיקר שלמעלה ממנו שנמצא כל שדרו שללולב מכסה בעליו, כשר; ואם אין ראשו שלזה מגיע לצד עיקרו שלזה, פסול.

ח, ה הדס שנקטם ראשו, כשר. נשרו רב עליו-אם נשתירו שלושה עליו בקן אחד, כשר. היו ענביו מרבות מעליו-אם ירקות, כשר; ואם היו אדמות או שחורות, פסול, ואם מעטן, כשר. ואין ממעטין אותן ביום טוב, לפי שהוא כמתקן; עבר ולקטן או שלקטן אחר לאכילה, הרי זה כשר.

ח, ו ערבה שנקטם ראשה, כשרה. נפרצו עליה, פסולה.

ח, ז אתרוג שנקב נקב מפלש כל שהוא, פסול; ונקב שאינו מפלש-אם היה כאיסר או יתר, פסול. חסר כל שהוא, פסול. נטל דדו והוא הראש הקטן ששושנתו בו, פסול. נטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האתרוג, ונשאר מקומו גמה-פסול. עלת חזזית עליו-אם בשנים ושלווה מקומות, פסול. ואם במקום אחד-אם עלת על רבו, פסול; ואם עלת על דדו אפלו כל שהוא, פסול. נקלף החיצון שלו שאינו מחסרו, אלא ישאר ירק כמות שהיא בריהו-אם נקלף פלו, פסול; ואם נשאר ממנו כל שהוא, כשר.

ח, ח אתרוג שהוא תפוח, סרוח, כבוש, שלוק, שחור, לבן,

דעתו, וחולק כבוד לעצמו, ומתכבד בעיניו במקומות אלו-
חוטא, ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה, ואמר "אל-תתהדר
לפני-מלך".

ח, טז וכל המשפיל עצמו, ומקל גופו במקומות אלו- הוא
הגדול המכבד, העובד מאהבה. וכן דויד מלך ישראל
אומר "ונקלתי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני". ואין
הגדלה והכבוד אלא לשמח לפני ה', שנאמר "והמלך דוד
מפזז ומכרכר לפני ה'".

הלכות שקלים

מצות עשה אחת, והיא לתן כל איש מחצית השקל בכל שנה. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

הלכות שקלים פרק א

שהתחיל אביו לתן עליו מחצית השקל, שוב אינו פוסק,
אלא נותן עליו בכל שנה ושנה, עד שיגדיל ויתן על עצמו.

א, ח השקלים, אינן נוהגין אלא בפני הבית. ובזמן
שהמקדש קיים, נותנין את השקלים, בין בארץ, בין
בחוצה לארץ; ובזמן שהוא חרב, אפלו בארץ ישראל אינן
נוהגין.

א, ט באחד באדר, משמעין על השקלים, כדי שיכין כל
אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד לתן. בחמשה
עשר בו, ישבו השלחניין בכל מדינה ומדינה, ותובעין
בנחת; כל מי שיתן להם, יקבלו ממנו, ומי שלא נתן, אין
כופין אותו לתן. בחמשה ועשרים בו, ישבו במקדש
לגבות, ומכאן ואילך, כופין את מי שלא נתן עד שיתן; וכל
מי שלא יתן- ממשכנין אותו, ולוקחין עבטו בעל כרחו,
ואפלו כסותו.

א, י כל מי שאינו חייב בשקלים- אף על פי שדרכו לתן, או
הוא עתיד לתן- אין ממשכנין אותו. ואין ממשכנין את
הכוהנים לעולם, מפני דרכי שלום; אלא כשיתנו,
מקבלין מהן, ותובעין אותן, עד שיתנו.

הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה,
הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ושמחין במקדש בימי
חג הסוכות; אבל כל העם, האנשים והנשים- כלן באין
לראות, ולשמע:

ח, טו שהשמחה שישמח אדם בעשית המצוות ובאהבת
האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא; וכל המונע עצמו
משמחה זו, ראוי להפרע ממנו, שנאמר "תחת, אשר לא-
עבדת את-ה' אלהיך, בשמחה, ובטוב לבב". וכל המגיס

א, א מצות עשה מן התורה, לתן כל איש מישראל מחצית
השקל בכל שנה ושנה; אפלו עני המתפרנס מן הצדקה-
חייב, ושואל מאחרים או מוכר פסות שעל כתפו, ונותן
מחצית השקל כסף: שנאמר "העשיר לא-ירבה, והדל
לא ימעט...". ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט
ולמחר מעט, אלא נותנו כלו כאחת, פעם אחת.

א, ב מנין כסף האמור בתורה באונס ובמפתה ובמוציא
שם רע והורג עבד, הוא כסף הוא שקל הנאמר בכל מקום
בתורה; ומשקלו, שלוש מאות ועשרים שעורה. וכבר
הוסיפו חכמים עליו, ועשו משקלו כמשקל המטבע
הנקרא סלע בזמן בית שני; וכמה הוא משקל הסלע,
שלוש מאות וארבע ושמונים שעורה בינוניות.

א, ג סלע היה ארבעה דינרין, והדינר שש מעין; ומעה,
היא הנקראת בימי משה רבנו גרה, ומעה היתה שני
פנדיונין; ופנדיון שני איסרין, ופרוטה אחת משמונה
באיסר. נמצא משקל המעה, והיא הגרה, שש עשרה
שעורות; ומשקל האיסר ארבע שעורות, ומשקל
הפרוטה חצי שעורה.

א, ד ועוד מטבע אחר היה שם, שהיה משקלו שתי
סלעים, והוא הנקרא דרכון. ואלו המטבעות כלן שאמרנו
ובארנו משקל כל אחד מהן, הן שמשערין בהן בכל
מקום; וכבר בארנום, כדי שלא אהיה צריך לפרש
משקלם בכל מקום.

א, ה מחצית השקל, זו מצותה- שיתן מחצית מטבע
שלאותו הזמן, אפלו היה אותו מטבע גדול משקל הקדש;
ולעולם אינו שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה
רבנו, שהיה משקלו מאה וששים שעורה.

א, ו בזמן שהיה המטבע שלזמן דרכונות, היה כל אחד
ואחד נותן במחצית השקל שלו סלע; ובזמן שהיה
המטבע סלעים, היה כל איש נותן במחצית השקל שלו
חצי הסלע, שהוא שני דינרין; ובזמן שהיה המטבע חצי
הסלע, היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל אותו חצי
הסלע. ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל, פחות
מחצי שקל שלתורה.

א, ז הכל חייבין לתן מחצית השקל, כוהנים לויים
וישראלים וגרים ועבדים משחררים. אבל לא נשים, ולא
עבדים, ולא קטנים; ואם נתנו, מקבלין מהם. אבל
הגויים שנתנו מחצית השקל, אין מקבלין מהם. קטן

<p>8</p> <p>ראשון Sunday</p> <p>Yom Tov Ends 7:39 זמן מוצי"ט</p>	<p>כג</p> <p>23</p>	<p>Simchas Torah</p> <p>נץ החמה..... 7:00 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:51 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:48 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:39</p> <p>מעשר שני כח • תוספתא: פאה א בבלי: קידושין נו • ירושלמי: מעשר שני כח • תוספתא: פאה א בבלי: ירמיה מז-מז • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ג</p>	<p>שמחת תורה</p> <p>עלות השחר..... 5:47 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:15 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:24 שקיעה..... 6:26</p> <p>בבלי: קידושין נו • ירושלמי: מעשר שני כח • תוספתא: פאה א בבלי: ירמיה מז-מז • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ג</p>
<p>9</p> <p>שני Monday</p>	<p>כד</p> <p>24</p>	<p>נץ החמה..... 7:01 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:51 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:48 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:38</p> <p>מעשר שני כט • תוספתא: פאה ב בבלי: קידושין נז • ירושלמי: מעשר שני כט • תוספתא: פאה ב בבלי: ירמיה מח-מט • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ד</p>	<p>אסרו חג</p> <p>עלות השחר..... 5:48 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:15 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:24 שקיעה..... 6:25</p> <p>בבלי: קידושין נז • ירושלמי: מעשר שני כט • תוספתא: פאה ב בבלי: ירמיה מח-מט • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ד</p>
<p>10</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>כה</p> <p>25</p>	<p>נץ החמה..... 7:02 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:51 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:48 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:36</p> <p>מעשר שני ל • תוספתא: פאה ג בבלי: קידושין נח • ירושלמי: מעשר שני ל • תוספתא: פאה ג בבלי: ירמיה נא-נב • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ה</p>	<p>עלות השחר..... 5:49 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:15 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:24 שקיעה..... 6:23</p> <p>בבלי: קידושין נח • ירושלמי: מעשר שני ל • תוספתא: פאה ג בבלי: ירמיה נא-נב • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ה</p>
<p>11</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>כו</p> <p>26</p>	<p>נץ החמה..... 7:03 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:52 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:48 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:35</p> <p>מעשר שני לא • תוספתא: פאה ד בבלי: קידושין נט • ירושלמי: מעשר שני לא • תוספתא: פאה ד בבלי: ירמיה נב • יחזקאל א • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ו</p>	<p>עלות השחר..... 5:50 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:16 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:24 שקיעה..... 6:22</p> <p>בבלי: קידושין נט • ירושלמי: מעשר שני לא • תוספתא: פאה ד בבלי: ירמיה נב • יחזקאל א • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ו</p>
<p>12</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>כז</p> <p>27</p>	<p>נץ החמה..... 7:04 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:52 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:33</p> <p>מעשר שני לב • תוספתא: דמאי א בבלי: קידושין ס • ירושלמי: מעשר שני לב • תוספתא: דמאי א בבלי: יחזקאל ב-ג • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ז</p>	<p>עלות השחר..... 5:51 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:16 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:25 שקיעה..... 6:20</p> <p>בבלי: קידושין ס • ירושלמי: מעשר שני לב • תוספתא: דמאי א בבלי: יחזקאל ב-ג • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ז</p>
<p>13</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 6:00 הדלקת הנרות</p>	<p>כח</p> <p>28</p>	<p>נץ החמה..... 7:05 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:53 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:31</p> <p>מעשר שני לג • תוספתא: דמאי ב בבלי: קידושין סא • ירושלמי: מעשר שני לג • תוספתא: דמאי ב בבלי: יחזקאל ד-ה • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ח</p>	<p>עלות השחר..... 5:52 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:17 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:25 שקיעה..... 6:18</p> <p>בבלי: קידושין סא • ירושלמי: מעשר שני לג • תוספתא: דמאי ב בבלי: יחזקאל ד-ה • רמב"ם: שופר וסכה ולולב ח</p>
<p>14</p> <p>שבת Shabbos</p> <p>Shabbos Ends 7:30 זמן מוצש"ק</p>	<p>כט</p> <p>29</p>	<p>נץ החמה..... 7:06 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:53 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:30</p> <p>חלה א • תוספתא: דמאי ג בבלי: קידושין סב • ירושלמי: חלה א • תוספתא: דמאי ג בבלי: יחזקאל ו-ז • רמב"ם: שקלים א</p>	<p>בראשית, מבה"ח</p> <p>עלות השחר..... 5:53 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:17 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:25 שקיעה..... 6:17</p> <p>בבלי: קידושין סב • ירושלמי: חלה א • תוספתא: דמאי ג בבלי: יחזקאל ו-ז • רמב"ם: שקלים א</p>

מברכים חודש חשוון המולד: שבת נאכמיטאג 33 מינוט און 1 חלק נאך 6

דוּרְכֵן זְאֵנָן "תַּקוּן הַצּוֹת" וְזַעֲרֵט מְעַן גְּעֵרָאטְעוּעֵט פּוּן גַּנְבִים.

(ספר המדות אות נגבה ונגלה חלק ב' סימן ה')